GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 12 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/10979 03.10.2024
ALAETTİN MENTEŞE VE DİĞERLERİ

002 2020/14078 03.10.2024
M.Ş.A.

003 2020/14629 03.10.2024
ESMA YILDIZ

004 2020/15843 03.10.2024
ERHAN ÜNALAN

005 2020/23729 03.10.2024
DİLARA AKSOY VE ÖZER DURMUŞ

006 2020/23944 03.10.2024
MEHMET ÇETİN

007 2020/27380 03.10.2024
ORHAN ÖNGÖZ

008 2020/27829 03.10.2024
MEHMET EVELEK

009 2020/30559 03.10.2024
FERHAT DEMİR

010 2020/31759 03.10.2024
H.F.P.

011 2020/35386 03.10.2024
M.S.G.

012 2020/37350 03.10.2024
HASAN MUTLU ALTUN (2)

013 2020/37579 03.10.2024
RAMIZ ISLAMOV

014 2020/38796 03.10.2024
HASAN ARIĞTEKİN

015 2021/5468 03.10.2024
MEHMET ŞERİF ŞİMŞEK

016 2021/19628 03.10.2024
ŞAHİN ÖZCAN

017 2021/26749 03.10.2024
EMRE KAYA

İçindekiler - devam

018 2021/37851 03.10.2024
MUSTAFA TEMİZ

019 2021/41460 03.10.2024
MUSA ARAÇ

020 2021/45776 03.10.2024
MERAL EFFENBERGER

021 2021/48641 03.10.2024
YAŞAR KILIÇ

022 2021/52517 03.10.2024
HARUN CANSIZ

023 2021/52972 03.10.2024
ÖMER ŞIK

024 2021/57206 03.10.2024
VEDAT CANLI

025 2021/57892 03.10.2024
S.E.S. YAPI TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

026 2021/61995 03.10.2024
MEHMET YOLCU

027 2021/64586 03.10.2024
FATMA YASEMİN ÇETİN

028 2022/7333 03.10.2024
İHSAN BOLAT

029 2022/9168 03.10.2024
ABDULKERİM ABAY VE DİĞERLERİ

030 2022/9516 03.10.2024
HANİFİ CİĞAL

031 2022/10306 03.10.2024
DEMİRE SERİM

032 2022/10485 03.10.2024
ABDULGANİ TÜL

033 2022/10652 03.10.2024
ADİLŞAH TURGUT VE DİĞERLERİ

034 2022/11260 03.10.2024
VELİ ÇETİN

İçindekiler - devam

035 2022/11347 03.10.2024
FEHMİ KETEN

036 2022/11389 03.10.2024
OSMAN ILĞIN

037 2022/11475 03.10.2024
HAKKI ÇETİN VE SAİM ÇETİN

038 2022/11659 03.10.2024
ALİ İMRAN ÇİFTÇİ

039 2022/11731 03.10.2024
DURKADIN KARALAN

040 2022/11765 03.10.2024
YAHYA AKBULUT

041 2022/22027 03.10.2024
ESAT ALAEDDİNOĞLU

042 2022/22342 03.10.2024
KEMAL AK

043 2022/23992 03.10.2024
ŞÜKRİYE KAVAL

044 2022/30271 03.10.2024
HALUK AKMAN VE DİĞERLERİ

045 2022/30659 03.10.2024
HÜSEYİN BÖGE VE MUKADDES ÖZDAL

046 2022/55507 03.10.2024
ŞİVAN TEKİN

047 2022/57699 03.10.2024
ESAT ALBAYRAK

048 2018/35913 09.10.2024
ABDULAZİZ KAYA VE DİĞERLERİ

049 2018/37695 09.10.2024
HASAN SARICI

050 2019/34408 09.10.2024
LEVENT CANTEKİN

051 2019/42221 09.10.2024
FERHAT ŞİMŞEK

İçindekiler - devam

052 2021/43694 09.10.2024
YAHYA TURGUT

053 2022/2407 09.10.2024
KADİR TOPRAK

054 2018/27830 23.10.2024
POORYA PARVA

055 2019/4825 23.10.2024
MEHMET ŞAKİR ONUR

056 2019/35226 23.10.2024
GÜLTEN ÖZTÜRK

057 2020/19914 23.10.2024
ASIM ALİ BAYINDIR VE DİĞERLERİ

058 2020/24855 23.10.2024
BESİME GÜNAL VE DİĞERLERİ

059 2020/27697 23.10.2024
SEYDİ TERCAN

060 2020/30431 23.10.2024
MEHMET METİN

061 2020/31566 23.10.2024
MEHDİ BAŞTİMUR

062 2020/38677 23.10.2024
İDRİS ÇAMUR

063 2020/40402 23.10.2024
SELÇUK BORLUKAN VE DİĞERLERİ

064 2021/555 23.10.2024
MUSTAFA KOL

065 2021/1127 23.10.2024
FEVZİYE BAYRAK VE RAMAZAN BAYRAK

066 2021/2520 23.10.2024
MEHMET AKİF USLU

067 2021/3389 23.10.2024
ADNAN BAKRIYANIK

068 2021/3940 23.10.2024
ALİ KEMAL YILMAZ

İçindekiler - devam

069 2021/5469 23.10.2024
MERAL MUHAYEŞ

070 2021/8031 23.10.2024
CİHAN YILMAZ

071 2021/12334 23.10.2024
MÜRSEL DUMAN VE DİĞERLERİ

072 2021/17928 23.10.2024
BERRAK PINAR ALİOĞLU

073 2021/18557 23.10.2024
ÜLKÜ DALMIŞ

074 2021/20630 23.10.2024
DELİL TEKİN

075 2021/22771 23.10.2024
VEYSEL TUNÇ

076 2021/22804 23.10.2024
FIRAT BUDAK VE DİĞERLERİ

077 2021/29033 23.10.2024
RECEP ORUÇ

078 2021/31101 23.10.2024
SEYFETTİN ÖRGEN

079 2021/36521 23.10.2024
AYSUN GENÇTANIR VE DİĞERLERİ

080 2021/36551 23.10.2024
SELAHATTİN ALP VE DİĞERLERİ

081 2021/37021 23.10.2024
YUSUF OK

082 2021/37438 23.10.2024
OĞUZ ÇELİKOĞLU

083 2021/38575 23.10.2024
DEMGÜN İNŞAAT HARFİYAT MADENCİLİK TARIM NAKLİYE PETROL TAAHHÜT SAN. VE TİC. A.Ş.

084 2021/40846 23.10.2024
ALİ FUAT HATİP

085 2021/44137 23.10.2024
OSMAN GEYİK

İçindekiler - devam

086 2021/44987 23.10.2024
C.A.

087 2021/46030 23.10.2024
FATMA MUTLU

088 2021/51560 23.10.2024
MUAMMER HARDAL

089 2021/52240 23.10.2024
NACİ ATABOY

090 2021/55075 23.10.2024
MEHMET BOZAN KARAYILAN

091 2021/59447 23.10.2024
FATMA ŞERİFE KILIÇ

092 2021/64808 23.10.2024
O.O. VE DİĞERLERİ

093 2022/27607 23.10.2024
İBRAHİM AYDIN

094 2022/27847 23.10.2024
RAMAZAN KAVAK (2)

095 2022/29767 23.10.2024
CELAL ATİK

096 2022/31715 23.10.2024
AHMET BECEL VE ÖMER BECEL

097 2022/32033 23.10.2024
METİN ATSAK

098 2022/36202 23.10.2024
SULTAN DURGUN VE DİĞERLERİ

099 2022/37088 23.10.2024
KADRİ GÜLER VE DİĞERLERİ

100 2022/39138 23.10.2024
MEHMET ALİ ÖZDEMİR

ALAETTİN MENTEŞE VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/10979 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10979

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALAETTİN MENTEŞE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10979)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Alaettin MENTEŞE

2. Alper AÇILAN

3. Mehmet AKMAN

Başvurucular Vekili : Av. Nedim KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, alacağın tahsili amacıyla borçlu aleyhine başlatılan icra takibi sırasında tahsil edilen bedelin nemasının alacaklıya ödenmek yerine Hazineye irat kaydedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular tarafından başlatılan icra takibinde borçluya ait bir taşınmaz haczedilerek satılmıştır.(Kapatılan) Nazilli 2. İcra Dairesi (İcra Dairesi), sıra cetveline itiraz davası açılması üzerine satış bedeli olan 192.411,34 TL'yi nemalandırılmak üzere bir bankaya yatırmıştır.

3. Sıra cetveline itiraz davasının sonuçlanmasının ardından satış bedeli alacaklılara paylaştırılmıştır. Bununla birlikte İcra Dairesi dava süreci boyunca nemalandırılan satış bedelinden elde edilen 11.393,29 TL nemanın Nazilli Mal Müdürlüğüne (Mal Müdürlüğü)

aktarılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucular; nemalandırılan satış bedeli ile nemanın Mal Müdürlüğü ile hiçbir ilgisi ve ilintisi olmadığını, haklarına el konularak devlete haksız kazanç sağlandığını ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini belirterek İcra Dairesinin işleminin iptali için dava açmıştır.

5. Nazilli İcra Hukuk Mahkemesi (İcra Hukuk Mahkemesi) şikâyeti kesin olmak üzere reddetmiştir. Kararda 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerinde sıra cetveline itiraz edilmesi hâlinde paranın nemalandırılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı kaydedilmiştir. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 36. maddesi, Yargıtay kararı ile Adalet Bakanlığı (Bakanlık) genelgesine atıfta bulunularak sıra cetveline itiraz edilmesi hâlinde alacaklılara ödenmeyen paranın nemalandırılması sonucu elde edilen faiz gelirinin alacaklıya ödenmesine yönelik yasal bir dayanak bulunmadığından nemalandırma sonucu elde edilen paranın Hazineye ait olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucular, nihai hükmü 11/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; nemalandırılan paranın alacağın tahsili amacıyla başlatılan icra takibi kapsamında borçluya ait taşınmazın satışıyla elde edilen bedel olduğunu, söz konusu paranın Mal Müdürlüğü ile bir ilgisi bulunmadığını ve alacaklarına haksız olarak el konulduğunu belirtmiştir. Başvurucular bu gerekçelerle mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, nemalandırılan bedelin nemalarıyla birlikte hak sahibine ödenmesinin mevzuat hükümleri gereğince yalnızca ihalenin feshi davalarında mümkün olduğundan başvurucuların mevcut bir mülk veya meşru beklentilerinin bulunmadığı belirtilmiştir. Tüm nema bedelinin başvuruculara ödenmesi talebinin kabul edilebilir olmadığı, başvurucuların borçluyu temerrüde düşürerek alacağını faiziyle birlikte tahsil edebileceği, dolayısıyla başvurucuların başkaca bir hukuki yola başvurmadıkları iddia edilmiştir. Son olarak sıra cetveline itiraz üzerine paranın nemalandırılacağına ve nemanın da ilgililere ödeneceğine ilişkin hüküm bulunmadığı, nema gelirinin devlete ait olacağı kaydedilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı çıkarak başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 16-20). Başvurucular, nemalandırma neticesinde elde edilen faiz gelirinin Mal Müdürlüğüne aktarılmasına ilişkin olarak İcra Dairesinin işlemine karşı 2004 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca İcra Hukuk Mahkemesine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen İcra Hukuk Mahkemesi iddiayı yerinde bulmayarak davayı reddetmiştir. İhtilafa konu nema bedelinin İcra Dairesinin uhdesinde bulunan satış bedelinden elde edilmiş olması karşısında nema bedelinin Hazineye aktarılması şikâyeti yönünden başvurucuların olağan başvuru yollarını tükettiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucuların İcra Dairesi işlemine karşı olağan kanun

yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmaktadır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Somut olayda başvurucunun borçlu aleyhine başlattığı icra takibi sonucunda alacağın varlığı kesinleşmiştir. Kesinleşmiş alacaklar icra edilebilir nitelik kazandığından Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 45).

13. Anayasa Mahkemesi, icra iflas dairelerinin borçlulardan tahsil ettiği paranın durumunu incelediği Fatma Yıldırım kararında borçludan tahsil edilen bedelin alacaklıya ödendiği ana kadar borçlunun veya alacaklının para üzerinde tasarrufta bulunma, parayı kullanma veya paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı olmadığına dikkat çekmiştir. Borçludan tahsil edilen bedelin bu süreçte henüz icra müdürlüğünün kontrolü altında olduğunu, dolayısıyla bu paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olanın da para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra dairesi olduğunu belirtmiş; tahsil edilen paranın alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolunun da bunun nemalandırılması olduğunu ifade etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60, 61). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak cebri icra organlarının tahsil ettiği parayı bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit bir tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin borçlu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememesinin mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğurduğunu kabul etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60-63).

14. Anayasa Mahkemesi 492 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci fıkrasının iptali talebi hakkındaki norm denetimi kararında; yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunu tespit etmiş ve hükmün iptaline karar vermiştir. Kararda, borçludan tahsil edilen paranın enflasyon karşısında değer yitirmesini önlemeye yönelik bir tedbir olarak vadeli mevduat hesabına yatırılması neticesinde elde edilen nemanın Hazineye irat kaydedilmesinin karşılıksız yararlanma hükmünde olduğunu ve herhangi bir haklı temelinin bulunmadığını vurgulamıştır. Kararda ifade edildiği üzere devletin zorlayıcı nedenler olmaksızın özel bir kişinin mal varlığından karşılıksız yararlanması düşünülemez. Devletin sunduğu yargı ve takip hizmetleri karşılığında zaten harç alınmakta, ayrıca yapılan yargılama ve takip giderleri de ilgili taraflardan tahsil edilmektedir. Bu durumda bankaya yatırılan paranın nemasının Hazineye irat kaydedilmesinin sunulan yargı ve takip hizmetlerinin giderinin kısmen ilgililere yükletilmesi amacı taşıdığı da söylenemez. Kararda netice itibarıyla icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paraların nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığı belirtilmiş ve itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğundan

iptaline hükmedilmiştir (AYM, E.2023/48, K.2023/72, 5/4/2023, § 19).

15. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Muharrem Pınarbaşı (B. No: 2020/91, 4/10/2023) kararında incelemiş ve başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan karara konu olayda, başvurucunun alacaklı olduğu icra dosyasına borçlu tarafından yatırılan paranın bankada nemalandırılması sonucu elde edilen faiz geliri 492 sayılı Kanun'un 36. maddesi uyarınca Hazineye aktarılmıştır. Anayasa Mahkemesi, yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunu tespit edildiğini ve hükmün iptaline karar verildiğini belirtmiştir. İptal kararında icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paraların nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığı açıklanmıştır (Muharrem Pınarbaşı, § 43). Sonuç olarak ise borçludan tahsil edilen paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin meşru bir amacı olmadığından bu durumun Anayasa'nın 35. maddesini ihlal ettiğine karar verilmiştir (Muharrem Pınarbaşı, § 46).

16. Somut olayda da sıra cetveline itiraz sürecinde borçludan tahsil edilen bedelin nemalandırılmasından elde edilen faiz tutarı hak sahiplerine ödenmek yerine Hazineye gelir olarak kaydedilmiştir. Yukarıda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 13.197 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Nazilli İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/289, K.2020/74) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Ş.A.

B. No: 2020/14078 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14078

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Ş.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14078)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : M.Ş.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette hâkim tarafından sözlü savunma alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ceza infaz kurumundaki kötü koşullar ve hücre disiplin cezası nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Balıkesir 3. Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen mahkûmiyet kararının infazı nedeniyle bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucuya haftalık spor faaliyeti etkinliğinde kullandığı topla demir kapı üzerinde bulunan ikaz lambasını kırdığı gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunca 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca iki gün süre ile hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir.

4. Başvurucu, söz konusu disiplin cezasına karşı Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz

Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İtiraz dilekçesinde lambayı kasten kırmadığını, şut çekmesi neticesinde istemeden topun ikaz lambasına çarptığını ifade eden başvurucu; duruşmada bizatihi savunma yapmak istediğini belirtmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 11/2/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...07/01/2020 tarihli tutanak incelendiğinde; hükümlünün halı saha faaliyeti esnasında futbol topunun değmesi sonucu kapı ikaz lambasını kırdığı ve hasarın 110 TL olduğunun belirtildiği, hükümlünün maddi zararı karşılamak istemediğinin belirtildiği görülmüştür.

... hükümlünün futbol maçı yaptığı esnada kurumun ikaz uyarı lambasını kırdığını ve oluşan maddi zararı da karşılamak istemediğini, itiraz dilekçesinde de meydana gelen olayı kasti ve bilerek gerçekleştirmediğini beyan etse de; 5275 sayılı CGTİHK 44/2-a maddesinin kurum tesislerine araç ve gereçlerine zarar vermek lafzını içerdiği, bu haliyle verilen zararın kasıtlı olmasa da madde hükmü kapsamında kaldığı anlaşılmakla ... 2 gün hücreye koyma cezasının onanmasına dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur.''

6. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına karşı yaptığı itiraz da Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/3/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucunun disiplin cezası 27-29/3/2020 tarihleri arasında infaz edilmiştir.

7. Nihai kararın 23/3/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 14/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Sözlü Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

10. Başvurucu; Disiplin Kurulunca hakkında verilen disiplin cezasına karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyette ve bu Mahkemenin verdiği ret kararına karşı yaptığı itirazında duruşmada sözlü savunma yapmak istediğini beyan etmesine rağmen Mahkemenin dosya üzerinden inceleme yaptığını, bu nedenle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık)görüşünde, konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra, yapılacak değerlendirmelerde bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiğini açıklamıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sözlü yargılanma hakkının ihlal

edildiği iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını Talet Şanlı [GK] (B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında "Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir." hükmüne yer verildiği belirtilmiş, söz konusu hükmün esas olarak disiplin cezalarına yönelik şikâyetlerin karara bağlanmasından önce ilgilinin savunmasının infaz hâkimi tarafından dinlenmesini ve talep edilen diğer delillerin toplanıp değerlendirilmesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun mahkeme huzurunda bulunmasının usul hukuku bağlamında duruşma veya farklı yöntemlerle sağlanabileceğine, nitekim anılan Kanun'da infaz hâkiminin söz konusu savunmayı duruşma açmak suretiyle ya da duruşma yapmaksızın odasında veya duruşma salonunda yahut ceza infaz kurumunda almasına imkân tanındığına işaret edilen kararda, Kanun'da öngörülen söz konusu usuldeki temel amacın disiplin yaptırımı uygulanan hükümlü ya da tutuklunun hâkim karşısında meramını anlatabilmesini, dosyada aleyhine olan delillere etkili bir şekilde karşı çıkabilmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında kararda; 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyette başvurucuya, savunmasını hâkim önünde bizzat hazır bulunmak suretiyle veya avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanındığı hâlde İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bu yöndeki talebini dikkate almaksızın şikâyetin esasını dosya üzerinden değerlendirerek karara bağlamasının başvurucunun sözlü yargılanma hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı belirtilerek başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Talet Şanlı, §§ 48-69).

15. Somut başvuruda da başvurucunun baştan itibaren yargısal makamlar önünde sözlü olarak savunma yapmak istediğine dair taleplerinin bulunmasına rağmen, yargısal merciler tarafından bu hakkın başvurucuya sağlanmadığı görüldüğünden Talet Şanlı kararında açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında; yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız olmadığı, taraflı olarak karar verdiği, Cumhuriyet savcısı görüşünün tebliğ edilmediği, disiplin soruşturması sırasında ilgili tutanaklar ile diğer belgelere ulaşamadığı, yargı mercilerinin kararlarının gerekçesiz olduğu şeklinde şikâyetlerinin de bulunduğu görülmekle birlikte adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek belirtilen şikâyetler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

18. Başvurucu; basit bir olay nedeniyle iki gün hücre disiplin cezası ile cezalandırıldığını, bu

cezanın insanlık onuruyla bağdaşmadığını öne sürmüştür. Başvurucu bunun yanında; cezanın infaz edildiği disiplin koğuşunun koşullarının çok kötü olduğunu, hijyenden yoksun olduğunu, kasıtlı bazı eylemlerle cezanın infazının kendisi yönünden ağırlaştırıldığını, pandemi döneminde bu koşullarda hücre cezasının infaz edilmesinin kötü muamele teşkil ettiğini öne sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra yapılacak değerlendirmelerde bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiğini açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılan tutuklu ve hükümlüler, genel olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olduğu hâllerde sahip olunan haklar sınırlanabilir (Turan Günana,B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

21. Anayasa'nın 17. maddesi, ceza infaz kurumunda tutulan bir mahpusun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. Bu sebeple infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışlar, mahpuslara özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet vermemelidir (Turan Günana, § 39).

22. Tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddiaları yönündensağlanması gereken bir başvuru yolunun etkili olduğunun kabul edilebilmesi için söz konusuyolun ihlali önleyebilmesi ve tamamlayıcı bir unsur olarak tutulma koşullarından zarar gören kişilere makul bir tazminat imkânı sunabilmesi gerekir. Eş ifadeyle yol, önleyici ve telafi edici niteliğe sahip olmalıdır. Şikâyet edilen tutulma koşulları ortadan kalkmamış ise yalnızca telafi edici yolların varlığı, kötü muameleye maruz kalan kişilere yapılanları kısmen veya zımnen meşrulaştırmış ve devletin tutulma koşullarını Anayasa'nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltmış olur (K.A.[GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 72).

23. Şikâyet edilen tutulma koşulları; kişinin disiplin cezasının sona ermesi,kişinin tahliye edilmesi veya koşulların sonradan düzeltilmesi gibi bir nedenle sona ermiş ise artık tutulmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiği söylenemez. Ayrıca sona eren tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesinin istenmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır. Bu itibarla hücre disiplin cezaların infaz edilen mahpuslar yönünden mevcut ihlali önleyici ya da tutma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, bu durumda uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla hücre disiplin cezası sona eren mahpusların, disiplin cezasının infaz edildiği süreçteki tutulma koşullarına ilişkin şikâyetleri bakımından etkili hukuk yolunun tazminat davası yolu olduğu söylenebilir (idari gözetimi sona eren yabancılar yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49).

24. Somut olayda haftalık spor faaliyeti etkinliğinde kullandığı topla demir kapı üzerinde bulunan ikaz lambasını kırdığı gerekçesiyle başvurucuya iki gün süreyle hücreye koyma disiplin cezası verilmiş ve bu ceza infaz edilmiştir. Başvurucu; iki gün hücre cezası ile

cezalandırılması, bu cezanın infaz edilme şartları ve disiplin koğuşunun fiziki koşullarınedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bununla birliktebaşvurucu, tutulma koşullarının sona ermesinin sonrasında tazminat davası yolunu tükettiğine dair herhangi bir bilgi ve belge sunmamış, bahsi geçen yolun etkisiz olduğunu da öne sürmemiştir. Bu sebeple başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeden başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 1.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir. (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin sözlü yargılama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/278, K.2020/287) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESMA YILDIZ

B. No: 2020/14629 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14629

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESMA YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14629)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Esma YILDIZ

Vekili : Av. Mehmet Fatih İÇER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; doçentlik müracaatının, kamu görevinden ihraç edilme gerekçe gösterilerek iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların yaşandığı tarihte Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde yardımcı doçent olan başvurucu, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına (Kurul) hitaben yazdığı dilekçe ile Nisan 2016 döneminde doçentlik başvurusu yapmıştır. Doçentlik müracaatına ilişkin olağan süreç işlemekteyken başvurucu, 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Kurulun 30/11/2016 tarihli işlemi uyarınca; başvurucunun, kamu görevinden çıkarılmış olması nedeniyle 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 683 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (683 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında doçentlik başvurusu iptal edilmiştir [olağanüstü hâl (OHAL) ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017,

§§ 47-66].

3. Başvurucu, OHAL döneminin sona ermesini gerekçe göstererek doçentlik müracaatının yeniden değerlendirilmesi talebiyle 15/1/2019 tarihinde Kurula başvuruda bulunmuştur. Anılan başvuruya yönelik olarak Kurul Genel Sekreterliği tarafından 25/2/2019 tarihinde başvurucunun talebi ile ilgili yapılabilecek bir işlem bulunmadığı yönünde cevap verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 19/4/2019 tarihinde OHAL döneminin sona ermesi nedeniyle değişen hukuki durum gözetilerek doçentlik başvurusunun sonuçlandırılması talebiyle Kurula tekrar başvurmuştur. Kurul Genel Sekreterliği 28/5/2019 tarihinde, başvurucunun doçentlik müracaatının 683 sayılı KHK uyarınca iptal edildiği, başvurucunun talebi ile ilgili yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığı cevabını vermiştir.

4. Başvurucunun, Kurulun 28/5/2019 tarihli işleminin iptali amacıyla 18/7/2019 Ankara 6. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davanın 26/12/2019 tarihinde reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun doçentlik müracaatının 683 sayılı KHK uyarınca bağlı yetki çerçevesinde iptal edildiği, dava konu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, anılan Mahkeme kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf talebini inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire), 11/3/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurusuna konu edilen kararın usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğunu ifade etmiş ve istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai kararı 27/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Bireysel başvuru yapılması sonrasında 11/11/2020 tarihli ve 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun ile kanunlaşan 23/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye bir madde eklenmiştir. Söz konusu düzenleme ile OHAL kapsamında kabul edilen ve daha sonra kanunlaşan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan ilave tedbirlere karşı bir başvuru yolu getirilmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; doçentlik müracaatının ön kabulünün yapılmasına rağmen daha sonra yürürlüğe giren 683 sayılı KHK gerekçe gösterilerek başvurusunun iptaline karar verildiğini, haksız yere işten çıkarılması, mesleğini akademik ünvanını kullanarak icra edememesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı OHAL Komisyonuna başvurduğuna ve başvuru tarihinden sonra tanınan başvuru hakkını kullandığına dair bilgiler temin edilerek karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüşte son olarak, başvurucunun adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

13. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

14. Anayasa Mahkemesi, somut olayla benzer nitelikte olan Mehmet Cevri ve Ece Öztan başvurularında OHAL kapsamında kabul edilen kanunlardan kaynaklı ilave tedbirlere yönelik olarak 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle getirilen ve öncelikle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına talepte bulunma, daha sonra ise idari yargıda dava açma yolu öngören başvuru yolunun ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip bir başvuru yolu olduğuna karar vermiş ve anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağını kabul etmiştir (Mehmet Cevri, B. No: 2018/32097, 13/1/2021, §§ 36-44; Ece Öztan, B. No: 2018/19635, 22/9/2022, § 13). Somut olayda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ÜNALAN

B. No: 2020/15843 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15843

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ÜNALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15843)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Erhan ÜNALAN

Vekili : Av. Ülker Güner VAKİTBİLİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan Tokat ve Elmadağ Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmalar kapsamında bazı şüphelilerin ifadesi alınmıştır. Bahsi geçen şüpheliler verdikleri ifadelerde başvurucu hakkında da beyanda bulunmuştur. Bu kapsamda;

- Tokat Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan A.Ö. Elmadağ Meslek Yüksek Okulunda öğrenci olduğu sırada örgüte ait "Bedir" kod isimli öğrenci evinde başvurucuyla birlikte kaldığını, başvurucunun bu evde ev abiliği yaptığını, daha sonra 2014 yılında başvurucunun bölge talebe mesulü ünvanıyla çeşitli organizasyonlar düzenlediğini belirtmiştir.

- Elmadağ Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan M.D. başvurucuyla ilgili olarak "Ben geldiğimde Erhan ÜNALAN isimli resmini görüp tanıdığım şahıs eğitim danışmanı idi. Öğretmen değildi ancak 2 yıllık mezundu. Burda yetişen öğrencilerin hangi bölüme

yerleşeceğini ve üniversite evlerine yerleşeceğini belirleyen ilçe imamından sonraki en etkin kişiydi." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Elmadağ Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan A.K. ise başvurucunun örgüte müzahir bir öğrenci yurdunda yurt sorumlusu müdür yardımcısı olarak görev yaptığını ifade etmiştir.

- Elmadağ Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan E.E. başvurucu hakkında "Elmadağ'da ikinci yılımda, 2011-2012 yılları arası kendisi ile aynı evde kalmam nedeniyle tanırım. Sohbetlere katılır, sohbet verirdi. İlk zamanlar lise öğrencilerinden sorumlu olarak örgüt adına çalıştı, daha sonra 2013 yılında benim müdür olduğum yurt açılınca, orada ser rehber olarak (eğitim danışmanı) çalıştı. O şekilde üniversite öğrencilerinden sorumlu idi. Ben yurt açılınca üniversite öğrencilerinden ve ev abilerinden sorumlu kişi olmuştum. Yurt müdürlüğünden ayrıldığım 2013 Temmuz ayından sonra bu görevi Erhan'a devrettim.Öğrencilere ders ve sohbet verirdi, öğrencilerin yerleşeceği ev ve yurtları tespit eder[di.]" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

- Son olarak Tokat Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan A.E. başvurucunun Elmadağ ilçesindeki örgüt evlerinde kaldığını, bu evlerde ev abiliği yaptığını ve bölge talebe mesulleri tarafından düzenlenen toplantılara katıldığını belirtmiştir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıyla 14/8/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Başsavcılık, iddianamede delil olarak yukarıdaki tanık beyanlarının yanı sıra başvurucunun ByLock isimli kriptolu mesajlaşma uygulamasını adına kayıtlı olan 0546 ... 07 ile numaralı hat üzerinden kullandığına ilişkin yeni ByLock CBS sorgu sonucuna ve Bank Asyada 31/12/2013 tarihinde 2.865,68 TL tutarında katılım hesabı açtığına dair banka kayıtlarına dayanmış; ayrıca örgüte müzahir Özel K.K. Ortaöğretim Erkek Öğrenci Yurdunda 19/11/2012 ile 31/7/2014 tarihleri arasında belletmen, Özel N.G. Ortaöğretim Kız Yurdunda ise 16/7/2014 ile 25/9/2014 tarihleri arasında müdür olarak görev yaptığına dair tespite yer vermiştir.

4. İddianamenin kabul edilmesiyle Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada yetkisizlik gerekçesiyle dava dosyasının Çorum Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine 31/8/2018 tarihinde karar verilmiştir.

5. Çorum 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen davada 22/10/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanıklar A.Ö., M.D., A.K., E.E., A.E. ve İ.E.nin beyanlarının alınması için bulundukları yerin mahkemesine talimat yazılmasına ve duruşmanın ilk celsesinin 21/3/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiş; ayrıca Tensip Tutanağı'nda başvurucunun ByLock kullanımına ilişkin olarak 0546 ... 07 numaralı hatta dair ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı, ByLock İçerik İnceleme Tutanağı ve ByLock Kullanım Veri Analiz Tutanağı'nın temin edilerek gönderilmesi amacıyla kolluk birimlerine müzekkere yazılması kararlaştırılmıştır.

6. Tanık A.Ö. 4/3/2019 tarihinde istinabe mahkemesince alınan beyanında; Elmadağ'da üniversite okuduğu 2011-2013 yılları arasında başvurucuyla tanıştığını, bu tarih aralığında aynı öğrenci evinde kaldıklarını, başvurucunun söz konusu öğrenci evinin abisi olduğunu ifade etmiştir. Tanık A.Ö. beyanının devamında başvurucunun 2014 yıllında bölge talebe mesulü olduğunu belirtmiştir.

7. Tanık M.D. 8/3/2019 tarihinde istinabe mahkemesince alınan beyanında soruşturma aşamasındaki beyanını tekrar ederek başvurucuyu 2013-2015 yılları arasında tanıdığını, bu dönemde başvurucunun örgüt hiyerarşisinde Elmadağ'da ilçe imamından sonra gelen en

yetkili kişi olduğunu ifade etmiştir.

8. Başvurucunun Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katıldığı duruşmanın 21/3/2019 tarihli birinci celsesinde tanıklar A.Ö., M.D., A.K., E.E. ve A.E.nin beyanları okunarak savunması alınmıştır. Başvurucu, savunmasında tanık beyanlarını kabul etmediğini belirtmiş; ayrıca öğrencilik döneminde örgüte ait öğrenci yurtlarında kaldığını, maddi sorunlar nedeniyle bu yurtlarda belletmen olarak çalışmayı kabul ettiğini ancak 2014 yılında örgütün gerçek amacını öğrendikten sonra örgütle tüm irtibatını kopardığını ileri sürmüştür.

9. Mahkeme, aynı celsede dosya kapsamındaki diğer delilleri dikkate alarakuser-ID tespiti içeren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın temin edilmesi amacıylabirimlere yazılan müzekkerenin cevabının beklenmesinden ve tanık İ.E.nin beyanlarının alınmasından diğer tanık beyanlarıyla benzer mahiyette olması nedeniyle vazgeçilmesine karar vermiştir.

10. Mahkeme 28/3/2019 tarihinde başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun örgüte müzahir öğrenci yurtlarında 2012-2014 yılları arasında müdür olarak görev yaptığına dair dolaylı ikrara, tanık beyanlarına, ByLock sorgu sonucuna, Bank Asyada 31/12/2013 tarihinde 2.865,68 TL tutarında katılım hesabı açtığını gösteren hesap hareketlerine ve örgüt içinde değişik görevlerden sorumlu kişi olarak etkili faaliyetler yürüttüğüne yönelik tanık beyanlarına dayanılarak atılı suçu işlediğinin kabul edildiğini belirtmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olan ve kapatılmasına karar verilen yurtlardan Özel [K.K.] Ortaöğretim Erkek Öğrenci Yurdunda 19/11/2012-31/07/2014 tarihleri arasında belletmen olarak, Özel [N.G.] Ortaöğretim Kız Yurdunda ise 16/07/2014-25/09/2014 tarihleri arasında müdür olarak görev yaptığının sanığın dolaylı ikrarı ve tanık beyanları ile tespit edildiği... [anlaşılmıştır.]

17 Aralık 2013 tarihinden sonra FETÖ/PDY Terör Örgütü üyeleri tarafından telefon dinlemeleriyle ilgili tedbir alınmaya başlandığı, bu kapsamda örgüt görüşmelerinin birtakım haberleşme programları üzerinden yapıldığı, bu programların güvenlik zafiyeti olduğundan örgütün bu programları kullanmaktan vazgeçtiği,FETÖ/PDY Terör Örgütü Lideri Fethullah Gülen'den gelen talimatla örgüt üyelerinin yoğun olarak ByLock denilen programı kullandığı ve ByLock üzerinden mesajlaşmak suretiyle bilgi alışverişini sağladıkları, bu hususta Bylock programı üzerinden görüşme yapmayanların örgüte ihanet ettiği hususunun bildirildiği, bu kapsamda soruşturma aşamasında yapılan araştırmalar neticesinde ve kovuşturma aşamasında gelen Bylock raporlarından, sanığın Bylock kullanıcısı olduğunun tespit edildiği... [anlaşılmıştır.]

Sanığın Bankasya isimli bankanın müşterisi olduğu ve hesap hareketlerinin incelenmesinde FETÖ/PDY Terör Örgütü Lideri Fetullah Gülen'in bankaya para yatırın talimatı üzerine sanığın hesabında 31/12/2013 tarihinde 2.865,68 TL miktarda katılım hesabı açtığı bu şekli ile hesabında rutin dışında talimatla para arttırımı yaptığı hususu... [anlaşılmıştır.]

Dosya kapsamında beyanları alınan tanıkların ifadesine göre sanığın ev abiliği yaptığı, istişare toplantılarına katıldığı, SERREHBER olarak faaliyet yürüttüğü, sohbet hocalığı yaptığı, 2014 yılında BTM olarak görev yaptığı, yurt müdürlüğü yaptığı, polis olacak öğrencileri üst sorumlu imamı ile irtibatlandırdığı, öğrenci evinde kalan öğrencilerle ilgili çetele tuttuğu , yanında kalan öğrencilere kamp organize ettiği , sanığın kaldığı Elmadağ

ilçesinde eğitim danışmanı olarak faaliyet gösterdiği, sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü içerisinde değişik görevlerde sorumlu ve etkili faaliyetler yürüttüğü anlaşılmıştır."

11. Başvurucunun istinaf talebi Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (Daire) 14/5/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir.

12. Temyiz üzerine istinaf talebinin esastan reddine ilişkin karar, diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olması karşısında ayrıntılı ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi beklenmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığı gerekçesiyle Yargıtay 16. Ceza Dairesince 15/1/2020 tarihinde onanmıştır.

13. Başvurucu, nihai kararı 20/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 1/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; tanık beyanları arasında çelişki olduğunu, savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, tanık beyanlarının başvurucuya okunduğu, bu beyanlara karşı itirazının ve savunmasının sorulduğu belirtilmiş; ayrıca söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğuna dikkati çekilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun şikâyetinin tanık beyanlarının değerlendirilmesine ilişkin olduğu anlaşıldığından adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden başvurunun incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

20. Somut olayda Mahkeme; tanık beyanlarını, Bank Asyada hesap hareketliliğinin olduğunu gösteren banka kayıtlarını ve ByLock sorgu sonucunu birlikte değerlendirmek suretiyle karar vermiştir (bkz. § 10). Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında delillere ilişkin iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulmuştur. Dahası başvurucunun davanın sonucuna ilişkin esaslı iddialarının karşılanmadığı yönünde herhangi bir şikâyeti de yoktur. Başvurucunun ileri sürdüğü iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk

kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

21. Başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLARA AKSOY VE ÖZER DURMUŞ

B. No: 2020/23729 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23729

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLARA AKSOY VE ÖZER DURMUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23729)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucular : 1. Dilara AKSOY

2. Özer DURMUŞ

Vekilleri : Av. Seher ERİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir toplantının dağıtılması sırasında kolluğun uyguladığı bedenî kuvvet sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının, barışçıl toplantının kolluk görevlilerince dağıtılması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular 8/6/2018 tarihinde sosyal medya üzerinden "Karneler Sizin, Gelecek Bizimdir!" adı altında organize edilen bir protesto gösterisine katılmak amacıyla İstanbul Kadıköy'de bulunan Süreyya Operası (Opera) binası önünde toplanan gruba katılmıştır. Grubun amacı Opera önünde toplandıktan sonra yine aynı semtte bulunan Khalkedon Meydanı'na kadar yürüyüş yapmak ve burada basın açıklamasında bulunmaktır. Kolluk görevlilerince düzenlenen Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre Opera önünde bir gösteri yürüyüşü yapılacağına ilişkin çok sayıda sosyal medya paylaşımı yapıldığının tespit edilmesi

üzerine olay günü saat 15.00 itibarıyla Opera önünde ve çevresinde önlem alınmıştır. Saat 16.00 sıralarında elli kişilik bir grubun olay yerinde toplanması üzerine yetkili kolluk personeli göstericilerle görüşmüş ve Opera önünde yapılacak basın açıklamasına izin verileceğini ancak - Olay ve Yakalama Tutanağında hangi nedenle olduğu gösterilmeksizin- yapılmak istenilen gösteri yürüyüşü etkinliğinin yasal olmadığı gerekçesiyle herhangi bir yürüyüşe izin verilmeyeceğini bildirmiştir. Yapılması istenen yürüyüşün yasal olmadığı ses yükseltici cihazla ve herkesin duyabileceği şekilde en az üç defa söylenmiş ve gruptan dağılmaları istenmiştir. Grupta bulunan ve bir siyasi partinin milletvekili adayı olan bir şahıs ile aynı siyasi partinin Kadıköy ilçe başkanı olan bir diğer şahsın yönlendirdiği grubun "Karneler Sizin Gelecek Bizim!" yazılı bir pankart açarak ve "Bizler Berkin Elvan'ın sıra arkadaşlarıyız.", "Eli kanlı olanlar bugün burada bizim yürüyüşümüzü engellemeye çalışıyorlar." ve "Eli kanlı olanların saltanatını yıkacağız." şeklinde sloganlar atarak yürüyüşe geçmesi üzerine, dağılmaları yönünde tekrar uyarılan grubun direnişe geçmesi ve gruptan bazı şahısların görevli memurlara tekme atması ve ellerindeki flama sopalarıyla vurmaları üzerine kolluk görevlilerince göstericilere dirençlerini kıracak ölçüde ve artan oranda güç kullanılmak suretiyle müdahale edilmiş ve aralarında başvuruculların da olduğu yirmi iki şahıs yakalanmıştır.

3. Soruşturma dosyasında bulunan 10/6/2018 tarihli Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağı'ndan; eylem yapmak isteyen gruptaki yedi göstericinin grubun yürüyüş yapmamaları yönünde uyarıldığı anda ve polisin gruba müdahale ettiği sırada gruptan bazılarının kolluk görevlilerini ittirdiği, kolluk görevlilerine ellerindeki flama sopasıyla vurduğu ve bir polis memurunun boğazını sıktığı tespit edilen şahısların başvuruculardan biri olmadığı anlaşılmıştır. Tutanağın ekinde başvurucu Özer Durmuş'un Opera önünde grup içinde beklediği ana ait görüntüsü ile başvurucu Dilara Aksoy'un yine Opera önünde "Uğur, Ceylan, Berkin! Buradayız! Özgür Lise!" yazılı bir döviz tuttuğu ana ait görüntüye yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki sağlık raporları ve ilgili tutanak şöyledir:

i. Başvurucu Dilara Aksoy hakkında olay günü düzenlenmiş olan genel adli muayene raporunda "Darp ve cebir izi yok." tespitine yer verilmiştir.

ii. Başvurucu Özer Durmuş hakkında olay günü düzenlenmiş olan genel adli muayene raporunda "Sağ .....[okunamadı] 2 cm'lik abrazyon [sıyrık], meme altında 1 cm'lik laserasyon [künt travma sonucu oluşan yara], el bileklerinde bilezik şeklinde abrazyon, sağ omuz hareketleri ağrılı." tespitlerine yer verilmiştir.

iii. 9/6/2018 tarihli tutanağa göre başvurucular için çıkış raporu aldırılmak istendiğinde başvuruculların ve müdafiilerinin Çocuk Büro Amirliğinde herhangi bir olumsuzluk olmadığından dolayı çıkış ile ilgili doktor raporuna gerek olmadığını, aldırmak istemediklerini beyan etmeleri üzerine gözaltından çıkış raporu alınmadığı kayıt altına alınmıştır.

5. 12/6/2018 tarihli İfade Tutanağı'na göre başvurucu Dilara Aksoy, kolluğun dağılma ihtarını duymadığını, polislere mukavemette bulunmadığını, polisler tarafından gözaltına alındığı sırada bacağına, sırtına ve koluna tekme atıldığını, hakaret edildiğini, ellerinin arkadan kelepçelendiğini ve üst aramasının çıplak olarak yapıldığını, başvurucu Özer Durmuş ise polislere direnmemesine rağmen gözaltına alındığı sırada polislerin elektrikli jop ve demir kelepçeyle vurduklarını beyan etmiştir.

6. Olay nedeniyle başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediklerinden bahisle bir soruşturma yürütülmediği görülmüştür.

7. Olay nedeniyle başvurucular ve gözaltına alınan diğer şahısların kanuna aykırı toplantılara ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan cezalandırılmaları talebiyle açılan davaya bakan İstanbul Anadolu 4. Çocuk Mahkemesi (Çocuk Mahkemesi) 29/1/2019 tarihinde, suçun suça sürüklenen çocuklar tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle başvuruculaın beraatine karar vermiş, karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucular 22/6/2018 tarihinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına güç kullanarak müdahalede bulunan kolluk görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucular şikâyetlerinde kolluk görevlilerinin gerekmediği hâlde göstericilere müdahale ettiğini, bu müdahale sırasında kalkan ve cop kullanarak, yumruk ve tekme atarak yere düşürdüğü göstericilerin bileklerini arkadan plastik kelepçeler ile çok sıkı bir şekilde bağlandığını, polisin fiziksel şiddeti götürülmüş oldukları polis aracının içinde de devam ettirdiğini ve araç içinde elleri arkadan bağlı olan göstericilere coplarla, elektro şok cihazlarıyla ve demir kelepçeler ile vurduğunu, güvenlik güçlerince otobüs içinde gerçekleştirilmiş olan fiziki şiddetin olay yerinde olan vatandaşlar ve yakalanmamış olan diğer göstericiler tarafından cep telefonu kameraları ile kayıt altına alınmış olduğunu ve bu görüntülerin basına da yansıdığını ve tüm süreç boyunca fiziksel şiddetin yanında hakaret ve tehdit şeklinde sözlü şiddette uygulanmış olduğunu iddia etmiştir.

9. Başvuruculaın yaşanan olaya ilişkin yazılı ve görsel basında yayımlanmış olan haber, fotoğraf ve video görüntülerini de soruşturma dosyasına delil olduğunu iddia ederek sundukları görülmüştür. Yine başvuruculaın Çocuk Mahkemesinde tanık sıfatıyla dinlenmiş olan bazı polis memurlarının ifadelerine şüpheli sıfatıyla başvurulması yönünde Başsavcılıktan talepte bulundukları görülmüştür.

10. Başsavcılık 21/10/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık bu kararına gerekçe olarak İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünde görev yapan şüpheli polis memurlarının, dağılmaları için uyarmasına rağmen müştekilerin izinsiz gösteriye devam ettikleri, görevli polis memurlarının da gösteriyi sonlandırmak ve gösteri yapanlar hakkında işlem yapmak için fiziki müdahalede bulunarak gösteri yapan müştekileri kontrol altına alıp polis merkezine götürdükleri, olay sırasında bazı müştekilerin yaralanmalarına sebebiyet verdikleri ve şüpheli polis memurlarının eyleminin 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu kapsamında kaldığı sonucuna varılmış olduğu gösterilmiştir. Başvuruculaın anılan karara yaptığı itirazı İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği 17/2/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucular nihai kararı 18/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. (COVID-19 tedbirleri kapsamında yargı alanındaki sürelerin 26/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile 30/4/2020 tarihli ve 2480 sayılı Cumhurbaşkanı kararı uyarınca 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde yapıldığı anlaşılmıştır.).

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, lise öğrencileri tarafından yapılan sınav ve karne karşıtı bir protesto gösterisi ile sorunlu olarak gördükleri bir konuya dikkat çekmek amacıyla belli bir mekâna yürüyerek yapmak istedikleri basın açıklamasının kolluk görevlilerince orantısız güç kullanılarak engellendiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular yürüyüşe müdahale ile anılan müdahaleden sorumlu gördükleri kamu görevlileri hakkında yapılan soruşturmanın sonuçsuz kalması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş, başvurucunun usuli güvencelerden yararlanmış ve itirazlarını sunabilmiş olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının amacı ve mahiyeti dikkate alındığında bu hak, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme serbestîsini de kapsar. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin amacı bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak, siyasal karar organlarını etkilemek olup gösteri ve toplantı yürüyüşünün düzenlendiği mekân açıklanan düşüncenin muhataplarına ulaşabilmesi ve tesir oluşturabilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânın seçiminin kural olarak düzenleyicilerin takdirinde olması gerekmektedir. Bu itibarla bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyecekleri yeri belirleme serbestîsini sınırlayan düzenlemeler bu hakka müdahale niteliği taşır (AYM, E. 2014/101, K. 2017/142, 28/9/2017).

17. Bu itibarla somut olayda başvurucunun da aralarında olduğu grubun basın açıklaması yapılacak yere yürüyerek gitmesine engel olunmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir. Bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

18. 2559 sayılı Kanun'un 2. ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018 § 100; Ali Ulvi Altunelli, B. No: 2014/11172, 12/6/2018 §§ 91, 92). Başvuruculara toplantı sırasında müdahale edilmesinin Anayasa’nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Özge Özgürengin, §§ 101, 102; Ali Ulvi Altunelli, §§ 93, 94).

19. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle

düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

20. Başvuruculaın olay tarihinde yaklaşık elli kişiyle beraber Opera Binası önünde toplandığı ve yürüyüşe geçmeleri üzerine polisin müdahalesinin başlamış olduğu hususunda başvuruculaın anlatımı ile kamu makamlarının tespitleri arasında farklılık bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle her iki başvurucunun da siyasi ve toplumsal görüşlerini ifade etmeyi hedefleyen yaklaşık elli kişiden oluşan, çok kalabalık sayılmayacak bir grubun içinde gösteriye katıldığı açıktır.

21. Öncelikle ele alınması gereken husus, toplantının kolluk güçlerinin müdahalesiyle sonlandırılmasında zorlayıcı toplumsal bir gereksinim olup olmadığıdır. Halka açık yerde yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin günlük yaşamda belirli derecede bir karışıklığa sebep olabileceği kuşkusuzdur. Bireylerin geniş anlamda ifade özgürlüğünü dar anlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma haklarını kullanırlarken bir seviyeye kadar hayatın olağan akışında birtakım aksaklıklara sebep olmalarına toplumun diğer bireyleri ve kamu makamları tarafından hoşgörüyle yaklaşılması beklenir [Nergiz Şen ve diğerleri (2), B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 84] . Ancak somut olayda kolluk güçlerinin, topluluğun adı geçen meydanda basın açıklaması yapacak olmasının ne şekilde kamu düzenini bozacağına ilişkin bir değerlendirmesinin de bulunmadığı anlaşılmıştır. Toplantıya müdahalenin gerekliliği açısından incelenmesi gereken diğer bir husus yapılan toplantının barışçıl olup olmadığına ilişkindir. Somut olayda toplantının barışçıl olmadığına veya barışçıl niteliğini kaybettiğine yönelik bir tespit bulunmadığı görülmüştür.

22. Somut olayda, grup içinde bulunan bazı şahısların görevli memurlara yürüyüşe geçmeleri üzerine uyarıldıkları anda ve müdahale esnasında polis memurlarına karşı fiziki eylemlerde bulundukları tespit edilmiş ise de (bkz. §§ 2,3) başvuruculaın gösteriyi dağıtan kolluk görevlilerine direndiğine, bunlara karşı saldırgan bir tutum sergilediğine veya herhangi bir şekilde şiddet eylemlerinin içinde yer aldığına dair bir delil yoktur. Olay nedeniyle başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediklerinden bahisle bir soruşturma yürütülmediği gibi kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan cezalandırılmaları talebiyle açılan davada da beraat kararı verilmiştir. Bu durumda başvuruculaın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını barışçıl bir şekilde kullandıkları kabul edilmelidir. Bu noktada toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurmaları diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi meşru kılmaz (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119).

23. Yukarıda yapılan tespitler sonucu az sayıda kişinin fikirlerini dile getirmek amacıyla katıldığı barışçıl protesto gösterisine yapılan müdahalenin kamu düzenini sağlamak için zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilememiştir. Müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucular; kolluk görevlilerinin gösteriye katılanlara aşırı güç kullanarak müdahale ettiğini, elleri arkadan kelepçelenen göstericilere gözaltı aracına götürülürken ve gözaltı aracı içindeyken de fiziki ve sözlü şiddet uygulandığını, başvuruculardan Dilara Aksoy'un götürülmüş olduğu polis merkezinde bulunan bir odada elbiseleri tamamen çıkarttırılarak kendisine detaylı (çıplak) arama yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucular, Başsavcılığa şikâyet sonrası dosyada mevcut görsel ve yazılı basın haberleri ve fotoğraflarından maruz kalınan saldırının fiziki bulgularının açıkça görülüyor olmasına rağmen sorumlu olan kolluk güçleri hakkındaki soruşturmanın etkisiz olduğunu ve şikâyetin sonuçsuz kaldığını belirterek etkili başvuru hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş, başvurucunun usuli güvencelerden yararlanmış ve itirazlarını sunabilmiş olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

26. Başvuru, her iki başvurucu bakımından da kötü muamele yasağı kapsamında ancak başvuruculaların durumlarının farklılık göstermesi nedeniyle ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

1. Başvurucu Dilara Aksoy Yönünden

27. Kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir. Bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir. Bu gibi durumlar -iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi- söz konusu olduğunda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek de mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45, 46).

28. Başvurucu Dilara Aksoy; toplantıya müdahale sırasında kolluk görevlilerinin bacağına, sırtına ve koluna tekmeyle vurduğunu, hakaret edildiğini, ellerinin arkadan kelepçelendiğini ve üst aramasının çıplak olarak yapıldığını; yaralanmalarının alınmış olan genel adli muayene raporu ile tespit edilmiş olduğunu ileri sürmüşse de dosya kapsamında bu başvurucuya ilişkin olarak alınmış olan genel adli muayene raporunda "Darp cebir izi yok." tespitinin yapıldığı ve başvurucunun rapora karşı bir itiraz da ileri sürmemiş olduğu görülmüştür. Ayrıca gözaltından çıkış esnasında başvurucu ve müdafiinin, başvurucunun tutulmuş olduğu çocuk büro amirliğinde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşılmamış olduğu gerekçesiyle çıkış ile ilgili doktor raporu almak istemedikleri de 9/6/2018 tarihli tutanaktan anlaşılmıştır. Bu halde başvurucunun iddia ettiği yaralanmayı tevsik eden herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı anlaşılmıştır. Fiziksel şiddet iddialarını destekleyen bir delil/emare (bir başkasının beyanı vs.) ortaya koymayan başvurucunun aynı şekilde sözlü/psikolojik şiddet ve detaylı arama iddialarını destekleyen bir veriyi de dosya kapsamına sunmadığı görülmüştür. Sonuç itibarıyla başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin

savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucu Özer Durmuş Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

31. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81). Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli ve soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve soruşturma makamınca, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114).

32. Anayasa Mahkemesinin benzer bir konuda verdiği S.Ç. (B. No: 2017/17516, 15/9/2020) kararında kolluk görevlilerinin açıkça keyfîlik bulunmayan işlem ve eylemlerinde -haksız olduğu düşünülse dahi- yetkileri kapsamında talep ettikleri hususların yerine getirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ve kişilerin aksi bir tutumu hâlinde zor kullanma yetkisinin doğacağını da açıklamıştır (S.Ç., § 34).

33. Somut olayda başvurucu katıldığı toplantı ve gösteriye yapılan müdahale sırasında yaralanmalarına sebep olduğunu ileri sürdüğü kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında; aralarında başvurucunun da bulunduğu eylemcilerin kolluk görevlilerine direndikleri, polis memurlarının fiziki müdahalede bulunarak gösteri yapan eylemcileri kontrol altına alıp polis merkezine götürdükleri sırada yaralanmaların oluştuğu, polis memurlarının eylemlerinin2559 sayılı Kanun kapsamında kaldığı gerekçesine dayanılmıştır.

34. Soruşturma mercii, polisin doğrudan müdahalede bulunmayıp dağılmaları için ilk olarak ihtarda bulunduğu, grubun bu ihtara uymaması nedeniyle polisin gösteriyi sonlandırmak için fiziki müdahalede bulunmuş olduğu değerlendirmesi ile soruşturmayı sonuçlandırmıştır. Bununla beraber gerçekleştirilmek istenilen basın açıklamasına, yaralanmaya yol açacak şekilde güç kullanılarak yapılan kolluk müdahalesinin niçin gerekli ve orantılı görüldüğü açıklanmamıştır. Soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeler de bu konuya ışık tutmamaktadır. Dolayısıyla yukarıda da yapılan tespitler çerçevesinde az sayıda kişinin fikirlerini dile getirmek amacıyla katıldığı barışçıl protesto gösterisine yapılan müdahale sonucu başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen soruşturma, başvurucunun

kendisine güç kullanılmasını gerektiren bir tutumunun varlığını ve bu nedenle güç kullanımının zorunlu hâle geldiğini ortaya koyamamıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan müdahale, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak kabul edilebilir (Bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., § 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğinin gerekçesi gözetildiğinde müdahalenin toplantıyı dağıtmak amacıyla gerçekleştirildiği gerekçesi temelinde soruşturma sürecinin sonlandırılması etkili soruşturma ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma sonucunda verdiği kararda başvurucu Özer Durmuş'un sağlık raporunda tespit edilen yaralanmaların zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığını değerlendirmiş fakat başvurucunun gözaltına alındıktan sonraki süreçte kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki iddialarını ise hiç değerlendirmemiştir. Başvurucu, soruşturma dosyasına toplantıya katılanların yakalandıktan sonra götürüldüğü polis aracı içinde uğramış oldukları fiziksel şiddete ilişkin görüntüleri içerdiği iddiasıyla olay hakkında yazılı ve görsel basında yer alan video ve fotoğrafları da sunmuş olmasına rağmen bu görüntülere ilişkin bir araştırma yapıldığına dair bilgi veya bulgu da soruşturma dosyasında yer almamaktadır. Başvurucuya karşı güç kullanan polis memurlarının tespiti ve konuyla ilgili ifadelerinin alınması için yapılmış bir soruşturma işlemi de soruşturma dosyasında bulunmamaktadır.

36. Sonuç olarak başvurucunun uğradığı muamele hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

38. Başvurucular; ihlalin tespiti yanında yeniden yargılama ile manevi tazminat olarak ayrı ayrı 50.000 TL ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

39. Başvurucu Özer Durmuş bakımından tespit edilen kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Başvuruda her iki başvurucu için tespit edilen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme

hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Valiliğine gönderilmesi gerekir.

41. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculardan Özer Durmuş için manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine, diğer başvurucu Dilara Aksoy için net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucu Dilara Aksoy yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Başvurucu Özer Durmuş yönünden insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Her iki başvurucu yönünden toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNAOYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Başvurucu Özer Durmuş yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Her iki başvurucu yönünden Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul (Anadolu) Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/123785) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Valiliğine GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucu Özer Durmuş'a net 50.000 TL, diğer başvurucu Dilara Aksoy'a net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular, barışçıl nitelikteki toplantının dağıtılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının; müdahale sırasında kolluğun güç kullanması ve bu olaya yönelik

şikâyetin etkili soruşturulmaması nedeniyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, toplantıya müdahalenin demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığını belirterek başvuruculaların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının; ayrıca başvurucu Özer Durmuş' a toplantı esnasında müdahale eden kamu görevlileri hakkında yürütülen soruşturmanın etkili ve yeterli olmadığı gerekçesiyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Sosyal medya üzerinden "Karneler Sizin, Gelecek Bizimdir!" adı altında organize edilen bir protesto gösterisi için biraya gelen ve başvuruculaların da içinde bulunduğu yaklaşık elli kişilik bir grubun yürüyüş yapmak istemesi üzerine kolluk mensuplarınca, yapılacak basın açıklamasına izin verileceği, ancak yasal olmayan herhangi bir yürüyüşe izin verilmeyeceğinin bildirildiği, yürüyüşün yasal olmadığı ve grubun dağılmasının istendiği; buna karşılık grubun "Karneler Sizin Gelecek Bizim!" yazılı bir pankart açarak ve "Bizler Berkin Elvan'ın sıra arkadaşlarıyız.", "Eli kanlı olanlar bugün burada bizim yürüyüşümüzü engellemeye çalışıyorlar." ve "Eli kanlı olanların saltanatını yıkacağız." şeklinde sloganlar atarak yürüyüşe geçmek istediği, kolluğun dağılmaları yönündeki uyarısına rağmen grubun direnişe başvurduğu ve bazı göstericilerin görevli memurlara fiziki müdahalede bulunmaları üzerine başvuruculaların da olduğu yirmi iki kişi hakkında yakalama işleminin yapıldığı anlaşılmaktadır.

3. Anayasa Mahkemesi, toplantı hakkının bildirim usulüne bağlanabileceğini daha önceki kararlarında belirtmiştir. Söz konusu bildirimin amacı toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu sürece genel olarak hakkın özüne dokunmaz. Bildirim usulünün uygulanmasının amacı, toplantı hakkının etkin şekilde kullanılması imkânını sağlamaktır (Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 39; Ali Rıza Özer ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). Toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamlar bu tehditleri bertaraf etmek amacıyla tedbirler alabilirler. Bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de ceza verilebilir (Dilan Ögüz Canan, § 40; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, [GK], B. No:2014/920, 25/5/2017, § 81).

4. Somut olayda başvuruculaların da içinde bulunduğu kişiler hakkında kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçunu işledikleri nedeniyle kamu davası açılmış, yargılama sonucunda suçun kanuni unsurlarının oluşmadığı kanaatine varılarak beraat kararı verilmiştir. Başvuruculaların da içinde bulunduğu yaklaşık elli kişiye ulaşan gruba kolluk görevlileri, eylemin kanunsuz olduğunu bildirerek dağılmaları yönünde sözlü bildirimde bulunmuş, fakat gösteriye katılanların sözlü ve fiziki saldırıda bulunarak karşılık vermeleri üzerine gösteri, kamu düzenini bozan bir evreye dönüşmüş ve barışçıl olmaktan çıkmıştır. Başvurucular da kolluk görevlilerinin ihtarlarına rağmen dağılmayan grubun içinde yer almaktadır. Toplantıya katılanların dağılmamaları üzerine gerçekleştirilen müdahalenin, bozulan kamu düzeninin tekrar teminini sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kolluk görevlileri, kanunun verdiği yetki çerçevesinde görev ve yetki kullanımında bulunmuşlardır.

5. Başvurucu Özer Durmuş tarafından toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına hukuka aykırı şekilde ve orantısız güç kullanarak müdahalede bulunan kolluk görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuş; Başsavcılık, kolluk görevlilerinin

yetkileri dâhilinde güç kullanarak toplantıyı dağıttıkları gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen sulh ceza hâkimliği de Başsavcılık kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla, Başsavcılık ve sulh ceza hâkimliği kararları dikkate alındığında başvuruya konu soruşturmanın başvurucuya açık olarak yürütüldüğü, şikâyete konu olayla ilgili objektif deliller temelinde bir karar verildiği, başvurucunun usuli garantilerden yaralandığı ve itirazlarını yargısal merciler önünde sunabildiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun şikâyeti yönünden etkili ve yeterli bir soruşturmanın yapılmadığı söylenemeyecektir.

6. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 34.maddesinde korunan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve başvurucu Özer Durmuş'un Anayasa'nın 17.maddesinin üçüncü fıkrasında korunan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

MEHMET ÇETİN

B. No: 2020/23944 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23944)

Karar Tarihi: 3/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2025 - 32820

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Mehmet ÇETİN

Vekili : Av. Şehmus ULUÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarılmaya ilişkin disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada sonuca etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylarşöyledir:

6. Başvurucu, Bursa E tipi Ceza İnfaz Kurumunda infaz koruma memuru olarak görev yapmıştır.

A. Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

7. Kozan Cumhuriyet Başsavcılığının 5/1/2009 tarihli iddianamesiyle ihaleye fesat karıştırma ve basit yaralama suçlarından cezalandırılması talebiyle başvurucu hakkında Kozan Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) kamu davası açılmıştır.

8. Ceza Mahkemesi 24/7/2009 tarihli kararla başvurucunun da aralarında olduğu sanıkların İdem-Dikilitaş köyleri öğrenci taşıma ihalesine cebir kullanmak suretiyle fesat karıştırdıkları kanaatine ulaşarak ihaleye fesat karıştırma suçundan 4 yıl 2 ay hapis cezasıyla cezalandırılmalarına, basit yaralama nedeniyle 2.000 TL adli para cezası verilmesine hükmetmiş, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir.

9. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 30/9/2013 tarihli kararla sanıklar hakkında ihaleye fesat karıştırma suçundan kurulan mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar vermiştir.

10. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile değişiklik yapılan 235. maddesinin yeniden düzenlenmesi nedeniyle uyarlama yargılaması yapılması için dosya yeniden resen esasa alınmıştır.

11. Ceza Mahkemesi 18/11/2014 tarihli yeni kararla başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklar hakkında ihaleye fesat karıştırma suçundan 1 yıl hapis cezasına hükmetmiş ve 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesi uyarınca da HAGB kararı vermiştir. Karar gerekçesinde, sanıkların suç kabul edilen eylemleri için suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı Kanun'un 235. maddesinin birinci fıkrasında 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası öngörülmüşken Ceza Mahkemesinin kararından sonra kararın temyiz incelemesi aşamasında yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun ile 5237 sayılı Kanun'un 235. maddesinin birinci fıkrasında hem ceza miktarlarında hem de suçun unsurlarında değişikliğe gidildiği, buna göre 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü belirtilmiştir.

12. Başvurucunun itiraz talebi, Ceza Mahkemesinin 15/11/2021 tarihli kararıyla HAGB'ye yönelik kararlarda düzeltmeyi gerektiren bir husus bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan karara da itiraz edilmesi üzerine Ceyhan 1. Ağır Ceza Mahkemesi 3/12/2021 tarihli kesin olmak üzere ret kararı vermiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

13. Başvurucu hakkında ceza soruşturmasıyla bağlantılı olarak Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu tarafından idari soruşturma başlatılmıştır. Başvurucunun memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelikte disiplin suçu işlediği gerekçesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca başvurucunun 28/6/2010 tarihinde devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmiştir.

14. Başvurucu, devlet memurluğundan çıkarılma işleminin iptali talebiyle Bursa 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

15. İdare Mahkemesi 26/10/2011 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Olayda, davacının ihaleye fesat karıştırmak ve basit yaralama suçlaması ile hakkında yapılan adli soruşturma sonucunda açılan davada Kozan Ağır Ceza Mahkemesinin 24/07/2009 tarih ve Dosya No: 2009/7 Karar No:2009/137 sayılı kararı ile 4 yıl 2ay hapis cezası ile cezalandırıldığı görülmekte olup, davacının mahkum olduğu ihaleye fesat karıştırmak sucunun 657 Sayılı Kanunun 125/E-fmaddesi kapsamında bir fiil ve davranış olması karşısında tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

16. Başvurucunun temyiz talebini Danıştay Beşinci Dairesi 12/1/2017 tarihinde reddederek onama kararı vermiştir.

17. Başvurucu; hakkında verilen 4 yıl 2 ay hapis cezasının kaldırıldığını, uyarlama yargılaması yapılarak hakkında HAGB kararı verildiğini, bu nedenle İdare Mahkemesi kararının hatalı olduğunu, HAGB kararının memuriyete engel teşkil etmediğini belirterek karar düzeltme talebinde bulunmuştur.

18. Başvurucunun karar düzeltme talebi 9/3/2020 tarihinde Danıştay Beşinci Dairesi tarafından reddedilmiştir. Karar, başvurucuya 15/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

20. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin devlet memurluğundan çıkarma cezasını düzenleyen (E) bendinin (g) alt bendi şöyledir:

"E - Devlet memurluğundan çıkarma : Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,

..."

21. 5237 sayılı Kanun'un 235. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 6459 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâli şöyledir:

"(1) Kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

22. 5237 sayılı Kanun'un 235. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yürürlükteki hâli şöyledir:

"(1)Kamu kurumu veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

23. 5271 sayılı Kanun'un (Anayasa Mahkemesinin 1/6/2023 tarihli ve E.2022/120, K.2023/107 sayılı kararı ile kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra (1/8/2024 tarihinde) geçerli olmak üzere iptal edilmiş olmakla birlikte somut başvuru sırasında yürürlükte olan) 231. maddesinin (5) numaralı fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder."

B. Yargıtay İçtihadı

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun HAGB kurumunun niteliğine yer verilen 1/2/2012 tarihli ve E.2011/19-639, K.2012/30 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile kurulan hüküm, belli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmemekte, herhangi bir sonuç doğurmamaktadır. Sanık bulunduğu hal üzere bırakılmakta, aynen yargılanan kimsenin durumunda kalmakta ve yapılan yargılama geçici bir süre askıda kalmaktadır. Askı süresi boyunca, yargılanan kimsenin sanık sıfatı devam eder ise de, hiçbir şekilde bu kimse hükümlü sayılamaz."

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23/10/2018 tarihli ve E.2017/4-1353, K.2018/1552 sayılı ile 31/1/2019 tarihli ve E.2017/13-681, K.2019/46 sayılı kararlarında da HAGB kurumuna yönelik olarak yukarıda alıntısı yapılan kararla aynı nitelendirmeye yer verilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 3/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; hakkında verilen hapis cezasının uyarlama yargılamasıyla HAGB kararına dönüştürüldüğünü, idari yargıdaki süreç devam ederken oluşan bu yeni durum karşısında devlet memurluğundan çıkarılmasının hukuksal dayanağının ortadan kalktığını, uyuşmazlığın esasını etkileyen bu kararı Danıştay incelemesinde ileri sürmesine rağmen bu konuda karar gerekçesinde bir açıklama yapılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, masumiyet karinesi yönüyle değerlendirme yapılmış; Mahkemenin ceza davasının sonucundan bağımsız olarak ve başvurucunun ceza yargılamasına konu olan eyleminin niteliği ve tanık ifadelerini dikkate alarak işlem tesis ettiği ifade edilmiştir. Mahkemenin ceza davasının sonucuna değil sadece yargılanmasına neden olan suçun vasıf ve mahiyeti ile başvurucunun atanacağı görevin niteliklerine atıf yaptığı belirtilmiştir. Masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

29. Başvurucu; Bakanlık görüşüne katılmadığını, hiçbir hukuki sonuç doğurmayacak olan HAGB kararının idari uyuşmazlıkta dikkate alınarak aleyhine delil olarak kullanılmasının masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiası adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

33. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

34. Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

35. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerinin ve demokratik bir toplumda kendileriyle ilgili verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

36. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) derece mahkemelerinin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

37. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile cevap verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39).

38. Ayrıca kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus; temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını veya bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

39. Derece mahkemesi kararında esaslı iddiaların karşılanmaması veya bu iddialara makul bir gerekçe ile cevap verilmemesi hâlinde ise kanun yolu incelemesi yapan mercinin -aynı iddiaların kendisi önünde de ileri sürülmesi hâlinde- ilgili iddialara yönelik atıf yapacağı bir ilk derece mahkemesi değerlendirmesi söz konusu olmayacaktır. Bu durumda kanun yolu incelemesi yapan mercinin davayla doğrudan ilgili olan bu hususları ayrıca değerlendirerek makul bir gerekçe ile cevap vermesi anayasal yükümlülük gereğidir (Ümmügülsüm Salgar

[GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 69). Ayrıca yargılama sürecinde dosya kanun yolu incelemesindeyken yeni bir hukuki durum oluştuğunda ilk derece mahkemesince bu konuda bir değerlendirme yapılmamış olacağından kanun yolu incelemesi yapan merci -ileri sürülmesi hâlinde- ilgili iddialara yönelik atıf yapacağı bir ilk derece mahkemesi kararı olamayacağından bu hususları ayrıca değerlendirerek makul bir gerekçe ile cevap vermelidir.

40. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvuruya konu olayda başvurucu, ihaleye fesat karıştırma ve basit yaralama suçundan yargılanmış; 24/7/2009 tarihinde başvurucunun ihaleye fesat karıştırma suçundan 4 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Ceza soruşturmasıyla bağlantılı olarak başvurucu hakkında disiplin soruşturması da başlatılmış, 28/6/2010 tarihinde başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmiştir.

42. Başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılma işleminin iptali talebiyle İdare Mahkemesinde açtığı dava 26/10/2011 tarihinde reddedilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında 24/7/2009 tarihli Ceza Mahkemesi kararına atıf yaparak başvurucunun mahkûmiyetinin bulunduğunu vurgulamış, ihaleye fesat karıştırmak suçunun memuriyetle bağdaşmayacak bir eylem olduğunu belirtmiştir (bkz. § 15).

43. İdare Mahkemesi kararından sonra dosya temyiz incelemesindeyken 30/4/2013 tarihinde 6459 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve anılan Kanun'la 5237 sayılı Kanun'un 235. maddesinde yer alan ihaleye fesat karıştırma suçunun hem ceza miktarlarında hem de suçun unsurlarında değişikliğe gidilmiştir. Bu yeni durum üzerine Ceza Mahkemesi resen uyarlama yargılamasına başlamış, 18/11/2014 tarihli yeni kararla başvurucunun ihaleye fesat karıştırma suçundan 1 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş, hükmün açıklanmasını geri bırakmıştır. Danıştay Beşinci Dairesi 12/1/2017 tarihinde başvurucunun temyiz talebini reddederek onama kararı vermiştir.

44. Karar düzeltme dilekçesinde başvurucu; hakkındaki hapis cezasının kaldırıldığını, uyarlama yargılamasıyla HAGB kararı verildiğini, İdare Mahkemesi kararının hatalı olduğunu, HAGB kararının memuriyete engel olmadığını ileri sürerek karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Karar düzeltmeye ilişkin verilen gerekçeli kararda söz konusu iddialara yönelik herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Başvurucunun ileri sürdüğü iddialar, kanun yolu merciince karşılanmamıştır.

45. Başvurucu, temyiz ve karar düzeltme kararının gerekçesiz olmasından ve hiçbir gerekçeye yer verilmeksizin itirazlarının reddedilmesinden yakınmaktadır. Yukarıda yer verilen genel ilkeler kapsamında öncelikle başvurucunun belirtilen iddialarının davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı iddialar olup olmadığı ve söz konusu iddiaların açıkça cevaplandırılmasının gerekip gerekmediği incelenmelidir.

46. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta; sanığı belirli bir süre denetim altında

tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Şevki Ozan Büyükkaya, B. No: 2018/24012, 31/3/2022, § 34).

47. Yukarıda yer verilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında HAGB kurumunun niteliği değerlendirilmiş, HAGB kararı ile kurulan hükmün belirli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmediği ve herhangi bir sonuç doğurmadığı belirtilmiştir. Yine sanığın bulunduğu hâl üzere bırakıldığı, aynen yargılanan kimsenin durumunda kaldığı ve yapılan yargılamanın geçici bir süre askıda kaldığı vurgulanmıştır. Yargılanan kimsenin askı süresi boyunca sanık sıfatı devam etmekte ise de hiçbir şekilde bu kimsenin hükümlü sayılamayacağı değerlendirmesinde bulunulmuştur (bkz. §§ 24, 25).

48. Başvuruya konu uyuşmazlıkta ise HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeye ve başvurucunun bu hususu ileri sürmesine karşın kanun yolu merciince bu konuda ayrıca değerlendirme yapılmadan derece mahkemesi kararının usule uygun olduğuna karar verilmiştir.

49. Somut olayda ise derece mahkemesi kararının gerekçesine bakıldığında kararın mahkûmiyet hükmüne dayandığı görülmekte ancak kararın verildiği tarih itibarıyla başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmünün olduğuna ve gerekçede bu karara atıf yapılmasında sorun bulunmamaktadır. Burada değerlendirilmesi gereken mesele, başvurucunun memuriyetinin sona erdirilmesi işlemine karşı açılan dava kanun yolu incelemesi aşamasındayken ortaya çıkan yeni hukuki durum (HAGB kararı) yargılamanın sonucu değiştirebilecek ve sonuca etkili olabilecekken ileri sürülmesine rağmen söz konusu temel argümanların kanun yolu mahkemesince incelenmediği ve gerekçeli kararda anılan hususlara yönelik herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığıdır. Bu kapsamda uyuşmazlığa yönelik temel meseleler kanun yolu mahkemesince gerekçeli kararda tartışılmamıştır.

50. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe olması hâlinde temyiz merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe olmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların temyiz mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesi aşamasında ortaya çıkmadığı, dolayısıyla sonradan ortaya çıkan bu duruma ilişkin kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucunun ileri sürdüğü esaslı iddiaların temyiz merciince de karşılanmadığı görülmüştür. Bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı değerlendirilmiştir.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucu; masumiyet karinesinin, mahkemeye erişim hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte gerekçeli karar hakkı yönünden ihlal kararı verildiğinden anılan ihlal iddialarının incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

53. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmadığından şikâyet etmektedir.

54. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

56. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

58. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Danıştay Beşinci Dairesine (E.2017/11750 ve E.2020/1806 sayılı kararlarla ilgili) iletilmek üzere Bursa 1. İdare Mahkemesine (E.2010/979, K.2011/1346) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ÖNGÖZ

B. No: 2020/27380 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27380

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ÖNGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27380)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Orhan ÖNGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna ödenen okul kayıt ücretinin kişinin terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle irtibatı veya iltisakı olmasından dolayı iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Trabzon'da bulunan İ.İ. İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketine (Şirkete) ait eğitim kurumuna 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı için çocuğunu kaydettirmiş ve 22/3/2016 tarihinde 11.380 TL ödeme yapmıştır.

3. Başvurucunun kayıt yaptırdığı eğitim kurumu, 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) tedbirleri kapsamında çıkarılan, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince kapatılmıştır.

4. Başvurucu, ödediği kayıt ücretinin iadesi için 7/9/2016 tarihinde Trabzon Valiliğine müracaat etmiştir. Valilik 22/5/2019 tarihinde başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü

(FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (PDY) aidiyeti, irtibatı ve iltisakı bulunduğunu belirterek talebini reddetmiştir.

5. Başvurucu, işlemin iptali için dava açmıştır. Trabzon İdare Mahkemesi 29/11/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda; 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre geri ödemeler için gerçek bir mal ve hizmet alım ilişkisinin yanında terör örgütüne aidiyetin, bu örgütle irtibat veya iltisakın bulunmaması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun ise FETÖ/PDY üyesi olduğu gerekçesiyle Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûmiyetine karar verilmesi karşısında idarenin başvurucuya geri ödeme yapmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı açıklanmıştır.

6. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 10/7/2020 tarihinde kararı usul ve hukuka uygun bulduğunu belirterek başvurucunun istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 7/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinden yakınmaktadır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın iade edilmemesine bağlı şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği para tutarı mülk teşkil etmektedir. Söz konusu tutarın başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı bulunduğundan bahisle kendisine iade edilmemesi mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Müdahale, mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmelidir.

13. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Başvuruya konu olayda OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir okula ödediği kayıt ücretinin iadesi talebi başvurucunun terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca reddedilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararı ile 7091

sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118).

15. Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik olarak yapılan düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119, 120).

16. OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız (B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda da incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31).

17. Anayasa Mahkemesi, yine OHAL kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair başka bir şikâyeti Ünal Şenel (B. No: 2019/4445, 28/2/2024) başvurusunda incelemiştir. Söz konusu başvuruda, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amacının bulunmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptali dikkate alınarak, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amacı olmadığı belirtilmiştir (Ünal Şenel, § 44).

18. Bu kapsamda eldeki başvuru yönünden de yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon İdare Mahkemesine (E.2019/825, K.2019/1303) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EVELEK

B. No: 2020/27829 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27829

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EVELEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27829)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehmet EVELEK

Vekili : Av. Zülfü BOZDAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör olayı nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının açık bir biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkeziyle Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere girişini ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha

edilmiştir (Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Başvurucunun 2015 yılında bölücü terör örgütü mensupları ve güvenlik güçleri arasında yaşanan şiddetli çatışmalar ve sokağa çıkma yasağı sonucu yaşadıkları yerden terör nedeniyle göç etmek zorunda kaldığını, evlerinin yıkıldığını ve eşyalarının zarar gördüğünü, göç nedeniyle manevi zararlarının meydana geldiğini, bu durumun oluşmasında idarenin sorumluluğu bulunduğunu belirterek söz konusu zararlarının tazmini talebiyle yaptığı başvuru, Diyarbakır Valiliğinin (Valilik) 3/4/2017 tarihli işlemiyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında manevi tazminat ödeneceğine yönelik herhangi bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere50.000,00 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesi talebiyle İçişleri Bakanlığı ile Valilik aleyhine Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

5. İdare Mahkemesi, manevi tazminat talebini kısmen kabul ederek başvurucu lehine 20.000,00 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun taşınmazının yaşanan terörle mücadele operasyonları sırasında tamamen yıkılmış olması, evini terk ederek başka yerde yaşamak zorunda kalması sebebiyle yaşadığı sıkıntı ve üzüntüyü kısmen de olsa gidermek üzere takdiren 20.000,00-TL manevi tazminatın sosyal risk ilkesine göre davalı idarelerce davacıya ödenmesinin sosyal hukuk devleti ilkesi ile hakkaniyetin gereği olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu ve davalı idarelerin anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Dava Dairesi) başvurucunun istinaf talebini reddetmiş; davalı idarelerin taleplerini ise kabul ederek kararın manevi tazminatın kısmen kabulüne ilişkin kısmını kaldırmış ve başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine hükmetmiştir. Dava Dairesi, sokağa çıkma yasağının vatandaşların can ve mal güvenliğini korumak ve kamu düzenini sağlamak amacıyla ilan edildiği, somut olayda kamu düzeninin olağan hayatı kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu, bu süreçte yaşanan olaylarla birçok yapı ve altyapının hasar gördüğü, çatışmalı bölgelerden vatandaşların tahliyesi, gıda, sağlık ve barınma konularında gerekli tedbirlerin alındığı, kişilerin ev ve eşya zararı doğmasının idari tedbirlerin doğal bir sonucu olduğu; bu suretle, manevi tazminata hükmedilebilmesi için aranan şartların gerçekleşmediği değerlendirmesinde bulunmuştur.

7. Nihai kararın29/7/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 10/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucunda 22/10/2021tarihinde; başvurucunun yaşam hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak mükerrer başvuru olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, manevi tazminat ödenmesi için gerekli koşullar oluşmasına rağmen yargısal mercilerin hakkaniyete aykırı gerekçelerle davayı reddettiğinden yakınmış ve bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde,

mevcut başvuruda, başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra İdare Mahkemesinin, başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69,70).

12. Anayasa Mahkemesi; anılan kararında devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72). Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

13. Somut olayda da İstinaf Mahkemesince başvurucunun manevi zarara uğradığının kabul edildiği fakat bu zararın idari tedbirlerin doğal bir sonucu olduğundan manevi tazminata hükmedilebilmesi için aranan şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddedildiği gözetildiğinde Murat Beydili kararında belirlenen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkınınihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Diğer taraftan başvurucunun, aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiğinden de şikâyet

ettiği görülmekteyse de başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı gözetildiğinde anılan şikâyet hakkında bu aşamada inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesine (E.2019/955, K.2020/385) iletilmek üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2017/2097, K. 2018/1655) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL'nin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT DEMİR

B. No: 2020/30559 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30559

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30559)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Ferhat DEMİR

Vekili : Av. Faruk BEDLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurt dışına çıkma yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirine karar verilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Almanya'da yaşayan başvurucu hakkında Berlin'de faaliyet gösteren Kürdistanlı Aileler Derneğinde sayman olarak faaliyet yürüttüğü iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Anılan soruşturma kapsamında Başsavcılığın talebi üzerine Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından suçun niteliği ile mevcut delil durumu vurgulanarak başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına 6/8/2020 tarihinde karar verilmiştir.

3. Başvurucunun anılan karara yirmi yedi yıldır Almanya'da ikamet ettiği, ailesinin ve işinin Almanya'da olduğu iddiasıyla yaptığı itiraz Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğince kararda isabetsizlik olmadığı gerekçesiyle 19/8/2020 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 3/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/9/2020 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Diğer taraftan Başsavcılıkça yürütülen soruşturma sonrası 20/1/2021 tarihinde iddianame düzenlenmiş, Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/1/2021 tarihli yetkisizlik kararı üzerine ceza davası Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) görülmüştür. Ağır Ceza Mahkemesi tensip zaptında yurt dışı çıkış yasağına ilişkin adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Yapılan yargılama sonucunda 29/6/2021 tarihinde her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun beraatine, ayrıca adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Anılan karar istinaf başvurusunun esastan reddi kararı üzerine temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; yurt dışına çıkış yasağının seyahat özgürlüğünü ihlal ettiğini, ayrıca eşi ve çocukları ile yirmi yedi yıldır Almanya'da yaşadığını ve bu ülkede kendisine ait bir iş yeri olduğunu, adli kontrol tedbiri nedeniyle aile bütünlüğünü sağlayamadığını, bu nedenle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte savunması alınmadan dosya üzerinden karar verildiğini, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini beyan etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin başka şüphelilerin sorgusunu yaparken kendisi hakkında dosya üzerinden karar vermesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve yurt dışındaki işine gidememesinin özel hayatına etkilerini gösterir yeterlilikte olmadığı vurgulanarak başvurucunun iddiasını, temellendiremediği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuruya konu yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan serbest dolaşım özgürlüğünün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (birçok karar arasından bkz. Mehmet Takımsu, B. No: 2016/63712, 7/11/2013, §§ 78-80; Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53; Fevzi Doğaner, B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 48). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Özgür Sevgi Göral, B. No: 2014/12112, 4/10/2017; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. Şengül Tükel, B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40). Nitekim Anayasa Mahkemesi Yağmur Erşan ([GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021) ve Onur Can Taştan kararlarında, esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin, Latife Akyüz ve Hakkı Gök kararlarında ise yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yağmur Erşan, §§ 39, 40, 47-51; Onur Can Taştan, §§ 39, 40, 47-51; Latife Akyüz, B. No: 2016/50822, 7/9/2021, 36-38

§§; Hakkı Gök, B. No: 2017/33469, 3/11/2022, §§ 31-33). Bu bağlamda söz konusu tedbirin de başvurucunun gelişimi ve sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

10. Somut olayda başvurucunun uzun süredir ailesi ile Almanya'da yaşadığı ve çalıştığı gözetildiğinde bilhassa başvurucu hakkında uygulanan yurt dışına çıkamama şeklindeki tedbirin başvurucunun ailevi, sosyal ve mesleki ilişkilerine olumsuz etkisinin olduğunu kabul etmek gerekir. Anılan müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilemesi ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaşması nedeniyle başvurunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, § 38; Hakkı Gök, § 33; Hasan Hüseyin Güney, B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 14).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Ailesiyle başka bir ülkede yerleşik olan başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahalenin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 109. maddesine istinaden gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacı ile yapıldığı görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, §§ 43-45; Hasan Hüseyin Güney, § 16). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

13. Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz, § 46; Hakkı Gök, § 42). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde, aynı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde tutuklama yerine adli kontrol kararı verilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu durumda anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde adli kontrol kararı verilebilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller ve bir tutuklama nedeni bulunmalıdır. Elbette uygulanan tedbirin hukuka uygun olduğunu söyleyebilmek için öncelikle suç şüphesi ve uygulanma nedeni denetime elverişli olacak şekilde yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aret Demirci, B. No: 2018/30446, 8/2/2024, § 17).

14. Nitekim Anayasa Mahkemesi mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin

olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (Hülya Kar, §§ 29, 30, 35; ayrıca bkz. Latife Akyüz, §§ 49-52, 56; Hakkı Gök, §§ 51, 52). Ayrıca Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak, süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda derece mahkemelerinin geniş takdir hakkının bulunduğunu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin Güney, § 17).

15. Bu bağlamda özellikle yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirine karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Hasan Hüseyin Güney, § 18).

16. Somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 6/8/2020 tarihinde ifadesi alınmış ve aynı tarihte yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri altına alınmasına karar verilmiştir. Devam eden süreçte iddianame düzenlenerek ceza davası açılmış, yetkisizlik kararı ile dosyanın Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş ve başvurucu hakkındaki adli kontrol kararı 29/6/2021 tarihli beraat kararına kadar devam etmiştir. Başvurucunun soruşturma ve kovuşturma evrelerinde -Almanya'da ailesiyle beraber yaşadığını ve bu ülkede işyerinin bulunduğunu vurgulayarak- tedbirin kaldırılmasını veya değiştirilmesini talep ettiği tespit edilmiştir.

17. Başvurucunun 6/8/2020 tarihinde ifadesinin alındığı gözetildiğinde başka hangi delillerin toplanması gerektiği, başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaya ne gibi bir faydası olacağı da açıklanmamıştır. Bunun yanı sıra tedbir kararı ile tedbirin devamına ilişkin kararlarda başvurucunun Almanya'daki kişisel, ailevi ve mesleki bağlarına yönelik itirazlarının tartışılmayarak tekrar içeren, genel ve soyut gerekçelerle taleplerin reddedildiği görülmüştür.

18. Başvurucu hakkında tatbik edilen yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki koruma tedbiri ile başvurucunun özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkına müdahale edilmiş, başvurucu, itirazlarını yargı makamlarına taşımış; buna karşın yargı makamları ilgili ve yeterli değerlendirmeler yapmaksızın başvurucunun taleplerini reddetmiştir. Tüm süreç birlikte değerlendirildiğinde yargı makamları tarafından başvurucunun yaşadığı ülkedeki bağları ile isnat edilen suçun vasfı, delil durumu ve muhtemel sonuç cezanın ağırlığı gözetilerek -muhakemenin sağlıklı yürütülmesi ve başvurucunun yargılamaya katılarak savunma hakkını kullanması amaçlarıyla uygulanan- tedbirden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir denge kurulduğu söylenemez. Ayrıca müdahale konusu tedbire alternatif olabilecek tedbirlerin tartışılmadığı, başvurucunun özel ve aile hayatına yönelen müdahalenin olumsuz etkilerini azaltacak şekilde hızlı ve özenli bir ceza soruşturması

yapılmadığı vurgulanmalıdır. Sonuç olarak yaklaşık bir yıl süren yurt dışı çıkış yasağı şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Hasan Hüseyin Güney, § 21;).

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Bireysel başvurudan sonra başvurucu hakkında beraat kararı verilerek yurt dışına çıkış yasağının kaldırıldığı belirlendiğinden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

22. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği (2020/832 Sorgu) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.F.P.

B. No: 2020/31759 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31759

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.F.P. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31759)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : H.F.P.

Vekili : Av. Ebru BEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı kapsamında menşe ülkesine geri gönderme nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından 14/10/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1980 doğumlu bir kadındır ve İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

6. Başvurucu 18/2/2015 tarihinde yasal yollarla Türkiye'ye gelmiş; 4/8/2015 tarihinde Çankırı İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi) nezdinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde ülkesini dinî sebeplerle terk etmek zorunda kaldığını, ailesiyle (kızı) beraber koruma talep ettiğini bildirmiştir. Başvurucu, hem kendi dilinde hem de Türkçe yazarak Göç İdaresine sunduğu aynı tarihli deklarasyonunda İslam dininden Hristiyanlığa geçtiği için ülkesinden ayrıldığını beyan etmiştir.

7. Başvurucunun uluslararası koruma talebi 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 77. maddesinin (ç) bendi uyarınca ikamet ilini izinsiz terk ettiği gerekçesiyle 10/4/2017 tarihinde geri çekilmiş sayılmıştır. Başvurucu söz konusu işleminin iptali amacıyla açtığı dava dilekçesinde özetle ikametgâhını komşusunun tehdidi nedeniyle terk etmek zorunda kaldığını, ayrıca Müslümanken din değiştirmesi nedeniyle eski eşinden ve toplumdan baskı gördüğünü, can güvenliğinin kalmaması nedeniyle 1999 doğumlu kızını da alarak Türkiye'ye geldiğini iddia etmiş; dilekçe ekine Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından verilen ve bir yıl geçerli olan 22/7/2016 tarihli mülteci belgesini de sunmuştur.

8. Başvurucunun açtığı dava, Kastamonu İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) tarafından 21/11/2017 tarihinde başvurucunun ikamet ilini izinsiz terk ettiği, bu nedenle yapılan işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. İdare Mahkemesi başvurucunun ülkesinde zulüm görme korkusu konusunda herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Başvurucunun istinaf talebi 6/3/2018 tarihinde reddedilmiş, verilen karar kesinleşmiştir. Bunun üzerine 17/8/2018 tarihinde Çankırı Valiliği başvurucu hakkında 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi (uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanun'un diğer hükümlerine göre Türkiye’de kalma hakkı bulunmayanlar) uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

9. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla İdare Mahkemesinde dava açmış; ülkesindeki riske ilişkin benzer (bkz. § 7) iddialar öne sürmüştür. Daha önceki iddialarına ilaveten sadece bağlantı adresini bildirdiği Y. isimli bir sosyal medya kanalındaki Türkçe olmayan ve 2016 yılında yüklenen görüntüler nedeniyle din değiştirmesinin aleniyet kazandığını iddia etmiştir. İdare Mahkemesi 9/1/2019 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, davanın reddedilmesi sonrasında 28/1/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda (B. No: 2019/2854) bulunmuştur. Başvurucunun bireysel başvuru dosyası 2016/24613 numaralı dosya ile birleştirilmiş, 2/6/2020 tarihinde birleştirilen dosyada karar verilmiştir. Söz konusu başvuruda başvurucunun geri gönderme yasağına ilişkin iddiaları hakkında derece mahkemesi tarafından yeterli araştırma ve değerlendirme yapılmadığı gerekçesiyle ihlal sonucuna varılmıştır.

11. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında İdare Mahkemesi yeniden yargılama yapmış fakat 10/9/2020 tarihinde yine davayı kesin olarak reddetmiştir. Ret kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

... [Ü]lkesine iadesi halinde insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz kalacağını ortaya koyan her hangi bir somut veri ya da belge sunulamadığı, İran Anayasasının Zerdüştleri, Yahudileri ve Hristiyanları dini azınlık olarak tanıdığı ve ibadetlerini yapmalarına müdahale etmeksizin izin verdiği, din değiştirenlerin propaganda yapmadıkları, bireysel yaşantılarına devam ettikleri sürece herhangi bir sorun yaşamadıkları anlaşıldığından, yükümlülüklerine aykırı davranarak uluslararası koruma başvurusunun geri çekilmiş sayılmasına sebebiyet verdiği sabit olan davacının, sınır dışı edilmesine yönelik tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

...

Bu durumda; yukarıda ifade edilen mevzuat ve açıklamalar ile dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacının uluslararası koruma başvurusu kapsamında kendisine yüklenen yükümlülüğü ihlal ettiği açık olduğu gibi davacı hakkında yapılan menşe ülke araştırmasında da davacının sınır dışı edilmeyecek kişiler arasında yer almadığı anlaşıldığından, idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında yapılan değerlendirme sonucudavacı hakkında tesis edilen dava konusu sınır dışı işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

..."

12. Verilen karar 11/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 13/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Masoud Talebi, B. No: 2023/26088, 19/3/2024, §§ 30-48.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 3/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkı ile Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; din değiştirerek Hristiyan olmasından ötürü eşinden ve toplumdan baskı görüdüğünü, ülkesinde bu durumun suç kabul edildiğini ve cezasının ölüm olduğunu, Y. isimli sosyal medya kanalındaki görüntüler nedeniyle din değiştirmesinin aleniyet kazandığını, ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasıyla yargılanacağını, kötü muamele göreceğini, buna rağmen İdare Mahkemesinin yeterince araştırma yapmadan davasını reddettiğini iddia etmiştir. Sınır dışı edilerek ülkesine geri gönderildiği takdirde adil yargılanma, yaşam, kişi hürriyeti ve güvenliği hakları ile kötü muamele yasağının ihlal

edileceğini ileri sürmüştür.

17. Başvurucu, ayrıca kızının da kendisi gibi risk altında olduğunu ve boşandığı eşinin kızını İran'da iki defa kaçırmaya çalıştığını iddia etse de başvuruya konu sınır dışı etme işleminde, İdare Mahkemesi kararında veya bireysel başvuru formunda sınır dışı etme işlemi yapılırken yetişkin ve 14/11/1999 doğumlu olan kızına yer verilmediği gibisöz konusu kişi hakkında alınmış bir sınır dışı etme kararının da ibraz edilmediği görülmüştür. Bu nedenlerle bireysel başvuru, sadece başvurucu yönünden incelenmiştir.

2. Değerlendirme

18. Başvurunun yaşam hakkı ile kötü muamele yasağı kapsamında birlikte incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer bir inceleme için bkz. Masoud Talebi, § 53).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

20. Anayasa Mahkemesinin ölüm cezasıyla ilgili yaptığı değerlendirmeler Hooman Hosseinpour([GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022,§§ 60-61) kararında, kötü muameleye uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme konusunda benimsenen genel ilkeler ise Masoud Talebi (anılan kararda bkz. § 56) kararında yer almaktadır.

21. Uluslararası koruma başvurusu kabul edilmeyen bir yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alındığında yabancının yaşam hakkı ve/veya kötü muamele yasağına ilişkin iddiaları hakkında sonuca varabilmek için sınır dışı etme kararı öncesinde kamu makamları önünde nasıl açıklamalarda bulunduğu, kendisiyle ilgili hangi işlemlerin yapıldığı veya ne tür kararlar verildiği de incelenmelidir (Masoud Talebi, § 57).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

22. Başvurucu, yasal yollarla Türkiye'ye giriş yaptıktan yaklaşık altı ay sonra din değiştirmesi nedeniyle ülkesinde zulüm görmekten korktuğu iddiasıyla uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, ne uluslararası koruma talep ederken sunduğu dilekçede ne de başvurusunun geri çekilmiş sayılmasına karar verilmesi üzerine açtığı davada din değiştirmesine ilişkin sürece veya sonrasında başından geçen olaylara ilişkin bir anlatımda bulunmuştur. Başvurucu, sadece Müslümanken sonradan Hristiyan olduğunu beyan etmekle yetinmiş; ayrıca uluslararası koruma talep etmek için neden altı ay beklediğini de açıklamamıştır. Başvurusunun sonuçlandığı iki yıllık sürede kendisiyle henüz bir mülakat yapılmamışsa da başvurucunun belirtilen hususlardaki bilgileri kamu makamlarının dikkatine sunmasına engel bir durum gözükmemektedir. Bununla birlikte İdare Mahkemesi de başvurucunun ülkesinde zulüm göreceğine ilişkin iddiaları hakkında bir değerlendirme yapmamıştır (bkz. § 8).

23. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla açtığı davada da ülkesindeki riske ilişkin önceki beyanlarından farklı bir husus dile getirmemiş; din değiştirmesi nedeniyle ülkesinde kötü muamele göreceği, ölüm cezası alabileceği yönündeki iddiasını tekrarlamıştır. Yine bu yargılamada din değiştirmesi nedeniyle kamu makamlarıyla sorun

yaşadığına, hakkında herhangi bir takip veya soruşturma yapıldığına ilişkin bir iddia ileri sürmemiş veya buna ilişkin bir delil sunmamıştır. Başvurucu önceki yargılamadan farklı olarak sadece bağlantı adresini bildirdiği bir sosyal medya kanalındaki görüntüden bahsetmiştir. Bununla birlikte sosyal medyada yer alan görüntülerin içeriği hakkında bilgi vermemiş, bu görüntülerle din değiştirmesi arasındaki ilgiyi genel hatlarıyla dahi olsa açıklamamıştır. Başvurucu, din değiştirdiğinin bu yolla aleniyet kazandığını iddia etse de bu görüntülerin neden durumunu alenileştirdiğini ve kamu makamlarının dikkatini çekmesine neden olduğunu izah etmemiştir. Kaldı ki uluslararası koruma başvurusuna ilişkin yargılamada bu iddiasını dile getirmeyen başvurucu, sınır dışı etme davasında bu iddiasını öne sürerken ülkesindeki kamu makamlarının yıllar önce yüklenen bu görüntüler nedeniyle kendisiyle ilgilenmeye başladıklarını iddia etmemiş veya böyle bir ilgiyi işaret eden bir bilgiden söz etmemiştir.

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına da yansıyan uluslararası kuruluşların İran'a ilişkin insan hakları raporlarına bakıldığında din değiştirerek Hristiyan olmanın tek başına kötü muameleye maruz kalınması için bir sebep olmadığının değerlendirildiği görülmüştür (Masoud Talebi, §§ 47, 48). Adli ve idari merciler her ne kadar başvurucunun din değiştirerek Hristiyan olduğu yönündeki beyanlarının inandırıcılığı konusunda bir inceleme yapmamış ise de -doğru olduğu varsayılsa dahi- dış dünyaya yansıyan eylemleri ve ülkesindeki kamu makamlarının başvurucuya olumsuz baktığını gösteren bir veri bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun din değiştirmesi nedeniyle ülkesinde gerçek bir riskle karşılaşacağına ilişkin esaslı nedenler bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

C. Yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.S.G.

B. No: 2020/35386 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35386

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.S.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35386)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : M.S.G.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aylıktan kesme cezasının iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Polis memuru olarak görev yapmakta olan başvurucu hakkında, eşine karşı kötü muamelede bulunduğu ve verilen refakat iznini kendi özel işleri için kullanarak idareyi yanılttığı iddiaları ile disiplin soruşturması başlatılmıştır. 31/10/2013 tarihli disiplin soruşturma raporunda, eşe karşı kötü muamelede bulunulduğu iddiasının sübuta erdiğinden bahisle 24/4/1979 tarihli ve 16618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün (Tüzük) 6. maddesinin (B) bendinin (5) numaralı alt bendi uyarınca 6 ay kısa süreli durdurma cezası teklifi getirilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunun (Disiplin Kurulu) 12/2/2014 tarihli kararı ile, Tüzük'ün 15. maddesi uyarınca bir alt derece ceza uygulanmak suretiyle başvurucunun 4 günlük aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu tarafından anılan işlemin iptali talebiyle 1/4/2014 tarihinde Ankara 7. İdare

Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, soruşturmada delillerinin değerlendirilmediğini, ailevi bir mesele sonrasında oluşan sadece çizik ve kızarıklık sonucu alınan rapor dikkate alınarak ceza verildiğini, eşinin kendisinden şikâyetçi olmadığını, anılan raporun gerçeğe aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

4. Mahkeme 25/11/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, mevcut disiplin soruşturma ile sağlık raporunun ve ifadelerin birlikte incelenmesinden, 24/2/2013 tarihinde başvurucunun eşi ile arasında tartışma yaşandığının, birbirlerini itekledikleri nin, el ve ayaklarıyla birbirlerine fiziki müdahalelerinin olduğunun anlaşıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca; olaydan sonra 25/2/2013 tarihinde düzenlenen sağlık raporuna göre; başvurucunun eşinin ayak ve kollarında ekimoz ve sıyrıkların bulunduğu, bu itibarla başvurucunun, eşine karşı kötü muamelede bulunduğu iddiasının sübuta erdiği vurgulanmıştır.

5. Başvurucu bu karara karşı, temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, eşiyle arasındaki tartışmanın her ailede yaşanabilecek türden bir münakaşa olduğunu, yargılamanın uzun sürdüğünü, kınama cezası verilmesi gerekirken takdir edilen cezanın ölçülü olmadığını ileri sürmüştür.

6. Danıştay Beşinci Dairesi 16/6/2020 tarihinde, Mahkeme kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle oyçokluğuyla onanmasına karar vermiştir. Karşı oy gerekçesinde; başvurucunun kamu görevlisi olmasından kaynaklanmayan ve disiplin hukukunu ilgilendiren yönü açıkça ortaya konmayan, hizmet dışında özel yaşamına ilişkin fiillerinin bir disiplin suçu olarak değerlendirilmesinin ve sonucunda başvurucuya disiplin cezası verilmesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlali sonucunu doğuracağından Mahkeme kararının bozulması gerektiği ifade edilmiştir.

7. Nihai karar başvurucuya 26/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 18/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Kamu görevinden çıkarılması nedeniyle ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; eşinin şikâyetinden vazgeçmesine rağmen özel hayatı gerekçe gösterilerek disiplin cezası verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Danıştay kararının gerekçesiz olduğunu belirten başvurucu, maaşının kesilmesi ve vekâlet ücreti ödemek zorunda kalması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun adil yargılanma hakkı ve özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

11. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda başvurucu hakkında özel hayatı kapsamındaki eylemleri nedeniyle disiplin cezası tesis edilmiş olduğundan özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale söz konusudur.

14. Emniyet teşkilatı mensuplarına verilecek disiplin cezaları idari işlem tarihinde yürürlükte bulunan 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun (3201 sayılı Kanun) 82. maddesinde sayılmış olup, 3201 sayılı Kanun'un 83. maddesinde verilecek disiplin cezalarının içeriğine ilişkin tüzük çıkarılacağı ifade edilmiştir. Sonuç olarak 3201 sayılı Kanun'un 82. maddesi ve Tüzük'ün 6. maddesine dayanılarak ortaya çıkan müdahalenin kanunilik şartını sağladığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan işlemin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması amacıyla tesis edildiği değerlendirilmiştir (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43). Bu bağlamda anılan müdahalenin meşru amacının da bulunduğu değerlendirilmektedir. Söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

15. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının, faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44-47; Namet Sevinç, §§ 47, 48; A.K., B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51).

16. Somut olayda polis memuru olarak görev yapan başvurucu hakkında, eşine karşı kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla yürütülen disiplin soruşturması sonucunda, hizmet dışında resmî sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında 4 günlük aylıktan kesme cezası tesis edilmiştir. Başvurucunun iddialarının özü ise özel hayatına dair eylemler gerekçe gösterilerek disiplin cezası verildiğine ve bu eylemlerin mesleki hayatına bir etkisinin bulunmadığına dayanmaktadır.

17. Ülke çapında güvenliğin ve asayişin sağlanması ve korunmasında üstlendiği görev dikkate alındığında kamu hizmetinin etkin şekilde yürütülmesinin ve mesleki disiplinin sağlanması amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin diğer kişilerin tabi olmadığı bazı sınırlamalara tabi olmaları bir zorunluluktur. Dolayısıyla emniyet hizmetleri sınıfında istihdam edilen personelin nitelikleri ve yükümlülükleri konusunda idarenin daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğuna kuşku yoktur (Raziye Koçaş, B. No: 2014/16794, 12/1/2017, § 46). Bu itibarla kanun koyucu tarafından emniyet mensuplarının hizmet dışında gerçekleştirecekleri eylemlerin de resmi sıfatlarının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu bozabileceğinin kabul edilmesi beklenebilir durumdur. Bununla birlikte hizmet dışında gerçekleştirilen her davranışın değil, mesleğin saygınlığını etkileyebilecek

nitelikteki eylemlerin sorumluluk doğuracağında kuşku yoktur. Bu nedenle derece mahkemeleri kararlarının hizmet dışında gerçekleştirilen davranışın, mesleğin saygınlığına etkisine yönelik ilgili ve yeterli gerekçe içermesi zorunludur.

18. Bu bilgiler ışığında somut olaya baktığımızda İdare ve derece mahkemelerince başvurucunun eşine karşı kötü muamelede bulunduğu iddiasının, sağlık kurulu raporları başta olmak üzere tüm deliller birlikte değerlendirilerek sübuta erdiği ve hizmet dışında gerçekleştirilen bu eylemin polislik mesleğinin saygınlığını sarsacak nitelikte olduğu kabul edilmiştir. Öte yandan Tüzük'ün 6. maddesinde söz konusu eylem için 6 ay kısa süreli durdurma cezası öngörülmüşken; Disiplin Kurulu tarafından Tüzük'ün 15. maddesi uyarıncabir alt derece ceza uygulanmak suretiyle başvurucunun 4 günlük aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu itibarla başvurucun eylemi ile orantılı ve ölçülü bir cezanın da verildiği söylenebilir.

19. Ayrıca disiplin soruşturması ve yargılama sürecinde başvurucunun katılımının, savunması ile delillerini sunmasının sağlanması suretiyle özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerden yararlandırıldığı anlaşılmıştır. Bunun yanında başvurucunun disiplin soruşturmasına konu eyleminin mensubu olduğu mesleğin itibarını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak belirdiği, disiplin cezasının da kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla alınması zorunlu bir tedbir olarak ortaya çıktığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvurucu hakkında uygulanan yaptırımın demokratik toplumun gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı söylenemez.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN MUTLU ALTUN (2)

B. No: 2020/37350 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37350

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN MUTLU ALTUN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/37350)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Hasan Mutlu ALTUN

Vekili : Av. Ömer Furkan DAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. En son Yargıtay tetkik hâkimi olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 16/7/2016 tarihli kararı ile başvurucunun görevden uzaklaştırılmasına ve 24/8/2016 tarihinde meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

3. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı (Batı Başsavcılığı) tespit edilemeyen bir tarihte, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) avukat yapılanması içinde yer aldıkları ve böylece sözü edilen silahlı terör örgütüne üye oldukları iddiasıyla aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı avukatlar ve kamu görevinden çıkarılan hâkim/savcılar hakkında soruşturma başlatmıştır.

4. Batı Başsavcılığı 14/1/2020 tarihinde, soruşturma görevinin Ankara Başsavcılığına ait olduğu gerekçesiyle bir fezleke düzenlemiş ve soruşturma evrakını Ankara Başsavcılığına göndermiştir.

5. Ankara Başsavcılığının talimatıyla 11/9/2020 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, tutuklanması talebiyle 22/9/2020 tarihinde Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk edilmiştir. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucunun 20/10/2020 tarihli tutuklamanın devamı kararına yaptığı itiraz Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 6/11/2020 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 9/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 7/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği 8/3/2021 tarihinde başvurucunun yurt dışına çıkamamak ve belirlenen yerlere düzenli olarak gitmek şeklindeki yükümlülüklerle adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

9. Ankara Başsavcılığı tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 19/6/2023 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

10. İddianamenin kabulüyle açılan kamu davası Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülmüştür. Mahkeme 3/7/2024 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatine karar vermiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 17/9/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, söz konusu ihlal iddiasının ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin konuya ilişkin içtihadı ve tutuklama kararının içeriği dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun ilk tutuklama kararına ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlara yaptığı itirazların ayrıntılı değerlendirilmek ve gerekçeleri belirtilmek suretiyle reddedildiği, başvurucunun tutuklu kaldığı 5 ay 14 günlük süre içinde tutukluluk değerlendirmelerinin düzenli olarak yapıldığı ve son olarak Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla tahliye edildiği hususlarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

14. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuruda bulunduktan sonra Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 8/3/2021 tarihli kararıyla tahliye edilmiş; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan kamu davasında verilen 3/7/2024 tarihli beraat kararı 17/9/2024 tarihinde kesinleşmiştir. Anılan beraat kararında başvurucuya gözaltı ve tutuklama tedbirlerine ilişkin olarak tazminat davası açma hakkının bulunduğu hatırlatılmıştır.

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un

141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır.

17. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı görülmektedir (bkz. Kamil Erdoğan, B. No: 2017/4023, 19/4/2018).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMIZ ISLAMOV

B. No: 2020/37579 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37579

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMIZ ISLAMOV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37579)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Ramız ISLAMOV

Vekili : Av. Hükümdar HAMDİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ülkeye giriş yasağı nedeniyle aile hayatına saygı hakkının, eğitim hakkının ve yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/12/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca 14/1/2021 tarihinde başvurucunun tedbir talebinin Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Kazakistan vatandaşı olan başvurucu 2010 yılında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanmış ve Türkiye'de ikamet etmeye başlamıştır. 2010 yılından 2018 yılına kadar Türkiye'de eğitim görmeye devam ettiğini belirten başvurucu hakkında Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğünce (Göç İdaresi), Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanlığının 17/10/2017 tarihli yazısına istinaden 4/12/2017 tarihinde "millî güvenliğimiz aleyhine faaliyet" konulu G-82 ülkeye giriş yasağı tahdit kaydı oluşturulmuştur.

10. Anayasa Mahkemesince yazılan müzekkere üzerine Göç İdaresinin sunduğu 10/6/2024 tarihli belgeye göre; başvurucu söz konusu tahdit kaydı konulmadan önce -27/5/2017 tarihinde- uzun dönem ikamet izni başvuru yapmış ancak başvurusu Göç İdaresince reddedilmiştir. Ayrıca söz konusu belgede başvurucunun sınır dışı kararına dayalı olarak 14/2/2018 tarihinde sınır dışı edildiği belirtilmiştir.

11. Başvurucunun sunduğu belgelere göre; başvurucu, hakkındaki tahdit kaydı nedeniyle 8/2/2018 tarihinde Emniyet güçlerince yakalanmış ve hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan yürütülen soruşturma kapsamında ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır. 9/2/2018 tarihinde ise başvurucu hakkında sınır dışı etme kararı alınmıştır. Başvurucunun 14/2/2018 tarihinde sınır dışı edilebilmesi için kurumlar arası gerekli yazışmalar yapılmış ve başvurucu adına 14/2/2018 tarihli uçak bileti alınmıştır. Başvurucu 14/2/2018 tarihinde Türkiye'den çıkış yapıp yapmadığına dair bilgi vermemektedir. Ancak şu an Türkiye'ye giriş yapamadığını belirtmektedir. Netice itibarıyla başvurucu ya 14/2/2018 tarihinde ya da farklı bir tarihte Türkiye'den çıkış yapmıştır ve şu an Türkiye'ye giriş yapamamaktadır.

12. Başvurucu, Göç İdaresinden söz konusu tahdit kaydının kaldırılmasını talep etmiştir. Bu talebinin reddedilmesi üzerine 2/1/2019 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisi olduğunu, okulunun bitmesine altı ay kaldığını, FETÖ/PDY ile hiçbir ilişiğinin olmadığını, hakkında yürütülen ceza soruşturması sonucunda takipsizlik kararı verildiğini belirterek tahdit kaydının kaldırılmasını talep etmiştir. Göç İdaresi, dava dilekçesine verdiği cevapta özetle başvurucu hakkındaki tahdit kodunun MİT Başkanlığı tarafından gönderilen gizli ibareli yazı uyarınca konulduğunu, söz konusu yazının gerekli görülmesi halinde MİT Başkanlığından istenebileceğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun beyan ettiğinin aksine başvurucu hakkında sadece G-82 tahdit kodu uygulandığını, sınır dışı etme kararı alınmadığını belirtmiştir. Başvurucunun öğrencilik sebebiyle aldığı ikamet izninin iptal edilip edilmediğine dair bir bilgi sunulmamıştır.

13. Mahkeme; Anayasa'da ve uluslararası sözleşmelerde seyahat hürriyetinin sadece vatandaşa tanınan bir hak olduğunu, sadece vatandaşların yurda girme ve yurttan çıkma hakkının istisnalar haricinde sınırlanamayacağını, yabancıların ise yurda girme hakkının bulunduğuna dair bir hüküm bulunmadığını, somut olayda tahdidin MİT Başkanlığının

yazısına istinaden kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla konulduğunu belirtilerek 4/12/2019 tarihinde davayı reddetmiştir.

14. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde, dava dilekçesindeki hususlara ek olarak 2/9/2019 tarihinde Türk vatandaşı L. İ. ile evlendiğini, sınır dışı edildiği ülkeyle maddi ve manevi bağ kurduğunu ileri sürmüştür. İstinaf incelemesini yapan Bölge İdare Mahkemesi, Mahkemenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun istinaf başvurusunun reddine ve kararın onanmasına 19/10/2020 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai hükmü 16/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 8/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 9. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı sebebiyle Genel Müdürlükçe; idari para cezaları ve kamu alacakları sebebiyle ise valiliklerce yabancıların ülkeye kabulü ön izin şartına bağlanabilir."

17. 17/3/2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ü) bendi şöyledir:

" (1) Bu Yönetmelikte geçen;

...

ü) Ön izin şartı: Ülkeye giriş için Genel Müdürlükten alınması zorunlu olan izni,

...

ifade eder."

18. 6458 sayılı Kanun'un kısa ve uzun dönem ikamet izinlerinin iptal edilmesiyle ilgili olarak 7, 15, 32, 33 ve 45. maddelerinde öngörülen hükümlerin ilgili kısmı şöyledir:

" Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar

MADDE 7 – (1) Aşağıdaki yabancılar, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

...

c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

...

Vize verilmeyecek yabancılar

MADDE 15 – (1) Aşağıda belirtilen yabancılara vize verilmez:

...

c) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler

ç) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar

...

Kısa dönem ikamet izninin şartları

MADDE 32 – (1) Kısa dönem ikamet izinlerinin verilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:

...

b) 7 nci madde kapsamına girmemek

...

Kısa dönem ikamet izninin reddi, iptali veya uzatılmaması

Madde 33 – (1) Aşağıdaki hâllerde kısa dönem ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi bitenler uzatılmaz:

a) 32 nci maddede aranan şartlardan birinin veya birkaçının yerine getirilmemesi veya ortadan kalkması

...

ç) Hakkında geçerli sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı bulunması

...

Uzun dönem ikamet izninin iptali

Madde 45 – (1) Uzun dönem ikamet izinleri;

a) Yabancının, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturması,

...

hâllerinde iptal edilir."

19. 6458 sayılı Kanun'un sınır dışı etmeyle ilgili olarak 53. ve 54. Maddelerinde öngörülen hükümlerin ilgili kısmı şöyledir:

" Sınır dışı etme kararı

MADDE 53 – (1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

...

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Sınır dışı etme kararı alınacaklar

MADDE 54 – (1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

...

f) İkamet izinleri iptal edilenler

... "

2. İlgili Yargı Kararları

20. Danıştay Onuncu Dairesinin 13/10/2015 tarihli ve E.2012/5665, K.2015/4303 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ABD vatandaşı olan davacı tarafından, yurda girişinin yasaklanmasına ve hakkında istizan kararı alınmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava sonucunda, Ankara 2. İdare Mahkemesince; davacı hakkında MİT Müsteşarlığınca yazılan 16.7.2010 tarihli yazıda, 2009 yılında ülkemize gelerek İnsan Hakları Derneği Diyarbakır şubesinde gönüllü olarak çalıştığı, Kongra-Gel (PKK) yanlısı şahıslarla irtibatının bulunduğu, KCK operasyonları, Demokratik Özerklik Projesi ve Kürtlere yönelik politikalar hakkında bilgi derlemeye çalıştığı, Türkiye ve Türk Silahlı Kuvvetleri aleyhinde yazdığı makalelerin Kürtçü internet sitelerinde yayımlandığı, bölge illeri hakkında bilgi toplayarak bu bilgileri Amerika'da bulunan bir kısım makamlara servis ettiğinin anlaşıldığı, örgüt çevresi kanalıyla kendisine Irak'ta yardım sağlayabilecek irtibatlar aradığı yönünde bilgiler istihbari olunduğunun bildirilmesi üzerine 6.8.2010 tarih ve 140380 sayılı yazı ile, '' İçişleri Bakanlığından sorulmadan ülkemize girişine izin verilmemesi'' anlamına gelen istizan kararı alındığı ve tespiti halinde ülkemizden çıkışının sağlanması için Valiliklere talimat verildiği, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünce de hakkında adli işlem yapılan yabancılardan olması nedeniyle 20.8.2010 tarihi itibariyle Ç-114 tahdit koduyla 1 yıl süreli Türkiye'ye giriş yasağı kapsamına alındığı anlaşılan davacının ülke güvenliğini ihlal edebilecek faaliyetler içinde olduğunun anlaşılması karşısında, kamu düzeni ve güvenliğinin riske atılmaması amacıyla idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen kararın temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir.

...

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden, temyiz isteminin reddi ile ..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (7) No.lu Ek Protokol

21. Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün "Yabancıların sınır dışı edilmelerine ilişkin usulü güvenceler" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"1. Bir devletin ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancı, yasaya uygun şekilde verilmiş bir kararın uygulanması dışında sınır dışı edilemez ve bu durumda bir kimse,

a) sınır dışı edilmesine karşı gerekçeler öne sürebilme,

b) durumunu yeniden inceletme,

c) yukarıdaki amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da birileri önünde kendini temsil ettirme hakkını haiz olacaktır.

2. Sınır dışı edilmenin kamu düzeni yararı ya da ulusal güvenlik nedenleri açısından gerektiği hallerde, bir yabancı yukarıdaki 1. maddenin a, b ve c bentlerinde öngörülen haklarını kullanmadan sınır dışı edilebilir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatı

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ek (7) No.lu Protokol'ü onaylamış bir ülkede sınır dışı edilmeyle karşı karşıya kalan bir yabancının protokolün 1. maddesindeki güvencelerden yaralanabilmesi için kurallara uygun olarak o ülkede ikamet etmesinin zorunlu olduğunu kararlarında vurgulamaktadır (Ljatifi/Makedonya (Eski Yugoslavya Cumhuriyeti), B. No: 19017/16, 17/5/2018, § 32, C.G. ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 1365/07, 24/4/2008, § 70). İkametin kurallara uygun olup olmadığı ilgili devletin mevzuatına göre belirlenir (Sharma/Letonya, B. No: 28026/05, 24/3/2016, § 73).

23. AİHM, sınır dışı etme talebinin veya dava dilekçesinin yabancıya tebliğ edilip edilmediği (Lupsa/Romanya, B. No: 10337/04, 8/6/2006, § 59), sınır dışı etme kararına yapılan itirazın esası hakkında bir denetim yapılıp yapılmadığı (Baltaji/Bulgaristan, B. No: 12919/04, 12/7/2011, § 57), sınır dışı etme kararının dayandığı somut sebeplerin bildirilmemesi nedeniyle yabancının karara karşı gerekçelerini sunup sunamadığı gibi sorunların (Ahmed/Bulgaristan, B. No: 34621/03, 13/7/2010, § 53) ek (7) No.lu Protokol'deki usul güvenceleri kapsamında incelenmesi gerektiğini değerlendirmiştir.

24. Ulusal güvenlik gerekçesiyle sınır dışı etme işlemi bağlamında, ulusal güvenliğe ilişkin tehdidin çeşitli ve öngörülemez niteliği dikkate alındığında kanunun öngörülebilir olduğunu kabul etmek için devletlerin bu sebebe dayanan bütün davranışları kanunlarında detaylı olarak listelemesi beklenemez (Ljatifi/Makedonya (Eski Yugoslavya Cumhuriyeti),§ 35).

25. Muhammad ve Muhammad/Romanya ([BD], B. No: 80982/12, 15/1/2020) kararında AİHM, sınır dışı etme kararını konu olan yargılamalarda yabancının karara dayanak olan somut unsurlardan haberdar olma, ayrıca ilgili bilgi ve belgelere erişim hakkı olduğunu kabul etmiştir (Muhammad ve Muhammad/Romanya, §§ 126-129). Bununla birlikte bilgi ve belgelere erişim hakkına Sözleşmeci devletlerin özellikle millî güvenlik kaygısıyla kendi mevzuatları uyarınca getirdikleri belirli ölçüdeki sınırlamaların anlaşılabilir olduğunu belirten AİHM, yabancının usul güvenceleri kapsamında sahip olduğu kabul edilen haklarına konulan sınırlamaların güvenceleri etkisiz kılmayacak şekilde olması gerektiğini, bu bağlamda incelediği dosyalarda ilk önce sınırlamaların makul olup olmadığına dair inceleme yapan bağımsız makamın bir karar alıp almadığını, sonrasında ise sınırlama sebebiyle maruz bırakılan zorluğun dengeleyici unsurlarla telafi edilip edilmediğini denetlediğini söylemiştir (Muhammad ve Muhammad/Romanya, §§ 132, 133).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 3/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu 2/9/2019 tarihinde Türk vatandaşı L. İ. ile evlendiğini, evlendikten sonra bir

kız çocuğu olduğunu, kızının hastalığı sebebiyle ameliyat geçirdiğini, halen sağlık sorunlarının devam ettiğini, ailesinin kendisine ihtiyacı olduğunu, Türkiye'ye giriş yapamaması nedeniyle aile bütünlüğünün bozulduğunu belirterek aile hayatının saygı ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bakanlık görüşünde; konuyla ilgili insan hakları yargısı içtihadına atıfta bulunulmuş, yapılacak değerlendirmede içtihadın ve olayın somut koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes ... aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. ... aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

29. Anayasa’nın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” kenar başlıklı 41. maddesi şöyledir:

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

...”

30. Başvurucu hakkında 4/12/2017 tarihinde Türkiye'ye giriş yasağı konulmuştur. Başvurucu ise 2/9/2019 tarihinde Türk vatandaşı L. İ. ile evlenmiş ve sonrasında bir çocuk sahibi olmuştur. Bu durumda başvurucu, söz konusu yasağın konulduğu tarihten yaklaşık iki yıl sonra evlenmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi bir yabancının sınır dışı edilmesiyle bağlantılı olarak aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları incelerken söz konusu hakka yönelik müdahalenin varlığını tespitte müdahalenin gerçekleştiği tarihte mevcut aile hayatının var olup olmadığını değerlendirmektedir (Peri Kırık, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, §§ 32-35) Başvurucu, Türkiye'ye giriş yasağının tesis edildiği tarihten çok sonraki bir tarihte ve de bu yasağın farkında olarak evlenmiş; çocuk sahibi olmuştur. Dolayısıyla yasağın konulduğu tarih itibarıyla başvurucunun mevcut bir aile hayatı olmadığından söz konusu yasak, aile hayatına bir müdahale olarak değerlendirilmemiştir. Öte yandan başvurucu, aile birliğinin neden Türkiye'de sağlanması gerektiğine dair bir bilgi de vermemiştir.

32. Açıklanan gerekçeyle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisi olduğunu, okulunun bitmesine altı ay kala Türkiye'ye girişinin engellenmesi nedeniyle doktor olma hakkının elinden alındığını, son sınıf öğrencisi olması nedeniyle başka bir üniversiteye geçiş yapamadığını, FETÖ/PDY ile hiçbir ilişiğinin olmadığını, hakkında yürütülen ceza soruşturması sonucunda da takipsizlik kararı verildiğini belirterek eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bakanlık

görüşünde; konuyla ilgili insan hakları yargısı içtihadına atıfta bulunulmuş, yapılacak değerlendirmede içtihadın ve olayın somut koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" kenar başlıklı 42. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir."

35. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28) karar vermiştir.

36. Anayasa'nın 42. maddesinde vatandaş ve yabancı ayrımı gözetmeksizin herkesin eğitim hakkına sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu itibarla yabancı kişilerin de Türk vatandaşları gibi eğitim hakkına sahip oldukları açıktır. Bununla birlikte yabancı bir kişinin eğitim hakkı ile ülkede kalma gerekliliği arasında doğrudan bir bağlantı bulunmamaktadır. Söz konusu hak ile gereklilik birbirlerinden bağımsız iki unsur olup eğitim hakkına sahip olmak ülkede kalmak için başlı başına bir neden olarak ileri sürülemez. Başka bir ifadeyle yabancı statüsündeki bir kişinin Türkiye'de bir eğitim kurumunda öğrenci olması, eğitimi süresince Türkiye'den sınır dışı edilemeyeceği anlamı taşımamaktadır (Abeer Ahmed Nasser Al Radaeı, B. No: 2018/15219, 16/11/2021, § 30).

37. Bu bağlamda Türkiye'de eğitim gören bir yabancının, meşru bir amaç doğrultusunda sınır dışı edilmesinin ya da ülkeye girişinin yasaklanmasının kişinin eğitim hakkına doğrudan bir müdahale oluşturduğu söylenemez (Abeer Ahmed Nasser Al Radaeı, § 31).

38. Somut olayda başvurucunun, hakkındaki tahdit kaydı nedeniyle Türkiye'ye giriş yapamadığı ve bu sebeple de lisans eğitimini tamamlayamadığı iddia edilmektedir. Türkiye'de belli bir süre yaşayan yabancıların burada aile hayatı kurması, çalışması ya da bir eğitim kurumuna devam etmesi gibi nedenler bu kişilerin artık bir sınırlamaya tabi tutulmadan Türkiye'de yaşayabilecekleri anlamına gelmez. Elbette ki Türkiye'de yaşamış bir yabancının bir yasaklama kararı nedeniyle Türkiye'ye giriş yapamaması pek çok anayasal hakkını etkileyebilir. Ancak ülkeye giriş yasağıyla devletin yöneldiği şey, kişinin burada çalışıp çalışmaması ya da eğitim görüp görmemesi değil kişinin ülkeye girişinin engellenmesidir. Dolayısıyla söz konusu giriş yasağı kişinin eğitim hakkına yönelmiş bir müdahale olarak görülemez (benzer değerlendirmeler için bkz. Abeer Ahmed Nasser Al Radaeı, § 32). Diğer bir ifadeyle sınır dışı işlemi sonucu itibarıyla eğitim hakkını etkilenmiş olsa da söz konusu giriş yasağının eğitim hakkına yönelmiş bir müdahale olduğu kabul edilemez.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Sınır Dışı Etme İşlemlerindeki Usul Güvenceleri Kapsamında Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucu; FETÖ/PDY ile hiçbir ilişiğinin olmadığını, hakkında yürütülen ceza

soruşturması sonucunda takipsizlik kararı verildiğini ancak bu durumun dikkate alınmadığını belirterek Türkiye girişinin engellenmesi nedeniyle seyahat özgürlüğünün ve Sözleşme'nin ek 7 No'lu Protokol'ün birinci maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

41. Bakanlık görüşünde; konuyla Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bazı kararlarına atıfta bulunulmuş, yapılacak değerlendirmede bu kararların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

42. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" kenar başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

(2) Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

...

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

...

(5) Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

43. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bir bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına girmesi yeterli olmayıp ayrıca Anayasa’da güvence altına alınmış olması da gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Yerleşme hürriyeti, Anayasa ile Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan hak ve hürriyetler kapsamında olmadığından başlı başına yerleşme hürriyeti ile ilgili yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesince konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik sonucuna varılmaktadır (Servet Sancar, B. No: 2013/2734, 20/4/2016, §§ 39-45).

45. Bununla birlikte ülkeden çıkarmaya dair işlemlerden doğan davaların bir medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerden yabancıların yararlanamamasını sorun olarak kabul eden Sözleşme'ye taraf devletler -bazı yabancılara- sınır dışı edilmeye karşı koruma imkânı sunabilecek birtakım özel düzenlemeler ihdas etmek istemiştir (bkz. § 21). Bu fikir çerçevesinde hazırlanan ek (7) No.lu Protokol sınır dışı etme işlemlerinde bazı usul güvenceleri içermektedir (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023 § 64).

46. Ek (7) No.lu Protokol'ün "Yabancıların sınır dışı edilmesinde usul güvenceleri" kenar başlıklı 1. maddesinin ilk fıkrasında kurallara uygun olarak ülkede ikamet eden yabancının ancak kanuna uygun şekilde alınmış bir karar uyarınca sınır dışı edilebileceği hükme bağlanmıştır. Bunun yanında protokol, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya a) sınır dışı edilmesine karşı gerekçeler sunma, b) durumunu yeniden inceletme, c) bu amaçlarla, yetkili bir makam veya bu makam tarafından tayin edilen kişi veya kişiler huzurunda temsil edilme şeklinde güvenceler sağlamaktadır. Söz konusu protokolün 1.

maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının hangi durumlarda bu güvencelerden yararlanamayacağına ilişkin istisnaya yer verilmiştir. Buna göre bir yabancının sınır dışı edilmesi kamu çıkarları açısından gerekliyse veya ulusal güvenlik nedenlerinden kaynaklanıyorsa bu kişi belirtilen usul güvencelerini kullanmadan önce sınır dışı edilebilecektir (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 64).

47. 10/3/2016 tarihli ve 6684 sayılı 11 No.lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 25/3/2016 tarihli ve 29664 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Protokol, Türkiye açısından 1/8/2016 tarihinden itibaren bağlayıcı hâle gelmiştir.

48. Buna göre sınır dışı edilmelerine karar verilen yabancıların ek (7) No.lu Protokol'de yer alan güvenceler kapsamındaki şikâyetlerine dair bireysel başvuruların Anayasa Mahkemesince incelenebilmesi için öncelikle bu usul güvencelerinin Anayasa'da da koruma altına alınmış olduğunun tespiti gerekir (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 66).

49. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa'nın 23. maddesinde herkesin yerleşme ve seyahat hürriyetine sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Anayasa hükmünün açık lafzına göre bu haklar vatandaş yabancı ayrımı yapılmaksızın ülkede bulunanların tamamı tarafından kullanılabilir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında genel sınırlama sebeplerine yer verilmiş, son fıkrasında ise vatandaşın sınır dışı edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre yabancıların sınır dışı edilmesi anayasal bağlamda yasaklanmamıştır. Sınır dışı etme konusunun bu madde altında düzenlenmesi bir yana fiilen ülkeden çıkma/ayrılma sonucunu doğuran sınır dışı etme işleminin -yerleşme imkânına sahip olduğu takdirde- o kişinin yerleşme hürriyetine müdahale/sınırlama oluşturacağı açıktır (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 67).

50. Yabancılar açısından üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus Anayasa'nın 16. maddesidir. Burada temel hak ve özgürlüklerin yabancılar için vatandaşlardan farklı şekilde sınırlanabileceği ifade edilmiş, bunun da uluslararası hukuka uygun olarak ancak kanunla yapılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla yabancıların yerleşme hürriyeti belirtilen koşullarla Türk vatandaşlarından farklı şekilde sınırlandırılabilir. Bu durumun bir sonucu olarak kanun koyucunun takdirinde -ve yukarıda belirtilen koşullarla- olmak üzere ülkedeki yabancıların tamamına yerleşme hürriyeti sağlanmayabilir. Diğer taraftan her somut olayın özelliğine ve yabacının hukuki durumuna göre yerleşme hürriyetine sahip olunup olunmadığı değerlendirilebilir ise de bir yabancıya hukuka uygun şekilde yerleşme hürriyeti tanındığı kabul edilirse sınır dışı etme işlemiyle artık bu özgürlüğe müdahale edildiği konusunda tartışma olmayacaktır (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 68).

51. Bir yabancının yerleşme hürriyetine sınır dışı etme gibi bir işlemle müdahale edildiğinde Anayasa'nın 40. maddesindeki etkili başvuru hakkı olarak ifade edilen haktan o yabancının faydalanması mümkün hâle gelir. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44). Anlaşıldığı üzere etkili başvuru hakkı, kişiye ihlal edildiği iddia edilen anayasal hakkına kavuşabilmesi için birtakım güvence ve çözümler sağlamaktadır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 69).

52. Ek (7) No.lu Protokol'ün 1. maddesinin hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancıya yetkili merci önünde temsil olunarak sınır dışı etme işleminin hukuka aykırılığına ilişkin gerekçeler öne sürebilme ve durumunu yeniden inceletme hakkı şeklinde birtakım usul güvenceleriyle koruma sağladığı görülmektedir. Bununla birlikte yerleşme hürriyeti tanınan bir yabancının bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı çerçevesinde bu güvencelere anayasal düzeyde de sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla protokolde yer alan güvencelerin bu bağlamda Anayasa'da karşılığı bulunmaktadır. Bu nedenlerle protokolün 1. maddesinde yer alan güvencelerin ortak koruma alanında kaldığı değerlendirildiğinden sınır dışı edilen yabancıların bireysel başvuru yoluyla bu haklarını ileri sürebilmeleri mümkündür (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 70).

53. Somut olayda başvurucu bireysel başvuru formuna ek olarak sunduğu belgelerde hakkında sınır dışı kararı alındığını belirtmektedir. Göç İdaresi ise İdare Mahkemesine verdiği savunma dilekçesinde başvurucu hakkında sadece tahdit kodu oluşturulduğunu, sınır dışı etme kararı alınmadığını ileri sürmüştür. Ancak Göç İdaresi, Anayasa Mahkemesince yazılan müzekkereye verdiği cevapta başvurucu hakkında sınır dışı etme kararı alındığını belirtmiştir. Öte yandan başvurucu, sınır dışı etme kararını değil hakkındaki tahdit kodunun kaldırılmasına ilişkin dava sürecini bireysel başvuruya konu etmiştir. Başvurucu hakkındaki tahdit kodu, başvurucunun Türkiye'ye girişini engellemekte ve sınır dışı etme kararına benzer bir hukuki etki doğurmaktadır. Bu durumda başvurucunun sınır dışı etme işlemlerindeki usulü güvencelerden yararlanabileceği söylenebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Amanda Jolyn Krause ve diğerleri kararında hakkındaki tahdit kodu nedeniyle Türkiye'ye girişi yapamayan başvurucular için de sınır dışı etme işlemlerindeki usulü güvencelerin uygulanması gerektiğine karar vermiştir (Amanda Jolyn Krause ve diğerleri [GK], B. No: 2019/40761, 15/2/2024, §§ 56, 57)

54. Ayrıca somut olayda idare ve yargı pratiğindeki belirsizlik nedeniyle G-82 tahdit kodu işlemine karşı dava yolunun tüketilmesi ya da ön izin talebinde bulunduktan sonra talebin reddi işlemine karşı dava yolunun tüketilmesi arasında hangisinin bireysel başvuru yönünden etkili başvuru sayılması gerektiğine ilişkin bir değerlendirme yapılması da bu aşamada mümkün görünmemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Amanda Jolyn Krause ve diğerleri, §§ 56, 57)

55. Bu durumda eldeki uyuşmazlıkta sınır dışı etme işlemlerindeki usulü güvencelerin uygulanıp uygulanamayacağının tespit edilmesi için öncelikle başvurucunun hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancı statüsünde olup olmadığının belirlenmesi gerekmektir. Başvurucu, başvuruya konu yargılamada sunduğu dava dilekçesinde 2010 yılında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini kazandığını ve Türkiye'de ikamet etmeye başladığını belirtmiştir. Göç İdaresi, başvurucunun söz konusu tahdit kaydı konulmadan yaklaşık altı ay önce -27/5/2017 tarihinde- uzun dönem ikamet izni başvurusu yaptığını ancak bu başvurusunun Göç İdaresince reddedildiğini bildirmiştir. Bu durumda başvurucunun pasaportuna tahdit kaydı konulduğu 4/12/2017 tarihinde geçerli bir ikamet izni bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancı statüsünde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucunun söz konusu tarihte hukuka uygun şekilde ikamet izni bulunduğu yönünde bir iddiası veya bunu destekleyen bir bilgi ya da belge sunması da söz konusu değildir.

56. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca yerleşme ve seyahat hürriyeti, Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmeyip Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışındadır (benzer

yöndeki kararlar için bkz. Fevzi Doğaner, B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; Mehmet Takımsu, B. No: 2016/63712, 7/11/2013, §§ 78-80). Eldeki başvuru yönünden de Anayasa Mahkemesinin belirtilen kararlarında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün birinci maddesinin Anayasa'daki karşılığı olarak kabul edilen yabancıların sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ARIĞTEKİN

B. No: 2020/38796 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38796

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ARIĞTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38796)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Hasan ARIĞTEKİN

Vekili : Av. Aykut BENİCE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin etkinlikleri izne bağlama kararlarına aykırı olarak basın açıklamasına iştirak edildiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Batman Valiliği 21/5/2020 tarihinde, koronavirüs hastalığının yayılmasının engellenmesi ile kamu düzeni ve güvenliğine yönelik bazı gerekçelerle il genelinde on beş gün boyunca geçerli olacak şekilde sınırlayıcı idari bir karar vermiştir. Karara göre il genelinde yapılacak eylem ve etkinlikler mülki idare amirinin iznine bağlanmıştır. Anılan kararda, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) bentlerine dayanılmıştır.

3. Başvurucunun da aralarında olduğu bir grup 5/6/2020 tarihinde, farklı partilere mensup kişilerin milletvekilliği görevlerinin düşürülmesi nedeniyle bir basın açıklaması düzenlemiştir. Bu nedenle başvurucu hakkında izin almadan basın açıklaması düzenlediği gerekçesiyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi

uyarıncaemre aykırı davranışta bulunması nedeniyle idari para cezası uygulanmıştır.

4. Anılan yaptırıma itiraz üzerine Batman Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun idarenin kararına aykırı olarak izin almadan basın açıklaması düzenlediği gerekçesiyle uygulanan yaptırımın usul ve kanuna uygun olduğuna karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 26/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, barışçıl nitelikte bir basın açıklamasına katıldığı hâlde anılan etkinliğin mülki idari amirden izin alınmadan yapıldığı gerekçesiyle hakkında idari para cezası uygulanmasının ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruya konu idari para cezasının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği bildirilmiş; esas hakkında yapılacak değerlendirmede de yaptırımın koronavirüs salgın hastalığının ortaya çıktığı dönemde sosyal mesafe kuralına uyulmaması nedeniyle uygulandığının gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu Abdulaziz Boğa ve diğerleri (B. No: 2021/24647, 5/6/2024) kararında değerlendirmiştir. Kararda, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun söz konusu olmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar vermiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Adnan Serdaroğlu ve Diğerleri, B. No: 2020/31057, 14/12/2023; Orhan Okşak, B. No: 2020/32457, 14/12/2023; Şenol Eskin ve diğerleri, B. No: 2021/26114, 5/6/2024).

10. Anılan kararda, sonradan yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle koronavirüs salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 5326 sayılı Kanun uyarınca uygulanan -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- idari para cezalarına konu tutarın iade edilmesinin mümkün hâle geldiği açıklanmıştır. Dolayısıyla idari para cezasının sonuçlarını giderici gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı değerlendirilmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Abdulaziz Boğa ve diğerleri, §§ 16-19; olayla ilgili mevzuat bilgisi için bkz. aynı karar §§ 12-15).Ayrıca aynı kararda, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun mahallin en büyük mülki amirinin ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisinin -somut olayın şartlarında- il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri yasaklama ve/veya erteleme şeklindeki müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle müdahalelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğine yönelik kararları olduğu açıklanmıştır (ilgili kararlar için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023; Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023). Bu nedenle anılan kararda, başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının

gerekli kıldığı herhangi bir durumun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Abdulaziz Boğa ve diğerleri, § 20).

11. Somut olayda idarenin, koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi ile kamu düzenine yönelik aldığı karara aykırı olarak izin alınmadan basın açıklaması düzenlediği gerekçesiyle başvurucu hakkında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan idari para cezası uygulandığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda, Abdulaziz Boğa ve diğerleri kararındaki değerlendirme ve kabulden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ŞERİF ŞİMŞEK

B. No: 2021/5468 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5468

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞERİF ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5468)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Mehmet Şerif ŞİMŞEK

Vekili : Av. Adar ADIBELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN ÖZCAN

B. No: 2021/19628 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19628

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19628)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Şahin ÖZCAN

Vekili : Av. Ezel DEMİRKOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE KAYA

B. No: 2021/26749 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26749

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26749)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Emre KAYA

Vekili : Av. Erkan İNCİRCİOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; bireysel başvuru konusu olayın geçtiği tarihte, M.P. Şirketi ile akdedilen 1/6/2016 tarihli iş güvenliği uzmanlığı sözleşmesine dayalı olarak şirkete ait Ankara'daki fabrikada kısmi süreli olarak iş güvenliği uzmanı ünvanıyla görev yapmaktadır.

3. 4/3/2017 tarihinde, fabrikada çalışan A.E.nin yaralanmasıyla sonuçlanan iş kazası meydana gelmiştir. A.E.nin söz konusu kaza üzerine 14/3/2017 tarihinde kolluğa başvuruda bulunması üzerine Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır. A.E. kollukta alınan ifadesinde; fabrikada dokuz aydır çalıştığını, vasıfsız eleman olarak işe alındıktan iki ay sonra plazma operatörü olarak görevlendirildiğini, olay günü demir sacları plazma cihazına taşımak üzere mıknatıslı kaldıraca yüklediğini, sacları plazma cihazına yerleştirdiği sırada bu sacların mıknatıstan kurtularak ayaklarının üzerine düşmesi sonucu yaralandığını, bu kaldıracı kullanmak için eğitim almadığını, işten çıkarılma

korkusuyla bu cihazı kullandığını, yetkisiz olduğu hâlde kendisini bu işte çalıştıran fabrika yetkilisinden şikâyetçi olduğunu söylemiştir.

4. Fabrika ortağı olduğunu beyan eden T.K. kollukta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; A.E.nin yaklaşık dokuz ay önce fabrikaya vasıfsız işçi olarak girdiğini, gerekli görülen birimlerde yardımcı eleman olarak çalıştığını, personel yetersizliği nedeniyle olay tarihinde plazma operatörü olarak görev yaptığını, işyeri güvenliği, cihazların kullanımına dair eğitimleri başvurucunun verdiğini ve başvurucunun çalışanların eğitimi ve yetkinliğiyle ilgili gerekli takipleri yaptığını beyan etmiştir.

5. Başvurucu kollukta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; A.E.nin kendisine imalat alanında yardımcı eleman olarak çalıştığını söylemesi nedeniyle A.E.ye bu faaliyet alanına dair 12 saat süreyle iş güvenliği eğitimi verdiğini söylemiştir. Eğitim sırasında kendisine görevi dışında çalışma yapmaması konusunda gerekli tebliğleri de yaptığını savunan başvurucu; A.E. olay günü çalışma alanı dışında faaliyet yürüttüğü için söz konusu kazanın meydana geldiğini, kazanın gerçekleştiği gün fabrikada olmadığını ve olayda kendisinin kusurunun bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, 15 ila 17 Ekim 2016 tarihleri arasında gerçekleşen iş güvenliği eğitimlerine dair eğitim belgesi ile iş güvenliği talimatlarına dair A.E.nin de imzalarının bulunduğu evrakı kolluğa ibraz etmiştir.

6. A.E.nin yaralanmasına dair alınan 19/4/2017 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda; yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı ancak basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olmadığı ve meydana gelen kemik kırığının yaşam fonksiyonlarını orta derecede etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Başsavcılık, iş kazasında kusur durumunun belirlenmesi amacıyla bilirkişi raporu alınmasına karar vermiş; bu doğrultuda iş müfettişi tarafından düzenlenen 4/5/2017 tarihli bilirkişi raporunda tarafların kollukta alınan ifadelerine, başvurucunun sunduğu evrakın içeriğine ve konuya ilişkin mevzuata değinildikten sonra şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Olayın işyerinde kullanılan mıknatıslı kaldırma aracını sadece bu ekipmanı kullanmak üzere görevlendirilen kişilerce kullanılmaması, A.E.ye bu aracın kullanılmasına dair yeterli bilgi ve eğitimin verilmemesi, işyerinde geniş anlamda doğmuş veya doğabilecek tehlikelerin öngörülmemesi, A.E.nin bu ekipmanı kullanmasının önlenmesi için etkin bir denetim mekanizmasının kurulmaması ile A.E.nin mıknatıslı vinçten malzeme düşme ihtimalini göz önünde bulundurmak suretiyle gerekli dikkat ve özeni göstererek çalışma yapması gerekirken dikkatsiz davranması, kullanma yetkisi olmayan bir aracı kullanarak kendi güvenliğini tehlikeye atması sebebiyle meydana geldiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun kolluk ifadesi dikkate alındığında A.E.nin olay günü görevi dışında çalışma yaptığını bildiği, iş güvenliği uzmanının görevinin işyerinde iş sağlığı ve güvenliği konusundaki eksiklik ve aksaklıkları, tedbir ve tavsiyeleri belirlemek ve bunları işyeri sahibine yazılı şekilde bildirmek olduğu, bu hususların onaylı defter adlı belgeye işlenmek suretiyle bildirildiği, dosya içeriğinde işyerinde bulunması gereken onaylı deftere dair bilgi bulunmadığından bu hususun onaylı deftere yazılmadığının kabul edildiği, dolayısıyla başvurucunun A.E.nin görevi dışında vinç kullandığını bilmesine rağmen bu durumu onaylı deftere yazıp işyeri sahibine tebliğ etmemek suretiyle kusurlu olduğu değerlendirilmiştir.

iii. Sonuç olarak iş kazasına konu olayda işyeri sahibi T.K.nın aslî, başvurucu ve A.E.nin de tali kusurlu oldukları kanaatine ulaşılmıştır.

8. Başsavcılık soruşturma sonucunda, A.E.nin iş kazası sonucu yaralandığı olayla ilgili olarak

başvurucu ve işyeri sahibi T.K.nın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca taksirle yaralama suçundan cezalandırılmaları amacıyla 20/6/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede, başvurucu ve T.K.nın 4/5/2017 tarihli bilirkişi raporundaki değerlendirmeler doğrultusunda gerçekleştirdikleri kusurlu eylemleri itibarıyla atılı suçu işledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

9. Ankara Batı 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın ilk celsesinde A.E.nin davaya katılan sıfatıyla katılmasına ve olayla ilgili kusur durumunun belirlenmesi için dosyanın üç kişilik bilirkişi heyetine tevdi edilmesine karar verilmiştir. Anılan celsede beyanda bulunan katılan, başvurucu ve diğer sanık T.K. soruşturma evresinde verdikleri ifadeleri tekrar etmiştir. Katılan, önceki beyanına ek olarak kazaya sebebiyet veren işi fabrika müdürü F.B.nin talimatı üzerine yaptığını, fabrikanın işleri arttıkça kendi sorumluluğunda olmayan işleri de yapması konusunda kendisine talimat verildiğini söylemiştir.

10. Bilirkişi heyeti tarafından Mahkemeye sunulan 20/12/2017 tarihli rapordaki değerlendirmeler şöyledir:

i. 4/5/2017 tarihli bilirkişi raporunda değinilen olgulara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

ii. Katılan A.E.nin 17/10/2016 tarihinde elli dört maddeden oluşan İş Sağlığı ve Güvenliği Talimatını okuyarak imzaladığı, bu belgenin çeşitli maddelerinde yetkili olduğu görev dışında iş yapmayacağına, kaldırma araçlarını operatörlük belgesi olmadığı sürece kullanmayacağına dair ibarelerin yer aldığı ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun A.E.ye mevzuattan kaynaklanan eğitimleri yeterli sürede ve kapsamda verdiği, bu hususta eğitim sertifikası düzenleyip elli dört maddeden oluşan taahhütnameyi A.E.ye imzalatarak yapacağı işler konusunda alınacak önlemler ve karşılaşılacak riskler konusunda uyarıda bulunduğu belirtilmiştir.

iii. Bununla birlikte, başvurucunun A.E.nin iş tanımı dışında çalışıp çalışmadığını kontrol etmediği ve konuyla ilgili işvereni uyarmadığı, yalnızca bu nedenle olayda tali kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

11. Başvurucu 20/12/2017 tarihli rapora karşı sunduğu itiraz dilekçesinde; kendisinin fabrikada tam zamanlı olarak çalışmadığını, iş sağlığı ve güvenliği hususunda denetime geldiği zamanlarda A.E.yi görevli olmadığı alanda çalışırken görmediği için bu hususta işverene uyarıda bulunma gereği duymadığını, denetimlerde tespit ettiği diğer aksaklıklarla ilgili gerekli bildirimlerde bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu dilekçe ekinde, olaydan önce fabrikada yaptığı risk değerlendirmesi üzerine düzenlenen 30/12/2016 tarihli belgeyi Mahkemeye sunmuştur. Anılan belgede yer alan tabloda, CNC plazma adlı cihazın yetkili personel haricinde kullanılmamasına, bu cihazı kullanacak olan personelin operatörlük belgesine sahip olması gerektiğine dair ikazların yer aldığı vurgulanmıştır.

12. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucu ile diğer sanık T.K.nın taksirle yaralama suçunu işlediklerinden bahisle mahkûmiyetlerine karar vermiştir. Gerekçeli kararda Mahkeme 20/12/2017 tarihli raporda yer verildiği şekilde başvurucunun söz konusu iş kazasının gerçekleşmesinde tali kusurlu olduğuna dair tespite dayalı olarak atılı suçu işlediği kanaatine varmıştır.

13. Başvurucu ve sanık T.K. Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

Bunun üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi (Daire) 25/9/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip tutanağında, incelemenin duruşma açılarak yapılmasına ve dosyanın iş güvenliği uzmanı üç kişiden oluşan bilirkişi heyetine tevdi edilerek yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir.

14. Bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 4/11/2019 tarihli rapor celse arasında Daireye sunulmuştur. Anılan raporda yer verilen tespitler şöyledir:

i. Fabrikada yapılan 17/11/2016 tarihli fabrika risk değerlendirmesinde; vinç kullanan personelin operatörlük belgesi bulunmamasından dolayı bilinçsiz kullanma sonucu yaralanma ve sakatlanmalar olduğunun, operatörlük belgesi olmayan personelin vinçleri kullanmamaları gerektiğinin, kazadan sonra 25/4/2017 tarihinde düzenlenen iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tespit ve öneri defterinde ise operatörlük belgeleri bulunmayan personellerin vinçleri kesinlikle kullanmamaları gerektiğinin belirtildiği vurgulanmıştır.

ii. İş güvenliği uzmanının işyerindeki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmediği, bu bağlamda;

- İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğinin 11. maddesi uyarınca iş güvenliği uzmanının, görevlendirildiği işyerinde yapılan çalışmalara ilişkin tespit ve tavsiyeleri onaylı deftere yazması gerektiği ifade edilmiştir.

- Başvurucunun işyerinde yapılan kontrollerde, risk değerlendirmesinde yer verilmiş olmakla operatör belgesi bulunmayan A.E.nin çalıştırılmaması gerektiği hususunda işveren tespit ve öneri defterine işlenerek zamanında işvereni uyarmadığı, A.E.ye verildiği belirtilen eğitimlerle ilgili ölçme ve değerlendirme yapmadığı, dosyada bu hususta herhangi bir belgeye rastlanılmadığı ifade edilmiştir.

iii. Muhakeme sürecinde alınan ilk iki raporda yer verilen kusur oranlarının doğru şekilde belirlendiği, dolayısıyla dava konusu olayda başvurucunun üzerine düşen yükümlülükleri zamanında yeterince yerine getirmemiş olması nedeniyle tali kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Başvurucunun, anılan rapora ilişkin ilk celse öncesi sunduğu itiraz dilekçesinde dile getirdiği hususlar ve dilekçesine eklediği belgeler söyledir:

i. Rapordaki tespitin aksine A.E.ye aldığı eğitimlerle ilgili ölçme ve değerlendirmelerin yapıldığı belirtilmiş, A.E.nin katıldığı eğitime dair fotoğraf ve girdiği sınava dair -sınavda sorulan soruları içeren- imzasının da bulunduğu belgeler sunulmuştur.

ii. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde onaylı defterin işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından yapılan tespit ve tavsiyelerle gerekli görülen diğer hususların yazıldığı belge olarak tanımlandığı, bu tanıma göre söz konusu defterin yapılan tespit sonrası tavsiye ve önerilerin yazıldığı bir belge olduğu, fabrikada kaza öncesi yapılan risk değerlendirmesi sonrası ortaya çıkan ve tespit edilen tehlikelerin -plazmanın yetkili personel harici kullanılmaması ve vinç operatörü haricinde vincin kullanılmaması hususlarının- bu değerlendirmeye dair tabloda belirtilerek işverenin yazılı olarak uyarıldığı belirtilmiştir.

iii. Raporda A.E.nin uyarılmamasından kaynaklanan kusurun kime ait olduğunun anlaşılamadığını, bu kusurun işverenin işin başlangıcında uyarılması ise bu hususun zaten işverene tebliğ edilen risk değerlendirme tablosunda yer aldığını, ayrıca bu uyarının A.E.ye de eğitimle yapıldığını ileri sürmüştür.

iv. Başvurucu tarafından risklerin tespit edildiği ancak bu risklerin fabrikadaki işçi durumu, alınan eğitimler, işçilerin yetki ve yetkinlikleri değerlendirildiğinde böyle bir kazanın ortaya çıkmayacağını değerlendirerek deftere yazmadığını, bu defterin düzenlenmesiyle çalışma sırasında yaşananlardan ders alınarak güvenliğin genişletilmesinin amaçlandığını ve olaydan sonra da bu hususun deftere kaydı yapılarak alınacak önlemlere eklendiğini dile getirmiş, bu nedenle yeniden bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir.

16. Dairede yapılan yargılamanın 20/1/2020 tarihli ilk celsesinde başvurucu, fabrikada yarı zamanlı olarak çalıştığına, A.E.ye beyan ettiği çalışma alanına dair gerekli eğitimleri verdiğine dair aşamalardaki savunmalarını tekrar etmiş, buna ek olarak fabrikanın farklı bir yere taşınmasından sonra ve olay öncesinde fabrikada gerekli incelemeleri yapıp onaylı deftere işlediği 17/1/2017 ve 14/2/2017 tarihli kayıtlarda gerekli uyarılarda bulunduğunu, fabrikada yaptığı denetimlerde A.E.yi kendi iş kolunda çalışması ve söz konusu vinci kullanırken görmemesi nedeniyle deftere bu yönde bir uyarı yazmadığını savunmuştur.

17. Yargılamanın 20/10/2020 tarihli 3. celsesinde hazır bulunan katılan A.E. ifadesinde; işe başladıktan sonra işlerin artması nedeniyle fabrikanın başka bir yere taşındığını, yeni işyerinde plazma adı verilen lazerle sac kesim aleti alındığını, bunu kullanacak kişinin fazla maaş istediğini; o nedenle, bu işi yapabileceği düşüncesiyle işverenin bu işi kendisine verdiğini, bu işle ilgili eğitim almadığını, bu işi yapmaya başladıktan bir hafta sonra da kazanın meydana geldiğini, başvurucunun denetim için geldiği zaman kendisinin yanına gelmediğini ve bu işi yaparken görmediğini beyan etmiştir.

18. Daire 1/12/2020 tarihli kararla, sanık T.K.nın istinaf kanun yolu başvurusunu süre yönünden reddetmiş, başvurucu yönünden ise Mahkeme kararının basit yargılama usulü yönünden dosyanın yeniden değerlendirilmesi için bozulmasına karar vermiştir.

19. Bozma kararı üzerine Mahkemece yapılan yargılamanın 18/5/2021 tarihli celsesinde başvurucu, söz konusu işyeri ile arasındaki sözleşme gereği işçi sayısına göre ayda toplam 6 saat fabrikada çalışma yaptığını, bu süreçte çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği hususunda eğitimler verip gerekli evrakı inceledikten sonra saha denetimleri yaptığını, bu denetimlerde katılan A.E.yi çalışırken görmediğini, Dairece yapılan yargılama sırasında katılanın da bu hususu doğruladığını, katılanın kaza konusu işte işverenin talimatıyla ve kendisinin haberi olmadan çalışmaya başladığını, denetim yaptığı sırada görmediği bu durumu onaylı deftere yazmasının da mümkün olmadığını, dolayısıyla katılanın bu işte çalıştığını bildiği ve buna karşın söz konusu durumu onaylı deftere işlemediği hususlarına dayalı olarak kendisine kusur atfeden raporların hatalı olduğunu ileri sürerek yeniden bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir.

20. Başvurucunun talebi üzerine Başsavcılık da talep doğrultusunda yeniden bilirkişi raporu alınması yönünde mütalaa sunmuş ancak Mahkeme 3 farklı raporun birbiriyle uyumlu olduğu gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Anılan celsede Mahkeme, başvurucunun atılı suçtan kesin olmak üzere 2240 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda, muhakeme sürecinde alınan her üç raporda da başvurucunun dava konusu olay bakımından tali kusurlu olduğuna dair tespitlere dayanılmıştır.

21. Başvurucu, nihai kararı kendisine tefhim edildiği 18/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon; gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, gerekçeli karar hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm

tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

23. Başvurucu, mahkûmiyet kararına dayanak olan bilirkişi raporlarındaki tespit ve değerlendirmelerin aksine dava konusu olayda kusurunun bulunmadığına dair esasa etkili itirazları ile bu itirazlarına dayanak olan belgeler doğrultusunda yeni bir bilirkişi raporu alınmadığını ve söz konusu itirazlarıyla belgeler hakkında yargı makamlarınca herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuru, adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

27. Somut olayda Mahkeme, dava konusu iş kazasının gerçekleşmesinde başvurucunun tali kusurunun bulunduğuna dair üç ayrı bilirkişi raporuna dayalı olarak mahkûmiyet kararı vermiştir. Söz konusu raporlardan ilkinde, işyerindeki olası aksaklık ve tehlikelerin işverene bildirilmesini sağlayan onaylı defterin dosyada bulunmadığına, başvurucunun kollukta alınan ifadesi doğrultusunda katılan A.E.nin kazaya neden olan işte yetkisiz olarak çalıştığını bildiğine ve onaylı defterin bulunmaması da dikkate alınarak başvurucunun bildiği bu durumu işverene bildirmediği kabulüne dayalı olarak kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 20/12/2017 tarihli ikinci raporda da benzer şekilde başvurucunun katılana verdiği eğitimi kapsayan iş dalı dışında bir alanda çalışıp çalışmadığını kontrol etmediği ve bu durumu işverene bildirmediği değerlendirilmiştir. Dairece alınan 4/11/2019 tarihli son raporda bu değerlendirmelere ek olarak başvurucunun katılana verdiği eğitimlere ilişkin ölçme ve değerlendirme yapmadığı ve buna dair belgelerin dosyada bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Mahkemenin gerekçeli kararında muhakeme sürecinde alınan tüm bilirkişi raporlarındaki tespit ve değerlendirmelere atıf yapılmış olması dikkate alındığında, başvurucunun katılana iş güvenliği konusunda eğitim verdiği hâlde bu konuda ölçme ve değerlendirme yapmaması ve fabrikada yaptığı kontrollerde katılan A.E.nin görev alanı dışında çalıştığı ve kendisi de bu durumu bildiği hâlde bu riskli durumu onaylı deftere işleyip işyeri ortağı olan diğer sanık T.K.ye bildirmemesi nedeniyle taksirle yaralama suçu açısından tali kusurlu olduğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır.

29. Buna karşın başvurucu; fabrikada kısmi süreli olarak görev yaptığını, onaylı deftere iş güvenliği açısından risk taşıyan hususların işlendiğini, yaptığı kontrollerde katılanı iş kazasının gerçekleştiği cihazda çalışırken görmediğini, dolayısıyla kontrol sırasında risk taşıyan bir durumla karşılaşmadığı için onaylı defterde belirttiği eksiklikler arasında bu konuda bir açıklamaya yer vermediği gibi kontrol anında olmayan bir eksikliği varmış gibi belirtmesinin de mantıklı olmadığını, nitekim iş kazası sonrası yaptığı kontrolde bu kazayı dikkate alarak anılan cihazda yetkisiz personel çalıştırılmaması hususunda onaylı deftere uyarı eklediğini, 4/11/2019 raporda ayrıca, katılan A.E.ye aldığı eğitime dair ölçme ve değerlendirme yapıldığına dair belgenin dosyada bulunmadığı belirtilse de bu rapora itirazını içeren dilekçenin ekinde katılana yapılan ölçme ve değerlendirmeye dair sınav belgelerini de sunduğunu ve kusur durumunun belirlenmesinde bu belgeler de dikkate alınarak yeni bir bilirkişi raporu alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

30. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun katılan A.E.nin aldığı iş güvenliği eğitimine dair ölçme ve değerlendirme sınavı belgelerinin istinaf kanun yolu incelemesi aşamasında dosyaya sunduğu tartışmasızdır. Diğer yandan 4/11/2019 tarihli raporda da değinildiği üzere, iş kazasından sonra fabrikada yapılan inceleme üzerine kazaya konu cihazda yetkisiz personel çalıştırılmamasına dair başvurucunun onaylı deftere işlediği uyarı, kazadan önce yapılan 14/2/2017 tarihli inceleme üzerine onaylı deftere işlenen hususlar arasında yer almamış; katılan A.E. de Dairece alınan beyanında bu cihazda olaydan bir hafta önce çalışmaya başladığını ve fabrikadaki denetimlerde başvurucunun kendisini görmediğini beyan etmiştir.

31. Bu durumda başvurucunun katılana ölçme ve değerlendirme yapmadığına dair 4/11/2019 tarihli raporda yer alan değerlendirme ile başvurucunun katılanın eğitim aldığı iş dışında bir cihazla çalıştığını bildiğine ve buna rağmen anılan durumu onaylı deftere işleyip işverene bildirmediğine dair her üç raporda yer verilen kabulün aksine başvurucunun; katılana verdiği eğitimle ilgili olarak ölçme ve değerlendirme yaptığına, fabrikada kısmi süreli olarak çalışması nedeniyle bu işyerine belirli zamanlarda geldiğine, yaptığı kontrollerde de -katılanın da Dairece alınan beyanında belirttiği şekilde- katılanı kazaya konu cihazda çalışırken görmediğine ve bu konuda bilgisi olmadığı için işyeri sahibine tebliğ ettiği onaylı deftere bu konuda uyarı ekleme gereği duymadığına dair iddiasının, kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan bir iddia olduğu ancak söz konusu itirazlar ve istinaf kanun yolu incelemesi sırasında sunulan deliller hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

32. Buna göre başvurucu, bilirkişi raporlarında kendisinin tali kusurlu olduğuna dair değerlendirmelere dayanak olan olguların doğru olmadığına dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, karardan anlaşıldığı üzere bu husus Mahkemece ayrı

ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bunun yanında nihai karar kesin nitelikte adli para cezası olduğundan kanun yolu incelemesinde de esasa etkili bu hususlar hakkında bir değerlendirme yapılamamıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun taksirle yaralama suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/8, K.2021/495) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TEMİZ

B. No: 2021/37851 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37851

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TEMİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37851)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Mustafa TEMİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun, hakkında açılan kamu davası sonucunda atılı suçtan 3 yıl hapis ve 7.600TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin 22/3/2021 tarihli kesin nitelikteki kararıyla reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 29/6/2021 tarihinde öğrendiğini belirterek 7/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve masumiyet karinesi ilkesi dışındaki şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; hakkında düzenlenen bilirkişi raporunun kesinlik arz etmemesine rağmen

buna dayanılarak cezalandırılmasının masumiyet karinesi ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda; tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde ilgili mevzuat uyarınca gönderinin muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayıldığını, bununla birlikte elektronik tebligatın Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda açıldığı tarihte başvurucuların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

8. Somut olayda nihai karar başvurucunun müdafine e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. İlgili mevzuat uyarınca e-tebligatla gönderilerin muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayıldığı ve tebligatın açıldığına dair bir kayıt da yer almadığı gözönüne alındığında somut olayda tebliğ mazbatasında "Tebligat alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldı." şeklindeki delil kaydının oluşturulduğu 4/4/2021 öğrenme tarihidir (Mehmet Özcan, § 27). Bu kapsamda otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 7/7/2021 tarihinde yapıldığı anlaşılan başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA ARAÇ

B. No: 2021/41460 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41460

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA ARAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41460)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Musa ARAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERAL EFFENBERGER

B. No: 2021/45776 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45776

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERAL EFFENBERGER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45776)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Meral EFFENBERGER

Vekili : Av. Canan ÖZEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR KILIÇ

B. No: 2021/48641 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48641

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48641)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Yaşar KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HARUN CANSIZ

B. No: 2021/52517 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52517

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN CANSIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52517)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Harun CANSIZ

Vekili : Av. Mehmet NECEF

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel muayenehanesi bulunan tıp fakültesi öğretim üyesine üniversite ödeneği verilmemesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 26/11/2014 tarihinde yürürlüğe giren 19/11/2014 tarihli ve 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 32. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 70. maddeyle tabip, diş tabibi ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan öğretim üyelerinden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih (26/11/2014 tarihi) itibarıyla mesai saatleri dışında serbest meslek faaliyetinde bulunmakta veya özel sağlık kuruluşlarında çalışmakta olanlara, bu faaliyetlerini sona erdirinceye kadar üniversite ödeneği verilmeyeceği ve ek ödeme yapılmayacağı hükme bağlanmıştır. Sözü edilen yasal değişikliğin yürürlüğe girdiği 26/11/2014 tarihi itibarıyla başvurucuya üniversite ödeneği verilmesi ve ek ödeme yapılması durdurulmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin 22/6/2016 tarihli ve E.2016/13, K.2016/127 sayılı kararıyla 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Anılan karar 21/9/2016 tarihli ve 29834 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

4. Başvurucunun Ocak 2015-21/9/2016 dönemi için üniversite ödeneği verilmesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılması yolunda yaptığı idari başvuru reddedilmiştir. Söz konusu işleme karşı açtığı dava nihai olarak Bölge İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; üniversite ödeneğine ilişkin olarak Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği, iptal edilen kanuna uygun olarak tesis edilen işlemlerin geçerliliğini sürdüreceği belirtilmiştir. Kararda, 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında olmayan döner sermaye ek ödemesine ilişkin olarak ise Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçe gösterilerek döner sermaye ek ödemesi yapılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurucu nihai hükmü 14/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, ek ödeme yapılmasını önleyen 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilerek iptal edildiği hâlde geçmişte mahrum kaldığı parasal haklarının ödenmemesinin mülkiyet hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin yasal düzenlemeler ile içtihat sunulmuş ve değerlendirme yapılırken somut olayın özelliklerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "İptal kararları geri yürümez." hükmünün mülkiyet hakkına etkisini daha önceki kararlarında tartışmıştır (Mehmet Yalçın Akdeniz, B. No: 2015/19154, 31/10/2018, §§ 47-51; Hikmet Kuleci, B. No: 2018/5145, 28/11/2018, §§ 37-40).

10. Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise belirlenen tarihte yürürlükten kalkar. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümez. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir (Mehmet Yalçın Akdeniz, § 47; Hikmet Kuleci, § 37).

11. Anayasa'da, iptal kararları idari davalarda olduğu gibi düşünülmemiş ve iptal edilen kuralın baştan beri geçersiz duruma geldiği esası benimsenmemiştir. Türk anayasal sisteminde devlete güven ilkesini sarsmamak ve devlet yaşamında bir karmaşaya neden

olmamak için iptal kararlarının geriye yürümezliği kuralı kabul edilmiştir. Böylece hukuksal ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş bulunan durumların, iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılması sağlanmıştır. Anayasa'nın bağlayıcılığı, Anayasa Mahkemesi kararlarına tüm devlet organlarının uyma zorunluluğu ve Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, Anayasa'ya aykırı bir kuralın aykırılığının saptanmasından sonra uygulanma alanı bulmasını kesinlikle önler. Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının zaman içindeki etkisi böylece ortaya çıkmakta ve "İptal kararları geriye yürümez." kuralı belirtilen anlamda geçerli olmaktadır (AYM, E.1989/11, K.1989/48, 12/12/1989).

12. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Halise Özgüven (B. No: 2019/42069, 18/10/2022) kararında incelemiş ve mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir. Anılan kararda üniversite ödeneği verilmemesi ve ek ödemenin yapılmamasının dayanağı olup işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan düzenleme, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olsa da iptal kararının ilgili Anayasa hükmü gereği geriye yürümeyeceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden bu alanda geriye dönük olarak bir düzenleme yapılıp yapılmamasının kanun koyucunun takdirinde kaldığı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin bir gereği olarak idarenin de geriye dönük bir ödeme yapmamasının tabii olduğu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümemesi sebebiyle idare tarafından iptal kararına dayalı olarak geriye dönük herhangi bir ödeme yapılmamasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açmayacağı açıklanmıştır (Halise Özgüven, § 10).

13. Somut olayda da Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden başvurucuya üniversite ödeneği verilmemiş ve döner sermaye ek ödemesi yapılmamıştır. Dolayısıyla yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Sonuç olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ŞIK

B. No: 2021/52972 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52972

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52972)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ömer ŞIK

Vekili : Av. Ali EKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEDAT CANLI

B. No: 2021/57206 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57206

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT CANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57206)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Vedat CANLI

Vekili : Av. Nizamettin ÖZAYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.E.S. YAPI TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/57892 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.E.S. YAPI TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57892)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : S.E.S. Yapı Taahhüt Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Ali ÖZBEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YOLCU

B. No: 2021/61995 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YOLCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61995)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Mehmet YOLCU

Vekili : Av. Canan TİPİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA YASEMİN ÇETİN

B. No: 2021/64586 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64586

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA YASEMİN ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/64586)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Fatma Yasemin ÇETİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN BOLAT

B. No: 2022/7333 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN BOLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7333)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : İhsan BOLAT

Vekili : Av. Fazıl ERAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKERİM ABAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/9168 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/9168

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKERİM ABAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/9168)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Abdulkerim ABAY

2. Abdullah BAĞDUR

3. Ali ZIRIĞ

4. Bişar ABAY

5. Derviş DALMIŞ

6. Emine ACET

7. Hasan ADIRBELLİ

Başvurucular Vekili : Av. Mesut ŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANİFİ CİĞAL

B. No: 2022/9516 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/9516

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANİFİ CİĞAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/9516)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Hanifi CİĞAL

Vekili : Av. Sinem TOGAY YALGI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEMİRE SERİM

B. No: 2022/10306 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10306

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEMİRE SERİM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10306)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Demire SERİM

Vekili : Av. Serkan CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULGANİ TÜL

B. No: 2022/10485 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULGANİ TÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10485)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Abdulgani TÜL

Vekili : Av. Hüseyin TÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİLŞAH TURGUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/10652 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10652

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİLŞAH TURGUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10652)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Adilşah TURGUT

2. Ayşe TURGUT

3. Remziye TURGUT

4. Selim TURGUT

5. Şener TURGUT

6. Veysi Roger TURGUT

Başvurucular Vekili : Av. Hamdi TURGUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ ÇETİN

B. No: 2022/11260 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11260

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11260)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Veli ÇETİN

Vekili : Av. Mehmet Rüştü CAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEHMİ KETEN

B. No: 2022/11347 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEHMİ KETEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11347)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Fehmi KETEN

Vekili : Av. Sedat ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ILĞIN

B. No: 2022/11389 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11389

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ILĞIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11389)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Osman ILĞIN

Vekili : Av. Mehmet UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKKI ÇETİN VE SAİM ÇETİN

B. No: 2022/11475 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11475

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKKI ÇETİN VE SAİM ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11475)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Hakkı ÇETİN

2. Saim ÇETİN

Vekilleri : Av. Aynur GÖK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargısal makamların hatalı değerlendirmeleriyle temyiz kanun yoluna başvuru imkânı sağlanmaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; hukuka aykırı olarak kesinleştirilen hükümlere istinaden hapis cezalarının infazına başlanması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), aralarında başvurucuların da bulunduğu bazı kişiler hakkında maddi menfaat karşılığında silahlı terör örgütü mensuplarının yurt dışına çıkarılmasına yardım ettikleri şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Başsavcılık, muhtelif suçlardan tutuklanmaları talebiyle başvurucuları 30/10/2019 tarihinde Edirne 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Hâkimlik; sorgularının ardından başvurucu Saim Çetin'in silahlı terör örgütüne üye olma, göçmen kaçakçılığı ve rüşvet suçlarından, başvurucu Hakkı Çetin'in ise göçmen kaçakçılığı suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

4. Hâkimlik 26/12/2019 tarihinde başvurucuların göçmen kaçakçılığı suçundan serbest bırakılmalarına karar vermiştir.

5. Başsavcılık, soruşturmanın tamamlanmasının ardından başvurucuların muhtelif suçlardan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir. 18/2/2020 tarihli iddianamede başvurucu Saim Çetin'e silahlı terör örgütüne üye olma, zincirleme suretle rüşvet, örgütün faaliyeti çerçevesinde göçmen kaçakçılığı suçları; başvurucu Hakkı Çetin'e ise silahlı terör örgütüne yardım etme ve örgütün faaliyeti çerçevesinde göçmen kaçakçılığı suçları isnat edilmiştir.

6. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) yürütülmüştür. Yargılama neticesinde Ağır Ceza Mahkemesi 18/11/2020 tarihinde başvurucu Saim Çetin'in silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatine, rüşvet suçundan 5 yıl hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca başvuruculara isnat edilen göçmen kaçakçılığı suçunu silahlı terör örgütüne yardım etme suçu olarak nitelemiş ve başvurucu Saim Çetin'in anılan suçtan 5 yıl, başvurucu Hakkı Çetin'in ise 1 yıl 13 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (13. Ceza Dairesi/Daire) 3/11/2021 tarihinde başvurucuların istinaf taleplerinin esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Ağır Ceza Mahkemesi, Dairenin 3/11/2021 tarihli kararına istinaden mahkûmiyet hükümlerini 19/11/2021 tarihinde kesinleştirmiş ve infazı için Başsavcılığa göndermiştir.

9. Başvurucu Saim Çetin 8/12/2021 tarihli dilekçe ile temyiz talebinde bulunmuştur. Daire aynı gün yaptığı inceleme neticesinde silahlı terör örgütüne yardım etme ve rüşvet suçlarından verilen cezaların 5 yıl ve daha az hapis cezası olması nedeniyle istinaf talebinin reddine dair kararların kesin nitelikte olduğu gerekçesiyle temyiz talebinin reddine karar vermiştir. Dairenin 8/12/2021 tarihli ek kararı temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir.

10. Başvuruculların müdafii istinaf taleplerinin esastan reddine ilişkin 3/11/2021 tarihli karara itiraz etmiştir. 16/12/2021 tarihli itiraz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun gereğince silahlı terör örgütüne yardım etme suçu yönünden temyiz kanun yoluna başvurma imkânının tanındığı ileri sürülmüş ve başvurucu Saim Çetin'in serbest bırakılması talep edilmiştir.

11. Başvurucu Hakkı Çetin, silahlı terör örgütüne yardım etme suçuna ilişkin olarak verilen hapis cezasının infazı kapsamında 20/12/2021 tarihinde ceza infaz kurumuna alınmıştır.

12. Başvuruculların itirazını inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (itiraz mercii) silahlı terör örgütüne yardım etme suçu yönünden temyiz kanun yolunun açık olduğuna ilişkin iddianın 13. Ceza Dairesi tarafından değerlendirilmesi gerektiği kabulüyle itirazın reddine karar vermiştir. 24/12/2021 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar müdafinin Terör Örgütüne Yardım Etmek suçundan mahkumiyetlere ilişkin olarak, 5188 sayılı Kanunun 29. Maddesi ile değiştirilen CMK 286. Maddesi uyarınca temyiz hakkı bulunduğu iddiası yönünden İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesince değerlendirme yapılması gerektiğinin kabulü ile itirazlar açısından bakılarak;

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda itiraza konu kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

İtiraza konu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesinin 03/11/2021tarih,2021/535 Esas2021/2512 karar sayılı kararının kabulünün yerinde olduğu, usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından,

İtiraz eden sanıklar müdafinin İTİRAZININ REDDİNE [kesin olarak karar verildi.]"

13. Başvuruculaların müdafiinin 15/12/2021 tarihli ve başvurucu Saim Çetin'in 27/12/2021 tarihli temyiz kanun yoluna başvuru hakkının iadesi ve infazın durdurulması talepli dilekçelerini değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi, 6/1/2022 tarihli ek karar ile temyiz taleplerinin kabule değer olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin 13. Ceza Dairesi tarafından yapılması gerektiği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına ve dilekçelerin Daireye gönderilmesine karar vermiştir.

14. Daire, Ağır Ceza Mahkemesi, 6/1/2022 tarihli ek kararı ekinde gönderilen 15/12/2021 ve 27/12/2021 tarihli temyiz talebinin kabulü ve infazın durdurulması talepli dilekçelere ilişkin olarak yaptığı değerlendirme sonucunda başvuruculaın temyiz talebinin silahlı terör örgütüne yardım etme suçu yönünden kabulüne, infazın durdurulması ve kesinleşme işlemlerinin iptalinin Ağır Ceza Mahkemesince yapılmasına 13/1/2022 tarihinde karar vermiştir.

15. İnfazın durdurulması kararı sonrasında başvurucular hakkında silahlı terör örgütüne yardım etme suçuna ilişkin hapis cezalarının infazına son verilmiş ve başvurucu Hakkı Çetin 13/1/2022 tarihinde serbest bırakılmıştır. Başvurucu Saim Çetin'in rüşvet suçuna ilişkin hapis cezasının infazına ise devam edilmiştir.

16. Başvurucular, itiraz merciinin ret kararını 27/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, örgüt üyesi olduğunu bildikleri kişileri yurt dışına çıkardıkları anlaşılan başvuruculaın eylemlerinin silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu ile göçmen kaçakçılığı suçlarını ayrı ayrı oluşturduğu gözetilmeden silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan tek bir hüküm kurulmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle 1/3/2023 tarihinde bozma kararı vermiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla yargılamanın Ağır Ceza Mahkemesi önünde devam ettiği tespit edilmiştir.

18. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular, silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan kurulan mahkûmiyet hükümlerinin temyiz kanun yoluna tabi olmasına rağmen Daire ve itiraz merciinin hatalı değerlendirmeleri ile temyiz talepleri reddedilerek adil yargılanma, mahkemeye erişim, etkili başvuru ve cezai konularda iki dereceli yargılanma haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargılamanın adil olmadığı yönündeki başvuruya ilişkin iddia yönünden yapılacak değerlendirmede yargılamanın bütünü itibarıyla adil olup olmadığının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden

incelenmiştir.

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön şartlar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

22. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24). Öte yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52; Mehmet Hasan Altan (3), B. No: 2018/2620, 9/1/2020, § 33).

23. Başvuru konusu olayda, başvuruculara temyiz talebi Dairenin 13/1/2022 tarihli ek kararı ile kabul edildiğinden (bkz. § 14) başvuruculara adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucular, mevzuatın imkân tanımasına rağmen temyiz kanun yoluna başvuru hakkının kullandırılmaması suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuru formunda ayrıca yargılama sürecinde tutuksuz olarak yargılanan başvurucu Hakkı Çetin'in hukuka aykırı olarak tutuklandığı ve infazın durdurulduğu tarihe kadar haksız olarak özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ileri sürülmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) ve benzer şikâyetleri içeren diğer başvurulara ilişkin verdiği kararlarında Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu olduğunda görevinin kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlı olduğunu belirttiğini ifade etmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca mevcut başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği hususundaki değerlendirmede hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilip verilmediği, yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olup olmadığı ve hürriyetten yoksun

bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşıp aşmadığının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

27. Başvurucuların şikâyetinin özü, mahkûmiyet hükümlerinin hukuka aykırı olarak kesinleştirilmesini takiben hapis cezalarının infazına geçilmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucuların iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

28. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

29. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali olarak kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı ifade etmektedir (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

30. Bununla birlikte Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamına mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi durumunda ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri dâhil ise de anılan kurallar, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamayacaktır (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

31. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Ancak Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir(Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40; Şaban Dal, B. No: 2014/2891, 16/2/2017 § 32; Ç.Ö., § 33).

32. Bu bağlamda mahkûmiyete bağlı olarak tutulmanın koşulları ile suç isnadına bağlı olarak tutulmanın koşulları farklı olduğundan mahkûmiyete bağlı olarak hürriyetinden

yoksun bırakılan kişilerin suç isnadına bağlı olarak tutulmaya ilişkin koşulların bulunmadığına yönelik başvuruları, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki güvenceler kapsamında değerlendirilemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ç.Ö., § 48).

33. Somut olayda 30/10/2019 tarihinde tutuklanan başvurucu Saim Çetin hakkında 18/11/2020 tarihinde mahkûmiyet hükmü tesis edilmiş ve hükümle birlikte tutukluluğunun devamına karar verilmiştir. Diğer başvurucu Hakkı Çetin ise 30/10/2019 tarihinde tutuklanmış ve 26/12/2019 tarihinde serbest bırakılmıştır. Tutuksuz yargılanan başvurucu Hakkı Çetin'in hakkındaki mahkûmiyet hükmüne yaptığı istinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddi kararının kesinleşmesi sonrasında hapis cezasının infazı kapsamında 20/12/2021 tarihinde ceza infaz kurumuna alındığı ve temyiz kanun yolu başvurusunun kabulü ile infazın durdurulması kararı üzerine 13/1/2022 tarihinde serbest bırakıldığı görülmektedir.

34. Buna göre başvurucu Saim Çetin'in suç isnadına bağlı tutulma hâli, hakkında ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararının verildiği 18/11/2020 tarihinde; başvurucu Hakkı Çetin'in suç isnadına bağlı tutma hâli ise Hâkimlik tarafından serbest bırakılmasına karar verildiği 26/12/2019 tarihinde sona ermiştir. Başvuruculara anılan tarihlerden sonraki dönemlere ilişkin olarak hürriyetlerinden yoksun kalmaları, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında bir suç isnadına bağlı tutma niteliğinde değil aynı maddenin ikinci fıkrası kapsamında mahkûmiyete bağlı tutma, bir diğer ifadeyle mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi niteliğindedir. Bu nitelikteki bir tutmayla ilgili olarak yapılan bireysel başvuruda suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin güvencelerin uygulanması mümkün değildir.

35. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bu kapsamda yapılan incelemede mahkûmiyet kararının ve mahkûmiyete bağlı tutma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya tedbirinin kapsamını aştığı şeklinde bir tespit yapmak mümkün görünmemektedir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara mahkûmiyet hükmünün infazı kapsamında tutulmaları yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İMRAN ÇİFTÇİ

B. No: 2022/11659 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11659

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İMRAN ÇİFTÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11659)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Ali İmran ÇİFTÇİ

Vekili : Av. Aladdin İRAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURKADIN KARALAN

B. No: 2022/11731 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURKADIN KARALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11731)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Durkadın KARALAN

Vekili : Av. İsmail YAVUZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAHYA AKBULUT

B. No: 2022/11765 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11765

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAHYA AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11765)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Yahya AKBULUT

Vekili : Av. Dilay METİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESAT ALAEDDİNOĞLU

B. No: 2022/22027 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/22027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESAT ALAEDDİNOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/22027)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Esat ALAEDDİNOĞLU

Vekili : Av. Mehmet UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL AK

B. No: 2022/22342 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/22342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL AK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/22342)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Kemal AK

Vekili : Av. Seyithan BİLEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRİYE KAVAL

B. No: 2022/23992 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/23992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRİYE KAVAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/23992)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Şükriye KAVAL

Vekili : Av. Ebru ÇITLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALUK AKMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/30271 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALUK AKMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30271)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Haluk AKMAN

2. İlyas AKMAN

3. Medine GÜVEN

4. Melek ANAPALI

5. Recep AKMAN

6. Şefika KÖSETÜRK

Vekili : Av. Ali TÜRKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN BÖGE VE MUKADDES ÖZDAL

B. No: 2022/30659 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30659

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN BÖGE VE MUKADDES ÖZDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30659)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Hüseyin BÖGE

2. Mukaddes ÖZDAL

Başvurucular Vekili : Av. Mehmet Ali KOYUNCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞİVAN TEKİN

B. No: 2022/55507 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55507

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞİVAN TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55507)

Karar Tarihi: 3/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/1/2025 - 32778

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Şivan TEKİN

Vekili : Av. Gülabi SEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda fazladan tutulma nedeniyle açılan davada ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında muhtelif suçlardan yürütülen soruşturma neticesinde 25/10/2010 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Hakkâri 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Asliye Ceza Mahkemesi) görülmüştür. Yargılama neticesinde başvurucu bir kimseyi fuhşa teşvik etme veya yer temin etme, bunun yolunu kolaylaştırma veya aracılık etme suçundan 2 yıl 6 ay, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan ise 2 yıl 2 ay 20 gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

4. Söz konusu mahkûmiyet hükümleri 28/7/2011 tarihinde kesinleştirilmiştir. Başvurucunun

5/8/2011 tarihli temyiz kanun yolu başvurusu Asliye Ceza Mahkemesi tarafından süresinde yapılmadığı gerekçesiyle 10/10/2011 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu anılan ret kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Hapis cezalarının infazı amacıyla 15/12/2011 tarihinde ceza infaz kurumuna alınan başvurucu, denetimli serbestlik tedbiri kapsamında 21/4/2014 tarihinde serbest bırakılmıştır.

5. Yargıtay tarafından verilen 11/9/2014 tarihli bozma kararı sonrasında Asliye Ceza Mahkemesi, infaz evrakının iadesini Başsavcılıktan 14/1/2015 tarihinde istemiştir.

6. Söz konusu ceza yargılaması neticesinde başvurucu hakkında bir kimseyi fuhşa teşvik etme veya yer temin etme, bunun yolunu kolaylaştırma veya aracılık etme suçundan beraat, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir.

7. Beraat kararının 14/7/2021 tarihinde kesinleşmesi üzerine başvurucu, beraat kararı verilen bir kimseyi fuhuşa teşvik etme veya yer temin etme, bunun yolunu kolaylaştırma veya aracılık etme suçunun haksız olarak infaz edildiğini ve suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan verilen hapis cezasından daha uzun bir süre ceza infaz kurumunda kaldığını ileri sürerek 26/8/2021 tarihinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu 40.000 TL maddi, 60.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Hakkâri 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan verilen 2 yıl 2 ay 20 gün hapis cezasının infazı kapsamında ceza infaz kurumunda 540 gün kalması gereken başvurucunun ceza infaz kurumunda ve denetimli serbestlik tedbiri altında kaldığı sürenin 1.132 gün olduğunu kabul etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun ceza infaz kurumunda fazladan tutulduğu süreyi gözönüne alarak tazminat davasının kısmen kabulüyle başvurucuya 21.679,71 TL maddi ve 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine 3/11/2021 tarihinde karar vermiştir.

9. Başvurucu ve katılan kurum vekili söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

10. Van Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi), fazladan infaz edilen süreyi 332 gün, maddi tazminat miktarını 9.389,84 TL ve manevi tazminat miktarını 20.000 TL olarak düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine 19/4/2022 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 10/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerinin hatalı olarak kesinleştirilmesi ve infazına başlanması nedeniyle ceza infaz kurumunda 592 gün fazladan tutulduğunu, bu nedenle açtığı tazminat davasında çok düşük miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedildiğini beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca inşaat işlerinde günlük 150 TL yevmiye ile çalışmasına rağmen maddi tazminatın belirlenmesinde asgari ücretin esas alınması ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

14. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Başvuru formunda Ağır Ceza Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesince belirlenen maddi ve manevi tazminat miktarlarının yetersiz olduğu ileri sürülmüştür. Başvurucunun İstinaf Mahkemesi tarafından hükmedilen maddi tazminat miktarının hangi nedenler ile yetersiz olduğuna ilişkin somut bir açıklamaya başvuru formunda yer vermemesi ve maddi zararın belirlenmesinde asgari ücretin esas alınmasının temelsiz ve keyfî olmaması nedeniyle incelemenin manevi tazminata ilişkin iddia ile sınırlı olarak yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Somut olayda gerek Ağır Ceza Mahkemesi gerekse İstinaf Mahkemesi başvurucunun ceza infaz kurumunda belirli bir süre hukuka aykırı olarak tutulduğu ve bu nedenle uğradığı manevi zararın tazmini için manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Başvurucu, hatalı bir değerlendirme sonucu infazına başlanan mahkûmiyet hükmüne istinaden ceza infaz kurumunda uzun süre tutulduktan sonra infaza konu edilen suçların birinden beraat etmiştir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkin inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (hukuka aykırı yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirleri nedeniyle ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddialarına ilişkin benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gülseren Çıtak [GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 36-39).

19. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

20. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın meydana geliş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

21. Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında başvurucunun beraat ettikten sonra 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'un 141. maddesi kapsamında açtığı tazminat davasında başvurucuya bir miktar tazminat ödendiği görülmektedir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Somut olayda ceza infaz kurumunda fazladan 332 gün kaldığı tespit edilen başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir (bkz. § 10). Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin tutmanın Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğuyla ilgili iddialar bakımından hükmettiği tazminat miktarı İstinaf Mahkemesinin karar tarihi olan 2022 yılı için asgari 67.500 TL, 2024 yılı için ise 148.500 TL'dir). Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte tazminat miktarının somut olayın şartlarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucunun ceza infaz kurumunda fazladan kaldığı sürenin tespitinde Ağır Ceza Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesinin farklı sonuçlara ulaşması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle; Asliye Ceza Mahkemesinin hatalı değerlendirmesiyle kesinleşmemiş mahkûmiyet hükümlerinin infazına başlanması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ahmet Sağlam (aynı kararda bkz. § 27) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 300.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci ve dokuzuncu maddelerinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hakkâri 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/129, K.2021/138) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESAT ALBAYRAK

B. No: 2022/57699 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57699

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESAT ALBAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57699)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Esat ALBAYRAK

Vekili : Av. Murat BÖLÜKBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltı ve tutuklama koruma tedbirlerinin haksızlığının yargılama neticesinde kesinleşen beraat kararı ile ortaya çıkmasına rağmen maddi ve manevi zararların tazmini talebiyle açılan davanın farklı bir suça ilişkin soruşturma kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına istinaden reddedilerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Bafra Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında çevre köylerden temin ettiği esrar maddesini ilçe merkezinde satarak maddi menfaat temin ettiği şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

6. Soruşturma kapsamında 18/6/2020 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, Bafra Sulh Ceza Hâkimliğince 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan 19/6/2020 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başsavcılık ayrıca başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan ikinci bir soruşturma başlatmıştır. Söz konusu soruşturma kapsamında alınan kan numunesi üzerinde yapılan inceleme neticesinde uyuşturucu maddeye rastlanması sonrasında 17/9/2020 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmiştir.

8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan başlatılan ilk soruşturma neticesinde başvurucunun anılan suçtan cezalandırılması talebiyle 6/1/2021 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

9. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Bafra Ağır Ceza Mahkemesince yürütülmüştür. 20/1/2021 tarihli tensip incelemesi sırasında başvurucunun serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Yargılama neticesinde Bafra Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan beraatine karar vermiştir. Aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulmayan hüküm 7/10/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu 10/11/2021 tarihinde Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde tazminat davası açarak 1.000 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

11. Ağır Ceza Mahkemesi Bafra Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde görülen kamu davasında beraat eden başvurucu hakkında aynı eyleme ilişkin olarak yürütülen soruşturmada kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi nedeniyle tazminat davasının reddine karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

" ...davacı Esat Albayrak'ın gözaltına ve tutukluluğa konu eylemi nedeniyle Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin 2021/13 Esas sayılı dava dosyasında 'uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama' suçundan [beraat] kararı verildiği ancak davacı hakkında aynı eylemi nedeniyle Bafra Cumhuriyet Başsavcılığının 2020/2596 Soruşturma numaralı dosyası üzerinden 17/09/2020 tarihinde 5237 sayılı TCK'nın 191/2 ve devamı maddeleri gereğince '5 yıl süre ile Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesine' karar verildiği, halen bu sürenin devam etmekte olduğu, bahse konu soruşturma evrakının sonuçlanmasından sonra tazminat davasının şartlarının değerlendirilmesinin mümkün olduğu anlaşıldığından, açılan koruma tedbirleri nedeniyle maddi ve manevi tazminat davasının şartları oluşmadığından reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

12. Başvurucu söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; istinaf dilekçesinde beraat ile sonuçlanan ceza yargılamasına konu suç ile kamu davasının

ertelenmesine karar verilen soruşturmaya konu suçun farklı olduğunu, gözaltına alınmasına ve tutuklanmasına neden olan eylemine ilişkin açılan kamu davası neticesinde beraatine karar verildiğini, tutuklanmasına neden olan suç ile ilgisi bulunmayan farklı bir suça ilişkin soruşturmaya istinaden tazminat talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür. Anılan dilekçede ayrıca Yargıtay 12. Ceza Dairesinin benzer bir konuya ilişkin olarak verdiği bozma kararına (1/4/2014 tarihli ve E.2013/27628, K.2014/8009) değinilmiştir.

13. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi),istinaf başvurusunun esastan reddine 25/4/2022 tarihinde kesin olarak karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda bu açılardan yapılan incelemede; davacının 'Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapmak' suçu isnadı ile yürütülen soruşturma neticesinde 18.06.2020 tarihinde gözaltına alındığı, 18.06.2020-19.06.2020 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, 19.06.2020 tarihinde tutuklandığı, 19.06.2020-20.02.2021 tarihleri arasında tutuklu kaldığı, yapılan yargılama neticesinde Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin [...] sayılı kararı ile beraatine karar verildiği, iş bu kararın 07.10.2021 tarihinde kesinleştiği, davacı tarafından 10.11.2021 tarihinde yasal süresi içerisinde 1.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminat istemli dava açıldığı, ilk derece mahkemesince maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verildiği, iş bu karara karşı davacı vekilince istinaf yoluna başvurulduğu anlaşılmış olup, davanın reddine dair ilk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, toplanan tüm delillerin gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, delillerin ve yapılan işlemlerin hukuka aykırılık içermediği anlaşıldığından; [...] davacı vekilinin hükme yönelik istinaf başvurusunun [...] ESASTAN REDDİNE... [karar verildi.]"

14. Başvurucu nihai kararı 11/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

15. İlgili hukuk için bkz. Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, §§ 24-34.

16. 5237 sayılı Kanun'un "Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" kenar başlıklı 188. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" kenar başlıklı 191. maddesi şöyledir:

"(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl

süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.

(3) Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.

(4) Kişinin, erteleme süresi zarfında;

a) Kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,

b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,

hâlinde, hakkında kamu davası açılır.

(5) Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.

B. Yargıtay Kararları

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 1/4/2014 tarihli ve E.2013/27628; K.2014/8009 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminat istemine dayanak olan Adana 4. Ağır Ceza Mahkemesinin [...] sayılı ceza dava dosyası kapsamında, davacının [u]yuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan yakalanarak tutuklandığı, hakkında 26.09.2011 tarihli iddianame ile TCK'nın 188/3, 191/1 maddeleri gereğince [u]yuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama ve [k]ullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarından kamu davası açıldığı, yapılan yargılama sonunda davacının [u]yuşturucu madde ticareti yapmak suçu nedeniyle beraatine hükmedildiği, [k]ullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçu nedeniyle ise davacının 1 yıl süre ile denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi gereğince hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uyulması halinde davanın düşmesine karar verileceği, uyulmaması durumunda ise yargılamaya kaldığı yerden devam edilerek hüküm verilmesi gerektiğinin anlaşılması ve davacının (sanığın) uyuşturucu madde kullanmak suçunun davacının tutuklanmasına esas olan suçtan bağımsız nitelikte ayrı bir suç olma özelliği taşıması ve davacı yönünden tazminat davasına dayanak teşkil eden ceza dava dosyasında yapılan yargılama sonucu verilip kesinleşen beraat kararı ile birlikte, beraatle sonuçlanmış suça ilişkin olarak yapılmış olan tutuklamanın haksız hale geldiğinin anlaşılması nedeniyle, sanık (davacı) hakkında beraat kararı ile birlikte uyuşturucu madde kullanmak suçundan tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiş olmasının davacı lehine tazminata hükmedilmesine engel teşkil etmeyeceği ve koruma tedbirleri nedeniyle tazminat verilmesine ilişkin 5271 sayılı CMK'nın 141/1 ve devamı maddelerinde belirtilen şartların davacı yönünden gerçekleştiği gözetilmeden, uğranıldığı iddia olunan

maddi ve manevi zararla ilgili makul bir tazminata hükmedilmesi yerine yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi, [bozmayı gerektirmiştir.]"

19. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 7/2/2022 tarihli ve E.2020/9122; K.2022/734 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının tutuklamaya konu eyleminin tek olduğu, uyuşturucu madde kullanmak suçunun davacının tutuklanmasına esas olan suçtan bağımsız nitelikte ayrı bir suç olma özelliği taşıması ve davacı yönünden tazminat davasına dayanak teşkil eden ceza dava dosyasında yapılan yargılama sonucu verilip kesinleşen beraat kararı ile birlikte, beraatle sonuçlanmış suça ilişkin olarak yapılmış olan tutuklamanın haksız hale geldiğinin anlaşılması nedeniyle, davacı hakkında beraat kararının yanı sıra uyuşturucu madde kullanmak suçundan mahkumiyetine karar verilmiş olması halinde bile davacı lehine tazminata hükmedilmesine engel teşkil etmeyeceği ve koruma tedbirleri nedeniyle tazminat verilmesine ilişkin 5271 sayılı CMK'nın 141/1 ve devamı maddelerinde belirtilen şartların davacı yönünden gerçekleştiği gözetilmeden, uğranıldığı iddia olunan maddi ve manevi zararla ilgili makul bir tazminata hükmedilmesi yerine yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]"

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2022/1190; K.2024/1161 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İlk Derece Mahkemesince, [...] aynı soruşturmada birbirine dönüşen suçlar açısından haksız gözaltı ve tutuklamadan kaynaklı tazminat davasının ancak davacıya isnat edilen eylemin bir bütün halinde değerlendirilmesiyle beraat kararı verilmesinde tazminat hakkının doğacağı gerekçesiyle koşulları oluşmayan davanın reddine karar verilmiştir.

...

İlk Derece Mahkemesince, tazminat davasının dayanağı olan Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 02/07/2020 tarih, [...] sayılı ceza dosyası kapsamında, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan 21/06/2013 - 22/10/2013 tarihleri arasında gözaltında ve tutuklu kaldığı, yapılan yargılama davacının beraatine karar verildiği, beraat kararının 09/07/2020 tarihinde kesinleştiği, her ne kadar bozma öncesi Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin [...] sayılı ceza dosyası kapsamında kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak suçu bakımından davacı hakkında TCK'nın 191. maddesi gereğince tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunmuş ise de, davacının hakkında düzenlenen iddianamede ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan kamu davası açıldığı ve bu suçtan tutuklandığı ve bu suçtan beraatine karar verildiği, beraat kararının kesinleştiği, tutuklama tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 5271 sayılı Kanun'un 142 nci maddesinde öngörülen süre içinde yetkili ve görevli mahkemeye davanın açıldığı ve kanunda öngörülen yasal şartların oluştuğu gözetilerek davanın kabulüne karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,[bozmayı gerektirmiştir.]"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 3/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alındığını ve tutuklandığını, soruşturma neticesinde açılan

kamu davasının beraat ile sonuçlandığını, beraat kararının kesinleşmesiyle gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırılığının ortaya çıktığını, haksız gözaltı ve tutuklama tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasının farklı bir suça ilişkin olarak yürütülen soruşturmada verilen kamu davasının ertelenmesi kararına istinaden hukuka aykırı olarak reddedildiğini beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

23. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

28. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucunun aynı eylemine ilişkin olarak iki farklı soruşturma başlatıldığı, uyuşturucu madde ticareti suçuna ilişkin yargılama sonucunda beraat kararı verilmiş ise de aynı eyleme ilişkin olarak uyuşturucu madde kullanma suçundan yürütülen soruşturmanın neticesinde kamu davası açılmasının 5 yıl süreyle

ertelenmesine karar verildiği ve bu sürenin henüz dolmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

29. Başvurucu, istinaf kanun yolu başvurusunda Ağır Ceza Mahkemesi kararına yönelik iki temel itiraz ileri sürmüştür. Buna göre öncelikle Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun gözaltına alınmasına ve tutuklanmasına esas alınan suçtan farklı bir suça ilişkin soruşturma kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını esas alarak karar vermiştir. Oysa ki anılan soruşturmaya konu uyuşturucu madde kullanma suçu, beraat ile sonuçlanan yargılamaya konu uyuşturucu madde ticareti suçundan farklı ve bağımsızdır. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanma suçuna ilişkin soruşturma kapsamında verilen kararlar, beraat ile sonuçlanan yargılama kapsamında uygulanan gözaltı ve tutuklama koruma tedbirlerinden kaynaklanan zararın giderilmesine engel değildir. Başvurucu ayrıca Yargıtayın benzer bir olaya ilişkin verdiği bir kararı ibraz ederek davasının Yargıtay uygulamasına göre de haksız olarak reddedildiğini ileri sürmüştür (bkz. § 12).

30. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin yukarıda yer verilen kararlardan anlaşılacağı üzere uyuşturucu madde ticareti yaptığı şüphesiyle gözaltına alınan veya tutuklanan kişiler, bu suça dair yargılamanın sonucunda beraat etmeleri hâlinde uyuşturucu madde kullanma suçuna ilişkin yargılamanın sonucundan bağımsız olarak 5271 sayılı Kanun'da öngörülen tazminat davası açma hakkına sahiptir. Söz konusu kararlar, anılan suçların bağımsız nitelikte ayrı suçlar olmaları ve beraat kararının kesinleşmesiyle gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin haksız hâle gelmesiyle gerekçelendirilmiştir (bkz. §§ 18-20).

31. Yukarıdaki açıklamalar ışığında başvurucunun istinaf kanun yolu aşamasında ileri sürdüğü iddiaların davanın sonucuna etkili olabilecek esaslı iddialar olduğu anlaşılmaktadır. Ağır Ceza Mahkemesi ret kararında her iki suçun aynı eylemden kaynaklandığını tespit etmiş ancak bu suçların bağımsız nitelikte ayrı suçlar olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Dolayısıyla davanın reddine ilişkin gerekçeli kararda, davanın sonucuna etkili olabilecek esaslı iddialar hakkında ayrı ve açık bir cevap verilmediği görülmektedir.

32. Kural olarak ilk derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvuruculların ileri sürdüğü esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması beklenir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının Mahkemece kararda tartışılmamasına rağmen başvurucunun ileri sürdüğü esaslı iddiaların Bölge Adliye Mahkemesi tarafından da karşılanmadığı görülmüştür.

33. Sonuç olarak uyuşturucu madde kullanma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında kamu davası açılmasının 5 yıl süreyle ertelendiği ve bu sürenin henüz dolmadığı tespitlerine istinaden davanın reddine karar verilirken uyuşturucu madde kullanma suçunun başvurucunun tutuklanmasına esas alınan suçtan bağımsız olup olmadığına ilişkin bir değerlendirmeye Ağır Ceza Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi gerekçelerinde yer verilmediği görülmektedir. Dahası Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun istinaf kanun yolu başvuru dilekçesi ekinde ibraz ettiği Yargıtay kararında (bkz. §§12, 18) ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşma sebebine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır (bkz. § 13). Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

VI. GİDERİM

36. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 15.460 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu, tazminat taleplerinin kabul edilmemesi hâlinde yeniden yargılamaya karar verilmesini talep etmiştir.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/463, K.2022/65) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/35913 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35913

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ABDULAZİZ KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/35913)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2025 - 32777

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : 1. Hüseyin AKAR

Vekili : Av. Hacı Osman ÇELİK

2. Abdulaziz KAYA

3. Yaşar ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınan yurt dışındaki bir üniversitenin lisans diplomasına denklik verilmesi talebinin mezun olunan üniversitenin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile ilişkili olduğu gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyon; aralarında konu yönünden irtibat bulunan 2018/36466 ve 2019/2757 numaralı başvuruların 2018/35913 numaralı başvuruyla birleştirilmesine, başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formlarında ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular Abdulaziz Kaya ve Yaşar Özdemir Bosna Hersek'te bulunan Uluslararası Burch Üniversitesi Mimarlık Bölümünden 2014 yılında, Hüseyin Akar ise Polonya Vistula Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2016 yılında mezun olmuştur. Adı geçen başvurucular, mezun oldukları yıllarda denklik verilmesi talebiyle Yüksek Öğretim Kuruluna(YÖK) başvuru yapmıştır.

8. Söz konusu başvurular üzerine YÖK, başvuruculardan Abdulaziz Kaya'nın İstanbul Teknik Üniversitesinde, Yaşar Özdemir'in ise Gazi Üniversitesinde eksik olan dersleri tamamlamaları hâlinde denklik belgesi verileceğini başvuruculara bildirmiştir. Bunun üzerine başvurucular eksik derslerini anılan Üniversitelerde tamamlayarak 2016 yılında YÖK'e tekrar başvurmuştur.

9. Bu süreçte 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünden sonra YÖK Genel Kurulu 20/4/2017 tarihinde, YÖK Yürütme Kurulu ise 7/12/2016, 21/12/2016 ve 21/6/2017 tarihlerinde aldığı genel nitelikteki kararlarla yurt dışında faaliyette bulunan Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile ilişkili üniversiteleri listeler hâlinde belirlemiş, bu üniversitelerden mezun olup da denklik başvurusunda bulunanlar ile daha önceden başvuru yapmış ancak henüz işlemleri sınav ve değerlendirme aşamasında bulunanların tanıma ve denklik taleplerinin reddedileceğine karar vermiştir.

10. Ayrıca 29/4/2017 tarihli ve 30052 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 690 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (690 sayılı KHK) "Çeşitli ve Son Hükümler" başlığı altındaki 65. maddesiyle terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara

üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yurt dışındaki yükseköğretim kurumları, enstitü ve merkezlerden mezun olanların diploma ve derecelerinin denklik işlemlerinin yapılmayacağı ve başlayan işlemlerin tamamlanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

11. Başvuruculardan Abdulaziz Kaya ve Yaşar Özdemir'in denklik başvuruları, YÖK Genel Kurulunun 20/4/2017 tarihli, YÖK Yürütme Kurulunun da 7/12/2016, 21/12/2016 ve 21/6/2017 tarihli (bkz. § 9) kararlarına dayanılarak 12/7/2017 tarihli işlemlerle reddedilmiştir. Hüseyin Akar'ın denklik başvurusu ise YÖK Yürütme Kurulunun 7/12/2016 ve 21/12/2016 tarihli kararlarına dayanılarak 8/2/2017 tarihli işlemle reddedilmiştir.

12. Başvurucular, denklik taleplerinin reddedilmesine ilişkin işlemlere karşı idari yargıda iptal davası açmıştır. Mahkemeler terör örgütü tarafından bazı üniversitelere yönlendirme ile öğrenci götürüldüğü, bu üniversitelerde akademik kazanım dikkate alınmadan diploma verildiği, örgütün Türkiye'deki ve yurt dışındaki diğer üniversitelerde görevlendirilmek üzere eğitim aldırdığı kişilere yüksek lisans, doktora ve doçentlik diplomaları düzenlendiği şeklinde duyumlar alındığını belirtmiştir. Kararlarda ayrıca YÖK ve Üniversitelerarası Kurula (ÜAK) intikal eden bazı belgelerde de usulsüzlükler gözlemlendiği, diploma denkliğinin verilebilmesi için eğitim alınan yükseköğretim kurumunun öncelikle YÖK tarafından tanınması gerektiği ancak YÖK'ün almış olduğu 7/12/2016, 21/12/2016, 20/4/2017 ve 21/6/2017 tarihli kararlarla FETÖ/PDY ile ilişkisi bulunan üniversitelerin tanınırlığını sona erdirdiği de vurgulanmıştır. Buna ek olarak Mahkemeler söz konusu YÖK kararlarından sonra bahsi geçen üniversitelerden mezun olanların denklik başvurularının incelenmeksizin reddedileceğinin karara bağlandığını belirtmiş, ayrıca Mahkemelerden biri bu konuya ilişkin KHK hükmünün de bulunduğuna dikkat çekmiştir. Anılan kararlar, istinaf incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

13. Başvurular süresinde yapılmıştır.

14. Bu arada 690 sayılı KHK'nın 65. maddesi (bkz. § 10), 8/3/2018 tarihli ve 30354 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun’un 55. maddesiyle aynen kabul edilerek4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na ek 31. madde olarak eklenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 2547 sayılı Kanun’un "Yükseköğretim Kurulunun görevleri" başlıklı 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi şöyledir:

"Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğini tespit etmek"

16. 7077 sayılı Kanun’un 55. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşan ve 2547 sayılı Kanun’a ek 31. madde olarak eklenen 690 sayılı KHK'nın "Çeşitli ve Son Hükümler" başlıklı65. maddesi şöyledir:

"Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yurtdışındaki yükseköğretim kurumları, enstitü ve merkezlerden mezun olanların eğitimlerine ilişkin

olarak almış oldukları diploma ve derecelerin denklik işlemleri yapılmaz ve bu hususta başlamış olan işlemler tamamlanmaz."

17. Anayasa Mahkemesi 7077 sayılı Kanun'un 55. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'a eklenen ek 31. maddenin birinci fıkrasında yer alan "... veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ...", "..., mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu..." ve "... Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ..." ibareleri norm denetiminde incelemiş ve anılan ibarelerin Anayasa'ya aykırı olduğunu tespit ederek iptaline karar vermiştir (AYM, E.2018/94, K.2023/10, 23/1/2023). Kuralın iptal edilen ibareler dışındaki kısmı yürürlüktedir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...84. 7077 sayılı Kanun'la düzenlenen dava konusu kurallar olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmediğinden kurallara ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

85. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle eğitim ve öğrenim hakkı herkes yönünden güvenceye bağlanmıştır. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar (Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 120; Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34). Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine kişilerin eğitim ve öğrenim almasını engellememe ödevini yüklemektedir. Eğitim ve öğrenim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını ve bu eğitim kurumlarına devam edebilmeyi teminat altına almaktadır.

86. Anayasa'nın 42. maddesi kural olarak devlete, kişilere yurt dışında tahsil görmesini sağlama şeklinde bir yükümlülük yüklememektedir. Ancak anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen 'Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.' hükmü dikkate alındığında kanun koyucunun kişilere yurt dışında eğitim görme imkânı tanıması hâlinde bu imkândan yararlanmanın Anayasa'nın 42. maddesinde öngörülen güvencelerin kapsamına gireceği açıktır (AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, § 23).

87. Bununla birlikte eğitim kurumlarına erişim hakkı, eğitim hakkının sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Hakkın etkili olması için buna ilave olarak eğitim alan kişi aldığı eğitimden menfaat sağlama imkânına da sahip olmalıdır. Bu imkâna sahip olabilmek için ise bir ülkede yürürlükte olan kurallara uygun olarak tamamlanan eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması gerekmektedir (Rauf Bekiroğlu, B. No: 2014/127, 19/7/2017, § 25; Şehmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 41; Yasemin Tekin, B. No: 2019/25326, 23/11/2021, § 23).

88. Yurt dışında eğitim gören kişilerin aldıkları eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması kişinin eğitiminden menfaat sağlaması için bir gerekliliktir. Aksi takdirde kişi, aldığı eğitimden yurt içinde bir kazanım sağlayamayacaktır. 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğini tespit etmek Yükseköğretim Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır. Dava konusu kurallar ise denklik işleminin yapılmayacağı durumlara yer vermek suretiyle eğitim hakkına sınırlama getirmektedir.

89. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme

yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen 'Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.' ifadesi ile devlete bir takdir alanı oluşturulmuştur. Devlete tanınan bu takdir yetkisinin özünde bir “sınırlama” yetkisi de içerdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir yetkisinin geniş olduğu, bu bağlamda eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesinin bulunmadığı ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olacağı açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42).

90. Kurallarda öngörülen düzenleme eğitim hakkının Anayasa’ya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağı hükmünün tesisine yönelik belirlemeler yapmak suretiyle millî güvenliğin gerçekleştirilmesi amacını taşımaktadır. Bu itibarla dava konusu kurallar yönünden sınırlamanın Anayasa’nın 42. maddesinin ikinci fıkrası gereği devlete tanınan takdir hakkı kapsamında getirildiği ve anayasal olarak meşru amaca dayandığı görülmektedir.

91. Denklik işlemi yurt dışında eğitimini tamamlayan kişilere almış oldukları eğitimin tamamlanmış olduğunu belgeleme ve bu eğitimleri ile ilgili sahip oldukları diplomanın sağladığı belirli bir mesleği yapabilme gibi birtakım imkânlardan yararlanma fırsatı vermektedir. Bunun yanı sıra yurt dışı yükseköğretim kurumlarından ve programlarından alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomaları, sadece ilgili eğitim düzeyindeki kazanımlar bakımından Türkiye’deki diplomalara eş değer tutulmakta olup bu diplomaların sağladığı hakların ötesinde bir avantaj sağlamamaktadır. Öte yandan devletin egemenlik yetkisi kapsamında yurt dışında verilen eğitime yönelik denklik şartlarını öngörülebilirliğin sağlanması şartıyla başkaca kriterlere tabi tutması da mümkündür. Denklik yönünden yapılacak değerlendirmenin ön şartı denkliği talep edilen diplomaların Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınan yükseköğretim kurumlarından ve programlarından alınmış olmasıdır. Bu kapsamda, Yükseköğretim Kurulu tarafından yurt dışındaki bir eğitim kurumunun terör örgütleriyle irtibatı olduğu sebebiyle tanınmaması da devletin egemenlik yetkisinin doğal sonucudur.

92. Bununla birlikte kurallar, terör örgütleriyle bağlantısının bulunması sebebiyle denklikleri millî güvenlik gerekçesiyle tanınmayacak olan kurum, enstitü veya merkezlerin önceden ilan edilip edilmediği noktasında bir ayrım yapmamaktadır. Bu bağlamda kural, ilgili otoriteler tarafından denkliğinin millî güvenlik gerekçesiyle tanınmayacağı ilan edilmeyen eğitim kurumlarında öğrenim gören veya ilan edilse bile bu ilan tarihinden önce anılan eğitim kurumlarında öğrenim görmeye başlayan kişilerin de diplomalarının tanınmamasını öngörmektedir. Yurt dışındaki bir eğitim kurumunun diplomasının tanınıp tanınmaması hususunda devletin takdir yetkisi geniş olsa da millî güvenlik gerekçesiyle bir eğitim kurumunun denkliği kabul edilmeyecekse bunun önceden uygun araçlarla duyurulması gerekir. Yükseköğretim Kurulu tarafından denkliğinin tanınmayacağı uygun araçlarla ilan edilmeyen eğitim kurumlarından mezun olanların da diplomalarının tanınmaması sonucunu doğuran kuralların gereklilik kriterini karşıladığı söylenemez..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucular; mezun oldukları üniversitelerin daha önce YÖK tarafından tanındığını, bu sebeple bahsi geçen üniversiteleri tercih ettiklerini, üniversitelere kayıt yaptırdıkları ve eğitim gördükleri dönemlerde adı geçen üniversitelerin herhangi bir terör örgütü ile bağlantısı olduğunu bilmediklerini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca eğitimlerini başarıyla tamamladıkları hâlde mesleklerini yapamadıklarını, almış oldukları eğitimin hiçe sayıldığını belirterek eğitim haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

20. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesinin öncelikle başvuruculaın ihlal iddialarının konu bakımından yetkisinde olup olmadığını belirlemesi, kendisini konu bakımından yetkili görmesi hâlinde ise idare mahkemelerinin mevzuata uygun karar verdiğini gözönünde bulundurması gerektiği ifade edilerek başvuruculaın eğitim haklarına yönelik bir ihlalin olmadığı belirtilmiştir.

21. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı verdikleri cevaplarda Bakanlığın emsal olarak sunduğu kararların uyuşmazlıkla ilgisi olmadığını belirtmişler ve başvuru formunda ileri sürdükleri ihlal iddialarını yinelemişlerdir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

23. Başvuruculaın söz konusu iddiaları Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

25. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim, çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir. Bununla birlikte eğitim kurumlarına erişim, eğitim hakkının sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Hakkın etkili olması için buna ilave olarak eğitim alan kişi aldığı eğitimden menfaat sağlama imkânına da sahip olmalıdır. Bu imkâna sahip olabilmek için ise bir ülkede yürürlükte olan kurallara uygun olarak tamamlanan eğitim ülkenin resmî makamlarınca tanınmalıdır (Rauf Bekiroğlu, B. No: 2014/127, 19/7/2017, § 25; Şehmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021,§ 41).

26. Anayasa'nın 42. maddesi kural olarak devlete, yurt dışında eğitim görme imkânını kişilere sağlama şeklinde bir yükümlülük yüklememektedir. Ancak anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." hükmü dikkate alındığında kanun koyucunun yurt dışında eğitim görme imkânını kişilere tanıması hâlinde bu imkândan yararlanmanın Anayasa'nın 42. maddesinde öngörülen güvencelerin kapsamına gireceği açıktır (AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, § 23).

27. 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğini tespit etmek Yükseköğretim Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla kanun koyucunun yurt dışında eğitim görme imkânını kişilere sağladığı anlaşılmıştır. Bu durumda başvuruculaın aldığı eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması, başvurucuların bu eğitimlerden menfaat sağlamaları için bir gerekliliktir. Aksi takdirde başvurucular, aldıkları eğitimden yurt içinde bir kazanım sağlayamayacaktır. Bu nedenle önceki tarihlerde YÖK tarafından tanınan ve diplomalarına denklik verilen üniversitelerden mezun olan başvuruculaın diplomalarına denklik verilmesi taleplerinin incelenmeksizin reddedilmesi eğitim haklarına müdahale teşkil etmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

i. Uygulanabilirlik Yönünden

28. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa’nın 15. maddesinde yer almaktadır (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 5).

29. Anayasa’nın 15. maddesine göre savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü durumlarda temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa’nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 8; Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017 §§ 185, 186; Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 35).

30. Bu durumla birlikte bir tedbirin olağanüstü hâl (OHAL) tedbiri olarak nitelendirilebilmesi ve incelemenin Anayasa’nın OHAL dönemi için öngördüğü denetim rejimi kapsamında yapılabilmesi için Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında açıkladığı koşulların da bulunması gerekir. Bu bağlamda tedbirin OHAL tedbiri olarak kabul edilmesi için olağanüstü durumun var olması ve ilan edilmesi, tedbirin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olması ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanması şeklindeki koşullar da bulunmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 188-191; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 11; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 71-75; Ayşe Ortak, § 36).

31. Sayılan koşullardan sonuncusuna göre tedbirlerin OHAL'in süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde Anayasa’nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu kapsamdaki başvurular, Anayasa’nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 76; Ayşe Ortak, § 37).

32. Somut olayda başvuru konusu tedbirin OHAL ilanına neden olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır. Ancak söz konusu tedbirin OHAL süresini aşacak şekilde uygulandığı değerlendirilmiştir. Zira YÖK tarafından alınan düzenleyici işlem niteliğindeki kararlar OHAL ile sınırlı bir süre uygulanma şartını taşımadığı gibi diploma denklik taleplerinde idari makamlara takdir yetkisi de tanımamakta, listede yer alan üniversitelerden mezun olunmasını bu konuda yapılacak taleplerin reddi için yeterli görmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin 23/1/2023 tarihli ve E.2018/94, K.2023/10 sayılı kararında (bkz. § 17) benzer nitelikte düzenleme içeren kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmediği gerekçesiyle incelemenin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında yapıldığı görülmüştür. Bu durumda eldeki başvurunun da Anayasa’nın olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

33. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama kriterlerini sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir (eğitim hakkı bağlamında bkz. Özcan Zengin, B. No: 2020/4244, 23/2/2022, §§ 72-82; Özcan Bayrak, B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 39-48; ifade özgürlüğü bağlamında kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72).

ii. Kanunilik

35. Başvuruculaların eğitim hakkına diplomalarına denklik verilmemesi şeklindeki müdahalenin dayanağı olarak YÖK Genel Kurulunun 20/4/2017 tarihli, YÖK Yürütme Kurulunun da 7/12/2016, 21/12/2016 ve 21/6/2017 tarihli kararları gösterilmiştir. YÖK'ün diploma denkliği başvurularıyla ilgili olarak karar alma yetkisi, 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde düzenlenmiştir. Nitekim başvuruculaların açtıkları iptal davalarında Mahkemeler de işlemin kanuni dayanağının bu hüküm olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Abdulaziz Kaya ve Yaşar Özdemir hakkındaki birel işlemlere dayanak teşkil eden -ancak başvuruculara tebliğ edilmeyen- komisyon raporlarında 690 sayılı KHK hükmüne de yer verildiği görülmüştür. Ancak her hâlükârda tüm başvurucular yönünden dayanak hükmün 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının(p) bendi (bkz. § 15) olduğu anlaşılmıştır. Bahsi geçen hüküm, diploma denkliğinin tespiti hususunda münhasıran YÖK'ü yetkilendirmekte ancak bu tespitin hangi usule göre yapılacağına ilişkin

ayrıntı içermemektedir. Bununla birlikte üniversite sayısının her geçen gün artması, üniversitelerde verilen eğitimin kalitesinin değişiklik göstermesi, eğitim görülen alanların çeşidi ve kompleks yapısı gibi nedenler oldukça dinamik olan bu alanda usule ilişkin katı bir kanuni çerçeve çizmenin güç olduğunu göstermektedir. Ayrıca diploma denkliğinin tespiti gibi devletin egemenlik yetkisinin ağır bastığı alanlarda bu ağırlığa paralel bir şekilde idarenin takdir yetkisinin de genişlediği kabul edilmelidir. Tüm bu gerekçelerle diploma denkliğinin tespiti hususunda münhasıran YÖK'ü yetkilendiren 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

iii. Meşru Amaç

36. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının -Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde- devlete tanınan bu takdir hakkının özünde bir sınırlama yetkisi de içerdiği anlaşılmıştır. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, § 53).

37. Somut olayda terör örgütleriyle ilişkili olduğu tespit edilen üniversitelerden mezun olanların denklik taleplerinin reddedilmesinin terör örgütlerinin millî güvenlik aleyhine yurt dışında ve yurt içinde yürüttüğü faaliyetlerin engellenmesi meşru amacına hizmet ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

iv. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

38. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

39. Buna göre eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli de olmalıdır. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbirin tercih edilmesi gerekir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme

noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut seçeneklerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenler bulunmalıdır (Şehmus Altuğrul, § 50).

40. Öte yandan eğitim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre eğitim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun eğitim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Şehmus Altuğrul, § 51).

41. Seçilen aracın ulaşılmak istenen amaçla kıyaslandığında bireye orantısız bir külfet yüklemiş olduğunun saptanması, ihlal sonucuna ulaşılabilmesi için bazı hâllerde tek başına yeterli olmayabilir. Kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların var olup olmadığı da büyük önem taşımaktadır. Elverişli ve gerekli olduğu hükmüne varılan aracın seçilmiş olması nedeniyle kişiye yüklenen aşırı külfeti hafifleten hukuksal mekanizmalar mevcutsa bir ihlalin olmadığı sonucuna varılabilir (Şehmus Altuğrul, § 52).

42. Eğitim hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken başvurucunun ve idarenin kusurlarının bulunup bulunmadığı da gözönünde tutulur. Bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkârlık gösterilip gösterilmediği ve ihmalin varlığının tespiti hâlinde bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı da dikkate alınır (Şehmus Altuğrul, § 53).

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

43. Somut olayda başvuruculaların eğitim hakkına yönelik müdahalenin dayanağı olarak gösterilen YÖK Genel Kurulunun 20/4/2017 tarihli, YÖK Yürütme Kurulunun da 7/12/2016, 21/12/2016 ve 21/6/2017 tarihli genel nitelikteki kararlarıyla, yurt dışında faaliyette bulunan FETÖ/PDY ile ilişkili üniversiteler listeler hâlinde belirlenmiş; bu üniversitelerden mezun olup da denklik başvurusunda bulunanlar ile daha önceden başvuru yapmış ancak henüz işlemleri sınav ve değerlendirme aşamasında bulunanların tanınma ve denklik taleplerinin reddedileceğine karar verilmiştir.

44. Bahsi geçen YÖK kararlarına yakın bir tarihte çıkarılan ve bu kararlara benzer nitelikte düzenleme içeren 690 sayılı KHK'nın 65. maddesi (7077 sayılı Kanun’un 55. maddesiyle aynen kabul edilerek 2547 sayılı Kanunu'na eklenen ek 31. madde) şöyledir:

"Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yurtdışındaki yükseköğretim kurumları, enstitü ve merkezlerden mezun olanların eğitimlerine ilişkin olarak almış oldukları diploma ve derecelerin denklik işlemleri yapılmaz ve bu hususta başlamış olan işlemler tamamlanmaz."

45. Anayasa Mahkemesi, bahsi geçen kuralda yer alan "... veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya

gruplara ...", "..., mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu..." ve "... Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ..." şeklindeki ibarelerin iptali istemini incelemiş, bahsi geçen ibarelerin Anayasa'ya aykırı olduğunu tespit ederek iptaline karar vermiştir (bkz. § 17). Kuralın iptal edilen ibareler dışındaki kısmı yürürlüktedir.

46. Anayasa Mahkemesinin yaptığı değerlendirmeye (bkz. § 17) göre terör örgütleriyle irtibatı olduğu tespit edilen yurt dışındaki eğitim kurumlarının YÖK tarafından tanınmaması devletin egemenlik yetkisinin doğal bir sonucudur. Bu durumda idare, bir eğitim kurumunun tanıma talebini ilk incelendiğinde reddedebileceği gibi daha önceki tarihlerde tanıdığı bir eğitim kurumunun tanınırlığını sonraki bir tarihte sona erdirebilir. Ancak idarenin önceden tanıdığı bir eğitim kurumunu sonradan tanımaması hâlinde bu eğitim kurumlarından mezun olup da henüz denklik belgelerini alamamış olanlar ile hâlihazırda bu kurumlarda eğitim görenler açısından okula kayıt oldukları tarihte öngöremeyecekleri bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu durumun öngörülebilirliğinin sağlanması için tanımanın sona erdiğinin uygun yollarla ilan edilmesi gerekir (AYM, E.2018/94, K.2023/10, 23/1/2023, § 92). Zira ortaya çıkan durumun ilan edilmesi, söz konusu eğitim kurumlarına yeni kayıt yaptıracaklar için öngörülebilirlik sağlar. Daha önce YÖK tarafından tanındığı güvencesine dayanarak bahsi geçen eğitim kurumlarına kaydolup bu kurumlardan mezun olmuş ya da hâlen çeşitli sınıflarda okula devam eden öğrenciler yönünden -devlet tarafından bu öğrencilere farklı bir imkân tanınmadıkça- bu aşamada yapılan ilan öngörülebilirliği sağlamayacaktır.

47. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesince 2547 sayılı Kanun'un ek 31. maddesi, bahsi geçen eğitim kurumlarından mezun olup da henüz denklik belgelerini alamamış olanlar ile hâlihazırda bu kurumlarda eğitim görenler açısından hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmelerine imkân sağlayacak nitelikte görülmemiştir. 2547 sayılı Kanun'un ek 31. maddesi ile eldeki bireysel başvuruya konu birel işlemlerin dayanağı olarak gösterilen YÖK kararları benzer yönde düzenlemeler içermektedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince söz konusu norma yönelik yapılan değerlendirmeler bahsi geçen YÖK kararları için de geçerlidir.

48. Bu bağlamda 2010-2016 yılları arasında söz konusu üniversitelerde eğitim gören başvuruculardan bu eğitim kurumlarının sonraki bir tarihte bir terör örgütü ile ilişkilendirileceğini bilmeleri ve buna göre davranmaları beklenemez. Ancak anılan maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bahsi geçen okullara yeni kayıt yaptıracaklar yönünden ilgili maddenin yürürlükte kalan kısmının öngörülebilirlik sağladığını da belirtmek gerekir.

49. Öte yandan gerek idarenin tesis ettiği işlemlerde gerekse de mahkeme kararlarında yer alan bahsi geçen üniversitelerin FETÖ/PDY ile olan ilişkilerine yönelik ifadelerin haklarında somut bir tespit bulunmayan başvurucularla ya da bu üniversitelerde eğitim görmüş diğer öğrencilerle doğrudan ilişkilendirilmesi mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle FETÖ/PDY ile olan ilişki somut olarak ortaya konulmadan sadece YÖK kararlarında listelenen üniversitelerin birinden mezun olunması, diploma denklik taleplerinin süresiz bir şekilde reddi için yeterli bir gerekçe oluşturmayacaktır. Ayrıca başvurucular Abdulaziz Kaya ve Yaşar Özdemir'in denklik başvurularının ön inceleme aşamasında YÖK tarafından kabul edildiğini ve bu kabule dayanarak eksik derslerini çeşitli üniversitelerde tamamlamak suretiyle talep edilen koşulları yerine getirdiklerini de gözardı etmemek gerekir.

50. Netice itibarıyla başvuruya konu müdahale, bahsi geçen eğitim kurumlarından mezun olup da henüz denklik belgelerini alamamış olan başvurucular açısından -Anayasa

Mahkemesinin norm denetiminde verdiği söz konusu kararda belirtilen gerekçelerle (bkz. § 17) - gereklilik koşulunu sağlamamaktadır. Bu sebeple başvurucuların eğitim haklarına yönelik müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

51. Başvuruya konu müdahalenin gereklilik koşulunu sağlamaması nedeniyle söz konusu müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

53. Başvurucular ayrıca adil yargılanma haklarının, eşitlik ilkesinin, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Başvurucuların eğitim haklarının ihlal edildiği sonucu, yargılamaların yenilenmesini gerektirdiğinden ve yeniden yapılacak yargılamalar neticesinde başvurucuların diğer ihlal iddialarının da incelenmesi mümkün olduğundan söz konusu iddiaların ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

54. Başvurucular ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Bunun yanında başvurucu Abdulaziz Kaya 250.000 TL maddi, 250.000 TL manevi tazminat; başvurucu Yaşar Özdemir 300.000 TL maddi, 300.000 TL manevi tazminat; başvurucu Hüseyin Akar ise 10.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

55. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı başvuruculların diplomalarına doğrudan denklik verilmesi anlamına gelmemektedir. Başvuruculların diploma denkliklerinin olağan dönem koşullarına göre yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

56. Ayrıca ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebilmesi bakımından manevi zararlarının karşılığı olarak başvuruculardan Abdulaziz Kaya'ya ve Yaşar Özdemir'e ayrı ayrı 30.000 TL, başvurucu Hüseyin Akar'a ise taleple bağlı kalınarak 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan maddi tazminat talebinde bulunan başvuruculların maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadıklarından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın birer örneğinin eğitim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2017/2644, K.2018/1007), Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2017/2595, K.2018/641) ve Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/2653, K.2018/110) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucular Abdulaziz Kaya'ya ve Yaşar Özdemir'e ayrı ayrı net 30.000 TL, başvurucu Hüseyin Akar'anet 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Başvurucular Abdulaziz Kaya'ya ve Yaşar Özdemir'e 294,70 TL başvuru harcının ayrı ayrı ÖDENMESİNE, başvurucu Hüseyin Akar'a 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuruculardan bazıları Bosna Hersek'de bulunan Uluslararası Burch Üniversitesinden 2014 yılında, diğeri ise Polonya Vistula Üniversitesinden 2016 yılında mezun olmuş ve denklik talebinde bulunmuşlardır. 15 Temmuz Darbe girişiminden sonra YÖK Yürütme Kurulunun 7.12.2016, 21.12.2016 ve 21.06.2017 tarihli ve YÖK Genel Kurulunun 20.04.2017 tarihli kararları ile yurt dışında bulunan FETÖ/PDY terör örgütü ile ilişkili üniversiteler listeler halinde belirlenmiş ve bu Üniversitelerden mezun olup da denklik başvurusunda bulunanların ya da başvuru yapmış olup da henüz sınav ve değerlendirme aşamasında olanların tanıma ve denklik taleplerinin reddine karar verilmiştir. Başvuruculaın denklik talebinin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından reddi üzerine açtıkları davalar İdare Mahkemelerince reddedilmiş, bu kararlar İstinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine Başvurucular eğitim hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından oyçokluğu ile başvuruculaın eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş olup, aşağıdaki gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Anayasanın 42. maddesinin ilk iki fıkrasında "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir" hükmü yer almaktadır. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamakla birlikte, öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edileceği ve düzenleneceği belirtilerek devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Anayasa Mahkemesi, yurt dışındaki bir üniversitenin tanınmasının kaldırılmasına ilişkin Travnik Üniversitesi (B. No: 2017/33627, 19/11/2020) kararında, uyuşmazlığın özünün devletin yabancı bir üniversiteyi tanıyıp tanımamasına ilişkin yetkisinin kullanımıyla ilgili olduğu, bu itibarla devletin mutlak egemenlik yetkisiyle doğrudan bağlantılı görülen yabancı bir üniversitenin tanınmamasıyla ilgili uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülük kapsamında değerlendirilemeyeceği belirterek konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin (Özcan Zengin, B. No: 2020/4244, R.G.; 19.07.2022, 31897) kararında ise, başvuruya konu meselenin yabancı bir üniversitenin tanınmasına ilişkin olmadığı, devlet tarafından tanınan

bir üniversitenin verdiği diplomaya -başvurucunun bazı koşulları sağlamadığı gerekçesiyle- ülke içinde denklik verilmemesine dair olduğu, söz konusu uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülük kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Buna göre, eğitim hakkına yapılan bir müdahalenin ihlal oluşturmaması için, kanuni bir düzenlemeye dayanması, meşru bir amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir.

Kanunilik açısından değerlendirildiğinde, 2547 sayılı Kanununun 7. maddesinin (p) fıkrasında "Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğini tespit etmek" Yükseköğretim Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır. Yine 7077 sayılı Kanunun 55. Maddesiyle aynen kabul edilerek YÖK Kanununa ek 31. madde olarak eklenen 690 sayılı KHK'nın 65. maddesinde "Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen yurtdışındaki yükseköğretim kurumları, enstitü ve merkezlerden mezun olanların eğitimlerine ilişkin olarak almış oldukları diploma ve derecelerin denklik işlemleri yapılmaz ve bu hususta başlamış olan işlemler tamamlanmaz." düzenlemesine yer verilmiştir. Bu maddenin "veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara".. "..mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı..." ve "...Millî Eğitim Bakanlığı tarafından..."ibareleri Anayasa Mahkemesinin 25.1.2023 tarihli 2018/94 E. ve 2023/10 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde YÖK tarafından 15 Temmuz darbe girişim sonrasında FETÖ/PDY terör örgütü ile bağlantılı olan Üniversitelerin tanınmaması ve denklik başvurularının reddine ilişkin alınan kararların kanuni bir dayanağı bulunmaktadır.690 sayılı KHK ile YÖK Kanununa eklenenek-31. madde 29 Nisan 2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış olup, bu tarihte Başvuruculların denklik talebi henüz sonuçlanmamıştır.

Anayasanın 153. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi kararları geçmişe yürüyemeyeceğinden, Başvuruculların denklik talebine yapılan müdahale zamanında yasal dayanak mevcut olup, yargı mercilerince söz konusu yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirme yapılması ve Başvuruculların talebinin reddi yönünde hüküm kurulması isabetlidir. Kaldı ki, YÖK Kanununun ek-31 maddesinin iptal edilen kısmı dışında kalan "Terör örgütlerine üyeliği belirlenen yurtdışındaki yükseköğretim kurumları, enstitü ve merkezlerden mezun olanların eğitimlerine ilişkin olarak almış oldukları diploma ve derecelerin denklik işlemleri yapılmaz ve bu hususta başlamış olan işlemler tamamlanmaz" şeklindeki düzenleme yürürlüktedir. YÖK Kanununun 7/p maddesi ve ek-31. maddesi çerçevesinde kanunilik ölçütü karşılanmakta olup, bu kriter açısından Anayasa'ya aykırılık mevcut değildir.

Anayasa Mahkemesi Özcan Zengin kararında (R.G.; 19.07.2022, 31897) , Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmadığı, bu nedenle kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu, ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda Başvuruculların yurt dışında eğitimlerine başlaması sonrasında ortaya çıkan terör eylemleri

ve 15 Temmuz 2016 tarihindeki FETÖ/PDY darbe girişimi nedeniyle yurt dışındaki üniversitelerin tanınması ve denklik işlemlerinde devletin gerek egemenlik hakkı gerekse Anayasanın 42. maddesi uyarınca sahip olduğu geniş takdir hakkı çerçevesinde önlemler alması, terör örgütü ile ilişkili olan kurumların tanınırlığını kaldırması ve denklik işlemlerini reddetmesi meşru bir amacın varlığı için yeterli kabul edilmelidir.

Somut olay özelinde vurgulamak gerekir ki, yurt dışına eğitim amacı ile giden öğrencilerin söz konusu Üniversitelerin kurumsal yapısını, eğitim kalitesini bildiği, ayrıca öğrenimlerine başladığı sırada var olan denklik kurallarının sonradan ortaya çıkan meşru amaçlar çerçevesinde her zaman için değişebileceğini ya da kaldırılabileceğini öngördüğü ve bu riskin varlığını üstlendiği kabul edilmelidir. Terör örgütü bağlantısı olan bir Üniversitenin mezunlarına öğrenime başlamadan önce var olan denklik koşullarının değişmeyeceği hususunda YÖK ya da başka bir kurum tarafından taahhüt verilmediği de nazara alındığında Anayasanın öngördüğü ilkeler çerçevesinde, terörün önlenmesi ve milli güvenliğin sağlanması gibi meşru amaçlarla denklik kurallarının değiştirilmesi mümkündür. Yurt dışındaki üniversitelerin tanınması hususu, Travnik Üniversitesi (B. No: 2017/33627, 19/11/2020) kararında belirtildiği üzere zaten Sayın Mahkemenin konu bakımından yetkisi dışında kalmaktadır. Bu anlamda yurt dışında faaliyet gösteren ve YÖK tarafından tanınmayan bir üniversiteden alınan diplomanın denklik işleminin yapılması da mümkün değildir.

Eğitim hakkına yapılan müdahalenin yasal dayanağı mevcut olmakla birlikte ölçülü olup olmadığı, bu ana ilkenin alt ilkeleri olan elverişlilik, gereklilik ve orantılılık açısından değerlendirildiğinde, yukarıda belirtildiği üzere, milli güvenliğin sağlanması ve terör faaliyetlerinin önlenmesi amacıyla yurtdışında verilen eğitimin denkliğine ilişkin olarak mevcut kriterlerin değiştirilmesi, yeni kriterler belirlenmesi Devletin egemenlik yetkisinin doğal sonucu olmaktadır. Anayasa Mahkemesinin 2547 sayılı Kanun'un ek 31. maddesinin bazı cümlelerinin iptaline ilişkin (2018/94 E. ve 2023/10 K., R.G.; 12/7/2023-32246) karşı oy yazısında belirtildiği üzere, yurtdışında öğrenimini tamamlayan kişilerin denklik işlemlerinin, mezun olunan kurum, enstitü veya merkeze yönelik kriterlerden dolayı yapılmamasının, milli güvenliğin sağlanması ve korunması amacı yönünden elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) FETÖ/PDY örgütünün özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda yapılan tespitlerin bazıları şöyledir; "…i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur… iii. FETÖ/PDY'nin, zamanla faaliyetlerini birçok alanda genişlettiği ve Türkiye'nin yanı sıra yüz elliyi aşkın ülkede yaygınlaştırmıştır. Nitekim söz konusu yapılanmanın yurt içinde ve yurt dışında eğitim, sağlık, medya, finans, ticaret, sivil toplum gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren çok sayıda kuruluşu bulunmaktadır. iv. FETÖ/PDY'nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yürüttüğü yasal faaliyetleri; dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, TV kanalları, radyolar, İnternet siteleri, hastaneler gibi sivil alanlara ilişkindir…". Görüldüğü üzere FETÖ/PDY terör örgütünün ortaya çıkması ve toplumda meşruiyet kazanmasındaki en önemli unsur, eğitim faaliyetleri olmuştur. Yine yurt

içinde ve yurt dışındaki eğitim faaliyetleri ile örgüte gelir elde ettiği gibi insan kaynağı devşirdiği de şüpheden uzaktır.

Hal böyle olunca, darbe girişimi sonrasında yurt dışında bu örgüt ile irtibatlı olan eğitim kurumlarının tanınmaması ve buralardan mezun olan öğrencilerin denklik işlemlerinin yapılmaması FETÖ/PDY başta olmak üzere terör örgütleri ile mücadele kapsamında gayet doğal ve gerekli bir müdahale olmaktadır. Kaldı ki, çoğunluk görüşünün gerekçesinde yer verilen, milli güvenlik tehditleri nedeniyle denklik işleminin yapılmayacağının uygun araçlarla ve önceden duyurulması, 15 Temmuz darbe girişiminde olduğu üzere gizli bir plan çerçevesinde aniden ortaya çıkan terör olayları karşısında her zaman mümkün değildir. Toplumun terör eylemlerine karşı kendisini koruma hakkı karşısında terör örgütleri ile bağlantılı olan ya da milli güvenlik için sakıncalı görülen yurt dışındaki üniversitelerin tanınmaması ve bu kurumlardan mezun olan öğrencilerin denklik işlemlerinin yapılmaması şeklinde eğitim hakkına yapılan müdahalelerin orantılı olduğu kabul edilmelidir.

Bu nedenlerle Başvuruculaların eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Ömer ÇINAR

HASAN SARICI

B. No: 2018/37695 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37695

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HASAN SARICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37695)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 22/1/2025 - 32790

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Hasan SARICI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/12/2018tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Olayın Arka Planına ve Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine İlişkin Genel Açıklamalar

7. Olayın arka planına ve Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya/Banka) ilişkin genel açıklamalar için bkz. Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022, §§ 7-13; Raziye Akçay, B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 5-10.

B. Somut Başvuruya İlişkin Olaylar

8. Başvurucu, öğretmen olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

9. Kırklareli Cumhuriyet Başsavcılığının 29/12/2016 tarihli iddianamesi ile aralarında başvurucunun da olduğu bir kısım şüpheli hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan kamu davası açılmıştır.

10. Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sekiz celsede tamamlanmıştır. Duruşmanın 31/3/2017 tarihli üçüncü celsesinde başvurucu ile ilgili olarak Bank Asyaya müzekkere yazılmasına, başvurucunun hesap hareketlerinin Mahkemeye bildirilmesine, tanık R.D.nin adresine göre işlem yapılmasına karar verilmiştir.

11. Bank Asyaya yazılan müzekkereye 25/5/2017 tarihli dördüncü celsede cevap verilmiş, düzenlenen evraklar CD içinde Mahkemeye bildirilmiştir. Yine aynı celsede, soruşturma aşamasında istenilen mali analiz raporu Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) tarafından Mahkemeye sunulmuştur. MASAK raporunda başvurucunun 31/12/2013 tarihinden itibaren hesap hareketlerinin incelendiği, hesap açılış tarihi olan 4/10/2013'ten itibaren mukayese yapılmadığı, başvurucunun başka bankalardan kullandığı kredilere ilişkin olarak Bank Asya hesabında dikkat çeken bir artış olmadığının tespit edildiği, işlem yapılan üçüncü kişilerden FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında işlem görenin olmadığının belirtildiği görülmüştür.

12. 26/5/2017 tarihli dördüncü celsede tanık R.D.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. Tanık R.D. istinabe yoluyla alınan ifadesinde başvurucuya yönelik herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Yine aynı celsede alınan

savunmasında başvurucu; Bank Asyada hesap açtırdığını, faizsiz finans kuruluşu olması sebebiyle bu Bankayı tercih ettiğini, örgüt liderinin talimatıyla Bankaya para yatırmadığını, darbe girişiminden bir yıl önce de parasını çektiğini, tanık R.D.nin kendisi ile ilgili beyanda bulunmadığını, aleyhine olan hususları kabul etmediğini ileri sürmüştür.

13. Yargılama sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği sonucuna varılarak 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir Istranca Sağlık Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile Aktif Eğitimciler Sendikasına (AKTİF EĞİTİM-SEN) üyeliğinin bulunması, 2013 Aralık ayında 17.470,65 TL olan hesabının örgüt liderinin talimatına uygun olarak 2014 Mayıs ayına kadar 24.621,57 TL'ye yükselmesi, tanık R.D.nin başvurucunun 2009 yılına kadar cemaatle yakın hatta cemaatin içinde olduğuna ve sohbetlere katıldığına ilişkin beyanı, diğer sanık H.H.K.nın beyanı ile Zaman gazetesine abone olması başvurucunun mahkûmiyetine temel alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Hasan SARICI'nın [başvurucu] Asya Katılım Bankası (Bank Asya) 2013 Aralık ayında 17.470,65 TL olan hesabının istikrarlı bir yükselişle 2014 Mayıs ayına kadar 24.621,57 TL'ye yükseldiği anlaşılmış olup sanığın bunun olağan hesap hareketlerinden kaynaklandığına ilişkin beyanına yukarıda açıklanan nedenlerle itibar edilmemiş, bu paranın terör örgütü lideri Fetullah GÜLEN'in talimatı üzerine örgütün finans kaynaklarından olan Asya Katılım Bankasının işlem hacmini, spekülatif olarak artırarak zarar etmesini engellemek amacı ile örgüt faaliyeti kapsamında ve örgüt lehine yapılan örgütlü bir eylem olarak sanık tarafından gerçekleştirildiğine kanaat getirilmiştir.

FETÖ/PDY'ye aidiyetinin, FETÖ/PDY ile irtibatının veya iltisakının bulunduğuna kanaat getirilen Istranca Sağlık Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneğine ve Aktif Eğitimciler Sendikası (Aktif Eğitim-Sen)üye olduğuna ilişkin sanığın ikrarı ve buna ilişkin dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler sanığın Asya Katılım Bankası (Bank Asya) hesabındaki artışı gösterir Bank Asya cevabi yazısı, MASAK raporu ve buna ilişkin mahkememizin yukarıdaki değerlendirmesi, sanığın 668 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan, terör örgütünün propaganda amacıyla kullandığı legal görünüm altında faaliyet gösteren gazetelerden Zaman gazetesine abone olduğuna ilişkin sanığın ikrarı, sanığın cemaat sohbetlerine katıldığına, 2009 yılına kadar cemaat ile yakın olduğuna ve içerisinde olduğuna, sohbetlere katıldığına ilişkin tanık [R.D.nin] beyanı ve buna ilişkin dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler ile mahkememizin bu hususa ilişkin yukarıdaki değerlendirmesi, tefrik edilen sanık [E.D.nin] BYLOCK raporundaki bir konuşmada sanığın gazete aboneliği başlatılmasına ilişkin geçen 'gaste hangi isimle geliyosa abiye o isimle baslay', 'ben ertan, bunyamin, yild, hasan huseyin, lutfu, yasar, tuncel, hasan sarici' şeklindeki konuşmanın da sanığın FETÖ/PDY ile organik bağını ortaya koyar nitelikte olduğuna ilişkin mahkememiz kanaati, sanıklarımızdan ..., Hasan SARICI ile birlikte zaman zaman bir araya gelip evlerinde risale okudukları sohbetleri olduğuna ilişkin sanık [H.H.K.nın] ikrarı ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; sanığın fiillerinin terör örgütü üyeliğini çağrıştırır süreklilik, çeşitlilik ve devamlılıkta olduğuna, sanık ile örgüt arasındaki(organik, canlı, etkin, hiyerarşik) bağın, sanığı FETÖ/PDY'den emir ve talimat almaya açık tuttuğuna, sanık Hasan SARICI'nın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün üyesi olduğuna ve bu nedenlerle, 5237 Sayılı TCK'nın 314/2 maddesi kapsamındaki 'silâhlı terör örgütüne üye olma' suçunun sanık yönünden sübut bulduğuna

kanaat getirilmiştir."

14. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

15. Başvurucu, nihai karardan sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. İlgili mevzuat için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 9.

B. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-20; Serkan Gölge, B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Raziye Akçay, §§ 24, 27; Gürcan Balık, § 46; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21.

18. Zaman gazetesine aboneliğin terör örgütüne üye olma suçunda değerlendirilmesine ilişkin birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/9/2023tarihli ve E.2021/19352, K.2023/6277 sayılı; 11/7/2023 tarihli ve E.2022/35615, K.2023/5156 sayılı; 21/6/2023 tarihli ve E.2021/18634, K.2023/4539 sayılı kararları ile (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2019/7999, K.2021/4462 sayılı; 28/6/2021, 30/6/2021 tarihli ve E.2020/7443, K.2021/4348 sayılı kararları.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yöndeki iddia ve itirazlarına karşılık yargı mercilerince yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun iddialarının esas itibarıyla yargı mercilerince verilen kararın sonucuna ilişkin olduğu, yargı organlarınca terör örgütüne üye olma suçu bağlamında terör örgütü liderinin talimatı sonrası kişinin bankacılık geçmişi ile uyumlu olmayan ve normal bankacılık faaliyetleri ile izah edilemeyecek şekilde bankacılık faaliyetleri olmasının dosyadaki diğer delillerle birlikte değerlendirildiği belirtilmiştir. Örgüt liderinin talimatı sonrası normal bankacılık işlemleri ile izah edilemeyecek şekilde bankacılık faaliyetinde bulunma eylemi terör örgütü üyeliği suçu bakımından tek başına delil olarak kabul edilmese de bu eylemin terör örgütüne yardım etme suçu kapsamında değerlendirilebileceği, öte yandan Yargıtay kararlarına göre Bank Asya nezdinde gerçekleştirilen olağan bankacılık işlemlerinin herhangi bir suç oluşturmayacağı ifade edilmiştir.

ii. Ayrıca mevcut başvuruda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki tüm delilleri değerlendirerek bir sonuca vardığı, söz konusu hesap hareketleri ve bankacılık işlemlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiği tespitinden hareketle başvurucunun eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun içtihatlarla uyumlu olduğu, kararların açıkça

temelden yoksun ve keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

26. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde "cemaat", "Gülen cemaati", "Fetullah Gülen cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır, B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 44).

27. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 45).

28. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında

özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş, özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

29. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda yapmıştır. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde, eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu, B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 47).

30. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK'dan farklı olarak oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın illegal yönünü bilmeden sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19, 48).

31. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49).

32. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle

getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50, 51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

33. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay, terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiği, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasının şart olduğunu belirtmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

34. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre kişinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

35. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının, katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Adnan Şen, § 114).

36. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konulmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarihin verilmesi yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren

bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

b. Başvurucunun Cezalandırılmasında Delil Olarak Kabul Edilen Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

37. Başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılan sohbetlere katılma eyleminin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir(Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Başvuruya konu olayda ise tanık R.D.nin başvurucunun 2009 yılına kadar örgütün sohbet adı altında düzenlenen toplantılarına katıldığını ifade etmesi ve sanık H.H.K.nın beyanının hangi tarihlere ilişkin olduğunun ve içeriğinin de ilk derece mahkemesince tartışılmaması karşısında başvurucunun katıldığı sohbetin örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda yeterli bir değerlendirmede bulunulduğu söylenemez.

38. İlk derece mahkemesinin başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde dikkate aldığı diğer bir delil ise başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir dernek ve sendikaya üye olmasıdır. Yargıtay FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan mahkûmiyetlere dair birçok kararında yasal olarak kurulmuş sendika veya derneklere üyelik delilini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre FETÖ/PDY ile iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına kişilerin örgütün nihai amacını bildiği, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup örgüt hiyerarşisine dâhil olduğu sonucuna ulaşılabilmesi için yeterli değildir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu tespit edilen derneğe üye olması ancak kişinin terör örgütü hiyerarşisine dâhil olup süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetleri tespit edildiği takdirde mahkûmiyete esas alınabilir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 17, 18, 57).

39. Yargıtayın terör örgütüne müzahir sendika veya derneklere üyeliğin delil olarak kullanılarak bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması için terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığı şartını araması sendika hakkının ve örgütlenme özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemi nedeniyledir (dernek hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün önem ve kapsamına ilişkin olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, §§ 41-44;sendikal özgürlük kavramı ve sendika hakkının kapsamına ilişkin bkz. Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58). Eldeki dosyada başvurucunun dernek ve sendika üyesi olması cezalandırılmasında delil olarak kullanılmıştır. Bununla beraber kişiler kendi istedikleri şekilde sendika kurmakta veya bir sendikaya üye olmakta özgürdür. Anayasa'nın 51. maddesinde, çalışanların sendikalara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahip olduğu gibi hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı da ifade edilmiştir (Abbas Akçay ve diğerleri, B. No: 2015/2790, 23/5/2018, § 30; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58). Zira sendika hakkının unsurlarından birini oluşturan sendikal faaliyette bulunma hakkı öncelikle bireysel sendika üyeliğinin güvence altına alınması ile mümkündür (Hüseyin Ercan, B. No: 2018/11352, 8/9/2021, § 33; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58).

40. İlk derece mahkemesi, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun Zaman gazetesi aboneliğini de dikkate almıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör

örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı makamlarınca başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece mahkûmiyete esas alınan gazete aboneliği delili de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında Zaman gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (bkz. § 17). Buna karşılık somut olayda Mahkeme, sadece başvurucunun Zaman gazetesi abonesi olmasına ve diğer bir sanığın ByLock uygulamasındaki Zaman gazetesi aboneliği başlatılmasıyla ilgili mesaj içeriğine değinmekle yetinmiş, söz konusu delil hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

41. Geriye, ilk derece mahkemesinin ifade ettiği şekliyle "Bank Asya hesap hareketlerine göre 2013 yılı Aralık ayında 17.470,65 TL olan hesabının istikrarlı bir yükselişle 2014 Mayıs ayına kadar 24.621,57 TL'ye yükselmesi" kalmaktadır.

42. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık, § 53).

43. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin olarak ileri sürdüğü iddiası karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmiştir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından Bank Asya nezdinde 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtların dosyaya celbedilip incelenmesi, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Yargıtay kararları için bkz. Serkan Gölge, §§ 30-39; Raziye Akçay, §§ 24, 27; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

44. Somut olayda Mahkeme, bankacılık verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmamıştır. Gerekçeli karar içeriğine ve dosyadaki delillere göre başvurucunun 2013 yılı Aralık ayında 17.470,65 TL olan hesabı 2014 Mayıs ayına kadar düşük miktarlarda olacak şekilde 24.621,57 TL'ye yükselmiştir. Alınan MASAK raporunun da sözkonusu hesap hareketlerinin yukarıda belirtilen Yargıtay içtihadında açıklanan nitelikleri taşımadığı anlaşılmıştır.

Raporda başvurucunun hesabı açış tarihinden itibaren mukayeseli bir inceleme yapılmadığı, başvurucunun başka bankalardan kredi çekerek Bank Asyaya para yatırdığının ya da işlem yaptığı üçüncü kişilerden FETÖ/PDY'den işlem gören kişiler olduğunun tespit edilmediği görülmektedir. Başvurucu; yargılama sırasında yaptığı savunmada Bank Asyada hesap açtırdığını, faizsiz finans kuruluşu olması sebebiyle bu Bankayı tercih ettiğini, örgüt liderinin talimatıyla bu Bankaya para yatırmadığını, darbe girişiminden bir yıl önce de parasını çektiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu savunması karşısında söz konusu hesap açma ve bankacılık işlemlerini ekonomik çıkarları dışında farklı bir amacı gerçekleştirme saiki ile yaptığı hususunda gerekçeli kararda yeterli bir değerlendirme yapıldığını söylemek mümkün gözükmemektedir.

45. Başvurucunun mahkûmiyetinde esas alınan deliller gözetildiğinde tek başına örgütün nihai amacını bildiğini ve terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyduğu söylenemez (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 59).

c. Başvurunun Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

46. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

47. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

48. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

49. Yukarıda açıklandığı üzere yargı makamları başvurucunun FETÖ/PDY'nin nihai amacını

ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarından biri olduğunu ileri sürmediği gibi FETÖ/PDY'nin devletçe bir terör örgütü kabul edilmeye ve herkesçe öyle bilinmeye başlanmasından önce söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğundan haberdar olduğunu da iddia etmemiştir. Üyesi olduklarından bahisle kişilerin cezalandırılmalarına neden olan bir oluşumun veya yapılanmanın terör örgütü olduğunu bildiklerinin ortaya konulmaması ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı olduğu gibi önceden suç olarak tanımlanmayan fiilleri işledikleri gerekçesiyle terör örgütüne üye olma gibi ağır suçlardan mahkûm edilmeleri sonucunu da doğurabilir (Ahmet Aslan, § 70; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 63).

50. Somut olayda ilk derece mahkemesi -başvurucunun örgüte müzahir AKTİF EĞİTİM-SEN üyeliği ile bir dernek kaydı, tanık R.D.nin 2009 yılına kadar cemaat ile yakın olduğuna ve cemaat içinde olduğuna, sohbetlere katıldığına ilişkin beyanı ile sanık H.H.K.nın ifadesi, Bank Asya hesap hareketleri ve Zaman gazetesine aboneliğiyle alakalı olgular bir bütün olarak ele alındığında- başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini somut olayın koşullarında ortaya koymakta başarılı olamamıştır.

51. Böylelikle FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılan başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngörebileceği ilk derece mahkemesince somut olayda gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermek gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi taleplerinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

56. Dosyadaki belgelerden inceleme konusu bireysel başvurunun avukat vasıtasıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun 25/1/2022 tarihli dilekçesiyle, 24/1/2022 tarihli azilname ile

avukatını vekillikten azlettiğini bildirdiği ve avukatıyla aralarındaki vekâlet ilişkisinin sona erdiği görülmekle birlikte bireysel başvurunun avukat aracılığıyla yapılmış olması sebebiyle başvurucu lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Buna göre 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/11, K.2017/187 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT CANTEKİN

B. No: 2019/34408 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34408

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

LEVENT CANTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34408)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/6/2025 - 32935

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Melek ŞAHAN

Başvurucu : Levent CANTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının, getirilen kıyafetlerin eski olduğu gerekçesiyle teslim edilmemesi nedeniyle de maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/10/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, kötü muamele yasağı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin şikâyetler yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiş; diğer ihlal iddialarını ise kabul edilemez bulmuştur.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

6. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 28/1/2017 tarihinden 8/10/2022 tarihine kadar İzmir 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) barındırılmıştır. Başvurucu 8/10/2022 tarihinde ise başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir.

9. Başvurucu; İnfaz Kurumuna başvurarak başka şikâyetlerinin yanı sıra tutulduğu odada kalan kişi sayısının fazlalığı nedeniyle tutulma koşullarının uygun olmamasından, ikinci battaniye verilmemesinden, ailesinin getirdiği kişisel eşyasına eski ve yeni ayrımı yapılarak eskilerin ve etiketsizlerin İnfaz Kurumuna alınmamasından, kişisel eşyasının renk ve adet olarak kısıtlanmasından yakınmıştır. İdare ve Gözlem Kurulu başvurucunun taleplerinin reddine karar vermiştir. Kararda, ilk şikâyet yönünden 15 Temmuz darbe teşebbüsü nedeniyle karar günü itibarıyla İnfaz Kurumunda 1.324 tutuklu ve hükümlü olduğunu, İnfaz Kurumunda barındırılan tutuklu ve hükümlü sayısının kurum kapasitesinin üzerinde olduğunu, İnfaz Kurumunun kampüs içinde yer alması nedeniyle Bakanlığın ve Cumhuriyet Savcılığının emirleri gereği Kuruma sürekli tutuklu ve hükümlü sevk edildiğini belirterek oda ve koğuş yerleştirmelerinin adil olarak ve hakkaniyet çerçevesinde yapıldığını açıklamıştır. İkinci şikâyet yönünden ilgili mevzuattaki “Hükümlüler, kendilerine idare tarafından verilen nevresim takımı ve battaniye dışında, kantinden temin edilmek şartıyla bir adet nevresim takımı ve iklim koşulları değerlendirilerek idarenin uygun göreceği sayıda battaniye bulundurabilir.” hükmü belirtildikten sonra mevcudun Kurum kapasitesinin çok üzerinde olması, koğuşların kalabalık olması nedeniyle Kurum idaresi tarafından bir battaniye verilmesinin uygun görüldüğünü bildirmiştir. Son şikâyet yönünden ise 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik’in 7. maddesindeki “Hükümlüler; ceza infaz kurumu dışından getirilmesine izin verilen giyim eşyalarından eskiyenlerini, yenileriyle değiştirebilir.” düzenlemesi ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 64. maddesindeki “Hükümlülerin

giysileri, iç ve dış güvenlik görevlilerinin giymekte olduğu üniformalara benzer şekil ve renkte olamaz.” düzenlemesi gereği eski olan veya Kurum personeli ile benzer renkte olan giyim eşyasının tutuklu ve hükümlülere teslim edilmediğini belirtmiştir.

10. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurup mağduriyetlerinin giderilmesini ve telafi edilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun taleplerini reddetmiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı, aynı gerekçeyle Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

11. Nihai karar 19/9/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 4/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. İnfaz Kurumunun başvurucunun tutulma koşulları hakkında hazırladığı 27/10/2022 tarihli rapora göre;

- Başvurucu A-25, A-26, A-27, C-1, B-5, A-23 No.lu odalarda kalmıştır. A-25, A-26, A-27, A-23 No.lu odaların ölçüleri aynıdır. Havalandırma bahçesi 25 m², yatakhane bölümü 34 m², ortak yaşam alanı 15 m²dir. C-1 ile B-5 No.lu odaların ölçüleri ise aynıdır. Havalandırma bahçesi 35 m², yatakhane bölümü 32,5 m², ortak yaşam alanı 28 m²dir. Ortak yaşam alanında televizyon, satranç takımı, kitap ve süreli yayınlar bulunmaktadır.

- Koğuşların giriş katında yatakhane ve ortak kullanım alanından tamamen bağımsız olup toplamı 3,5 m² (1,3 m² büyüklüğünde tuvalet, 1,3 m² büyüklüğünde bir banyo ve bir de lavabo alanı) olan sıhhi alan vardır. Tuvalet ve banyonun kullanım sürelerinde kısıtlama yoktur, tuvalet ve banyo sürekli açıktır. Sıcak su pandemi döneminde kota ve dakika sınırı olmadan, diğer dönemlerde ise farklı zaman aralıklarında günde toplam on üç saat verilmiştir.

- Havalandırma bahçeleri koğuştan bağımsız değildir. Koğuştakiler, havalandırma bahçesinden kesintisiz şekilde faydalanabilmekte olup, havalandırma bahçesi güvenlik gerekçesiyle gün ışıyınca açılmakta, hava kararınca kapatılmaktadır. Havalandırma bahçesi belirtilen saatler aralığında her gün açıktır, odada barındırılan tutuklu ve hükümlüler bu saatlerde havalandırma bahçesinden serbestçe yararlanabilmektedir.

- Hükümlü ve tutukluların A-25, A-26, A-27, A-23 No.lu odalarda istedikleri zaman açabildikleri beş pencere (dördü 110x125 cm, biri 67x60 cm ebadında), C-1 ile B-5 No.lu odalarda ise yedi pencere (beşi 110x125 cm, ikisi 67x60 cm ebadında) vardır.

- Her bir hükümlü ve tutukluya özel olarak yatak, battaniye, çarşaf ve yastık verilmekte olup bunlardan dönüşümlü faydalandırma söz konusu değildir.

- Tutuklu ve hükümlülerin aileleri tarafından getirilen kişisel eşyadan kullanım sebebiyle eskimeye yüz tutmuş giyim eşyası ile renk, görüntü itibarıyla İnfaz Kurumunda kullanılmasında asayiş ve güvenlik yönünden sakınca olan (memur ve kolluk kuvveti kıyafetlerine benzer, eşkâl gizleyici vb.) giyim eşyası tutuklu ve hükümlülere teslim edilmemektedir.

- Koğuşlarda koku, akma gibi nedenlerden dolayı bakım ve onarım ihtiyacı olduğu, dilekçe verilmek suretiyle yazılı olarak bildirilmemiştir. Çöpler günlük olarak toplanmakta, temizliğe ilişkin yeterli malzeme İnfaz Kurumu bütçesinden karşılanmak üzere temin edilmektedir. İnfaz Kurumunda sabah ve akşam olmak üzere iki kez rutin sayım yapılmaktadır.

13. Başvurucunun hangi odada kaç kişi ile ne kadar süre barındırıldığına, koğuşun ölçülerine ilişkin olarak İnfaz Kurumunun sunduğu ve Bakanlığın teyit ettiği veriler aşağıda belirtilmiştir. Bu bilgilerden koğuşun boyutunun koğuş içi sıhhi alanlar hariç tutularak ve havalandırma bahçesi dâhil edilerek hesaplandığı, koğuş mevcudunun başvurucu dâhil edilerek bildirildiği anlaşılmıştır. İnfaz Kurumu ve Bakanlığa göre başvurucunun kişisel alanına ilişkin bilgiler şöyledir:

- 28/1/2017-3/5/2017 tarihleri arasında A-25 No.lu odada beş kişi barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı 14,8 m²dir.

- 3/5/2017-13/10/2017 tarihleri arasında A-26 No.lu odada en az on, en çok on dört (yedi hafta süreyle) ve çoğunlukla on iki kişi barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 7,4 m², en az 5,28 m²dir.

- 13/10/2017-8/2/2018 tarihleri arasında A-27 No.lu odada en az on dört, en çok on beş kişi (beş hafta süreyle) barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 5,28 m², en az 4,93 m²dir.

- 8/2/2018-30/5/2018 tarihleri arasında C-1 No.lu odada en az yirmi, en çok yirmi dört kişi barındırılmıştır. Odada yirmi dört kişi yirmi yedi gün, yirmi üç kişi yirmi iki gün; yirmi iki kişi yirmi altı gün, yirmi bir kişi yirmi gün ve yirmi kişi on altı gün kalmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 4,77 m², en az 3,97 m²dir.

- 30/5/2018-6/6/2018 tarihleri arasında B-5 No.lu odada üç gün yirmi sekiz kişi, dört gün yirmi yedi kişi barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 3,53 m², en az 3,41m² dir.

- 6/6/2018-7/10/2021 tarihleri arasında A-23 No.lu odada en az dokuz, çoğunlukla on, en çok on beş kişi (iki hafta süreyle) barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 8,22 m², en az 4,93 m²dir.

- 7/10/2021-9/10/2021 tarihleri arasında Kurumdaki tüm oda ve koğuşların planlaması sebebiyle aynı suç türünden bir tutukluyla iki gün boyunca 2 No.lu odada geçici barındırılmıştır.

- 9/10/2021-26/11/2021 tarihleri arasında A-25 No.lu odada en az sekiz, çoğunlukla on, en çok on dört kişiyle (bir gün) barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 9,25 m², en az 5,28 m²dir.

- 26/11/2021-3/12/2021 tarihleri arasında A alt 8 tek No.lu odada pandemi tedbirleri gereğince tek başına barındırılmıştır.

- 3/12/2021-4/1/2022 tarihleri arasında A-23 No.lu odada en az üç, çoğunlukla on, en çok on dört kişiyle (bir hafta) barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 24,66 m², en az 5,28 m²dir.

- 4/1/2022-8/10/2022 tarihleri arasında A-25 No.lu odada en az sekiz, en çok on kişiyle (dört ay) barındırılmıştır. Bir kişi için yaşam alanı en çok 9,25 m², en az 7,4 m²dir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. İlgili ulusal hukuk için bkz. Mehmet Hanifi Baki, B. No: 2017/36197, 27/6/2018, §§ 14-17.

B. Uluslararası Hukuk

15. Ceza infaz kurumlarının aşırı kalabalıklaşması sorununa ilişkin Avrupa Konseyi standartları, Birleşmiş Milletler standartları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı için bkz. Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, §§ 16-37.

16. AİHM Mursic/Hırvatistan ([BD], B. No: 7334/13, 20/10/2016, § 110) kararında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi kapsamındaki değerlendirmede çok kişilik koğuşlarda bir mahpus için 3 m² zemin yüzeyi sağlanmasının asgari standart olarak sürdürülmesi gerektiği sonucuna varmıştır. AİHM 8/4/2024 tarihinde verdiği İlerde ve diğerleri/Türkiye (B. No: 35614/19, 8/4/2024) kararında, aşırı kalabalıkla ilgili içtihadının ilkelerini Mursic/Hırvatistan kararıyla ortaya koyduğunu ancak koğuşlara bağlı olup gündüz saatlerinde sınırsız erişimi olan havalandırma bahçelerinin kişisel yaşam alanı hesaplamasına dâhil edilip edilmeyeceğine ilişkin belirlemenin bu kararla ilk kez değerlendirileceğini açıklamıştır. Koğuşlara bağlı açık hava bahçelerinin mahpusların açık havaya ve doğal ışığa erişebilecekleri ve hava şartları uygunsa zaman geçirebilecekleri alanlar olduğu açık olsa da insanların barınabileceği, yaşayabileceği ve uyuyabileceği bir konaklama anlamında yaşam alanı oluşturduğunun düşünülemeyeceğini ifade etmiştir (anılan kararda bkz. § 175). AİHM, havalandırma alanına ilişkin bu yaklaşımını Yasak/Türkiye (B. No: 17389/20, 27/8/2024, § 108) kararında da sürdürmüştür. Kişisel alan eksikliği nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilip edilmediğine karar verirken AİHM mahpusun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden ayrı, 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden ayrı, 4 m²den fazla kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden ayrı inceleme yapmıştır (Mursic/Hırvatistan, §§ 146-173, 174-177; İlerde ve diğerleri/Türkiye, §§ 188-199). Zira mahpus 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanı olan bir ceza infaz kurumu koğuşunda tutulsa bile alan faktörü, uygun olmayan fiziksel tutukluluk koşullarının diğer yönleriyle birleştiğinde Sözleşme'nin 3. maddesi ihlal edilmiş olacaktır. Bir mahpusun ceza infaz kurumunda ortak kullanılan hücrelerde 4 m²den fazla kişisel alana sahip olduğu, bu nedenle kişisel alana ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda tutulmanın fiziksel koşullarının diğer yönleri, AİHM'in Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında bir başvurucunun tutulma koşullarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmesiyle ilgili olmaya devam etmektedir. Bu koşullar arasında açık havada egzersiz yapma, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma imkânı, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklerine uygunluk yer almaktadır. Bir bireyin belirtilen koşullar altında tutulma süresi de dikkate alınmalıdır (İlerde ve diğerleri/Türkiye, § 170; bu paragrafta yapılan atıflar).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Başvurucu, meslekten çıkarılması ve tutuklu olması nedeniyle bir gelire sahip olamadığını belirterek adli yardım talep etmiştir. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin

İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu, ailesinin getirdiği kıyafetlerin yeni ve etiketli olmadığı gerekçesiyle kendisine teslim edilmediğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, belirtilen ilgili mevzuat ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yapılacak tespit ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

20. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Somut başvuru açısından değerlendirilmesi gereken ilk husus, İnfaz Kurumunun başvuruya konu edilen uygulamasının başvurucu açısından Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığıdır. Söz konusu ağırlık, olayın tüm şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmede müdahalenin yoğunluğu, süresi, fiziksel ve ruhsal etkisi dikkate alınmalı; hürriyeti bağlayıcı tedbir ya da ceza gereğince mahpuslar tarafından katlanılması mümkün ve muhtemel görülen etki ve rahatsızlıklara oranla başvurucu açısından nasıl bir çekilmezliğin oluştuğu ya da oluşma ihtimali bulunduğu hususu gözönüne alınmalıdır. Bu bağlamda aranan asgari ağırlık eşiği, söz konusu alana ilişkin incelenebilir bir sorunun bulunup bulunmadığının belirlenebilmesi açısından önemli bir kriterdir (Müjdat Gürbüz, B. No: 2017/36529, 23/5/2018, § 81).

22. Buna karşın başvuru formunun incelenmesi neticesinde başvurucunun kendisine de tatbik edildiğini belirttiği uygulama hakkında herhangi bir açıklama yapmadığı görülmüştür. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun şikâyetlerini temellendirecek argümanları somut delillerle ortaya koyabildiği de söylenemez. Sonuç olarak başvurucu, şikâyetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu olan, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının hangi nedenlerle ihlal edildiğini açıklama yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; barındırıldığı koğuşun çok kalabalık olduğunu, 8 kişilik odada 27 kişi tutulduğunu, hijyen koşullarının sağlanmadığını, yerde yattığını, talep ettiği hâlde ikinci battaniyenin verilmediğini, bu nedenle bel ağrısı çektiğini, doktorun yazısına rağmen yeni yatak verilmediğini, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılamadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucunun tazminat yolunu tüketmediği, esas yönünden yapılacak incelenmede Anayasa'nın, mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında B-5 ve C-1 No.lu odaların sekiz kişi için, A-23, A-25, A-26, A-27 No.lu odaların ise üç kişi için tasarlandığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel ilkeler

26. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

27. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

28. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

29. Anayasa Mahkemesi aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin ilkelerini yukarıda bahsedilen Cengiz Yetgin kararında belirlemiştir. Bu kararda tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesi yönünden yapılacak asgari ağırlık seviyesi değerlendirmesinde tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların fiziksel ve zihinsel etkileri, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok hususun önemli rol oynadığını belirttikten sonra anılan unsurlarla birlikte kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Anayasa'nın 17. maddesine uymak için bir mahpusa sağlanması gereken alanın net olarak kaç metrekare olması gerektiğinin kesin olarak belirlenemeyeceğini, alanın metrekare cinsinden büyüklüğü belirlenirken birçok hususun dikkate alınacağını ifade etmiştir (anılan kararda bkz. §§ 58, 59).

30. Cengiz Yetgin kararında aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerde üç faktörün gözönünde bulundurulacağı açıklanmıştır. İlk olarak çok kişilik koğuşlarda her bir mahpus için en az 4 m^2 zemin alanı olması gerektiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadının devam edeceği belirtilmiştir. Zemin alanı hesaplanırken ilgili koğuştan bağımsız olmayan ve sadece o koğuşun kullanımına açık olan, gün ışığıyla açılıp kapatılan ve bu sürede bireysel veya grup olarak faaliyet yapılabilen, faaliyet konusunda

kısıtlama olmayan havalandırma bahçesinin yaşam alanına dâhil edilmesi gerektiği ancak havalandırma bahçesinin kullanımının anılandan farklı olduğu veya kısıtlamalara tabi olduğu durumlarda alan faktörüne dâhil edilmeme yönünde değerlendirme yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca kişisel alan hesabına mobilyaların kapladığı alan dâhil edilirken banyo ve tuvalet gibi sıhhi bölümün bu hesaptan ayrı tutulması gerektiği ifade edilmiştir. İkinci faktör her mahpusun ayrı bir uyku yeri olması, üçüncü ve son faktör ise koğuşun genel yüzeyinin mahpusların mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde olmasıdır (Cengiz Yetgin, §§ 59, 60).

31. Yukarıda anılan üç faktörden birinin yokluğu kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturacaktır. Ayrıca çok kişilik koğuşlarda bir kişi için olan asgari yaşam alanının 4 m²nin altına düşmesi hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik olarak ortaya çıkacağı değerlendirilen güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak asgari kişisel alanın 4 m²nin altına inmesi kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmalıdır. İkinci olarak bu tür azalmalar koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmelidir. Son olarak başvurucu, genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmalıdır (Cengiz Yetgin, §§ 63-65).

32. Mahpusların 4 m² ile 5 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemli bir kriter olmaya devam etmektedir ancak bu tür durumlarda alan faktörü uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşirse kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cengiz Yetgin, § 61).

33. AİHM daha önce bahsi geçen İlerde ve diğerleri/Türkiye kararında, koğuşlara bağlı açık hava bahçelerinin mahpusların açık havaya ve doğal ışığa erişebilecekleri ve hava şartları uygunsa zaman geçirebilecekleri alanlar olduğu açık olsa da insanların barınabileceği, yaşayabileceği ve uyuyabileceği bir konaklama anlamında yaşam alanı oluşturduğunun düşünülemeyeceğini ifade etmiş, bu yaklaşımı Yasak/Türkiye kararında da devam ettirmiştir (bkz. § 16). Bu gelişmeler nedeniyle Anayasa Mahkemesi, içtihadını kişisel yüzey alanı hesabına havalandırma bahçesinin dâhil edilmemesi ve çok kişilik odalarda her bir mahpus için en az 3 m² zemin alanı sağlanması yönünde güncellenmesi gerektiği kanaatine ulaşmıştır. Bu nedenle aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerde değerlendirme kriterlerinden en önemlisi olan alan faktörünün çok kişilik koğuşlarda her bir mahpus için en az 3 m² zemin alanı olarak belirlenmesi, zemin alanı hesaplanırken havalandırma bahçesinin yaşam alanına dâhil edilmemesi ve kişisel alan hesabına mobilyaların kapladığı alanın dâhil edilmesi fakat banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümünün bu hesaptan ayrı tutulması gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. Bununla birlikte her mahpusun ayrı bir uyku yeri olmasına ilişkin ikinci faktör ile koğuşun genel yüzeyinin mahpusların mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde olması gerektiğine ilişkin üçüncü faktör yönünden var olan içtihadın devam ettirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

34. Yukarıda anılan üç faktörden birinin yokluğu kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturacaktır. Ayrıca çok kişilik

koğuşlarda bir kişi için olan asgari yaşam alanının 3 m²nin altına düşmesi hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkacağı değerlendirilen güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak asgari kişisel alanın 3 m²nin altına inmesi kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmalıdır. İkinci olarak bu tür azalmalar koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmelidir. Son olarak başvurucu, genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmalıdır.

35. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan faktörüne ilişkin olarak herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık ve havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Başvurucu, şikâyetçi olduğu infaz kurumunda 5 yıl 8 ay 10 gün barındırılmıştır. İnfaz Kurumu ve Bakanlık tarafından bildirilen başvurucuya sağlanan kişisel alan bilgisinin 33. paragrafta belirlenen metodolojiye göre revize edilmesi gerekmektedir. Bu durumda başvurucuya tahsis edilen kişisel alanın 102 gün 3 m²nin altında olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu, en az altı ay devam eden süreçte ise 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda barındırılmıştır. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları -sahip olduğu kişisel yaşam alanı gözetilerek- iki başlık altında incelenecektir:

(1) Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

37. Başvurucuya 8/2/2018-30/5/2018 tarihleri arasında C-1 No.lu odada 112 gün boyunca en az 2,52 m² ile en çok 3 m²lik bir kişisel alan sağlanabilmiştir. İnfaz Kurumu bu tarih aralığı için verdiği bilgide odadaki mahpus sayısının yirmi dört kişiye yükseldiği gün sayısını yirmi yedi gün olarak belirttikten sonra yirmi üç kişinin yirmi iki gün; yirmi iki kişinin yirmi altı gün; yirmi bir kişinin yirmi gün birlikte kaldığını bildirmiştir. Buna göre başvurucu 95 gün boyunca 3 m²nin altında bir alana sahip olmuştur. Başvurucu 30/5/2018-6/6/2018 tarihleri arasında yedi gün B-5 No.lu odada 3 gün 2,16 m²lik, dört gün 2,24 m²lik yaşam alanına sahip olmuştur. Sonuç olarak başvurucuya sağlanan yüzey alanının 8/2/2018-6/6/2018 tarihleri arasındaki yaklaşık dört aylık sürenin on altı günü dışında 3 m²nin altına indiği görülmüştür. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

38. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken, asgari kişisel alanın 3 m²nin altına inmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda üç gün 2,16 m², dört gün 2,24 m², yirmi bir gün 2,52 m², yirmi iki gün 2,63 m², yirmi altı gün 2,75 m², yirmi gün 2,88 m² olan ve dört aylık sürede ardışık olarak 102 gün bu şekilde devam eden kişisel alan eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle meydana gelen alan azalmalarının tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü

muamele olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

(2) Başvurucunun 3 m² ile 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

40. Başvurucunun 5 yıl 8 ay 10 gün tutulmasının en az altı ayında 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda barındırıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 13). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin de incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda alan faktörü asgari standardı karşılasa da açık hava egzersizine, doğal ışığa ve havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklere uygunluk gibi diğer unsurların eksikliğiyle birleştiğinde 17. maddenin ihlal edildiğine karar verilebilecektir (bkz. § 35). Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutulma koşulları incelenmelidir.

41. Başvurucu, odası dışında düzenlenen faaliyetlere katılamadığını iddia etmiştir. Burada değerlendirilecek durum mahpusların yeterli doğal ışığa erişimleri veya egzersiz yapma ya da diğer amaçlı aktivitelere katılma fırsatları olmadan odalarına hapsedildikleri durumlardan ayırt edilmelidir (benzer değerlendirme için bkz. Gaspari/Ermenistan, B. No:44769/08, 20/9/2018, § 64). Başvurucu, gün ışığı ve temiz havadan yararlanabileceği ve temel bireysel egzersiz için kullanabileceği havalandırma bahçesine gün ışığında sınırsız bir biçimde erişme imkânına sahiptir. Bu durum kişisel alan kısıtlılığının yol açtığı olumsuz etkiyi önemli ölçüde hafifletici bir faktör olarak dikkate alınmalıdır.

42. Hijyen ve sıhhi tesislerle ilgili olarak ise başvurucunun kaldığı odaların sıhhi tesislerinin odalardan bir kapı ile tamamen ayrıldığı, başvurucunun her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği tespit edilmiştir. Ayrıca odaların ve sıhhi tesislerin temizliği, mevcut tuvalet ve lavabo sayısı, mahpusların bunları kullanmak için harcadıkları zamanın yetersiz olduğu tespit edilmemiştir. Odaların havalandırma bahçesine açılan bir kapısı, her bir birimin havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla penceresi olduğu da anlaşılmıştır. Bu nedenle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutulma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Başvurucunun ikinci battaniye talebi İnfaz Kurumunca karşılanmamıştır. Başvurucunun her zaman kendine ait yatağının, nevresim takımının ve bir battaniyesinin olduğu, vardiyalı olarak uyumak zorunda kalmadığı ve kendisine ikinci battaniyeyi ücreti karşılığında satın alma imkânı sağlandığı görülmüştür. Başvurucunun ranzada yer olmadığı için yere serdiği yatağında yattığı iddiasını İnfaz Kurumu kabul etmemiş ancak odalarda kaç ranza olduğunu da bildirmemiştir. Başvurucunun iddia ettiği durumların, tutulduğu süreçte zaman zaman gerçekleştiği kabul edilse bile başvurucuya yatak ve yatak takımları sağlandığı, başvurucunun yatağını paylaşmak veya sırayla uyumak zorunda olmadığı gerçeği dikkate

alındığında bu durumun -tek başına veya tutulmanın diğer maddi yönleriyle birlikte- başvurucuyu tutulmanın doğasında bulunan kaçınılmaz acı seviyesini aşan yoğunlukta bir sıkıntıya veya zorluğa maruz bırakmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun sağlık raporuna rağmen kendisine yeni yatak verilmediği iddiasını İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliği önünde ileri sürmediği, iddia ettiği raporu da bireysel başvuru formuna eklemediği görüldüğünden bu iddia yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

44. Sonuç olarak tutulma koşullarının fiziksel ve ruhsal etkileri ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkisi hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönemdeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucu, ihlalin tespitini ve lehine 1.000.000 TL maddi tazminat ile 3.000.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

47. Başvurucunun şikâyetçi olduğu ceza infaz kurumunda hâlihazırda bulunmadığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebi reddedilmelidir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2019/3439, K.2019/3462) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT ŞİMŞEK

B. No: 2019/42221 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42221

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

FERHAT ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42221)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 17/3/2025 - 32844

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Ferhat ŞİMŞEK

Vekili : Av. Tuncay SEVEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir banka çalışanının sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlardan ötürü iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkının, işe iade davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

6. Başvurucu 1982 doğumlu olup 2009 yılından iş sözleşmesinin feshedildiği tarihe kadar Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketinde (Banka/işveren) belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmıştır. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedildiği sırada Bankanın bir şubesinde yönetmen yardımcısı/proje yönetim asistanı olarak görev yapmaktadır.

7. Banka 25/7/2016 tarihinde "Sosyal medya üzerinde yaptığınız paylaşımların/beğenilerin Bankamızın saygınlığını ve imajını zedelediği gibi itibar kaybına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu fiiliniz insan kaynakları yönetmeliğinin '..' başlığı ile düzenlenen 2.3 '.... ' maddelerine aykırılık teşkil etmektedir. Bu itibarla ... 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş akdinin geçerli nedenle feshini düzenleyen 18. maddesi gereğince iş sözleşmeniz feshedilmiştir." gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

8. Başvurucu, fesih işleminin haksız ve geçersiz olduğunu belirterek Banka aleyhine işe iade talepli tespit davası açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara 28. İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) 14/3/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya arasında bulunan sosyal medya paylaşımları incelendiğinde, 17/07/2016 günü alınan ve on dört saatten önce paylaşıldığı anlaşılan çıktı içeriklerinde 'dün gece oynanan oyun sonrası, köklü görevden almalar kime yaradı, kimin ekmeğine yağ sürüldü, darbe yapınca köprülerin bir yönünü kesmek yeterliymiş, öğrendik ki 20-30 subay darbe yaparken diğer binlercesi pokemon oynuyorlarmış ' vb ifadelerin yer aldığı, yaşanan olağanüstü durum üzerine halkın birlik ve beraberlik gösterdiği böylesi bir zamanda gerek birlik beraberliği zedeleyici gerekse haberdar olan davalı işverende şüpheye yol açabilecek nitelikteki sözlerin davacı tarafça internet ortamına yüklendiği de inkar edilmediğine göre, davalı bankanın çalışanlarına olağanüstü dönemlerde daha özenli ve sorumlu davranmalarını beklemesi ve aksi durumda iş aktinin feshine karar vermesi doğaldır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında feshin geçerli nedene dayandığının tespiti ile davanın reddine..."

9. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine dosyayı inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 10/7/2017 tarihinde İş

Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçeli kararında Bölge Adliye Mahkemesi iş sözleşmesinin feshinin 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (685 sayılı KHK) kapsamına girdiğini ve bu nedenle dosyanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

10. Bölge Adliye Mahkemesinin kararı üzerine dosya, OHAL Komisyonuna gönderilmiştir. OHAL Komisyonunca yapılan inceleme sonucunda 12/10/2017 tarihli karar ile işveren tarafından iş sözleşmesinin 25/7/2016 tarihinde feshedildiği, OHAL kapsamında doğrudan (ekli listede davacının ismine yer verilmek suretiyle) kanun hükmünde kararname (KHK) ile tesis edilen bir tedbirin uygulanmadığı belirtilerek bu kapsamda Komisyonun inceleme görevi olmayan dosyanın tekrar mahkemesine iade edilmesine karar verilmiş ve İş Mahkemesince dosya yeniden değerlendirilmesi için Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir.

11. Dosyayı inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi 19/2/2018 tarihinde, İş Mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın mahkemesine iadesine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dairemizce dosya üzerinde yapılan yeniden inceleme sonucunda; her ne kadar davacının sosyal medya hesabından paylaştığı içerikler nedeniyle iş akdi feshedilmiş ise de; davacının sosyal medya hesabından paylaştığı içeriklerin tekrar incelenip davacının savunmasında 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi ile ilgili FETÖ/PDY terör örgütü aleyhine de paylaşımlar yaptığı hususunu belirtmiş olması karşısında bununla ilgili delil ve paylaşımların toplanmadığı anlaşılmakla davacı tarafın gösterdiği delillerin toplanması ayrıca Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 22.11.2017 gün, 2017/42856-25621 K. sayılı ilamındaki '.. davacının iş akdinin feshine neden olan bilgi ve belgeler işverence ibraz edilememiştir. Davacının iş akdinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi bilgi ve belgelerin feshe gerekçe yapıldığı davalı Kurumdan araştırılmalı; ayrıca davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumundan varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bankasya'ya açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek sonucuna göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile sadece fesihte şekli yönden inceleme yapılarak davanın kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir...' şeklindeki tespitler de dikkate alındığında ilk derece mahkemesince emsal bozma ilamında belirtilen hususlar ile ilgili gerekli inceleme ve araştırmaların yapılıp tarafların gösterdiği deliller toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden ilk derece mahkemesi kararının 353-(1) a-6 maddesi gereğince kaldırılmasına, dosyanın davanın yeniden görülmesi için mahkemesine iadesine..."

12. Yeniden yargılama sonucunda İş Mahkemesi 6/12/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Davalı Bankanın, Bölge Adliye Mahkemesi kararından sonra ibraz ettiği dilekçe ve ekindeki sosyal medya çıktılarının incelenmesinden davacının 15 Temmuz silahlı terör örgütü FETÖ darbe girişimi ile ilgili olarak 'Dün gece oynanan oyun sonrası hangi görüşten olursanız olun, bu soruları kendinize sorun, bütün darbeler hükümete yapılıyorsa neden bir

tane hükümet elemanı vali, kaymakam'a bir şey olmadı, darbeden haberi olmayanlar bir kaç saat sonra nasıl darbeci diye 2.745 hakimi görevden aldı. Bu kadar kısa zamanda nasıl darbeci oldukları tespit edildi. Ülkede sadece 3-5 savaş uçağı mı var? Diğerleri tamirde mi?... Darbecilerin cumhurbaşkanı otelden ayrıldıktan sonra oteli basmaına ne demeli?... Olayın kazananı kimse yapan da odur...' gibi birçok paylaşımlarda bulunduğu, davacının da ikrarı ile aynı gün paylaşımı sildiği sabittir.

Ülkemizin son derece talihsiz bir şekilde 15 Temmuz'u yaşaması karşısında davacının silahlı darbe girişimini oyun olarak nitelendirmesi işveren tarafından kabul edilebilir bir davranış değildir. Yazılı fesih bildiriminde fesih gerekçesi de açık ve net olarak belirtilmiştir. Sosyal medya hesabından davacı tarafından yapılan bu paylaşımlar bankanın kurumsal imajını zedeler niteliktedir. Davalı banka davacının iş akdini geçerli nedenle fesih ettiğinden davanın reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

13. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine dosyayı inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi 8/11/2019 tarihinde kesin olmak üzere davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

" ... Şüphe feshi, işverenin işçisinin suç işlediği veya iş sözleşmesine esaslı şekilde aykırı davrandığını ispatlayamadığı veya henüz ispatlayacak durumda olmadığı hallere özgü istisnai nitelikte bir fesih türüdür.

Ciddi, önemli ve somut olayların haklı kıldığı giderilemeyen şüphe, güvenin yoğun olduğu iş ilişkisinde, işverenin o işçiden beklediği işgörme ediminin ifasını anlamsız hale getirir. İşçinin kişiliğinin önemli bir yer tuttuğu iş sözleşmesinde, işverenin duyduğu güçlü şüphe işçinin o iş için uygunluğunu da ortadan kaldırır... Bu yönüyle şüphe feshi, işçiye verilen bir ceza olmamakla birlikte, işverenin kendisinin ve işletmesinin menfaatlerini korumak için sözleşmesel bir araçtır...

Şüphe feshi için, bu şüpheyi haklı kılan ciddi, önemli ve somut vakıaların varlığının ispatı gerekmektedir. Ancak burada ispatı gereken şey vakıanın kendisi değil, şüpheyi haklı kılan vakıadır. Nitekim, işçinin davranışının İş Kanununda düzenlenen haklı veya geçerli sebeplerden birisi kapsamında olduğu açıkça anlaşılmakta ise, böyle bir durumda zaten şüphe feshi yapılamaz. Şüphe feshinin tayininde, sırf işverenin sübjektif değerlendirmesi yeterli değildir. Buna göre, şüpheye ait unsurların mevcut olup olmadığı, söz konusu şüphenin işverenin işçiye duyduğu güveni ağır biçimde zedeleyip zedelemediği ve son olarak bu şüphe sebebiyle işverenin işçiyi çalıştırmaya devam edip edemeyeceği her somut olayın özelliğine göre, hakim tarafından resen değerlendirilmelidir.

Dosya kapsamında mevcut CD içeriğine göre davacının Bank Asya da hesabı bulunması ve sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımların içeriği dikkate alındığında davalı işverenin iş sözleşmesini fesih nedeni dikkate alındığında feshin şüphe feshi niteliğinde olduğu, işverenden iş ilişkisini sürdürmesinin beklenemeyeceği, feshin geçerli nedene dayandığını anlaşılmış, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, vakıa mahkemesi hakiminin objektif, dosyadaki verilerle çelişmeyen tespitlerine ve uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kurallarına göre, HMK'nın 355. maddesi uyarınca istinaf sebepleriyle sınırlı olarak ve resen kamu düzeni yönünden yapılan inceleme sonucu; ilk derece mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı kanaatine varılarak, davacı tarafın istinaf başvurusunun esas yönünden reddine..."

14. Başvurucu, nihai kararı 27/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Feshin geçerli sebebe dayandırılması" başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır.'

Altı aylık kıdem hesabında bu Kanunun 66 ncı maddesindeki süreler dikkate alınır.

Özellikle aşağıdaki hususlar fesih için geçerli bir sebep oluşturmaz:

a) Sendika üyeliği veya çalışma saatleri dışında veya işverenin rızası ile çalışma saatleri içinde sendikal faaliyetlere katılmak.

b) İşyeri sendika temsilciliği yapmak.

c) Mevzuattan veya sözleşmeden doğan haklarını takip veya yükümlülüklerini yerine getirmek için işveren aleyhine idari veya adli makamlara başvurmak veya bu hususta başlatılmış sürece katılmak.

d) Irk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler.

e) 74 üncü maddede öngörülen ve kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemek.

f) Hastalık veya kaza nedeniyle 25 inci maddenin (I) numaralı bendinin (b) alt bendinde öngörülen bekleme süresinde işe geçici devamsızlık.

İşçinin altı aylık kıdemi, aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde geçen süreler birleştirilerek hesap edilir. İşverenin aynı işkolunda birden fazla işyerinin bulunması halinde, işyerinde çalışan işçi sayısı, bu işyerlerinde çalışan toplam işçi sayısına göre belirlenir.

..."

16. 4857 sayılı Kanun'un "Sözleşmenin feshinde usul" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"İşveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorundadır.

Hakkındaki iddialara karşı savunmasını almadan bir işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesi, o işçinin davranışı veya verimi ile ilgili nedenlerle feshedilemez. Ancak, işverenin 25 inci maddenin (II) numaralı bendi şartlarına uygun fesih hakkı saklıdır."

17. 4857 sayılı Kanun'un ''İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı'' başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

...

e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması..."

B. Uluslararası Hukuk

1. İfade Özgürlüğü Yönünden

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Melike/Türkiye (B. No: 35786/19, 15/06/2021) kararında başvurucunun sosyal medya beğenileri nedeniyle görevine son verilmesini ifade özgürlüğünün ihlali olarak görmüştür. Somut olayda bir millî eğitim kurumunun temizlik hizmetlerinde sözleşmeli işçi statüsünde görevli olan başvurucu, sosyal medyada üçüncü kişilerin paylaşımlarını beğenmesi nedeniyle tazminat ödenmeksizin, toplu iş sözleşmesine istinaden yetkili disiplin kurulunun verdiği bir kararla işten çıkarılmıştır. Başvurucu, hakkındaki karara karşı iş mahkemesinde dava açmıştır. İş mahkemesi, başvurucunun beğendiği sosyal medya içeriklerinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini ve başvurucunun çalıştığı okulda huzuru ve barışı etkileyebilecek nitelikte olduğunu, dolayısıyla saldırı mahiyetindeki içeriklerin ebeveynlerde ve çocuklarda kaygı oluşturabileceğini belirtmiş; diğer bazı içeriklerin de siyasi nitelikli olduğuna hükmederek başvurucunun davasını reddetmiştir.

19. AİHM söz konusu kararda ulusal mahkemelerin ilgili içerikleri, yayımlandıkları bağlamdan kopardıklarını ve bir bütün olarak değerlendirmediklerini tespit etmiştir. AİHM'in tespitlerine göre beğenilen paylaşımlar; makamların baskıcı uygulamaları hakkında ağır eleştiriler, bu uygulamalara karşı gösteri düzenleme çağrıları, bir baro başkanının öldürülmesine karşı gösterilen öfke, idari makamların denetlediği kurumlarda yetim çocukların taciz edildiğine ilişkin iddialar ve tanınmış bir dinî figürün cinsiyetçi olarak algılanan bir ifadesine yönelik tepkiler gibi konuları içermektedir. AİHM; başvurucunun görevine nazaran temsil görevinin çok kısıtlı olduğunu, sosyal medyadaki beğenilerinin çocuklar, ebeveynler, diğer öğretmenler veya çalışanlar üzerindeki etkisinin ciddi olmayacağını değerlendirmiştir. AİHM bu nedenle disiplin kurulunun ve mahkemelerin başvurucunun eylemlerinin işyerindeki huzuru ve düzeni bozduğuna karar verirken somut olaydaki tüm koşulları dikkate almadığını değerlendirmiş, başvurucunun işten çıkarılması hakkında verilen gerekçelerin yeterli olmadığına hükmetmiştir. Son olarak disiplin kurulunun verdiği kararda, toplu iş sözleşmesinde öngörülen en ağır ceza olan tazminatsız işten çıkarma cezasının bilhassa başvurucunun kıdemi ve yaşı değerlendirilmeksizin uygulanması nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale ile izlenen meşru amaç arasında makul bir denge olmadığını tespit etmiştir (Melike /Türkiye, §§ 38-56).

2. Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden

20. AİHM içtihatlarında, özel hayatın eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavram olduğu belirtilmektedir. Özel hayata saygı hakkı alt kategorisinde geçen özel hayat kavramı AİHM tarafından oldukça geniş yorumlanmakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapılmaktan özellikle kaçınılmaktadır (Koch/Almanya, B. No: 497/09, 19/7/2012, § 51). Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) denetim organlarının içtihatlarında bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi ve gerçekleştirmesi ile kişisel bağımsızlık kavramlarının özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde temel alındığı anlaşılmaktadır (Sidabras ve Džiautas/Litvanya, B. No: 55480/00, 59330/00, 27/7/2004, § 43; K.A. ve A.D./Belçika, B. No: 42758/98, 45558/99, 17/2/2005, § 83;

Pretty/Birleşik Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 61; Christine Goodwin/Birleşik Krallık [BD], B. No: 28957/95, 11/7/2002, § 90).

21. AİHM'e göre mesleki hayat özel hayat kavramı dışında tutulamaz. Özel hayat unsurları gerekçe gösterilerek mesleki hayata getirilen sınırlamalar, bireyin sosyal kimliğini etkilediği ölçüde Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamına girebilmektedir. AİHM bireylerin genellikle iş yaşamında dış dünyayla ilişkiler kurduğunu hatırlatarak bireyin kimliğini oluşturmasının ve sosyalleşmesinin önemli bir aracı olan dış dünyayla ilişki kurma hakkının bireyin iş çevresini de kapsadığını, bu durumun serbest meslek bağlamında özellikle geçerli olduğunu ifade etmiştir (Niemitz/Almanya, B. No: 137/1088, 16/12/1992, § 29; Özpınar/Türkiye, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 45; Campagnano/İtalya, B. No: 77955/01, 23/3/2006, § 53).

22. AİHM mesleki hayatla ilgili başvuru türlerinde özel hayat kavramını iki farklı yaklaşıma göre uygulamaktadır: özel hayata ilişkin bir unsurun anlaşmazlık nedeni olup olmadığı (sebebe dayalı yaklaşım) veitiraz edilen tedbirin sonuçları bakımından özel hayata dokunan bir meselenin olup olmadığı (sonuca dayalı yaklaşım). AİHM'e göre özel hayata ilişkin unsurların mesleğin icrası bakımından aranan nitelik ve yeterlilik şartları bakımından gözetilmiş veya kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlardan kaynaklanan başvurular sebebe dayalı yaklaşım çerçevesinde, özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilir (Denisov/Ukrayna [BD], B. No: 2011/76639, 25/9/2018, §§ 100-103).

23. AİHM, kişinin meslek hayatını etkileyen bir tedbir için öne sürülen gerekçelerin kişilerin özel hayatına ilişkin olmadığı ancak söz konusu tedbirin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etkilerinin bulunduğu veya bulunma ihtimali olduğu durumların konu edildiği başvuruların sonuca dayalı yaklaşım çerçevesinde Sözleşme'nin 8. maddesinin kapsamında girebileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda söz konusu olumsuz etkilere ilişkin değerlendirmede AİHM; kişinin yakın çevresi üzerindeki, özellikle de maddi bakımdan ortaya çıkan sonuçları, diğerleri ile ilişki kurma ve geliştirme imkânları ile itibarı üzerindeki olumsuzlukları dikkate almaktadır (Denisov/Ukrayna, § 107).

24. AİHM, sonuca dayalı yaklaşım uyarınca inceleme yapılabilmesi için söz konusu meslekle ilgili tasarrufun özel hayat üzerinde doğurduğu etkilerin belirli önem ve ciddiyette olması şartını aramakta; asgari ağırlık seviyesine ulaşmış olması gerektiğini vurgulamaktadır. AİHM, sadece bu sonuçların çok ağır olduğu ve kişinin özel hayatını önemli derecede etkilediği durumlarda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu kabul etmektedir (Denisov/Ukrayna, §§ 113, 116).

25. Özel hayata saygı hakkı yönünden diğer uluslararası hukuk kaynaklarının sistematik verildiği kararlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 68-81; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 58-75, E.Ü., §§ 33-51; Esra Ünlü, §§ 20-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu;

-Sosyal medya hesabındaki paylaşımların işveren tarafından hukuka aykırı olarak ele

geçirildiğini, iş sözleşmesinin feshinden önce savunmasının alınmadığını, lehine olan delillerin toplanmadığını, iş sözleşmesinin feshinin kanuna uygun olmadığını ve geçerli fesih kapsamında kalmadığını,

-Siyasi görüşleri sebebiyle iş sözleşmesinin feshedildiğini, sosyal medya paylaşımlarının içerik olarak eleştiri mahiyetinde olduğunu, 15 Temmuz darbe girişiminden hemen sonrasında birçok kimsenin olaylara sorgulamacı biçimde yaklaştığını, kendisinin de paylaşımları kısa bir süre sonra sildiğini, darbe girişimi aleyhine yaptığı paylaşımların gözardı edildiğini iddia etmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ihlal iddiaları konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar ederek Bakanlık görüşünü kabul etmediğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının sosyal medya hesabında bir kısım paylaşımda bulunması nedeniyle iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlemler bütününe dayandığı görülmektedir. Bu hâliyle başvuru öncelikle ifade özgürlüğünü ilgilendirmektedir. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları ile bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifade edilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38). Bu yönüyle başvurunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

30. Anayasa’nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi,suçlularıncezalandırılması,Devletsırrıolarakusulüncebelirtilmişbilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir"

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

32. Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, iş sözleşmesinin sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek feshedilmesine ilişkindir. Bu kapsamda temel hak ve özgürlüklere yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda temel hak ve özgürlüklere keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de temel hak ve özgürlüklerin korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da temel hak ve özgürlüklerin güvencelerini sağlamaya yönelik olarak olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46). Ancak hemen belirtmek gerekir ki devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70).

33. Devletin ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik yükümlülükleri çerçevesinde uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulması, uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesi, bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesi sorumluluğu bulunmaktadır. Yine bireylerin temel hak ve özgürlüklerine üçüncü kişilerin müdahalesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması ve mahkemelerce korunma sağlanması da söz konusu yükümlülükler kapsamındadır. Kamusal makamlarca gerekli yapısal önlemler alınmış olsa da uyuşmazlık konusu davayı yürüten mahkemelerce verilen kararlarda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı bireylere korunma imkânı sağlanmadığı durumlarda bu yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmemiş olacaktır. Bu, kamusal makam olan mahkemeler aracılığıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasız bırakıldığı anlamına gelecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, §§ 47-49).

34. Bu doğrultuda iş ilişkisi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik olarak işverence gerçekleştirilen müdahaleye ilişkin iddiasını içeren uyuşmazlıkların karara bağlandığı davalarda yargı mercilerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50; Kasım Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2019/33243, 4/7/2022, § 32; Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, § 37).

35. Yargı mercileri tarafından tarafların çıkarları dengelenirken iş sözleşmelerinde kısıtlayıcı ve zorlayıcı düzenlemelerin ne şekilde belirlendiği, çalışanların temel haklarına yönelik müdahalede bulunulmasına neden olan çıkarın üstün olup olmadığı, sözleşmenin feshinin çalışanların eylem ya da eylemsizlikleri karşısında makul ve orantılı bir işlem olup

olmadığı somut olayın koşullarına göre ele alınmalıdır. Ayrıca yargılamalar sırasında gerçekleştirilen işlemlerin ve neticede verilen kararın gerekçesinin bizatihi temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak bir ihlale yol açmaması için yargı mercilerince gereken özen gösterilmelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 51; Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 33; Ayhan Deniz ve diğerleri, § 38).

ii. Somut Olayın Değerlendirilmesi

36. Somut olayda Banka, başvurucunun sosyal medya paylaşımlarının Bankanın itibar ve imajını zedelediğini belirterek başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir. İş Mahkemesi de benzer gerekçeyle başvurucunun söz konusu paylaşımlarının işverenin itibarını zedelediği ve paylaşımların işverence kabul edilemez olduğu kanaatine varmıştır. Nihai olarak Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrası sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlar nedeniyle başvurucu hakkında terör örgütleri ile irtibat ve iltisaklı olduğuna dair şüphe hasıl olduğunu belirterek feshin şüphe feshi niteliğinde ve geçerli fesih kapsamında kaldığını belirtmiştir.

37. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, başvurucunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle işveren ile aralarındaki güven ilişkisinin bozulduğu ve bu sebeple iş sözleşmesinin feshedilmesinin şüphe feshi kapsamında kaldığı yönündeki Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesini değerlendirmeye tabi tutacaktır.

38. Şüphe feshinin özünde işçi tarafından işlendiği ispatlanamayan ancak işçinin işlediğine ilişkin somut olgular bulunan bir suç veya borca aykırı ağır davranış olmalıdır. Bu kapsamda şüphe feshinin söz konusu olabilmesi için iş ilişkisinin devamı adına gerekli olan güveni yıkmaya elverişli, objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphenin olması ve ayrıca olayın aydınlatılması için işverenin kendisinden beklenebilecek bütün çabaları göstermesine karşın eylemin gerçekleştiğinin kanıtlanamaması gerekir. Nihayetinde feshin son çare olması ilkesinin şüphe feshi açısından da uygulanması gerekir. Şüphenin ağırlığı, işçinin yaşı, kıdemi ve işverende oluşan güven kaybı gözönünde bulundurulmak suretiyle tarafların menfaatleri tartılarak bir değerlendirme yapılmalı ve böylelikle şüphe feshinde keyfî uygulamaların önüne geçilmelidir (benzer yönde bkz. C.A. (3) § 47 vd.).

39. Bu kapsamda şüphe üzerine iş sözleşmesi feshedilen işçilerin açtığı işe iade davalarında işverenin feshe dayanak yaptığı tüm delillerini sunması, yargı mercilerince ilgili kurum ve kuruluşlardan şüpheyi doğuran olay ve olgulara dair bilgi ve belgelerin sorulması, davacının iş sözleşmesinin feshinin haklı veya geçerli nedene dayalı olup olmadığına dair denetime elverişli tüm delillerin araştırılarak toplanması ve bu hususun açıklığa kavuşturulması, elde edilen delillere göre yapılacak değerlendirme sonucu şüphenin ciddi, güçlü, objektif olduğunun ve söz konusu şüphenin güven ilişkisini ortadan kaldıracak düzeye ulaştığının somut şekilde ortaya konulması gerekmektedir (benzer yönde bkz. C.A. (3) § 50).

40. Mevcut başvurudaki feshin nihai gerekçesi; başvurucunun 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrası sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlar nedeniyle başvurucu hakkında terör örgütleri ile irtibat ve iltisaklı olduğuna dair duyulan şüphe ve bu şüphenin işverenle başvurucu arasındaki güven ilişkisini zedelemesidir. Başvurucu anılan paylaşımlarında genel olarak darbeye teşebbüsün gerçek olmadığını, bir mizansen sergilendiğine inandığını söylemiştir.

41. İlk derece mahkemesi başvurucunun yaptığı sosyal paylaşımlarda 15 Temmuz silahlı darbe girişimini oyun olarak nitelemesinin işveren açısından kabul edilebilir bir davranış

olmadığını, işverenin bunu yazılı fesih bildirimi gerekçesinde de açık bir şekilde ifade ettiğini, paylaşımların işveren Bankanın kurumsal imajını zedeleyici nitelikte olduğunu değerlendirmiş ve bu nedenle iş sözleşmesinin geçerli nedenle feshedildiği sonucuna ulaşmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun Bank Asyada hesabı olduğunu vurgulayarak paylaşımların içeriği karşısında işverenin iş sözleşmesini sonlandırmasının şüphe feshi niteliğinde olduğu, bu koşullarda işverenden iş ilişkisini sürdürmesinin beklenemeyeceği gerekçesiyle ve feshin geçerli nedene dayandığı değerlendirmesiyle istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Bu durumda mahkemelerin başvurucunun yaptığı paylaşımlar ve bu paylaşımlar nedeniyle işveren tarafından iş sözleşmesinin sonlandırılması konusundaki değerlendirmelerinin ilgili ve yeterli gerekçe ihtiva etmediği söylenemeyecektir.

42. İşverenlerin çalıştırdıkları işçilerin verimli şekilde iş görmeleri ve önceden saptanmış nesnel kurallara karşı sadakat göstermeleri konusunda beklenti içinde olmalarının haklı bir gerekliliğe dayandığını söylemek gerekir. Bu bakımdan işverenin geçerli fesih için gerekli olan sebepleri ortaya koyduğu, başvurucunun mali haklarını gidermek suretiyle ve mağduriyetine yol açmayacak şekilde iş sözleşmesini sona erdirdiği, yargı mercilerinin de tarafların çıkarlarını adil bir şekilde dengelediği ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını somut olayın koşullarına göre ele aldığı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Bölge Adliye Mahkemesinin feshe dair değerlendirmesinin ilgisiz ve yetersiz olduğu söylenemeyecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de somut olay ve olguları mevcut başvuruyla benzer olan Burhan Diktepe (B. No: 2018/10550, 21/12/2022) başvurusunda benzer gerekçelerle ve müdahalenin ölçülü olduğu değerlendirmesiyle başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir.

43. Sonuç olarak somut olayda ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın anılan hakkı anlamsız kılacak nitelikte olmadığı, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifadeözgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

45. Başvurucu, bireysel başvuru formunda ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının yanı sıra iş sözleşmesinin Bankanın saygınlığının ve imajının zedelendiği gerekçesine dayanılarak feshedilmesine karşın yargılamanın FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak gerekçesine dayalı olarak yürütüldüğünü, bu kapsamda terör örgütleri ile irtibatlı ve iltisaklı olmak konumuna düştüğünü ve bu sebepten işini kaybettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

46. Başvurucunun iddialarının sosyal medya hesabında bir kısım paylaşımda bulunması nedeniyle terör örgütleri ile irtibatlı olduğu sonucuna varılarak iş sözleşmesinin feshedilmesine ve açtığı işe iade davasının reddedilmesine ilişkin işlemler bütününe yönelik olduğu görülmüştür. Anayasa Mahkemesi C.A. (3) kararında iş sözleşmelerinin feshine ilişkin meselelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınabilmesi için ciddi ve asgari

bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini ifade etmiş ve bazı ölçütler belirlemiştir (ölçütler için bkz. C.A. (3), §§ 93-95). Bu bağlamda feshe dayanak olan şüphenin nedeninin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olması şeklinde açıklandığı, aldığı ücretlere son verildiği, mesleki tecrübesinin çok olduğu ve mevcut durum itibarıyla duyduğu üzüntü ile endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı konusunda ileri sürdüğü iddiaların kabul edilmemesine neden olabilecek bir faktörün bulunmadığı hususları dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatacağı, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlara yol açacağı, dolayısıyla özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Bu yönüyle başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında da incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

47. Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

49. Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, iş sözleşmesinin sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek ve terör örgütleri ile irtibat ve iltisak iddiasına dayalı olarak feshedilmesine ilişkindir. Bu kapsamda ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik devletin yükümlüklerine ilişkin ilkeler aynı şekilde özel hayata saygı hakkının korunması yönünden de geçerlidir. Bu kapsamda özel hayata saygı hakkının korunmasına yönelik genel ilkeler için bkz.§§ 31-34.

50. Güven ilişkisinin bozulmasına bağlı fesihlerde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı, iş ilişkisinin tek taraflı bir irade beyanıyla sonlandırılmasını yasaklamamaktadır. Ancak işveren tarafından hayata geçirilen iş ilişkisinin sona erdirilmesine ilişkin tedbirin zorunlu ve başvurulabilecek en son çare olarak nitelendirilebilmesi için ifade özgürlüğü başlığı altında yer verilen hususların (bkz. §§ 39-45) somut olarak ortaya konması, bunun sonucunda işçinin işverenin menfaatine ve beklentilerine aykırı davrandığının belirlenmesi gerekir.

51. Somut olayda başvurucunun sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek iş sözleşmesinin feshedilmesi yönünden yargı mercilerinin, başvurucunun söz konusu eyleminin şüphe feshi kapsamında kaldığına yönelik değerlendirilmelerinde tarafların çıkarlarını adil bir şekilde dengelediği ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını somut olayın koşullarına göre ele aldığı görülmüştür. Bu kapsamda ifade özgürlüğü başlığı altında yapılan detaylı değerlendirmelerden ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının da ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

53. Başvurucu, yargılamanın 3 yıl 2 ay 13 gün sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını iddia etmiştir.

54. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında; ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

55. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İncelenen dosyada başvuran kendi internet hesabındaki grubunda söz konusu paylaşımı yaptığını kabul etmekte, ancak yaklaşık 15 dakika sonra sildiğini ve hatta darbe girişimi aleyhine paylaşımlar yaptığını savunmaktadır. Yerel mahkemenin gerekçesinde sözü edilen paylaşımlara dair çıktının alındığı tarih ve saatler itibarıyla bu paylaşımların 16 Temmuz günü öğleden önce, hatta sabah saatlerinde yapıldığı izlenimi doğmaktadır. Nitekim akabinde silindiği için paylaşımların sonraki saatlerde de olduğuna dair bir bilgi ve belge dosyada yer almamıştır.

2. 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri (m. 18-20) ve yargısal yorumlara bakıldığında şüphe feshi için iki yasal neden söz konusudur. İlki işçinin bir suç işlediği, ikincisi ise işçinin sözleşmeye aykırı bir davranışta bulunduğu şüphesidir. Bu konularda ciddi şüpheler elde eden işverenin akdi fesih yetkisi bulunmaktadır. Öte yandan işverenin kanıtlanamayan suç işlendiği veya sözleşmeye aykırı davranışta bulunduğu kanısıyla yapacağı feshin yasal fesih

niteliğinde mi yoksa yetkinin keyfi nedenlerle mi kullanıldığının iş mahkemesince denetlenmesi gerekmektedir. Zira İş Kanunu uyarınca işçinin iş güvencesine tabi olduğu gözetilmelidir. Yasal şartlar gerçekleşmediği halde diğer bir nedenle iş akdinin feshedilmesi, iş güvenliği hakkını ortadan kaldırmanın bir aracı olarak kullanılabilmektedir. Bu nedenle yasal iş güvencesinin gerçekten işlev görebilmesi yargı denetimiyle doğrudan bağlantılıdır.

3. Anayasa Mahkemesi bu konudaki kararlarında iş akdinin feshinin yasal çerçevede kabul edilebilmesi için fesih nedenlerinin, başka deyişle feshe dayanak olan olguların ciddi, güçlü, objektif olduğunun ve şüphenin güven ilişkisini ortadan kaldıracak düzeye ulaştığının kanıtlanması gerektiğini ifade etmektedir (diğerleri arasında bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, p. 50).

4. İşveren tarafından iş akdi, başvuranın paylaşımları nedeniyle “Bankanın saygınlığının ve imajının zedelendiği” gerekçesine dayandırılmıştır. İlk derece mahkemesi de yargılamayı bu yönde yapmış ve “paylaşımın işverenin kurumsal imajını zedeler nitelikte olduğu” gerekçesiyle davayı sonuçlandırmıştır. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesindeki istinaf incelemesi sonunda gerekçe ikamesi yapılarak konunun şüphe feshi kapsamında ele alınması gerektiği belirtilmiş ve bu yönde karar verilmiştir. İş akdinin fesih nedenini göstermek İş Kanununun 18. maddesi uyarınca işverenin yükümlülüğü içindedir. Mahkeme ise bu nedenin gerçekliğini, yasallığını denetleyecektir. Dolayısıyla iş güvenliği hakkının da güvencesi olması gereken mahkemenin işverenin yerine geçerek farklı (ikame) bir gerekçeyle fesih nedeni oluşturması iş hukukuna da anayasal güvencelere de aykırılık teşkil edebilecektir. Bu olayda da uygulama ne yazık ki bu şekilde gerçekleşmiştir.

5. Diğer taraftan işverenin Kanundaki tabirle geçerli fesih nedenine dayandığı halde işçinin savunması alınmadan iş akdini feshettiği gözetildiğinde, mahkemelerin ve Bölge Adliye Mahkemesi dairesinin, iş güvenliği hakkının önemli bir güvencesini oluşturan bu yasal zorunluluğu (4857 – m. 19) gözardı etmeleri dikkat çekicidir. Ne yazık ki bu husus çoğunluk gerekçesinde de dikkate alınmamıştır.

6. Anayasa mahkemesi özel hayata saygı hakkı ve ifade özgürlüğü haklarını incelerken mahkemelerin usul güvencelerine uygun bir yargılama yapmasını da beklemektedir. Gerek ilk derece mahkemesi, gerekse BAM Dairesinin kararlarında işçinin sosyal medya paylaşımının ne şekilde sözleşmeye aykırılık oluşturduğu veya suç teşkil edebileceği konusunda bir inceleme yapılmamıştır. İşverenin gösterdiği fesih nedeni açısından inceleme yapan bir mahkeme kararında olması beklenen; ülkeyi derinden etkileyen çok önemli bir olaya dair yanlış veya saçma da olsa maksatlı olarak yapılan paylaşımlar ile, başvuranınkinde olduğu gibi kısa süre sonra bunun silinmesinin bir anlam ifade edip etmediği, paylaşım yapılan medya ortamının dar veya geniş bir ortam olup olmadığı, paylaşımın yayılıp Banka’nın itibarını zedeleme olasılığının bulunup bulunmadığı, vb. hususların tartışılmasıdır. Buna karşılık mahkeme gerekçesinde yalnızca “…paylaşımların içeriği dikkate alındığında davalı işverenin iş sözleşmesini fesih nedeni dikkate alındığında feshin şüphe feshi niteliğinde olduğu, işverenden iş ilişkisini sürdürmesinin beklenemeyeceği…” biçiminde, işverenin gerekçesini tekrar eden, onun yerine geçerek feshin haklılığının anlaşılmasını okuyandan bekleyen bir gerekçe oluşturulmuştur. Bu yaklaşım mahkemelerin kararlarında maddi ve hukuku sorunlarla ilgili ve yeterli gerekçe bulunması zorunluluğunu karşılamaktadır.

7. Son olarak Bölge Adliye Mahkemesi Dairesinin 19.2.2018 tarihli önceki kararında, “davacının terör örgütü aleyhine de paylaşımlar yaptığı hususunu belirtmiş olması

karşısında bununla ilgili delil ve paylaşımların toplanmadığı anlaşılmakla, davacı tarafın gösterdiği delillerin toplanması…” ve ayrıca ilgili kurumlardan ve güvenlik birimlerinden davacı hakkında bilgilerin sorulup sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği, gerekçesiyle kararın ortadan kaldırıldığı ve dosyanın mahkemesine gönderildiği anlaşılmaktadır. Ne var ki ilk derece mahkemesinde yeniden yapılan yargılama sonrasında verilen kararda bozma kararı gerekçesinde sözü edilen araştırmaların yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. Bu belirsizlik BAM Dairesinin sonraki karar gerekçesinde de giderilmiş değildir. Şu halde mahkemelerce maddi olguya dair hususlar açıklığa kavuşturulduktan sonra karar verildiği söylenememektedir.

8. Yukarıda sözü edildiği üzere davanın reddine dair karar da uyuşmazlığın temel unsurları hakkında ilgili ve yeterli bir gerekçe içermemektedir. Bu durum karşısında mahkemelerin yargılamada usul güvencelerine uymadığı sonucuna ulaşılması gerekmektedir. Usul güvencelerine aykırılık ise ilgili maddi hakların ihlal edilmesine yol açmıştır. Açıklanan nedenlerle başvuranın özel hayata saygı ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiği görüşündeyiz.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Bankada çalışan başvurucunun sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlarından ötürü iş akdinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucu ile ilgili bu dosyaya konu sosyal medya paylaşımları incelendiğinde, 17/07/2016 günü alınan ve on dört saatten önce paylaşıldığı anlaşılan çıktı içeriklerinde başvurucunun 15 Temmuz 2016 tarihli silahlı FETÖ darbe girişimi ile ilgili olarak “Dün gece oynanan oyun sonrası hangi görüşten olursanız olun, bu soruları kendinize sorun, bütün darbeler hükümete yapılıyorsa neden bir tane hükümet elemanı vali, kaymakam'a bir şey olmadı, darbeden haberi olmayanlar bir kaç saat sonra nasıl darbeci diye 2.745 hakimi görevden aldı. Bu kadar kısa zamanda nasıl darbeci oldukları tespit edildi. Ülkede sadece 3-5 savaş uçağı mı var? Diğerleri tamirde mi?... Darbecilerin cumhurbaşkanı otelden ayrıldıktan sonra oteli basmasına ne demeli?... Olayın kazananı kimse yapan da odur....” şeklinde paylaşımlarda bulunmuştur.

3. Başvurucunun çalıştığı Banka 25/7/2016 tarihinde sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımların Bankanın saygınlığını ve imajını zedelediği gibi itibar kaybına neden olduğunu tespit ederek 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş akdinin geçerli nedenle feshini düzenleyen 18. maddesi gereğince başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Açılan işe iade davası ile ilgili olarak İş Mahkemesi davalı bankanın geçerli nedenle fesihle başvurucunun iş akdinin feshedildiğini belirttiği 6/12/2018 tarihli red kararında şu gerekçeye yer vermiştir:

“Ülkemizin son derece talihsiz bir şekilde 15 Temmuz'u yaşaması karşısında davacının silahlı darbe girişimini oyun olarak nitelendirmesi işveren tarafından kabul edilebilir bir davranış değildir. Yazılı fesih bildiriminde fesih gerekçesi de açık ve net olarak belirtilmiştir. Sosyal medya hesabından davacı tarafından yapılan bu paylaşımlar bankanın kurumsal

imajını zedeler niteliktedir."

5. Kararın istinaf edilmesi üzerine ise Bölge Adliye Mahkemesi 8/11/2019 tarihinde kesin olmak üzere davanın reddine “Dosya kapsamında mevcut CD içeriğine göre davacının Bank Asya’da hesabı bulunması ve sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımların içeriği dikkate alındığında davalı işverenin iş sözleşmesini fesih nedeni dikkate alındığında feshin şüphe feshi niteliğinde olduğu, işverenden iş ilişkisini sürdürmesinin beklenemeyeceği, feshin geçerli nedene dayandığını anlaşılmış, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, vakıa mahkemesi hakiminin objektif, dosyadaki verilerle çelişmeyen tespitlerine ve uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kurallarına göre, HMK’nın 355. maddesi uyarınca istinaf sebepleriyle sınırlı olarak ve resen kamu düzeni yönünden yapılan inceleme sonucu; ilk derece mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı” şeklindeki gerekçeyle karar vermiştir. Dikkat edileceği üzere burada istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesi kararından farklı olarak feshin şüphe feshi niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

6. Başvurucunun sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlardan ötürü iş akdinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruda Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verirken derece mahkemelerinin başvurucunun yaptığı paylaşımlar ve bu paylaşımlar nedeniyle işveren tarafından iş akdinin sonlandırılması konusundaki niteleme ve değerlendirmelerinin ilgili ve yeterli gerekçe ihtiva etmediğinin söylenemeyeceği (bkz.: §§ 41, 51)gerekçesine dayanmıştır.

7. Elbette ki sıcağı sıcağına 15 Temmuz 2016 tarihli FETÖ’cü darbe girişiminin yaşanmakta olduğu bir zaman diliminde darbe teşebbüsüne yönelik bu biçimdeki açıklamaları gerçekleştirenlerle ilgili hukuki veya cezai yolların devreye sokulması ve işveren bankanın darbeyi öven bir kişi ile çalışmayı sonlandırması mümkün ve gerekli olabilir.

8. Bununla birlikte yürütülen bu hukuki süreçlerin sonrasında kişilerin bireysel başvuru yapması durumunda Anayasa Mahkemesinin bu süreçteki incelemesinin bazı yönleri ile teknik ve hukuken sınırlı bir niteliği haiz olduğunu dikkate almak gerekmektedir. Zira Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurularla ilgili yapacağı inceleme derece mahkemelerinin gerçekleştirdiği incelemeden bazı yönleri ile farklılık arz etmektedir.

9. Bireysel başvuru inceleme yöntemi bağlamında teknik ve sınırlı inceleme yapması gerektiği içindir ki Mahkememiz çoğunluk kararının bu boyutları ile sorunlu olduğunu ifade etmek gerekir. Zira Anayasa Mahkemesi bu konuda ilk elden inceleme ve değerlendirme yapmak yerine bankanın iş akdini feshederken kullandığı gerekçeleri değerlendiren derece mahkemelerinin kararlarından hareketle inceleme yaparak başvuruyu sonuçlandırmak durumundadır.

10. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bu konuda nasıl bir inceleme yöntemi ile bireysel başvuruyu ele alacağı noktasında yakın tarihli Ayhan Deniz ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023) kararı bu standardı ortaya koymaktadır. Bu kararda da yine ağırlıklı olarak aralarında 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsü dönemindeki paylaşımları da kapsayan biçimde FETÖ lehine açıklamalar yapan başvurucu işçilerin iş akitlerinin feshi üzerine mahkemelerin verdiği işe iade kararlarının reddi şeklindeki karar gerekçeleri üzerine Anayasa Mahkemesi özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşırken şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“(…) Yargıtay tarafından da onanan Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinde benzer davalara ilişkin gözetilmesi gereken ilkeler sıralanmış, soyut olarak açıkça ifade edildiği hâlde başvuruculaların söz konusu açıklamalarının somut olarak işyerinde işin görülmesini önemli ölçüde olumsuz olarak etkilediğine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiş; işçiye somut olarak hangi sözleşme yükümlülüğünün yüklendiği ve işçinin, hangi davranışı ile hangi somut sözleşme yükümlülüğünü ihlal ettiği eksiksiz olarak tespit edilmemiş; işverenin zarar gören işletme menfaatlerinin neler olduğu açıklanmamıştır. Başvuruculaların yaptıkları paylaşımlar ile işverenleri olan Şirketin şahsına, mülkiyetine ve hukuken korunan diğer varlıklarına verdikleri zararlar gösterilmediği gibi paylaşımların hangi surette iş sözleşmesi ile güdülen amacı tehlikeye sokacak özellikleri olduğu ve karşılıklı duyulan güveni sarsacak bir davranış olarak nitelendirildiği ortaya konulamamıştır (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinin gerekçesi için bkz. § 10).

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde Anayasa Mahkemesi; başvuranların söz konusu eylemlerinin 4857 sayılı Kanun'un 18. maddesinde yer alan işçinin davranışlarından kaynaklı geçerli sebepler kapsamında değerlendirilmesine yönelik olarak söz konusu mahkemelerin ihtilafa konu içeriklerin niteliklerini ve kullanıldıkları bağlamı, aynı zamanda söz konusu paylaşımların muhtemel etkilerini yeterli derecede ve detaylı bir şekilde incelemediklerini tespit etmiştir. Güncel konularda ve sürmekte olan toplumsal tartışmaları ilgilendiren paylaşımların iş sözleşmesinin feshine gerekçe yapılması karşısında mahkemeler, başvurucular ile işveren arasındaki güven ilişkisinin koptuğu ve paylaşımların iş yerinde olumsuzluğa yol açtığı kabulüne dair ilgili ve yeterli gerekçeler sunamamıştır. Başvuruculaların paylaşımlarının işveren ile aralarındaki güven ilişkisinin kopmasına neden olduğu yönündeki kabulün işverenin tek taraflı beyanına dayandığı ancak paylaşımların sonuçları itibarıyla iş sözleşmesinin sürdürülmesinin işverenden beklenemeyeceği hususunun işveren ve mahkemeler tarafından ortaya konulamadığı anlaşılmıştır.” (Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, §§ 46-47).

11. Oysa somut başvuruya konu olayda ne ilk derece mahkemesi ne de istinaf mahkemesi bahse konu paylaşımların başvurucunun iş akdinin Banka tarafından feshedilmesini neden zorunlu kıldığını ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya koymuştur. Buna rağmen başvurucunun yaptığı paylaşımlar ve bu paylaşımlar nedeniyle işveren tarafından iş akdinin sonlandırılması konusunda derece mahkemelerinin yaptığı niteleme ve değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçe ihtiva etmediğinin söylenemeyeceği biçimindeki çoğunluk kararında yer verilen tespitin (bkz.: § 41) derece mahkemelerinin karar gerekçelerine bakıldığında olgusal gerçeklikle bağdaşmadığını ifade etmek gerekir. Zira derece mahkemelerinin kararlarında bu karşıoyda yukarıda aynen alıntılanan kısımlar dışında (bkz.: yukarıda §§ 4, 5) başvurucunun bahse konu paylaşımının başvurucu ile Banka arasındaki ilişkiyi ne şekilde olumsuz yönde etkilediği ve iş yerinde nasıl olumsuzluğa yol açtığı konusunda yapılmış bir değerlendirme yer almamaktadır. Bu yönü ile Mahkememiz çoğunluk kararındaki tespit doğru değildir.

12. Dolayısıyla derece mahkemeleri bu konuda Anayasa Mahkemesinin Ayhan Deniz ve diğerleri kararında ifade ettiği anlamda bir gerekçe ortaya koyabilmiş değildir. Bu nedenle bu eksiklik Anayasa Mahkemesinin içtihadının devamı adına bu bireysel başvuruda da ihlal sonucuna ulaşılmasını gerektirmektedir.

13. Esasında buradaki ihlal kararı usul temelli bir ihlal olup, bu biçimdeki bir ihlal, derece mahkemelerinin bu konuyu yeniden değerlendirmesini ve ilgili ve yeterli gerekçe ile başvurucunun paylaşımının neden hizmet akdinin sonlandırılması şeklindeki bir müdahale

noktasında Anayasa'nın 13. maddesindeki demokratik toplum düzeninin gerekleri yönünden zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini ve başvurucunun bahse konu paylaşımlarının işverenle arasındaki güven ilişkisini ne şekilde olumsuz yönde etkilediğini ikna edici, ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymasını gerekli kılmaktadır. Yine aynı şekilde başvurucunun iddialarını karşılayıp bunlara yönelik değerlendirmelerde bulunulması da derece mahkemelerinin kararlarında yer almalıdır.

14. Bununla birlikte derece mahkemeleri kararlarında bahse konu paylaşımların neden ifade özgürlüğü kapsamında sayılamayacağı, bu paylaşımı yapanın terör örgütü ile irtibat ve iltisakı nedeniyle Bankada çalışmasının artık mümkün olamayacağı ve başvurucunun paylaşımlarının ifade özgürlüğü kapsamından öte FETÖ-PDY ile irtibat ve iltisak noktasında nasıl bir bağlantısı olduğu hususlarında değerlendirmede bulunmamışlardır. İşte bu biçimdeki gerekçe eksiklikleri bu bireysel başvuruda usul temelli bir ihlal kararı verilmesini zorunlu kılmıştır.

15. Oysa derece mahkemelerinin karalarındaki bu eksikliklere rağmen Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun yaptığı paylaşımlar ve bu paylaşımlar nedeniyle işveren tarafından iş akdinin sonlandırılması konusunda ilk elden değerlendirme yaparak sonuca ulaşan bir yöntemle hareket etmiştir. Bu biçimdeki bir inceleme yöntemi bireysel başvuru inceleme usulü ile bağdaşmamaktadır. Çoğunluk kararında yapıldığı biçimde bireysel başvuru incelemelerinde olay ve olguların ilk elden incelenip değerlendirilmesi esasında derece mahkemelerinin yapması gereken işi Anayasa Mahkemesinin yapması anlamına gelir ki bu durum bireysel başvuru sistemi açısından fevkalade ciddi sorunlara yol açacaktır.

16. Zira bireysel başvuru sistemi "ikincillik" esasına dayalı biçimde çalışmaktadır. Bu sistemde ihlal iddiaları ilk olarak derece mahkemeleri tarafından incelenip somut olarak mahkemeler tarafından karşılanmalıdır. Anayasa Mahkemesi ise ancak derece mahkemelerinin kararlarındaki gerekçelerden hareketle inceleme yaparak bu karar gerekçelerindeki hukuki yaklaşımların hak ihlaline sebebiyet verip vermediğini değerlendirme yetkisine sahiptir. Bu yönü ile Anayasa Mahkemesinin ilk elden değerlendirme yapması, derece mahkemelerinin söylemediğini kendisinin söylemesi bireysel başvuru sistemindeki ikincillik ilkesinin tersyüz edilmesi sonucunu doğurur.

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında da bireysel başvuru yolunun "ikincil niteliği belirgin" bir hak arama yolu olduğu vurgulanmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18). Bireysel başvuruya konu somut olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevidir (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). Anayasa Mahkemesinin ilgili bu makamların yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olamayacağı özellikle vurgulanmalıdır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185).

18. Bireysel başvuru incelemelerinde benimsenmesi gereken bu açık standarda rağmen somut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna ulaşırken Mahkememiz çoğunluğu bireysel başvuruya ilişkin olay ve olguları ilk elden değerlendirerek

hareket ederken somut olay ve olguları mevcut başvuruya benzer olduğunu ifade ederek Burhan Diktepe kararını (B. No: 2018/10550, 21/12/2022) emsal olarak göstermiştir (bkz.: § 44).

19. Oysa bu konuda hem bireysel başvuru inceleme yöntemi boyutu ile hem de bu bireysel başvuruda ulaşılan sonuç itibarı ile emsal alınacak karar Ayhan Deniz ve diğerleri kararıdır. Burhan Diktepe kararı hem daha eski tarihli hem de Bölüm tarafından verilmiş bir karardır. Ayhan Deniz ve diğerleri kararı ise esasında Burhan Diktepe kararındaki inceleme yönteminin bireysel başvuru incelemesi bağlamında sorunlu olduğu gerekçesiyle terkedildiği ve Genel Kurul'dan çıkan bir ihlal kararıdır. Hal böyle iken sonraki tarihli olan Genel Kurul kararı mevcut iken bireysel başvuruya konu olay ve olguları inceleme yöntemi boyutu ile sorunlu biçimde ele alan Bölüm kararı emsal gösterilerek somut başvuruda sonuca ulaşılması içtihadi açıdan da öngörülemez bir durum ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki Ayhan Deniz ve diğerleri kararının somut olay ve olgularının da mevcut başvuruya benzer nitelik arz etmekte olduğu burada belirtilmelidir.

20. Öte yandan Banka 25/7/2016 tarihinde başvurucunun sosyal medya üzerinde yaptığı paylaşımların Bankanın "saygınlığını ve imajını zedelediği gibi itibar kaybına neden olduğu"nu tespit ederek 4857 sayılı İş Kanunu'nun iş akdinin geçerli nedenle feshini düzenleyen 18. maddesi gereğince iş akdini feshetmesine ve açılan işe iade davasında ilk derece mahkemesi davayı aynı gerekçeyle feshetmede sorun görmemesine rağmen istinaf mahkemesi hükmü kesinleştirirken iş akdinin sonlandırılmasını bu konuya ilişkin bir gerekçe ortaya koyamadan şüphe feshine çevirmiştir. Mahkememiz çoğunluğu da istinaf mahkemesinin kararında bir sorun görmemiştir.

21. Bu yönü ile bakıldığında Bankanın itibar kaybı gerekçesiyle iş akdini feshetmesine rağmen istinaf mahkemesi ve Mahkememiz çoğunluğunun şüphe feshine dayalı bir gerekçeyi kullanması bir anlamda "gerekçe ikamesi" niteliğinde olup bu yönü ile de bu nitelikteki bir yaklaşımın hukuken sorunlu olduğunu, bu tür bir gerekçe oluşturma gayretinde bulunmanın bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmadığını ifade etmek gerekmektedir.

22. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlardan ötürü iş akdinin feshedilmesi nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan Mahkememiz çoğunluğunun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketinde belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmakta iken sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlar nedeniyle iş sözleşmesi feshedilmiştir.

2. Başvurucu, fesih işleminin haksız ve geçersiz olduğunu belirterek Banka aleyhine işe iade talepli tespit davası açmış, dava reddedilerek istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkı, özel hayata saygı hakkı ve ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiası ile süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz başvuruda, makul sürede yargılanma hakkının kabul edilemez olduğuna,

özel hayata saygı hakkı ve ifade özgürlüğü hakkının ise kabul edilebilirliğine bizimde iştirak ettiğimiz üzere oybirliği ile karar vermiştir. Mahkememiz başvurucunun, özel hayata saygı ve ifade özgürlüğü haklarının ise ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir. Aşağıda belirtilen sebeplerle Mahkeme çoğunluğunun bu kararına iştirak edilmemiştir.

A. İfade özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Somut olayda, bir banka, başvurucunun sosyal medya paylaşımlarının banka itibarını zedelediği gerekçesiyle iş sözleşmesini feshetmiştir. Açılan işe iade davasında İş Mahkemesi de bu paylaşımların işveren açısından kabul edilemez olduğunu belirterek feshi haklı bulmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrası yaptığı paylaşımlar nedeniyle terör örgütleriyle ilişkisinden şüphe duyulduğunu ve feshin geçerli olduğunu değerlendirmiştir.

6. Şüphe feshinin uygulanabilmesi için, işçinin işlediği ispatlanamayan ancak somut olgulara dayalı bir suç veya borca aykırı ağır bir davranışa ilişkin güçlü bir şüphenin bulunması gerekir. Bu şüphe, iş ilişkisini devam ettirmek için gerekli güveni zedelemelidir. Ayrıca, işverenin olayı aydınlatmak için elinden geleni yapmasına rağmen eylemin kanıtlanamaması ve işçinin savunmasının alınması şarttır. Feshin son çare olarak görülmesi ve şüphenin ağırlığı, işçinin durumu ile işverende oluşan güven kaybı dikkate alınarak tarafların menfaatlerinin dengelenmesi gereklidir.

7. Şüphe nedeniyle iş sözleşmesi feshedilen işçilerin açtığı işe iade davalarında, işverenin tüm delilleri sunması, mahkemelerin ilgili bilgi ve belgeleri araştırması ve şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğunun, güven ilişkisini zedelediğinin somut olarak kanıtlanması gerekmektedir.

8. Mevcut başvurudaki feshin nihai gerekçesi; başvurucunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrası sosyal medya paylaşımları nedeniyle hakkında terör örgütleriyle bağlantılı olduğuna dair şüphe oluşması ve bu şüphenin işverenle arasındaki güveni zedelemesidir. Başvurucunun, darbe girişiminin gerçek olmadığını düşündüğünü ifade ettiği paylaşımlar, sübjektif görüşlerini yansıtmaktadır. Ancak, bu paylaşımların kamu tartışmaları çerçevesinde yapıldığı göz ardı edilmemelidir. Kamu menfaatini ilgilendiren konularda temel hak ve özgürlükler korunmalı ve yetkililerin takdir marjı daraltılmalıdır. Kamu menfaatini ilgilendiren bir husus olduğu dikkate alındığında, kullanılan ifadelerin belirli bir husumet içermesi ve bazı sözlerin belli bir ağırlığa sahip olma ihtimalinin bulunması bu gerekliliği ortadan kaldırmaz (benzer değerlendirmeler için bkz. Melike/Türkiye, B. No: 35786/19,15/06/2021, §§ 47, 48; (Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, § 45).

9. İş sözleşmesinin feshine sebep sosyal medya paylaşımının niteliği, hangi ortamda nasıl yapıldığı ve yaygın olup olmadığı gibi unsurların incelenerek müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir.

10. AİHM, Melike/Türkiye (B. No: 35786/19, 15/6/2021) kararında -diğer unsurlar yanında- söz konusu içeriklerin ilgili sosyal ağ üzerinde çok geniş bir kitleye ulaştığının makamlar tarafından iddia edilmediği, başvurucunun iş yerinde sınırlı bir temsil gücüne sahip olduğu ve paylaşımın okuldaki öğrenci, öğretmen ve diğer çalışanlar üzerinde bir etkisinin olduğunun gösterilemediğine vurgu yapmıştır (Melike/Türkiye, §§ 51-53). AİHM'e göre bu beğenilerin öğrenciler, öğrenci velileri, öğretmenler veya aynı iş yerindeki diğer çalışanlar

tarafından fark edilip edilmediği veya bildirilip bildirilmediği ve bu ifadelerin iş yerinin düzenini ve huzurunu tehlikeye atacak nitelikte olaylara neden olup olmadığı verilen kararlarda dikkate alınmamıştır (Melike/Türkiye, § 52).

11. Somut olayda başvurucu, iş sözleşmesinin feshine neden olan sosyal medya paylaşımlarını kapalı bir grupta yaptığını ve bu paylaşımları aynı gün sildiğini, ayrıca darbe karşıtı içerikler de paylaştığını belirtmektedir.

12. Bu kapsamda başvurucu hakkındaki davada sosyal medya paylaşımının niteliğini, hangi ortamda nasıl yapıldığı ve yaygın olup olmadığı gibi unsurların yargısal denetim kapsamında incelenerek müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekirken somut olayda yargı mercilerinin anılan hususlara yönelik herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir.

13. Yine söz konusu içeriğin ilgili sosyal medya platformlarında çok geniş bir kitleye ulaştığı yönünde de bir iddia bulunmamaktadır. Dahası, görevinin niteliği dikkate alındığında, başvuranın çalıştığı iş yerindeki bilinirliği ve temsil edebilirliğinin kısıtlı olup olmadığı ve sosyal medya platformu üzerindeki eylemlerinin diğer çalışanlar üzerinde önemli bir etkisinin olup olmayacağı yönünde de bir değerlendirme yapılmamıştır.

14. Öte yandan işveren Banka itibarının zedelendiği için iş akdini feshetmişse de yargı mercileri başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı olduğunu araştırmış, Bank Asya'daki hesabı dışında Bylock, tanık vb. herhangi bir delil de elde edememiştir. Mahkemelerce bu paylaşımların içeriği yanında yaygın nitelikte olup olmadığı, işyerindeki çalışanlarca fark edilip edilmediği, işyerindeki çalışmalara etkisi, kamuoyunda olayın sıcaklığıyla tartışılan bir mesele ile ilgili olarak başvurucunun sonraki davranışları üzerinde durulmamıştır.

15. Ayrıca başvurucu hakkında söz konusu paylaşımları nedeniyle açılan herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığının da altı çizilmelidir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında yalnızca sosyal medya paylaşımlarına dair tespite yer vermiş ve akabinde başvurucunun paylaşımlarının işveren nezdinde şüpheye neden olduğunu soyut olarak belirtmekle yetinmiştir.

16. Son olarak başvurucunun sosyal medya paylaşımları sebebiyle ve güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesini fesheden işverenin; kendi nezdinde oluşan şüpheyi gidermeye yönelik her türlü çabayı gösterdiğine dair bir bilgi de somut olayda mevcut değildir. Nitekim söz konusu paylaşımlara dair başvurucunun savunmasının dahi alınmadığı görülmektedir. Derece mahkemelerinin kararlarında da bu hususa yönelik herhangi bir değerlendirme yer almamaktadır. Dolayısıyla derece mahkemeleri tarafından başvurucunun paylaşımları sebebiyle işverenle aralarındaki güven ilişkisinin bozulduğunu gösteren ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

17. Kaldı ki başvurucu sosyal medya paylaşımından dolayı oldukça ağır bir sonuçla karşılaşmış ve işini kaybetmiştir. Karşılaşılan ağır sonuç nedeniyle Yargıtay'ın geliştirdiği ölçütlere göre feshin son çare olması prensibinin bu tür davalarda uygulanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunması için hayati önemde olduğu açıktır. Zira son çare olduğu gösterilmeden temel hak ve özgürlüklerini kullanan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesi söz konusu işçiler ve diğerleri üzerinde caydırıcı bir etkiye neden olacaktır. O hâlde bir iş sözleşmesinin feshinin temel hak ve özgürlüklerin ihlaline neden olmaması için iş ilişkisinin

devam ettirilmesini imkânsız kıldığı değerlendirilen ve doğrudan en ağır yaptırıma bağlanmış olan bu sebeplerin işverence ve daha sonra denetleme yapan derece mahkemelerince hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulmuş olması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Kardelen Yoğungan ve Sonay Tezcan, B. No: 2018/24097, 2/5/2023, § 63; Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023, § 45). Buna karşın başvurucunun iş sözleşmesinin sonlandırılmasında feshin son çare olması prensibinin değerlendirilmediği görülmektedir.

18. Açıklanan gerekçelerle iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkları karara bağlayan derece mahkemelerince ifade özgürlüğüne ilişkin Anayasa'nın 26. maddesindeki güvencelerin gözetildiği bir yargılama yapılmadığı, dolayısıyla anayasal güvencelerin korunması açısından devletin yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmaktadır.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle terör örgütleri ile irtibatlı olduğu sonucuna varılarak iş sözleşmesi feshedilmiş ve işe iade davası reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi C.A. (3) kararında iş sözleşmelerinin feshine ilişkin meselelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınması için meselenin özel hayata saygı hakkını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini ifade etmiş ve bazı ölçütler belirlemiştir (ölçütler için bkz. (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 93-95). Başvuruya konu olayda feshe dayanak olan şüphenin dayanağını başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu iddiası oluşturmaktadır. Bir kimsenin terör örgütü ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunun iddia edilmesinin, tek başına, onun başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı, dolayısıyla da özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağı ve etki doğuracağı muhakkaktır. Mevcut durum itibarıyla başvurucunun duyduğu üzüntü ile endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi ve asgari ağırlık düzeyine ulaştığı konusunda tereddüt bulunmamaktadır. (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Yener Kaya ve diğerleri, B. No: 2021/52529, 9/1/2024, § 13). Bu yönüyle başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında da incelenmesi gerekir.

20. Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, iş sözleşmesinin sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek ve terör örgütleri ile irtibat ve iltisak iddiasına dayalı olarak feshedilmesine ilişkindir. Bu kapsamda ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik devletin yükümlüklerine ilişkin ilkeler aynı şekilde özel hayata saygı hakkının korunması yönünden de geçerlidir.

21. Somut olayda feshin nihai gerekçesi başvurucunun terör örgütleri ile irtibatlı ve iltisaklı olduğuna dair işverende oluşan şüphedir. Bu tür durumlarda başvurulabilecek tedbirlerden olan iş sözleşmesinin feshedilmesi konusunda Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı, iş ilişkisinin tek taraflı bir irade beyanıyla sonlandırılmasını yasaklamamaktadır. Ancak işveren tarafından hayata geçirilen iş ilişkisinin sona erdirilmesine ilişkin tedbirin zorunlu ve başvurulabilecek en son çare olarak nitelendirilebilmesi için ifade özgürlüğü başlığı altında yer verilen hususların somut olarak ortaya konması ve bunun sonucunda işçinin işverenin menfaatine ve beklentilerine aykırı davrandığının belirlenmesi gerekir. Başka bir deyişle işverenin menfaatine zarar vermeyen nedenlerin zorunlu ve son çare olarak başvurulmuş tedbirler olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

22. Somut olayda ise başvurucunun sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek iş sözleşmesinin feshedilmesi yönünden; işveren ve yargı mercilerinin, başvurucunun söz konusu eyleminin şüphe feshi kapsamında kaldığına yönelik değerlendirilmelerinde ihtilafa konu paylaşımların kamusal meseleler kapsamında olup olmadığını, paylaşımların niteliğini ve bilinilirliğini, başvurucunun paylaşımlar sonrasındaki davranışlarını, paylaşımların muhtemel etkilerini yeterli derecede ve detaylı bir şekilde incelemedikleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda ifade özgürlüğü başlığı altında yapılan detaylı değerlendirmeler, özel hayata saygı hakkı açısından da geçerlidir.

23. Kaldı ki Bölge Adliye Mahkemesi kararında; başvurucunun Bank Asya'da hesabı bulunduğunu belirtmiş ise de söz konusu hesapla ilgili olarak mutat bankacılık hareketleri dışında bir hareketlilik olup olmadığını araştırmamış ve anılan hususa ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe oluşturmamıştır.

24. Sonuç olarak uyuşmazlığı karara bağlayan yargı mercilerince özel hayata saygı hakkına ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği bir yargılama yapılmadığı, anayasal güvencelerin korunması açısından devletin yükümlülüklerini yerine getirmediği bu suretle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Selahaddin MENTEŞ Üye Kenan YAŞAR

YAHYA TURGUT

B. No: 2021/43694 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43694

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

YAHYA TURGUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43694)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 22/1/2025 - 32790

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Yahya TURGUT

Vekili : Av. Mahmut ŞATIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında, suç oluşturmayan bazı eylemlere dayanılması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Elâzığ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Elâzığ'da faaliyet gösteren E. A.Ş. ile bu şirket bünyesinde kurulan özel eğitim kurumlarının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kapsamında faaliyet gösterdiği şüphesiyle anılan şirket ile kurumlarda görev yapan ve aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu, ikametgâhında arama yapılmasından sonra kolluğa gelerek teslim olmuştur.

7. Başvurucu; kollukta müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla ve şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde öğretmen olduğunu, E. A.Ş. ye ait olup anılan örgütle irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılan özel G.H. okulunda 2009 yılından itibaren yedi yıldır müdür başyardımcısı olarak çalıştığını, Pak Eğitim Sen ve Eğitim İş adlı sendikalara üyeliklerinin bulunduğunu, okul bünyesindeki olağan eğitim faaliyetleri dışında örgütün talimatı doğrultusundaki herhangi bir eyleme katılmadığını, okulda da bu yönde bir faaliyet gerçekleştirilmediğini, maaşının Asya Katılım Bankası A.Ş.ye (Bank Asya) yatırılması nedeniyle bu Bankada hesap açtırdığını, mutat faaliyetler dışında bu hesabı kullanmadığını savunmuştur. Başvurucu, Elâzığ Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgusunda da kollukta alınan ifadesini tekrar etmiştir.

8. Soruşturma kapsamında yakalanan M.D. istinabe yoluyla Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünde müdafiinin de hazır bulunmasıyla şüpheli sıfatıyla alınan ve Elâzığ 1. Sulh Ceza Hâkimliğinde yapılan sorgusunda da içeriğini tekrar ettiği ifadesinde kendisinin anılan örgütte yer aldığına dair açıklamalarda bulunmuştur. M.D.nin ifadesinde başvurucunun görev yaptığı okuldaki yapılanma ve başvurucuyla ilgili olarak yer verilen anlatımları şöyledir:

i. Örgüt mensuplarının yönlendirmesiyle başvurucunun görev yaptığı okulda 2014 yılında din kültürü öğretmeni olarak çalışmaya başladığını söylemiştir.

ii. Kamuoyunda 17/25 Aralık süreci olarak bilinen dönemde başvurucunun bu olayların

cemaat ile ilgisinin olmadığını, bunun bir oyun olup bu işin cemaatin üzerine bırakılmaya çalışıldığını, 17/25 Aralık ve dershanelerin kapatılması süreçlerinde başvurucunun okuldaki öğrencilere demeç adı altında örgüt lehine konuşmalar yaptığını, bu konuşmalarda dönemin hükûmetini karalayarak Fetullah Gülen'in haklı olduğunu kendisine söylediğini belirtmiştir.

iii. Dershanelerin kapatılması sürecinde örgüt mensuplarının Elâzığ Adalet Sarayı önünde basın açıklaması yaptıklarını, başvurucunun okuldaki öğretmenlere bu basın açıklaması hakkında bilgi verdiğini ve herkesin servisle götürüleceğini söyleyip kendisini de götürdüğünü, başvurucunun da bu eyleme katıldığını aktarmıştır.

iv. Okulda görev yaptığı süreçte örgütün sözde il imamı olan kişinin birkaç kez okula gelip ders saatleri içinde toplantı yaptığını söylemiştir.

v. Okul müdürü olan R.O.nun öğretmenlerle yaptığı toplantılarda öğretmenlerden kurban bağışı ve himmet adı altında para istendiğini, kendisi bu parayı ödemediğinde istenen bedelin maaşından kesildiğini ileri sürmüştür.

9. Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ve şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan Ö.Ç.nin FETÖ/PDY'nin Elâzığ da dâhil olmak üzere birçok ildeki yapılanması hakkında verdiği bilgilere dair ifadesi şöyledir:

i. 2010 yılından itibaren örgüte ait yurtta çalışmaya başladığını, özel G.H. okulunun büyük bir konferans salonu olduğunu, 17/25 Aralık sürecinden sonra eğitim toplantısı yapılacağından bahisle bu salona kendisinin de davet edildiğini, toplantılarda dönemin Zaman gazetesi yazarı A.Ü.nün beyanatlarının sinevizyondan izlettirildiğini belirtmiştir. Ayrıca örgüt adına vaaz veren B.K.nın da bu toplantılara katıldığını, yaşanan süreç konusunda hükûmet aleyhine konuşmalar yapıldığını, bu durumun söz konusu okulların örgüte olan destek ve bağlılığını gösterdiğini, okul müdürlerinin desteği olmadan bu tarz toplantıların okulda yapılamayacağını ileri sürmüştür.

ii. Örgüt bağı olmayan kişilerin örgüte ait okul, yurt ve dershanelerde müdür olarak görev yapamayacağını, bu konumlara yönelik atamaların örgüt tarafından yapıldığını, başvurucunun da çalıştığı okulda yönetici olarak örgütün faaliyetlerini takip ettiğini beyan etmiştir.

10. Başsavcılık, soruşturma sırasında başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine dair kayıtları da getirtmiştir.

11. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 16/2/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede E. A.Ş. ve bu şirkete bağlı okulların örgütsel faaliyetlerine değinilmiş, başvurucuyla ilgili olarak Bank Asya hareketleriyle M.D. ve Ö.Ç.nin şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerine yer verildikten sonra başvurucunun Bank Asyadaki hesabının 17/25 Aralık sürecinden sonra da aktif olduğu, örgüte ait okulda yönetici olarak çalıştığı, okulda gerçekleşen örgütsel toplantılara katıldığı, örgütsel talimat doğrultusunda Elâzığ Adalet Sarayı önünde gerçekleşen toplantıya öğretmenleri götürdüğü ve kendisinin de bu eyleme katıldığı, okulda örgüt adına himmet toplayıp örgüt lehine konuşmalar yaptığı, çocuklarının örgüte ait okullarda eğitim aldığı ve çalışma hayatının da örgüte ait okullardan ibaret olduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

12. Elâzığ 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yürütülen yargılamanın 24/7/2017 tarihli celsesinde başvurucu ve davanın diğer sanıklarından M.D. hazır bulunmuştur. Başvurucu;

bu celsede yapılan sorgusunda önceki savunmalarına ek olarak önceden görev yaptığı okullarda da yöneticilik yaptığı için anılan okulda örgüt talimatı olmaksızın müdür yardımcısı olarak çalıştığını, önceden çalıştığı okullarla son çalıştığı okulun örgütle bağlantısı olup olmadığını bilmediğini beyan etmiştir. Başvurucuya Ö.Ç. ve M.D.ye ait ifadeler okunduğunda ise Ö.Ç.yi öğrenci velisi olması nedeniyle tanıdığını ancak onunla herhangi bir diyaloğu olmadığını, M.D.nin aleyhe beyanlarını kabul etmediğini, okulda örgütsel hiçbir faaliyet yürütmediğini, Elâzığ Adalet Sarayı önünde yapılan eyleme katılmadığını, kimseye de katılması konusunda telkinde bulunmadığını savunmuştur.

13. M.D.nin sorgusu başvurucunun da hazır bulunduğu 25/7/2017 tarihli 7. celsede yapılmıştır. M.D. beyanında örgüt yapılanmasına ilişkin açıklamalarının ve davanın diğer sanıklarına yönelik soruşturma evresinde verdiği suçlayıcı beyanlarının doğru olmadığını, kollukta alınan beyanı sırasında kolluk görevlilerinin kendisini tehdit ettiğini, avukatının da etkin pişmanlıktan faydalanması hâlinde cezasının azalacağını söyleyip bir süre sonra karakoldan ayrıldığını, ifadesinde yer alan hususların kolluk görevlileri tarafından yazıldığını ve doğru olmadığını savunmuştur. Mahkemece yargılamanın 26/7/2017 tarihinde devamına karar verilmesi üzerine başvurucu ve müdafii, M.D.nin de hazır bulunduğu bu celsede söz alarak önceki savunmaları tekrar etmiş; ayrıca M.D.nin soruşturma evresinde alınan ifadesinden döndüğünü, bu nedenle suçlayıcı beyanların hükme esas alınamayacağını savunmuştur.

14. Mahkeme 26/7/2017 tarihli celsede Ö.Ç.nin istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasını kararlaştırmıştır. Bu doğrultuda Bolu Ağır Ceza Mahkemesince 29/11/2017 tarihinde tanık sıfatıyla beyanı alınan Ö.Ç. örgüt yapılanmasına ve anılan örgütte yer aldığını söylediği kişilere dair önceden alınan beyanlarını tekrar ettiğini ifade etmiş, başvurucu özelinde yeni bir açıklamada bulunmamıştır. Yargılamanın 12/12/2017 tarihli 15. celsesinde Ö.Ç.nin istinabe yoluyla alınan ifadesi başvurucu ve müdafiine okunduğunda tanığın bu beyanında başvurucu hakkında bir açıklamada bulunmadığını, önceki suçlayıcı ifadeyi ise kabul etmediklerini ifade etmiştir.

15. Yargılamanın 1/3/2018 tarihli 23. Oturumunda başvurucunun talebi üzerine duruşmalardan bağışık tutulmasına karar verilmiştir. Diğer yandan Başsavcılık, celse arasında F.B.nin terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturma sırasında verdiği ifadeye ve bu kişiye kolluk tarafından yaptırılan teşhis işlemine dair tutanağı davanın sanıklarıyla ilgisi bulunduğundan bahisle Mahkemeye göndermiştir. Gönderilen belgeler arasında yer alan ve F.B.nin 6/3/2018 tarihinde müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla kollukta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

i. 2011 yılından sonra başvurucunun görev yaptığı okulda darbe girişiminin yaşandığı tarihte kütüphaneci olarak çalıştığını, FETÖ/PDY ile bir irtibatının olmadığını söylemiştir.

ii. Başvurucunun okulda müdür yardımcısı olarak çalıştığını, o dönemde başvurucunun kendisine kurumlarda çalışan öğretmenlerin iller arasında tayin edildiğini, tayinci olanların örgüte mensup kişiler olduğunu anlattığını belirtmiştir.

iii. Zaman gazetesi aboneliği için öğretmenlere abone yapma hedefi verildiğini, öğretmenlerin de bu hedefi tutturmaya çalıştığını, kendisinin anılan gazeteye abonelik sürecinde başvurucunun referans olarak görünmesinin bu hedeften kaynaklanmış olabileceğini söylemiştir.

iv. İsmini hatırlamadığı, ancak başvurucunun "Bizim derneğimiz" dediği bir derneğe

kendisini e-devlet sistemi üzerinden üye yaptığını savunmuştur.

v. Okul müdür ve yardımcıları tarafından kurban yardımı ve bağış yapması veya bunu yapabilecek kişileri bulması hususunda kendisinden talepte bulunulduğunu belirtmiştir.

vi. Aralarında başvurucunun da bulunduğu kişilerin kendisini okulda yapılan örgüt toplantılarına çağırdığını beyan etmiştir.

16. Başvurucunun ve mazeret dilekçesine istinaden müdafiinin de hazır bulunmadığı 27/4/2018 tarihli 26. celseye dair duruşma tutanağında Mahkemece F.B.nin ifadesine dair tutanağın dosyaya sunulduğu ve okunduğu belirtilmiştir. Bu celsede Başsavcılık esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Mütalaada başvurucunun örgüt okullarında yönetici olarak görevlendirildiği, toplantıda örgütün görüşleri doğrultusunda konuşmalar gerçekleştirdiği, adliye önünde örgütsel talimat üzerinde gerçekleşen toplantıya bir kısım kişinin katılımını sağladığı, bu yönde talimat verdiği, kendisinin de anılan toplantıya katıldığı, öğretmenlerin maaşlarından kurban parası adı altında para kesilmesini sağladığı, himmet topladığı, okulda gerçekleşen ve il imamının da bulunduğu örgüt toplantılarına katıldığı, Bank Asya hesabının 17/25 Aralık sürecinden sonra da aktif olduğu, çocuklarının örgüt okullarında eğitim aldığı, çalışma hayatının örgüt okullarından ibaret olduğu, M.D., Ö.Ç. ve F.B. nin başvurucu aleyhine beyanda bulundukları belirtilmiş, bu suretle başvurucunun atılı suçu işlediğinden bahisle cezalandırılması talep edilmiştir. Bu celseye dair duruşma tutanağı, başvurucu müdafiine 7/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, celse arasında Mahkemeye sunduğu 5/7/2018 tarihli dilekçede önceki savunmalarına ek olarak F.B.nin beyanında geçen hususlara dair anlatımlarda bulunmuş; bu bağlamda Zaman gazetesine abonelik hususunda bu kişiye referans olmadığını savunmuştur.

18. Mahkeme 25/10/2018 tarihli 34. celsede hazır bulunan başvurucu ve müdafiine Başsavcılığın esas hakkındaki mütalaası ile başvurucuya ait dijital materyallere ilişkin olarak celse arasında dosyaya sunulan veri inceleme raporunu okumuştur. Başvurucu ve müdafii veri inceleme raporu ile mütalaayı kabul etmediklerini belirtmiştir.

19. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda yer verilen ve Elâzığ'daki örgüte müzahir tüzel kişilere, bu kuruluşlara ait okullara ve anılan kuruluşlarda yer alan gerçek kişilerin örgütle irtibatına dair açıklamalar şöyledir:

i. Elâzığ'da aralarında E. A.Ş.nin de bulunduğu şirketlerin Elâzığ il yapılanmasında örgütün insan kaynağının devşirildiği okul,dershane gibi kurumların bağlı bulunduğu şirketlerden olduğu, bu şirketin ticaret mantığıyla işletilmediği, hissedarların hisselere karşılık para ödemeyip hisseleri devrederken ya da hisse karşılığı bedel veya kâr payı almadıkları belirtilmiştir.

ii. Şirket faaliyetlerinin örgütün "tayine tabi" olarak vasıflandırılan üst düzey yöneticileri eliyle yürütüldüğü, önemli kararların bile toplantı icra edilmeksizin örgütün tayine tabi elemanları tarafından alındığı aktarılmıştır.

iii. Örgüt mensubu çalışanların devlet memurlarında olduğu gibi atama, tayin, terfi, tenzil gibi çalışma şartlarının örgüt merkezinden planlandığı, tayinlerin her yıl belirli aylarda açıklandığı, bu bağlamda "tayine tabi personel" tabirinin ve bu adla anılan personel rejiminin "paralel devlet" tanımlamasını doğrular biçimde örgütün kemik kadrosu olarak

vasıflandırılan personellere verilen isim olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla örgüte bağlı kuruluşlarda çalışan personelin de örgüt içi tayine tabi olarak faaliyet gösteren ve örgütün amacını bilen kişiler oldukları belirtilmiştir.

iv. Pak Eğitim Sendikasının da örgütsel amaçlarla kurulup sonradan örgütle irtibatı nedeniyle kapatılan sendikalardan olduğu tespitine yer verilmiştir.

20. Mahkeme bu tespit ve değerlendirmelerin ardından başvurucu hakkında elde edilen delillere değinmiş ve başvurucunun 2014 yılından sonraki Bank Asya hesap hareketlerine, kendisine ait dijital materyallerde "Fuat Avni, emre uslu, #HayırseverlerTutukluTeröristlerDışarda" isimli, örgütle irtibatlı hesapların bulunduğuna ve yüklü uygulamalar kısmında "Aktif Haber" isimli adrese rastlandığına dair tespitler içeren veri inceleme raporuna, örgüte ait okulda yönetici olduğuna ve başvurucu hakkında beyanda bulunan M.D., Ö.Ç. ve F.B.nin ifadelerine yer vermiştir. Mahkeme, M.D.nin önceki ifadelerinin müdafii huzurunda alındığı ve diğer ifadelerle uyumlu olduğu gerekçesiyle sorgudaki beyanları yerine soruşturma evresinde verdiği ifadeleri başvurucu yönünden hükme esas almıştır.

21. Mahkeme; kararda yer verdiği deliller uyarınca başvurucunun örgüte ait okullarda yönetici olarak görevlendirildiği, örgütün görüşleri doğrultusunda örgütü ve Fetullah Gülen'i öven konuşmalar gerçekleştirdiği, Elâzığ Adalet Sarayı önünde örgütsel talimat üzerine gerçekleşen gösteriye bir kısım kişinin katılımı yönünde talimat verdiği ve kendisinin de katıldığı, öğretmenlerin maaşlarından kurban parası adı altında para kesilmesini sağladığı, örgütle iltisaklı olan Pak Eğitim İş Sendikasına üye olduğu, himmet topladığı, Bank Asya hesabını talimat tarihlerine uygun şekilde kullandığı, dijital materyallerinde örgütün sosyal medyaya ilişkin eylemlerini gerçekleştiren bazı hesapları takip ettiği ve bu eylemlere 17/25 Aralık sürecinden sonra da devam ettiği sonucuna ulaşmış ve bu tespitler doğrultusunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğini değerlendirmiştir. Gerekçeli kararda; başvurucunun örgütün tayine tabi personellerinden olduğuna, anılan okulda idareci olarak görev yapılmasının örgüt açısından önem taşıyan bir husus olduğuna, Elâzığ Adalet Sarayı önünde örgütsel talimat üzerine gerçekleşen gösteriye bir kısım kişinin katılması yönünde onlara talimat verip kendisinin de katıldığına dair tespitler aynı zamanda cezasının bireyselleştirilmesi açısından atılı suç için öngörülen temel cezadan artırım yapılmasını gerektiren neden olarak da değerlendirilmiştir.

22. Başvurucu müdafii bu karara karşı başvurucunun örgüt içi tayinle atanmadığını, kararda yer verilen sendikaya üye olmadığını, bu hususlara karşı aşamalarda diyeceklerinin başvurucuya sorulmadığını, Bank Asya hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğunu, yargılama sırasında M.D.nin suçlayıcı beyanlarından dönmüş olması nedeniyle önceki ifadelerinin hükme esas alınamayacağını ve F.B.nin beyanının başvurucuya sorulmadığını, bu durumun savunma hakkını kısıtladığını, ayrıca bu kişinin başvurucu hakkında suçlayıcı beyanda bulunmadığını ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/1/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

23. Başvurucu ve müdafii, istinaf başvuru dilekçesinde ileri sürülen itirazlarını yineleyerek Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz talebi, Yargıtayca 12/4/2021 tarihinde reddedilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararı onanmıştır. Anılan kararda Yargıtay, başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğundan bahisle atılı suçun sübutu açısından delil olarak

değerlendirilemeyeceği açıklamasına yer vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. Tanık sorgulama hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 19-28; Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 18-27.

25. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9-19; İlhami Aksu, B. No: 2018/36918, 15/6/2022, §§ 20-22; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 64-70; Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 28-33.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada hazır edilmediğini, soruşturma evresinde dosyaya eklenen tanık beyanlarının kovuşturma evresinde tartışılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde;

i. Kabul edilebilirlik incelemesinde iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

ii. Bakanlık esasa ilişkin ise başvurucunun tanıklardan M.D. ile aynı oturumlarda sanık olarak hazır bulunup bu kişiyi sorgulama imkânı bulabildiğini, tanık Ö.Ç.nin istinabe yoluyla alınan beyanının duruşmada okunması üzerine başvurucunun bu beyana karşı itirazlarını etkili şekilde ileri sürebildiğini aktarmıştır.

iii. Sonuç olarak Bakanlık; ilgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi içtihadına yer vererek başvuru incelenirken Anayasa'nın, ilgili mevzuat ve içtihadın yanı sıra somut olayın kendine özgü şartlarının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

29. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere

dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

31. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkına ilişkin verdiği bir kararda, bir delilin belirleyici olup olmadığının sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35).

32. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

33. Başvurucu, bireysel başvuru formunda beyanları hükme esas alınan tanıkların mahkeme huzurunda ifadelerinin alınmadığını ileri sürmüşse de istinaf ve temyiz kanun yolu başvuru dilekçelerinde bu itirazını davanın diğer sanığı olan M.D. ile tanık Ö.Ç.nin beyanları açısından dile getirmemiş ve bu iki tanıktan yalnızca M.D.nin soruşturma evresinde verdiği suçlayıcı ifadeleri yargılama sırasında tekrar etmediğini belirterek onun önceki ifadelerinin hükme esas alınamayacağını savunmuştur (bkz. §§ 22, 23). Diğer yandan başvurucunun anılan dilekçelerdeki tanık sorgulama hakkına yönelik tek itirazı, yalnızca tanıklardan F.B.nin istinabe yoluyla alınan ifadesinin beyanının kendisine sorulmadığına yöneliktir. Dolayısıyla kanun yollarına başvuru dilekçeleri ile tanık sorgulama hakkına yönelik bireysel başvuru formunda yer verilen anlatımlar birlikte değerlendirildiğinde M.D. ve Ö.Ç.nin beyanlarıyla ilgili olarak tanık sorgulama hakkı yönünden başvuru yolları usulüne uygun tüketilmediğinden başvurucunun anılan hakka yönelik ihlal iddiası yalnızca F.B.nin kendisi hakkında yürütülen soruşturma sırasında alınıp yargılama sırasında dosyaya sunulan ve mahkûmiyet kararına esas alınan beyanıyla sınırlı olarak incelenmiştir.

34. Mahkeme; mahkûmiyet kararında başvurucunun örgütle iltisaklı okulda yönetici olarak çalışmasına, yine örgütle iltisaklı sendikaya üye olmasına, kendisinde ele geçirilen dijital

materyallerde örgütle ilgili sosyal medya hesaplarını takip ettiğine dair veri elde edilmesine, Bank Asya hesap hareketlerine ve aynı davanın birden çok celsesinde birlikte hazır bulunduğu M.D.nin soruşturma evresinde alınan ifadesine ve duruşmada sorgulamadığı tanıklar Ö.Ç. ile F.B.nin başvurucunun anılan okulda yönetici olarak görevlendirilmesi ve sonraki süreçte gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlere dair suçlayıcı beyanlarına dayanmıştır. Buna ek olarak Mahkeme, tanık Ö.Ç. ile F.B.nin beyanları uyarınca başvurucunun örgüt mensubu olması nedeniyle örgüt içi tayinle bu okulda görevlendirildiğine ve tanık M.D.nin beyanı uyarınca da başvurucunun örgüt talimatıyla gerçekleştirildiği kabul edilen Elâzığ Adalet Sarayı önündeki gösteriye, okuldaki öğretmenlerin katılımını organize ettiğine dair olguları başvurucuya verilecek olan ceza yönünden artırım nedeni olarak değerlendirmiştir (bkz. § 21). Yargıtay ise onama ilamında, hükme esas alınan bu deliller arasındaki Bank Asya hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyeti olduğu gerekçesiyle delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 23).

35. Mahkeme, başvurucu aleyhinde beyanda bulunan tanık F.B.nin başka bir soruşturmada verdiği ifadede başvurucu hakkında yaptığı açıklamalara ilişkin tutanakları dosyaya alarak bunların duruşmada okunmasıyla yetinmiştir. Dolayısıyla beyanı hükme esas alınan tanık F.B. duruşmada dinlenmemiştir.

36. Mahkeme, tanık F.B.nin başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmaya getirilerek ya da SEGBİS vasıtasıyla dinlenmesinin gerekli olup olmadığıyla ilgili olarak bir değerlendirme yapmamış; tanığın başka soruşturmada verdiği ifadesinin başvurucunun hazır bulunmadığı oturumda okunmasını, bu beyanın hükme esas alınabilmesi için yeterli görmüştür. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunda bu hususta dile getirdiği itirazı Bölge Adliye Mahkemesince de dikkate alınmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık F.B.yi sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

37. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

38. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde F.B.nin başka soruşturmada şüpheli olarak alınan savunmasında başvurucu aleyhine verdiği ifadenin ağırlığı hususunda yargı mercilerince herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Bununla birlikte mahkûmiyet hükmü kurulmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesinde F.B.nin beyanlarının yegâne veya belirleyici delil niteliğinde olmadığı, birçok delil yanında F.B.nin beyanlarının da delil olarak hükme ve alt sınırdan uzaklaşılmasına esas alındığı anlaşılmıştır (bkz. § 21). Mahkeme; tanık F.B.nin suçlayıcı beyanları dışında başvurucunun müdafii eşliğinde duruşma sırasındaki savunmaları, tanıklar M.D. ile Ö.Ç.nin beyanları, örgütle iltisaklı okulda yönetici konumunda çalışması ve kendisinde ele geçirilen dijital materyallerde yer alan veriler gibi pek çok delile dayanmıştır.

39. Ayrıca başvurucunun bireysel başvuru formunda tanıkların suçlayıcı beyanları dışında, anılan dosyadaki diğer delillere yönelik olarak beyanda bulunma imkânından yoksun bırakıldığı yönünde bir şikâyetinin olmadığı, tanıklardan M.D. ile aynı celselerde hazır bulunup başvurucunun bu kişinin hem soruşturma evresinde hem de sorgusunda alınan savunmalarına karşı etkili itirazda bulunma imkânına sahip olduğu ve tanıklar M.D. ve Ö.Ç.yi duruşmada sorgulayamadığına dair kanun yolu başvuru dilekçelerinde herhangi bir itiraz ileri sürmediği de vurgulanmalıdır. Öte yandan Başsavcılığın F.B.nin başvurucu hakkında suçlayıcı beyanda bulunduğuna dair açıklamanın yer aldığı esas hakkında mütalaasını içeren duruşma tutanağı başvurucu müdafiine tebliğ edilmiş (bkz. § 16), başvurucu da celse arasında Mahkemeye sunduğu dilekçe ile F.B.nin beyanına dair açıklamalarda bulunarak (bkz. § 17) kovuşturma evresinde bu delil üzerinde görüş bildirme ve itirazlarını sunma imkânına da sahip olmuştur. Dolayısıyla duruşmada sorgulanamayan tanık F.B.nin beyanının delil olarak kabul edilmiş olmasının yargılamanın bir bütün olarak adilliğine zarar vermediği ve bunun tanık sorgulama hakkına aykırılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yönündeki iddia ve itirazlarına karşılık yargı mercilerince yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden incelenmiştir.

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

44. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

45. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda

gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

46. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

47. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

48. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekli değildir. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal, §§ 60, 61).

49. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

50. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün

niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay, terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiği, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasının şart olduğunu belirtmektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

51. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

52. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının, katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu, § 21).

53. Yargı mercilerinin değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konulmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarihin verilmesi yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

54. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir.

Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceğinin belirlenmesi meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanında değildir (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvurucu hakkındaki gerekçeli kararın içeriği gözönüne alındığında mahkûmiyetin temel olarak başvurucunun örgütle irtibatı nedeniyle kapatılan sendikaya üye olmasına, Bank Asya hesap hareketlerine, kendisinde ele geçirilen dijital materyallere ilişkin bilirkişi raporunda yer verilen tespitlere ve tanık beyanlarına dayandığı anlaşılmıştır. Buna karşın Yargıtay kararında, başvurucunun mutat Bank Asya hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair Mahkemenin tespit ve değerlendirmeleri açısından Yargıtay kararında yer verilen açıklama da dikkate alınmalıdır.

56. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan sendika üyeliği ve toplantıya katılma delilleri de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir.

57. Somut olayda Mahkeme; sendika üyeliği ile toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma dışında başvurucunun "örgüt içi tayine tabi" olarak örgüte ait okulda yönetici olarak çalışması ve bu görevi sırasında 2014 yılından itibaren örgüt adına kurban parası ve himmet adı altında para toplanmasını sağlaması, örgüte yönelik soruşturmaların yürütüldüğü süreçte okulda öğrencilere örgütü ve Fetullah Gülen'i öven konuşmalar yapması, okuldaki öğretmenlerin örgüt talimatıyla Elâzığ Adalet Sarayı önünde gerçekleşen protesto eylemine katılmalarını organize edip bu eyleme katılması ve kendisinde ele geçirilen dijital materyallerde örgüt tarafından kullanılan sosyal medya hesaplarını takip etmesi şeklindeki delillere de dayanmıştır. Gerekçeli kararda, ayrıca başvurucunun söz konusu eylemleri "örgüt içi tayine tabi" olarak yerine getirdiği ifade edilerek bu eylemleriyle örgütün nihai amacını bilmediğinden söz edilemeyeceği ve gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dâhil olmayı tercih ettiği tespitleri yapılmıştır (bkz. §§ 19, 21).

58. Böylelikle Mahkemenin dosya kapsamındaki tüm delilleri bir bütün olarak değerlendirmek suretiyle oluşturduğu kabulün somut olayın şartlarına göre temelsiz ve keyfî olmadığı vurgulanmalıdır. Nitekim Mahkeme, örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan sonra dahi başvurucunun terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyarak örgütün nihai amacını bildiği sonucuna varmış ve aksi yöndeki savunmalarına itibar etmemiştir. Mahkemenin bu yorumunun kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle

çelişmediği ve öngörülebilir olduğu anlaşılmıştır. Mahkeme, atılı suçun unsurlarını netleştirirken öngörülebilir ve suçun mahiyetine uygun olma konusunda özen göstermiştir. Buna göre başvurucunun yukarıda anılan eylemleri dolayısıyla bu oluşumun suç işlemek amacında olduğuna ve üzerine atılı örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda bulunduğuna ilişkin varılan sonucun temelsiz olduğu söylenemez.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

60. Başvurucunun;

i. Örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmasının mahkûmiyet kararında delil olarak kullanılması nedeniyle çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Serkan Acar (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 22-25) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle,

ii. Soruşturma evresinde gizlilik kararı alınması sonucunda dosya içeriğine erişilememesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle,

iii. Bank Asya kayıtlarının yargılamada delil olarak kullanılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Hikmet Balabanoğlu (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24), muhakeme sürecinde kendisine ve yakınlarına ait kişisel bilgilerle telefon iletişim verilerine erişilmesi ve bunların delil olarak kullanılması nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ve isnat edilen eylemler nedeniyle başka kişiler hakkında adli soruşturma yürütülmemesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) ve yargılamanın sonucunun adil olmaması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR TOPRAK

B. No: 2022/2407 | Karar tarihi: 09.10.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2407

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

KADİR TOPRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2407)

Karar Tarihi: 9/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2025 - 32777

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Kadir TOPRAK

Vekili : Av. Yusuf EŞBERK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müdafinin sağlık mazeretinin kabul edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Tüm dünyayı ve ülkemizi birçok alanda etkileyen ve COVID-19 olarak adlandırılan yeni tip bir virüsün 2019 yılının sonlarında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Vuhan şehrinde görülmesinin ardından 11/3/2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. Türkiye de bu salgından etkilenmiş, Sağlık Bakanlığı tarafından ilk COVID-19 vakasının 11/3/2020 tarihinde teşhis edildiği açıklanmış ve bu tarihten itibaren salgınla mücadele etmek için yetkili makamlar tarafından bazı tedbirlerin uygulanması yoluna gidilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 05/04/2023, § 5). Alınan birçok tedbirin yanı sıra hastalığa yakalanan ve hastalarla temaslı olan kişilere yönelik olarak karantina ve izolasyon gibi tedbirler uygulanmıştır.

6. Salgının etkilerinin devam ettiği dönemde başvurucu hakkında yapılan bir şikâyet üzerine Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma sonucunda başvurucunun basit yaralama suçundan cezalandırılması talebiyle 12/4/2021 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

7. Adana 8. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Duruşmanın 21/9/2021 tarihli ilk celsesine müdafii ile katılan başvurucu, müştekinin saldırısı üzerine başlayan tartışmada müştekiye vurduğunu belirtmiştir. Duruşma Tutanağı'na göre başvurucu, sonraki duruşmalardan bağışık tutulmak istemiş; müşteki, usulüne uygun davetiye tebliğ edilmesine rağmen duruşmaya katılmamıştır. Mahkeme başvurucunun duruşmadan bağışık tutulma talebi konusunda bir değerlendirme yapmamış, duruşmaya katılmayan müştekinin zorla getirilmesine karar vererek duruşmayı 7/12/2021 tarihine ertelemiştir.

8. Başvurucu müdafii 7/12/2021 tarihinde saat 08.32'de sağlık sorunları nedeniyle duruşmaya katılamayacağını bildiren mazeret dilekçesini Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla Mahkemeye sunmuştur. İkinci celsenin Duruşma Tutanağı'na göre zorla getirilmesine karar verilen ancak adresinde ulaşılamayan müşteki duruşmada hazır edilememiştir. Bu celsede Mahkeme, müdafinin mazeretini belgelendirmediği gerekçesiyle -yargılamanın geldiği aşamayı da gözönünde bulundurarak- reddetmiş; yargılamaya katkı sağlamayacağı kanaatiyle müştekiyi dinlemekten vazgeçmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, Mahkeme savunmanın hazır bulunmadığı bu celsede başvurucunun anılan suçtan 2.400 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

9. Sağlık sorunları nedeniyle mazeret dilekçesi sunan ve hastaneye başvurarak COVID-19 testi veren başvurucu müdafiinin anılan hastalığa yakalandığı 8/12/2021 tarihinde

sonuçlanan test ile tespit edilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 10/12/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüphelinin veya sanığın müdafi seçimi" başlıklı 149. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir."

12. 5271 sayılı Kanun'un "Ara verme" başlıklı 190. maddesi şöyledir:

"(1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

(2) 176 ncı maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır."

2. Yargıtay Kararları

13. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 16/5/2024 tarihli ve E.2024/1105, K.2024/6846 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını sunmasından sonraki celseden önce rahatsızlığı nedeniyle duruşmaya katılamayacağına dair 03.12.2021 tarihli sağlık raporunu mazeret dilekçesi ekinde sunan, dilekçesinde esas hakkındaki mütalaayı iki gün önce öğrendiğini söyleyip rahatsızlığının devamı halinde müdafii tutmak istediğini belirten ve öncesinde yapılan 06.11.2020 ve 09.07.2021 tarihli duruşmalara da katıldığı dosya kapsamından anlaşılan sanığın mazeretinin, '...iki yıldır sürekli benzer sağlık sebepleriyle mazeret dilekçesi gönderdiği, duruşmalara katılmadığı, müdafii seçerek duruşmalara göndermediği, esas hakkındaki mütalaaya yönelik bilgi sahibi olduğu...' biçiminde yerinde olmayan gerekçeyle reddedilerek, sanığın savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

14. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 13/5/2024 tarihli ve E.2022/6654, K.2024/6430 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemece 14.09.2021 tarihli duruşmada Cumhuriyet savcısına varsa tevsii tahkikat yoksa mütalaasını sunmak üzere süre verildiği, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını hükümlerin verildiği 23.11.2021 tarihli duruşmada açıkladığı ve duruşma gününden haberdar olan sanıklar müdafiilerinin duruşmadan önce ayrı ayrı sundukları dilekçeleriyle başka mahkemelerdeki duruşmaları nedeniyle celseye katılamayacaklarını ifade edip Cumhuriyet savcısının mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere süre talep etmelerine rağmen, Mahkemece anılan talepler reddedilerek sanıkların mahkûmiyetlerine karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı Kanun'un 197 nci maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çelişmeli yargılamanın gereği olan silahların eşitliği ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddeleri ile

teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alındığında, sanıklar müdafiilerinin mazeretleri kabul edilerek Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunma yapma imkânı tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, yargılamaya devam edilip hükümler kurulması suretiyle sanıkların savunma haklarının kısıtlanması, hukuka aykırı bulunmuştur."

15. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 8/4/2021 tarihli ve E.2018/6712, K.2021/3540 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar hakkında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan açılan kamu davasına ilişkin yargılamanın toplam 3 oturumda tamamlandığı, ilk iki oturumda hazır bulunan sanıklar müdafinin, iddia makamı tarafından esas hakkında mütalaanın sunulup, bu mütalaa doğrultusunda mahkûmiyet hükmünün kurulduğu 18.12.2014 tarihli 3. oturum için 'Yayladağı Adliyesi ve İcra Dairesindeki işleri nedeniyle duruşmaya katılamayacağından' bahisle mazeret dilekçesi vermiş olması karşısında, 5271 sayılı CMK'nin 197. maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çekişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; sanıklar müdafiinin mazeretinin kabulü ile sözlü savunma yapma imkân tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, mazeret dilekçesi sunup duruşmanın ertelenmesini isteyen sanıklar müdafiinin talebi reddedilerek yargılamaya yokluğunda devam edilip hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

16. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 30/11/2022 tarihli ve E.2021/11645, K.2022/14041 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"26/04/2021 tarihli mazeret dilekçesi ile 29/04/2021 tarihli celse için koronavirüs hastalığının izolasyon sürecinde olduğundan bahisle duruşmaya katılamayacağını ve duruşmanın başka bir güne ertelenmesini talep eden sanık müdafinin mazeretinin kabulüne karar verildiği hâlde, aynı celsede hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

17. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 21/2/2024 tarihli ve E.2022/5856, K.2024/1592 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın savunmasının alınması için talimat mahkemesince açılan celseye, sanık müdafii tarafından, 27.04.2022 tarihli, 'sanığın covid olduğunu' ve bu nedenle duruşmanın başka bir güne ertelenmesini bildirir mazeret dilekçesi gönderilmesine rağmen, sanık müdafinin mazeret dilekçesi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmeden, yargılamaya devamla yazılı şekilde ilk derece mahkemesinin verdiği cezadan daha ağır bir cezaya karar verilmesi suretiyle savunma hakkının kısıtlanması hukuka aykırı bulunmuştur."

18. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 29/4/2019 tarihli ve E.2018/7035, K.2019/3071 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"20. 11.2017 tarihli 2. celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkında mütalaanın sunulması üzerine sanık ve müdafince mütalaya karşı süre istendiği, sanık müdafinin 12.12.2017 tarihli dilekçesi ile sağlık sorunlarını gerekçe göstererek 13.12.2017 tarihli oturuma katılamayacağını bildirmesi ve sanığın da 13.12.2017 tarihli duruşmada müdafisinin olmaması nedeniyle savunmasını hazırlayamadığını, ek süre talep ettiğini beyan ettiği nazara alındığında, mahkemece sanık müdafinin sağlık mazeretinin neden kabul edilmediği karar yerinde tartışılmadan gerekçesiz olarak reddedilmek suretiyle savunma

hakkının kısıtlanmasına yol açacak ve bu hakkın kullanılmasını etkisiz kılacak şekilde CMK'nın 176/4, 190/2. ve 216. maddelerine aykırı olarak hüküm kurulması [bozmayı gerektirmiştir.]"

19. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 19/9/2023 tarihli ve E.2021/19587, K.2023/5735 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılamanın 20.03.2018 tarihli celsesinde Cumhuriyet savcısı tarafından esasa ilişkin mütalanın sunulduğu, sanık müdafiinin duruşmaya katılamayacağını bildiren mazeret dilekçesi sunduğu, buna rağmen İlk Derece Mahkemesince 'CMK'nın 190 ıncı maddesi gereğince duruşmanın ara verilmeden sonuçlanmasının gerekmesi, mahkememizce duruşma günleri belirlenirken sanık müdafiilerinin defter durumlarına göre hareket edilmesi, mahkememizdeki son duruşmaya katılmış olan sanık müdafiinin rızası ile duruşma gününün belirlenmiş olması, ByLock uygulaması içeriklerinin 15.01.2018 tarihinde Uyap sistemi üzerinden dosyaya girmiş olması, sanık müdafiinin Ankara'da acele ve süreli işleri olduğundan bahsetmiş olmasına rağmen mazeretinin yazılı belge ile yada somut başka bir bilgi ile desteklenmemiş olması, bu davalarda son zamanlarda gözlemlendiği gibi işin mümkün olduğunca uzatılması gibi bir yöntemin izlendiğinin anlaşılması hususları birlikte gözetilerek' denilmek suretiyle mazeretin reddine karar verilerek sanık müdafiinin esasa ilişkin savunması alınmadan sanık ve müdafiinin yokluğunda sanığın mahkûmiyetine karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı CMK'nın 197 nci maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çelişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; adaletin selameti ve sanığa isnat edilen suçun niteliği dikkate alındığında, sanık müdafiinin esasa ilişkin son savunmasını almadan sanık ve müdafinin yokluğunda mahkûmiyet hükmü kurulmak suretiyle savunma hakkının kısıtlanmasını doğuracak biçimde CMK'nın 101/3, 150/3, 188/1, 197/1 ve 289/1-a-e maddelerine muhalefet edilmesi nedeniyle incelenen hüküm hukuka aykırı bulunmuştur."

20. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 27/9/2023 tarihli ve E.2021/18214, K.2023/6229 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"24. 10.2017 tarihli son duruşma saatinde duruşma salonunda hazır olduğu anlaşılan, ancak duruşma saatinin öğleden sonra olacak şekilde gecikmesi, başka işlerinin olması ve yazılan müzekkerenin cevabının beklenecek olması nedeniyle duruşmaya katılamayacağına ilişkin mazeret dilekçesi sunan müdafiinin mazeretinin, sanık müdafiinin öğleden önce duruşma saatinde duruşma salonunda olduğu, yargılama sırasında dışarı çıktığı, mübaşire sözlü olarak müvekkilinin mazereti olduğunu beyan etmesi nedeniyle duruşmanın öğleden sonraki saate bırakıldığı ve sonraki mübaşir çağrılarında hazır olmadığı belirtilerek mazeret dilekçesinde ileri sürdüğü sebeplerin duruşmaya katılmasına engel teşkil etmeyeceği gerekçesiyle 676 sayılı KHK'nın 5. maddesi ile değişik CMK'nın 188/1-2. cümlesi maddesi uyarınca reddedildiği, sanığın ve müdafiinin yokluğunda iddia makamının esas hakkında mütalaasını sunduğu ve esas hakkında savunmaları alınmadan mahkûmiyet hükmü kurulduğu anlaşılmakla; 5271 sayılı CMK'nın 197. maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çelişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; adaletin selameti ve sanığa isnat edilen suçun niteliği dikkate alındığında, sanık ve müdafiinin esas hakkında mütalaadan haberdar edilmeksizin, dosyayı inceleyerek son savunma hazırlayabilmeleri için sanık ve müdafiine

makul süre verilmeksizin ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddelerinde teminat altına alınan adil yargılanma ilkesine aykırı olacak ve savunma hakkının kısıtlanmasını doğuracak biçimde sanığın vekaletnameli müdafi bulunmaksızın ve sanığa re'sen barodan başka bir müdafi de görevlendirilmeksizin mahkûmiyet hükmü kurulmak suretiyle CMK'nın 150/3, 188/1, 197/1 ve 289/1-a-e maddelerine muhalefet edilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]"

B. Uluslararası Hukuk

21. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı bakımından ilgili uluslararası hukuk için bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu (B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 25-27); müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından ilgili uluslararası hukuk için bkz. Halit Kara, B. No: 2019/6722, 12/4/2023, §§ 33-41).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu müdafii; duruşmanın yapıldığı tarihte COVID-19 salgın hastalığına bağlı olarak her gün çok sayıda insanın hayatını kaybettiğini, bu hastalığa yakalandığından şüphelenmesi nedeniyle mazeret dilekçesini Mahkemeye sunduğunu belirtmiştir. Hızla yayılan bu hastalığı Mahkeme Heyetine ve diğer kişilere bulaştırmamak için mazeret dilekçesi sunduğunu belirten başvurucu müdafii, ertesi gün yaptırdığı testin sonuçlanmasıyla da hastalığa yakalandığının tespit edildiğini vurgulamıştır. Başvurucu müdafii; sağlık mazeretini reddeden Mahkemenin savunmalarını dinlemeden kesin olarak mahkûmiyet kararı vermesi nedeniyle savunma hakkının, mahkûmiyet kararında belirleyici olan müşteki beyanlarının duruşmada alınmaması ve müştekiyi sorgulama imkânının tanınmaması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, kesin olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle de hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri Ufuk Rifat Çobanoğlu kararında belirlemiştir. Bu kapsamda bir taraftan suç isnadı altındaki kişiye savunma için yeterli zamanın yargılamayı adil olmaktan çıkarmayacak şekilde tanınması, diğer taraftan tanınacak zamanın yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmasını olumsuz etkileyecek uzunlukta olmaması gerekir. Diğer bir ifadeyle yargılama, savunma için gerekli zamana sahip olma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli; anılan hakkın gerçek anlamda kullanılmasını mümkün kılacak bir süratle sonuçlandırılmalıdır. Bunların yanında yargılama sürecindeki esaslı işlemlere karşı süre verilmemesi, başvurucunun savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı bir duruma düşmesine sebebiyet verebilir. Yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikteki yeni durumlarda suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıklar sağlanmalıdır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 35-49).

28. Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade eder. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (Mahmut Deniz, B. No: 2019/3512, 26/5/2021, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 43, 45).

29. Anayasa Mahkemesi somut başvurudakine benzer şikâyetleri Ali Saçkın (B. No: 2020/20852, 19/10/2023) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda istinabe yoluyla savunması alınan sanık duruşmadan bağışık tutulmayı talep etmiş, ancak mahkeme bu talep hakkında bir karar vermemiştir. Tek celsede tamamlanan duruşmadan önce sanık müdafiinin sunduğu mesleki mazeret dilekçesi mahkeme tarafından değerlendirilmemiş, duruşmada açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmaya gerekli zaman ve kolaylıklar tanınmadan sanık ve müdafiinin yokluğunda duruşma bitirilerek mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında; esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olmasına rağmen savunmanın hazırlanması için süre verilmemesi nedeniyle başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

30. Somut olayda Mahkeme, duruşmanın ilk celsesinde müdafii ile hazır bulunan başvurucunun savunmasını almış; müştekinin zorla getirilmesine karar vererek duruşmayı ertelemiştir. İkinci celseden önce başvurucu müdafii sağlık sorunları sebebiyle duruşmaya katılamayacağını bildirerek mazeretinin kabul edilmesini talep etmiştir. Mahkeme ikinci celsede hazır edilemeyen müştekiyi dinlemekten vazgeçmiş, belgelendirilmediği gerekçesiyle başvurucu müdafiinin mazeretini reddetmiştir. Böylelikle başvurucu ve müdafiinin müştekinin dinlenmesinden vazgeçilmesine ilişkin ara kararına karşı diyecekleri de sorulamamıştır. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, Mahkeme başvurucunun mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir. Esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme

kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olduğu tartışmasızdır. Duruşmadan bağışık tutulma talebi olan ancak bu talebi hakkında herhangi bir karar verilmeyen başvurucunun yokluğunda sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı kendisi veya müdafii aracılığıyla savunma sunmasına imkân tanınmamıştır. Yargıtay benzer durumlarda başvurucunun veya müdafiinin mazeret taleplerinin kabul edilmemesini savunma hakkının kısıtlanması olarak değerlendirmiştir (bkz. §§ 13-20).

31. Öte yandan başvurucu müdafiinin sağlık sorunları nedeniyle mazeret dilekçesi sunduğu yargılamanın yapıldığı tarihte küresel çapta bir salgın hastalık bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Anılan hastalığa yakalandığı şüphesiyle mazeret dilekçesi sunan başvurucu müdafiinin dilekçeyi sunduğu anda mazeretini belgelendirmesinin olanaklı olmadığına, yapılan testin belli bir sürecin ardından sonuçlandığına dikkat çekilmelidir. Bir belgeye dayalı olmayan mazeretlerin mahkemelerce kabul edilmemesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin ihlaline yol açmayabilir. Ancak ani gelişen veya acil ve önemli durumların söz konusu olabileceği gözetilerek özellikle esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda belgelendirilmemiş olsa dahi mazeretlerin kategorik olarak reddedilmemesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu kapsamda somut olayda özellikle yargılamanın yapıldığı dönemin özel koşulları dikkate alındığında Mahkemenin küresel çapta devam eden olağanüstü koşulları gözeterek sağlık mazeretlerini titizlikle incelemesi gerektiği belirtilmelidir. Buna rağmen Mahkeme -başvurucunun maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi için herhangi bir karşı dengeleyici güvenceye de başvurmadan- esas hakkındaki mütalaanın açıklandığı celsede başvurucu müdafiinin mazeretini reddetmiş, başvurucu ve müdafiine savunma hakkı tanımaksızın karar vermiştir. Olayın gerçekleştiği tarih ile kovuşturmanın sonuçlandığı tarih arasında uzun bir zaman geçmediği de gözetilerek yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu ayrıca müştekinin ifadesi alınmadan ve gerekli belgeler toplanmadan karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, hükme karşı kanun yoluna başvuru imkânı tanınmaması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden ulaşılan sonuç ve özellikle yeniden yargılama şeklinde hükmedilen giderim gözetildiğinde başvurucunun müştekiyi (tanığı) sorgulayamadığına ilişkin şikâyetinin yeniden yargılama sırasında dikkate alınabileceği gözönünde bulundurularak başvurucunun bu iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığınakarar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 1.500 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri

Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 8. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/297; K.2021/575) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

POORYA PARVA

B. No: 2018/27830 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/27830

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

POORYA PARVA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/27830)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Poorya PARVA

Vekili : Av. Ceren ÇİLOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, Anayasa Mahkemesinin tedbir kararı bulunmasına karşın sınır dışı edilme nedeniyle bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı olup din değiştirmesi nedeniyle ülkesinde idam cezası ile cezalandırılma riski bulunduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur.

7. 2017/39001 numaralı dosyaya kaydedilen başvuruda 13/12/2017 tarihinde başvurucunun sınır dışı edilmesine ilişkin işlemin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir. Anılan başvuruda 4/11/2020 tarihinde -istenilen bilgi ve belgelerin gönderilmediği gerekçesiyle- başvurunun reddine ve tedbir kararının sonlandırılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu vekili, başvurucu hakkında verilen sınır dışı işleminin Anayasa Mahkemesince tedbiren durdurulmasına karar verilmiş olmasına rağmen başvurucunun sınır dışı edildiğini öğrendiği iddiasıyla incelemeye konu bireysel başvuruyu yapmıştır.

9. İlgili idareden istenilen belgelerden başvurucunun 19/3/2018 tarihinde ülkeden çıkış yaptığı anlaşılmıştır. Ayrıca kayıtların incelenmesinden başvurucunun 24/3/2020 tarihli bir çıkışının daha bulunduğu tespit edilmektedir.

10. Başvurucunun sınır dışı edilmesine dair alınan kararın iptali istemiyle açılan idari davada dilekçe ret kararı verilmiş, dilekçenin yenilenmesi üzerine idareden alınan savunma dilekçesi 14/5/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Anılan savunma dilekçesinde, başvurucunun 19/3/2018 tarihinde rızasıyla ülkeden çıkış yaptığının belirtildiği ve çıkışa dair belgenin de evraka eklendiği görülmektedir.

11. Başvurucu vekili, müvekkilinin ülkeden çıkış yaptığından 10/9/2018 tarihinde haberdar olduğunu ve müvekkilinden haber alamadığını belirterek 26/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

13. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu vekili; başvurucunun Hristiyanlık dinine mensup olduğunu, ülkesine geri gönderilmesinin başvurucunun hayatı üzerinde tehlike oluşturacağını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları,uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

16. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmış, yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. madde ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında

yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir. Zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56). Dolayısıyla bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede öldürüleceği veya kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşılaşacağına inanılması için esaslı gerekçeler bulunması durumunda devlet, bu yabancıyı sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (Masoud Talebı, B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64).

17. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak, sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari ve yargısal mercilere sunmalıdır.Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceğiülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz.A.A. ve A.A., § 68).

18. Menşe ülke İran'ın durumuna bakıldığında -AİHM kararlarına da yansıyan insan hakları raporlarında yer aldığı üzere- Müslüman iken Hristiyanlığa geçmiş sıradan din değiştirenlerin durumları ile Hristiyanlık dininin propagandasını yapanların veya bu şekilde görülenlerin İranlı yetkililerce farklı muamele ve yaptırımlara tabi tutulduğu açıktır. Özellikle ikinci grupta yer alanların kamu makamlarının daha fazla dikkatini çektiği ve daha sıkı takip altında oldukları, ceza veya kötü muameleye maruz kalabildikleri görülmektedir (Masoud Talebı, § 64). Somut dosyada başvurucu din değiştirdiğini ileri sürmekle birlikte bu iddiasını destekler herhangi bir veri sunmamış,Hristiyanlık dininin propagandasını yaptığı ya da din değiştirdiği hususunun İran kamu makamlarınca bilinebilir olduğuna ilişkin bir açıklama da yapmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun sınır dışı edilmesi halinde gerçek bir risk altında olduğuna ilişkin somut dayanaklar ortaya koyamadığı, ihlal iddiasının savunulabilir nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun iddialarının savunulabilir nitelikte olmadığı anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Bireysel Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu vekili, müvekkilinin gönüllü geri dönüş belgesi zorla imzalattırılarak sınır dışı edildiğini dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin tedbir kararının uygulanmadığını ileri sürmektedir.

21. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

22. Somut olayda, başvurucunun 19/3/2018 tarihinde ülkeden çıkışının sağlandığı anlaşılmaktadır. Başvurucu vekili, müvekkilinin sınır dışı edildiğini 10/9/2018 tarihinde öğrendiğini beyan etmekle birlikte başvurucunun, en geç ülkeden çıkış yaptığı tarihte ihlal

iddiasına konu işlemden haberdar olduğu yönünde şüphe bulunmamaktadır. Bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, §25). Anılan durumda başvurucunun ülkeden çıkışının kendi rızası ile olmadığına ilişkin iddialarını en geç 18/4/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunması gerekirken bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 26/9/2018 tarihinde başvuru yapıldığı anlaşılmaktadır. Kaldı ki başvurucunun ülkeden çıkış yaptıktan sonra - tarihi belirli olmamakla birlikte- ülkeye tekrar giriş yapmış olduğu hususu 24/3/2020 tarihli ikinci bir çıkışının daha bulunmasından anlaşılmaktadır. Başvurucu ülkemizde olduğu zaman diliminde ya da başka bir aşamada dosyaya bireysel başvuru süresine ilişkin bir mazeret de sunmamıştır. Bunlara ek olarak, avukat tarafından da başvurucunun çıkış işleminin 14/5/2018 tarihli tebliğ işlemiyle öğrenildiği tespit edilmektedir (§ 10). Tüm bu hususlar dikkate alındığında başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ŞAKİR ONUR

B. No: 2019/4825 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞAKİR ONUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4825)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Mehmet Şakir ONUR

Vekili : Av. Şahin ARSLANKILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargı kararının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/2/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (652 sayılı KHK) 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanun'la eklenen geçici 10. madde hükmü uyarınca, okul müdürü olarak görev yapan ve görev süresi dört yıl ve üzeri olan öğretmenlerin müdürlük görevi 2013/2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdirilmiştir.

9. 652 sayılı KHK'nın 37. maddesinde müdürlük görevine atama yapılmasına dair usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüş olup bu kapsamda hazırlanan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) 10/6/2014 tarihli ve 29026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

10. Başvurucu, Ankara'nın Etimesgut ilçesi Güzelkent İlkokulunda müdür olarak görev yapmakta iken 652 sayılı KHK gereğince görev süresinin sona ermesi nedeniyle müdürlük görevinin uzatılıp uzatılmamasına yönelik yönetici değerlendirmesinde 65,90 puan alarak başarısız sayılması üzerine öğretmenlik mesleğine atanmıştır.

11. Başvurucu, müdürlük görevinin uzatılmaması işleminin ve bunun sonucunda öğretmenlik görevine atanması işleminin iptali talebiyle iki ayrı dava açmıştır.

A. Başvurucunun Müdürlük Görev Süresinin Uzatılmaması İşlemine İlişkin Dava Süreci

12. Başvurucunun müdürlük görev süresinin uzatılmaması işleminin iptali talebiyle açtığı davada Ankara 13. İdare Mahkemesi 30/4/2015 tarihli ve E.2015/199 sayılı kararı ile dava konusu işlemin yürütmesini durdurmuş, 27/11/2015 tarihli kararla da işlemi iptal etmiştir. Anılan kararların gerekçesinde; dava konusu değerlendirme işleminin nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığını, bu hâliyle objektiflikten uzak olduğunu, bu nedenle düzenlenen değerlendirme formunda hukuka uyarlık bulunmadığını belirtmiş; diğer yandan dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasının ya da iptal edilmesinin davacının doğrudan müdürlük görevinin uzatılması sonucunu doğurmayacağını, davalı idarece davacıya ilişkin değerlendirme formunun ilgili yönetmelik hükümleri doğrultusunda yeniden doldurulması sonucunda ortaya çıkacak puan durumuna göre yeni işlem tesis edileceğini ifade etmiştir.

13. Karar, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulunun 23/3/2016 tarihli kararıyla onanmış; düzeltme aşamasından da geçerek kesinleşmiştir.

14. Mahkemenin yürütmenin durdurulması kararı sonucu başvurucunun müdürlük görev süresinin uzatılmasına yönelik yeniden değerlendirme yapılmıştır. 14/5/2015 tarihli yazı ekinde yer alan bu değerlendirmede başvurucu 70,90 puan almıştır. İdarece bu değerlendirme sonucu müdürlük görevi için yeterli puanı alamadığı belirtilerek başvurucunun görev süresi uzatılmamıştır.

15. Başvurucu, ikinci değerlendirmede 70,90 puan alarak başarısız sayılma işlemini de dava konusu etmiştir.

16. Anılan davada Ankara 1. İdare Mahkemesi 20/4/2016 tarihli ve E.2015/2084, K.2016/1177 sayılı kararla ikinci değerlendirme üzerine tesis edilen işlemi iptal etmiş;

kararın gerekçesinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 18/2/2015 tarihli ve 2014/1151 YD itiraz sayılı kararına atıf yaparak davacı hakkında objektif ve doğru bir kanaate varılabilmesi için değerlendirmede bulunacaklar tarafından davacının çok iyi tanınması ve bunun için de kendisiyle makul bir süre birlikte çalışılması gerektiğini ancak davacı ile makul bir süre çalışıp çalışmadığı tespit edilemeyen ilçe millî eğitim müdürü, eğitim kurumundan sorumlu şube müdürü ve insan kaynaklarından sorumlu şube müdürünün değerlendirmeleri sonucunda verilen puanlar esas alınarak davacının başarısız sayılmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığını belirtmiştir.

17. Anılan karar üzerine başvurucu, yeniden (üçüncü kez) bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. 21/11/2016 tarihli yazı ekinde yer alan değerlendirme neticesinde de yeterli puanı alamamıştır.

B. Başvurucunun Öğretmenlik Mesleğine Atanmasına İlişkin Dava Süreci

18. Başvurucunun öğretmenlik mesleğine atanmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada ise Ankara 13. İdare Mahkemesinin 27/11/2015 tarihli ve E.2014/1886, K.2015/1697 sayılı kararıyla dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir. Karar gerekçesinde; dava konusu işlemin dayanağı olan değerlendirmede başvurucunun 65,90 puan almasına ilişkin işlemin yargı kararıyla iptal edildiği vurgulanmıştır (bkz. § 12). Mahkemece bu işlem dayanak alınarak başvurucunun öğretmen olarak atanmasına ilişkin işlemde de sebep unsuru yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir.

19. Karar, Bölge İdare Mahkemesinin 27/4/2016 tarihli kararıyla onanmış, karar düzeltme aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

20. Anılan mahkeme hükmü uyarınca başvurucu, mülakat sınavına çağrılmış; 3/2/2016 tarihinde gerçekleştirilen sınavda başarısız sayılmıştır.

21. Başvurucunun söz konusu kararın yeni bir değerlendirme yapılması suretiyle uygulanması istemiyle idareye yaptığı başvuru, kararın başvurucunun mülakat sınavına alınması suretiyle uygulandığı belirtilerek reddedilmiştir.

22. Başvurucu, bu defa mahkeme kararının uygulanması talebinin reddi işleminin iptali istemiyle dava açmıştır.

23. Anılan davada, Ankara 14. İdare Mahkemesinin 21/11/2016 tarihli ve E.2016/1763, K.2016/2774 sayılı kararıyla dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde Ankara 13. İdare Mahkemesinin 27/11/2015 tarihli ve E.2014/1886, K.2015/1697 sayılı kararı üzerine (bkz. § 18) iptal edilen işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan yönetmelik gereğince başvurucu hakkında yeni bir değerlendirme formu düzenlenerek müdürlük görev süresinin uzatılıp uzatılmayacağı hakkında işlem tesis edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme kararının uygulanması istemiyle yaptığı başvurunun davacının sözlü sınava alınması suretiyle uygulandığından bahisle reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Başvurucu, anılan kararın uygulanması kapsamında dördüncü kez değerlendirmeye tabi tutulmuş; yapılan mülakat neticesinde başarısız sayılmıştır.

25. Başvurucu, bu kez yargı kararı neticesinde yapılan mülakat sonucu başarısız sayılması işleminin iptali istemiyle ayrı bir dava açmıştır.

26. Ankara 9. İdare Mahkemesinde bakılan davada anılan Mahkemenin 18/9/2017 tarihli ve E.2016/5370, K.2017/2526 sayılı kararıyla dava konusu işlem iptal edilmiştir. Mahkeme kararı gerekçesinde davacı hakkındaki mahkeme kararlarında belirtilen gerekçeler dikkate alınarak müdürlük görev süresinin uzatılıp uzatılamayacağı yönünde yeni bir işlem tesis edilmesi gerekirken davacıya uygulanması mümkün olmayan, sonradan yürürlüğe giren yönetmelik hükmü uyarınca mülakata davet edilmesi sonucunda bu mülakattan başarısız sayılmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir. Karar istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

27. Mahkeme hükmü uyarınca başvurucu hakkında 20/11/2017 tarihli yeni bir değerlendirme formu düzenlenmiş, yeterli puanı alamayan başvurucu başarısız sayılmıştır.

28. Başvurucu, görev süreleri uzatılacak eğitim kurumu müdürleri değerlendirme formu uyarınca yapılan yönetici değerlendirmeleri sonucu başarısız sayılmasına ilişkin işlemlerin iptali talebiyle Ankara 6., 13. ve 14. İdare Mahkemelerinde açtığı davalarda Mahkemelerin verdiği iptal kararları üzerine yargı kararlarının gereği gibi uygulanmadığını belirterek son açtığı davada verilen Ankara 9. İdare Mahkemesinin 18/9/2017 tarihli (bkz. § 26) iptal kararı üzerine de yeterli puan alamadığına ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

29. Ankara 8. İdare Mahkemesinin 27/6/2018 tarihli ve E.2017/3488, K.2018/1632 sayılı kararıyla dava konusu işlem iptal edilmiştir. Mahkeme kararında daha önce başvurucunun açtığı ve iptal hükmüyle sonuçlanan davalara atıf yapılmıştır. Kararın gerekçesinde; dava konusu işlem tesis edilirken başvurucunun öğretmenlik mesleğine atanması işleminin iptaline ilişkin verilen iptal hükmünün (bkz. § 26) davalı idare tarafından şeklen uygulandığı ve kamu görevlisi hakkında disiplin soruşturmasını gerektirecek nitelikteki kriterler açısından olumsuz kanaat bildirilerek puan verilmemesinin gerekçesinin ortaya konulmadığı, somut bilgi ve belge sunulmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda dava konusu işlemin mahkeme kararlarının gerekçelerine aykırı olarak nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı, bu hâliyle objektiflikten uzak olduğu vurgulanarak dava konusu işlem iptal edilmiştir.

30. Karar hakkında istinaf isteminde bulunulması üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesince 14/12/2018 tarihinde istinaf istemi kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde özetle somut olayda, davacının görev süresinin uzatılmamasının gerekçesi olarak gösterilen değerlendirme formunda yer verilen değerlendirmelerin gözleme dayalı olduğu, ilgililerin şahsi kanaatlerini barındırdığı, tabiatı gereği şahsi kanaatlerin ise irdelenmesinin mümkün olmadığı ve yönetmelikte sayılı görevlilerin değerlendirmelerini yaparken kasıtlı olarak olumsuz görüş verdikleri yönünde hukuken kabul edilebilecek somut bir bilginin bulunmadığı belirtilmiştir.

31. Başvurucu 11/1/2019 tarihli işlem ile altı ay süreyle müdür olarak geçici görevlendirilmiş, 16/7/2019 tarihinde emekli olmuştur.

32. Başvurucu, müdürlük görev süresinin uzatılmamasına ilişkin açtığı davada verilen iptal hükmünün kaldırılarak davanın reddi yönünde Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesince verilen 14/12/2018 tarihli nihai hükmü (bkz. § 30) 12/2/2019 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 14/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili mevzuat

33. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez."

34. 652 sayılı KHK'nın 37. maddesinin (8) numaralı bendi şöyledir:

"Okul ve Kurum Müdürleri, İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcıları ise Okul veya Kurum Müdürünün inhası ve İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine Vali tarafından dört yıllığına görevlendirilir. Bu görevlendirmelerin süre tamamlanmadan sonlandırılması, süresi dolanların yeniden görevlendirilmesi ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Bu fıkra kapsamındaki görevlendirmeler özlük hakları, atama ve terfi yönünden kazanılmış hak doğurmaz."

2. 652 sayılı KHK'nın mülga geçici 10. maddesinin (8) numaralı bendi şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla halen Okul ve Kurum Müdürü, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcısı olarak görev yapanlardan görev süresi dört yıl ve daha fazla olanların görevi, 2013-2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın sona erer. Görev süreleri dört yıldan daha az olanların görevi ise bu sürenin tamamlanmasını takip eden ilk ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın sona erer."

35. 10/6/2014 tarihli ve 29026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (ilk işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan) Yönetmelik'in "Müdürlük görev süresinin uzatılması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Görev sürelerinin uzatılmasını isteyen müdürler elektronik ortamda başvuruda bulunur. Müdürlükte dört yıllık görev süresini dolduranlar ile görev yaptıkları eğitim kurumunda sekiz yıllık görev süresini dolduran müdürler, Ek-1'de yer alan Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu üzerinden değerlendirilir.

Ek-1'de yer alan Form üzerinden yapılacak değerlendirme, müdürlük görev süresinin sona ereceği ders yılının son gününe göre üç ay öncesinden itibaren yapılır.

Ek-1'de yer alan Formun değerlendirilme sürecine ilişkin iş ve işlemler, il millî eğitim müdürlüklerinin koordinesinde eğitim kurumunun bağlı olduğu ilçe millî eğitim müdürlüklerince yürütülür."

36. Yönetmelik'in ek-1 kısmında "Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri İçin Değerlendirme Formu" yer almaktadır. Bu kısımda 120 farklı önerme bulunmaktadır. Önermeler mesleğin yürütülmesine ilişkin davranışlara/eylemlere (problem çözmede inisiyatif kullanarak acil kararlar alabilir, kurumun fiziki kapasitesinin etkin ve verimli kullanılmasını sağlar, öğretmenleri ve öğrencileri motive edici çalışmalar planlar, katılır ve destekler vb.) yönelik olup her önermenin ayrı ayrı puanlanması öngörülmüştür.

2. Yargı Kararları

37. Danıştay İkinci Dairesinin 15/6/2023 tarihli ve E.2023/2288, K.2023/3538 sayılı

kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İdarenin mahkeme kararlarını yerine getirmesi, Anayasa'nın 138. maddesi ve 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi gereği temel bir ödev olup, kararları geciktirme ya da uygulamama gibi bir tercih hakkı olmadığı gibi iptal kararlarını etkisizleştirecek idari işlemler yapma imkanı ve hakkı da olmadığından, davacının mahkeme kararı gereği görevine iadesini etkisiz kılacak şekilde tesis edilen dava konusu işlemin yargı kararını etkisizleştirmeye yönelik olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu durumda, kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırı olarak ve yargı kararlarını etkisizleştirmeğe yönelik olduğu anlaşılan davacının daire başkanlığı görevinden alınarak 1. dereceli boş daire başkanlığı kadrosuna atanmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık, davanın reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararına yönelik davacının istinaf başvurusunun reddine dair Adana Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince verilen kararda ise hukuki isabet görülmemiştir."

38. Aynı Dairenin 25/2/2021 tarihli ve E.2019/625, K.2021/317 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının, Hukuk Başmüşaviri olarak görev yapmaktayken, 10/06/2016 günlü, 30108 sayılı Genel Müdür oluruyla Genel Müdürlük Danışmanı kadrosuna atanma işlemine karşı açtığı davanın iptal ile sonuçlanarak kesinleştiği; anılan işlem sonrasında tesis edilen işlemlere karşı davacı tarafından açılan davaların da, son aşamada iptal ile sonuçlanarak kesinleştiği dikkate alındığında; işbu davada yukarıda yer verilen yargı kararları çerçevesinde yapılacak değerlendirme sonucunda yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir."

39. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 13/2/2020 tarihli ve E.2019/1463, K.2020/362 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyanın incelenmesinden, davacının Adıyaman Yetiştirme Yurdunda kuruluş müdürü olarak görev yapmakta iken Elazığ Çocuk Yuvasına öğretmen olarak atanmasına ilişkin 31/03/2005 tarih ve 287 sayılı işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddi yolunda verilen Mahkeme kararının, Danıştay Beşinci Dairesinin 13/10/2008 tarih ve E:2006/1687, K:2008/4913 sayılı kararı bozulması üzerine, bozma kararına uyularak anılan işlemin iptali yolunda Şanlıurfa İdare Mahkemesince verilen 15/10/2010 tarih ve E:2010/1782, K:2010/1743 sayılı kararın kanun yollarından geçmek suretiyle kesinleştiği görülmektedir.

Uyuşmazlıkta, İdare Mahkemesince, hakkında, talebi üzerine, farklı tarihlerde, öğretmen kadrosuna atama işlemleri gerçekleştirilen davacının, kuruluş müdürlüğü kadrosuyla hukuki bağının kesildiği, dolayısıyla Şanlıurfa İdare Mahkemesinin 15/10/2010 tarih ve E:2010/1782, K:2010/1743 sayılı iptal kararının, davacının Adıyaman Yetiştirme Yurdu Kuruluş Müdürü kadrosuna atanması şeklinde uygulanma olanağı kalmadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmedilmiş ise de; davacının mazeretine istinaden çeşitli tarihlerde vermiş olduğu dilekçelerden müdürlük görevini istemediği sonucunun çıkarılamayacağı açıktır.

...

Bu durumda, davalı idare tarafından, anılan yargı kararı uyarınca iptal edilen idari işlemden önceki hukuki durumun sağlanması gerekirken, aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

41. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı için bkz. Feramuz Yıldırım [GK], B. No: 2019/21279, 27/10/2022, §§ 31-42, Nebi Seyhan [GK], B. No: 2018/27882,27/10/2021; Hasan Gün, B. No: 2018/9459, 19/11/2020; Kemal Coşkun B. No: 2018/37468, 3/5/2023.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

43. Başvurucu, müdürlük görev süresinin uzatılmaması işlemine yönelik olarak verilen iptal kararının şeklen uygulandığını belirtmiştir. Mahkeme kararlarının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle okul müdürü olarak alması gereken özlük haklarından mahrum kaldığını, Bölge İdare Mahkemesi kararının hukuka açıkça aykırı olduğunu, bu nedenle maddi ve manevi zarar gördüğünü belirterek kararın icrası hakkının ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

44. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

45. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün lehine verilen yargı kararının gereği gibi uygulanmaması hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden ihlal iddiaları kararın icrası hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

48. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

49. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi, B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

50. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 65).

51. Yargı kararının uygulanması, tespit edilen hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması adına yargı kararının icaplarına göre işlem ve/veya eylemde bulunulması ile gerçekleşecektir. Bu uygulama yargı kararı ile ulaşılmak istenen amaca uygun düşmelidir. Bunun sağlanması adına en önemli yol gösterici, yargı kararının gerekçesidir. İdarenin yargı kararını uyguladığından söz edilebilmesi için kararın gerekçesinde açıklanan nedenlere, kararla güdülen amaca uygun olarak işlem tesis etmesi veya eylemde bulunması şarttır. Bu bağlamda iptal hükmü üzerine iptale konu işlem ortadan kaldırılarak yeni bir işlem tesis edilmekle birlikte karar gerekçesinde belirtilen hususlar, kararda güdülen amaç dikkate alınmadan işlem tesis edilmesi veya eylemde bulunulması durumunda yargı kararının uygulanmış olduğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla kararın icrası hakkının gerçek bir güvence sağlaması, yargı kararının şeklen değil gerekçesi ve icapları doğrultusunda uygulanmasını gerektirir.

52. Somut olayda başvurucunun müdürlük görev süresinin uzatılmasına yönelik yapılan değerlendirmede başarısız sayılmasına ve sonucunda öğretmenlik mesleğine atanmasına ilişkin açılan davalarda verilen iptal hükümlerinin gereği gibi uygulanmadığından şikâyet edilmektedir.

53. Başvurucunun başarısız sayılma işlemlerine ilişkin olarak açtığı davalarda Ankara 1. İdare Mahkemesince verilen 20/4/2016 tarihli iptal kararında, dava konusu sınava ilişkin değerlendirme heyetinin usule uygun kurulmadığı gerekçesine yer verilmiş; Ankara 8., 9., 13. ve 14. İdare Mahkemelerince verilen 27/11/2015-21/11/2016-8/9/2017 ve 27/6/2018 tarihli iptal kararlarında ise dava konusu işlemlerin hukuki bir dayanağa sahip olmadığı,

yapılan değerlendirmelerin somut verilerle desteklenmediği ifade edilerek bir önceki iptal hükmüne atıf yapılmak suretiyle kararların gereğince uygulanmadığı belirtilmiştir. Yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde bu iptal kararları üzerine idarenin yargı kararının uygulanması adına yapması gereken, somut verilerle desteklenen bir değerlendirme gerçekleştirmek suretiyle yeniden işlem tesis etmektir. Ancak Mahkeme 27/11/2015 tarihinde verdiği ilk iki iptal kararının (bkz. §§ 12, 16) iptal ile güdülen amaca ve iptal kararının gerekçesine uygun olarak uygulanmadığını daha sonra verdiği kararlarda açıkça ve net olarak ifade etmiştir (bkz. § 29). Bir başka deyişle önceki iptal hükümleri üzerine tesis edilen işlemlerin hukuka aykırılığı, ilk iptal kararının gereğinin yerine getirilmemesi durumu üzerine inşa edilmiş ve gerekçelendirilmiştir.

54. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları A.A.A. (B. No: 2018/17071, 19/11/2020) kararında incelemiştir. Anılan başvuruda, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde lise müdürü olarak görev yapmakta olan başvurucunun 652 sayılı KHK gereği sona erecek olan yöneticilik görev süresi müdürlük görevi için gereken 75 puan şartını sağlayamadığı gerekçesiyle uzatılmamış ve öğretmen olarak ataması yapılmıştır. Başvurucunun anılan işlemin iptali istemiyle açtığı davada Mahkeme dava konusu işlemin iptaline hükmetmiştir. Mahkemenin iptal hükmü üzerine yeniden yapılan değerlendirmenin de dava konusu edilmesi ve aynı sürecin devam etmesi sonucu başvurucu, son yapılan (dördüncü) değerlendirmede başarısız sayılma işleminin iptalini ve uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların da tazminini talep etmiştir. İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptaline ve tazminat isteminin reddine hükmedilmiş, tazminat isteminin reddi yönünde verilen kararın kesinleşmesi üzerine başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

55. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, başvurucunun bireysel başvuru yapmadan önce, ihtiyari olarak tazminat davası yolunu seçtiğini ve iptal kararlarının uygulanmaması nedeniyle -bir başka ifadeyle kararın icrası hakkının ihlal edilmesi sonucu- oluşan zararlarının giderilmesini istediğini vurgulamış, buna karşın derece mahkemesinin yargı kararının uygulanmaması bağlamında 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bir değerlendirme yapmadan tazminat talebini reddettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda iptal kararlarının uygulanmadığına ilişkin tespitin derece mahkemelerince yapıldığı ve başvurucunun söz konusu uygulamamaya yönelik olarak tazminat yolu ile giderimi seçmiş olması karşısında yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açtığı davanın reddedilmesinin kararın icrası hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

56. Somut başvuruya temel olan süreçte esasa ilişkin olarak verilen, kesinleşmiş ancak gerekçesine, icaplarına ve güttüğü amaca uygun olarak icra edilmeyen bir yargı kararının varlığı hususunda tereddüt yoktur. Bununla birlikte kesinleşmiş yargı kararının gereği gibi uygulanmadığı, bir başka ifadeyle kararın icrası hakkına yönelik müdahalenin varlığı derece mahkemesince bizzat tespit ediltir (bkz. §§ 23, 26, 29).

57. Her ne kadar iptal hükmünün idarece uygulanmadığı, dolayısıyla müdahalenin asıl olarak idareden kaynaklandığı açık ise de iptal kararlarının uygulanmamış olduğuna ilişkin tespitin derece mahkemelerince yapılması karşısında Bölge İdare Mahkemesince bu hususta hiçbir değerlendirme yapılmayarak başvurucunun yargı kararının uygulanmaması nedeniyle 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca açtığı davanın reddedilmesinin kararın icrası hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

59. Başvurucu, tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

60. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun bu kısmının incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

61. Başvurunun bu kısmında anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

62. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılanma yapılması ve 100.000 TL maddi, 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

63. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

64. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi kararın icrası hakkının ihlalinin sonuçları bakımından yeterli giderim oluşturduğundan başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlalinin

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesine (E.2018/3051, K.2018/3517) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (652 sayılı KHK) 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanun ile eklenen geçici 10. madde hükmü uyarınca, okul müdürü olarak görev yapan ve görev süresi dört yıl ve üzeri olan öğretmenlerin müdürlük görevi 2013/2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdirilmiştir.

Başvurucu Ankara ili Etimesgut ilçesi Güzelkent İlkokulunda müdür olarak görev yapmakta iken 652 sayılı KHK gereğince görev süresinin sona ermesi nedeniyle, müdürlük görevinin uzatılıp uzatılmamasına yönelik yapılan yönetici değerlendirmesinde başarısız sayılması üzerine öğretmenlik mesleğine atanmıştır. Başvurucu, yapılan değerlendirme neticesinde başarısız sayılma işlemi ile öğretmenlik mesleğine atanmasına ilişkin işlemlerin iptali istemiyle dava açmıştır.

Somut olayda başvurucunun müdürlük görev süresinin uzatılmasına yönelik yapılan değerlendirmelerde başarısız sayılmasına ve sonucunda öğretmenlik mesleğine atanmasına ilişkin açılan davalarda verilen iptal hükümlerinin gereği gibi uygulanmadığından şikâyet edilmektedir.

Başvurucunun başarısız sayılma işlemlerine ilişkin olarak açtığı davalarda Ankara 1. İdare Mahkemesince verilen 20/4/2016 tarihli iptal kararında, dava konusu sınava ilişkin değerlendirme heyetinin usule uygun kurulmadığı gerekçesine yer verilmiş; Ankara 8., 9., 13. ve 14. İdare Mahkemelerince verilen 27/11/2015-21/11/2016-8/9/2017 ve 27/6/2018 tarihli iptal kararlarında ise dava konusu işlemlerin hukuki bir dayanağa sahip olmadığı, yapılan değerlendirmelerin somut verilerle desteklenmediği ifade edilmiştir.

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez."

Yukarıda yer verilen iptal kararları üzerine idarenin yargı kararının uygulanması adına yapması gerekenin, somut verilerle desteklenen bir değerlendirme gerçekleştirmek suretiyle yeniden işlem tesis etmek olduğunda duraksama bulunmamaktadır. Diğer yandan,

kararın icrası hakkı; uyuşmazlığın mahiyeti, icra edilecek kararın niteliği, yargılama sırasında veya sonrasında meydana gelen maddi ve hukuki koşulların olası etkileri nedeniyle yargı kararının mutlak anlamda aynen uygulanmasının sağlanması yönünde bir güvenceyi içermemektedir. (Erol Aksoy [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019§ 53).

Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekmektedir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı açıktır.(Nebi Seyhan [GK], B. No: 2018/27882, 27/10/2021, § 54).

İdare mahkemelerince verilen kesinleşmiş kararların gereğinin yerine getirilmesi ve kararın hangi suretle yerine getirileceği hususları ise yeni bir idari işlemin konusunu teşkil etmektedir. Buna göre somut olayda idari makamlarca yargı kararının uygulanması çerçevesinde ne gibi bir işlem yapıldığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Başvuruya konu iptal kararlarında özetle davalı idare tarafından yapılan değerlendirmelerin somut verilerle desteklenmediği ifade edilmiştir. Bu gerekçeye göre iptal kararının uygulanması başvurucu hakkında yeniden bir değerlendirme yapmakla mümkündür. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen mahkeme kararlarının incelenmesinden başvurucu hakkında yapılan yönetici değerlendirmesi sonucu başarısız sayılma işlemlerinin iptaline karar verildiği, iptal hükmü doğrultusunda idarece yeniden bir değerlendirme yapılarak yeni bir işlem tesis edildiği, yargı kararı üzerine yapılan yeni değerlendirme ile başvurucunun yeterli puanı alamayarak başarısız sayıldığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla İdarenin Mahkemenin iptal kararına uyma iradesini gösterdiği, nitekim başvurucunun talebi doğrultusunda işlem yapmak üzere harekete geçtiği, ayrıca oluşan fiilî ve hukuki duruma göre alternatif çözümler de sunduğu dikkate alındığında yukarıda yer verilen İYUK 28. madde kapsamında yargı kararının icra edilmediğinden söz edilmesi mümkün görülmemektedir.

Diğer yandan, Mahkeme kararının uygulanabilirliği sorununun hukuki kesinlik ilkesiyle bağlantılı olduğu noktasında duraksama bulunmamaktadır. Nitekim, AİHM, hukukun üstünlüğünün temel yönlerinden birinin hukuki kesinlik ilkesi olduğunu ve bunun kesin hükme (res judicata) saygı duyulması anlamına geldiğini, bu ilke gereği nihai ve bağlayıcı mahkeme kararlarının sorgulanmaması, yeniden gözden geçirilememesi gerektiğini ifade etmiştir (Brumarescu/Romanya [BD], B. No: 28342/95, 28/10/1999, § 61; Ryabykh/Rusya, B. No: 52854/99, 24/7/2003, § 52).

Başvuru konusu olayda Ankara 8. İdare Mahkemesinin 27/6/2018 tarihli son iptal hükmü hakkında istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesinin 14/12/2018 tarihli kararıyla istinaf isteminin kabulüyle, Mahkeme kararının kaldırılarak davanın reddine hükmedildiği, bu doğrultuda bireysel başvuru konusu nihai hükmün Bölge İdare Mahkemesince verilen davanın reddi yönündeki kararı olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

İkincillik ilkesi gereğince temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edildiği iddiasının öncelikle yetkili idari ve yargısal merciler önünde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun kararın icrası hakkının ihlal edildiğine dayanak iddiasını istinaf aşamasında ileri sürdüğü, Bölge İdare Mahkemesince, dava konusu maddi olay ve olgular ile delillerin değerlendirdiği, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini

gerekçelendirdiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, yukarıda yer verilen kesin hükme saygı ilkesinin ve ikincillik ilkesinin bir uzantısı olarak Bölge İdare Mahkemesince davanın reddi yolunda verilen kararla sonuçlanan davada artık uygulanmayan bir iptal hükmünün varlığından söz etmenin de mümkün olmadığı değerlendirilerek, kararın icrası hakkına yönelik bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

GÜLTEN ÖZTÜRK

B. No: 2019/35226 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLTEN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35226)

Karar Tarihi: 23/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/5/2025 - 32892

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Gülten ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin olarak idare ve yargı mercileri tarafından verilen kararlarda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında düzenlenen silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Yargılama sonunda başvurucunun eylemlerinin örgüt üyesi olmamakla ve bu örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek örgüte yardım suçunu oluşturduğu değerlendirilerek başvurucunun 1 yıl 19 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına 4/4/2018 tarihinde karar verilmiştir. Bu hüküm, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin denetiminden geçerek 18/10/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde (İnfaz Kurumu) koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az bir zaman kalmaya

başlayacağından bahisle 25/7/2019 tarihli dilekçe ile açık ceza infaz kurumuna çıkma ve denetimli serbestlik hükümlerinden yararlanma talebinde bulunmuştur. Ceza ve İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu), başvurucunun örgütten ayrılmadığı ve kaldığı dönem içerisinde de bu yönde bir talebin bulunmadığı gerekçesiyle 29/7/2019 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

'' Adı geçenin Silahlı Terör Örgütüne Üye Olmak suçundan dolayı almış olduğu 1 yıl 19 ay 15 gün hapis cezasının infazına 21/02/2019 tarihinde başlandığı, bu cezasından dolayı toplamda 178 gün mahsup süresinin bulunduğu, Kurumumuzda bulunduğu süre içerisinde örgüt mensuplarının bulunduğu koğuşlarda cezasını infaz ettiği, örgütten ayrılmadığı, tarafsız ve bağımsız olmadığı tespit edilmiştir.

Hükümlünün talebinin değerlendirilmesine esas olmak üzere; Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılma Yönetmeliğinin 6. maddesinin (ç) bendinde belirtilen 'Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması, şartı aranır' hükmü ile 6.maddesinin (c) bendinde Cezaları yüksek güvenlikli kapalı kurumlar veya diğer kapalı kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde infaz edilenlerden toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda iyi hâlli olarak geçiren hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılabileceği hükmü gereğince,

Hükümlünün infaz dosyasının tetkikinde, toplam cezanın üçte birini yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda infaz ettiği, koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kaldığı (14/07/2019) ancak adı geçenin mensubu olduğu örgütten ayrılmadığı, Kurumumuzda bulunduğu süre içerisinde bu yönde herhangi bir talebinin olmadığı tespit edilmekle;

Hükümlünün AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNA AYRILMA TALEBİNİN REDDİNE [karar verilmiştir.]'' (Vurgular Anayasa Mahkemesince yapılmıştır)

4. Başvurucu, anılan karara karşı itirazda bulunmuştur. Karşıyaka İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) itirazı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

'' [H]ükümlünün Silahlı Terör Örgütü'ne Üye Olmamakla Birlikte bilerek ve isteyerek örgüte yardım etme suçundan kesinleşmiş mahkumiyetini infaz ettiğinin anlaşıldığı, 5275 sayılı TCK'nın 220/7 maddesinde 'Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır.' denmiş olduğu, dolayısıyla hükümlünün örgüt üyesi olarak cezalandırıldığı hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde idare ve gözlem kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğu kanaatiyle itirazın reddine [karar verilmiştir.]'' (Vurgular Anayasa Mahkemesince yapılmıştır).

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz da Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 11/9/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

6. Nihai kararın başvurucuya 23/9/20219 tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 17/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında aldığı 28/10/2019 tarihli ek kararla başvurucunun infazının durdurulmasına karar verdiği, bu karara istinaden başvurucunun aynı gün serbest

bırakıldığı görülmektedir.

8. Başvurucunun anılan mahkûmiyet hükmünün bakiye kalan süresinin infazına 5/4/2022 tarihinde Balıkesir L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda yeniden başlanmış olup 20/4/2022 tarihinde başvurucunun denetimli serbestliğe ayrılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihinin 15/1/2023; hak ederek tahliye tarihinin ise 10/9/2023 olduğu anlaşılmıştır.

9. Komisyonca; başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, masumiyet karinesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, masumiyet karinesine yönelik başvurunun ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; terör örgütü üyesi olma suçunda hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığını, sadece örgüte yardım suçundan mahkûmiyetine karar verildiğini, buna rağmen İdare ve Gözlem Kurulu ile İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından örgüt üyesi olarak değerlendirildiğini, tutuklanarak ceza infaz kurumuna teslim edildiği 21/2/2019 tarihinde kendisine tebliğ edilen evrak içerisinde etkinlik pişmanlık hükümlerinden faydalananların denetimli serbestlik hükümlerinden yararlanacaklarına dair belge imzalatıldığını, etkin pişmanlığın yargılama usulüne ait işlem olduğunu, yargılama bittikten sonra sonuç doğurmayacağını, etkin pişmanlıktan yararlanmak istediğine dair belgenin infaz aşamasında değerlendirmeye alınamayacağını ve böylece masumiyet karinesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun tutuklanması ve ceza infaz kurumundaki talepleri ile diğer yargısal süreçlere ilişkin ayrıntılı bilgi verildikten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin masumiyet ilkesine ilişkin içtihatları özetlenmiş ve bu içtihatların bireysel başvuru incelemesinde dikkate alınması istenmiştir.

12. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamış ve adil yargılanma hakkı kapsamında masumiyet karinesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün masumiyet karinesine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Sözleşmenin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bir suçla itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı düzenlenmiştir. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

16. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade

etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

17. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu boyutunun kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

18. Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

19. Masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencelerin harekete geçirilebilmesi için kural olarak kişinin suç isnadı altında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte masumiyet karinesinin ikinci boyutuna ilişkin güvencelerin uygulanabilmesi, kişinin hâlihazırda suç isnadı altında bulunmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak ceza yargılamasının sonuçlanmasından sonra başlayan veya ceza yargılaması henüz sonuçlanmadan başlasa bile ceza yargılamasının kesinleşmesinden sonra da devam eden medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda masumiyet karinesinin uygulanabilmesi için başvurucunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen ve sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurucunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara iştiraki ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veya başvurucunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik öneme sahip olacağı vurgulanmalıdır (Barış Baş [GK], B. No: 2016/14253, 2/7/2020, § 50; benzer değerlendirmeler için bkz. S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019, § 38).

20. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya

kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin, § 47).

21. Anayasa Mahkemesi, açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin Mustafa Takyan kararında ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) kişilerin suç isnadı altında bulunmadığı bir döneme ilişkin olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili ileri sürdüğü ihlal iddialarının cezai anlamda suç isnadı niteliği taşımadığı, bu yönüyle başvuru konusu uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının cezai boyutunun kapsamı dışında kaldığı belirtilerek iddiaların Anayasa ve Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında bulunmadığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Bununla birlikte ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılacak kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür. Bu bağlamda hukuk yargılamalarında ceza yargılamasında elde edilen bir delile dayanılması ya da kişi hakkında yapılan ceza yargılamasına bir olgu olarak atıf yapılmış olması tek başına masumiyet karinesinin sağladığı güvencelere aykırılık teşkil etmez. Ancak adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (Galip Şahin,§ 48).

23. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

24. Somut olayda, başvurucu örgüt üyesi olmamakla ve bu örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek örgüte yardım suçundan mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanma istemine karşı İdare ve Gözlem Kurulu "adı geçenin mensubu olduğu örgütten ayrılmadığı, Kurumumuzda bulunduğu süre içerisinde bu yönde herhangi bir talebinin olmadığı'' gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliğine yapılan itiraz da ''hükümlünün örgüt üyesi olarak cezalandırıldığı hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde idare ve gözlem kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğu'' gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu gerekçeler gözönünde bulundurulduğunda; somut başvurunun konusunun Mustafa Takyan kararına konu uyuşmazlık, yargılamanın bizatihi kendisiyle ilgili iken eldeki başvuruda temel şikâyet cezaevi idaresi ile yargı mercilerinin kişiye örgüt üyesi gibi muamele yapmasına ilişkindir. Dolayısıyla masumiyet karinesinin; ceza davasından sonraki yargılamalarda mahkûm olmadığı suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu

olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektiren ikinci boyutunun somut başvuruda uygulanabilir olduğu anlaşılmaktadır.

25. İdare ve Gözlem Kurulu kararında '' adı geçenin mensubu olduğu örgütten ayrılmadığı, Kurumumuzda bulunduğu süre içerisinde bu yönde herhangi bir talebinin olmadığı'' hususlarına yer verilmiştir. Karara vaki itiraz üzerine de İnfaz Hâkimliği ''hükümlünün örgüt üyesi olarak cezalandırıldığı hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde idare ve gözlem kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğu'' şeklinde ifadeler kullanmış ayrıca mahkûmiyetin türüne atıfta bulunulmuştur.

26. Örgüte yardım suçundan infazı devam etmekte olan başvurucunun, hakkında bir mahkûmiyet hükmü bulunmayan örgüt üyesi olma suçundan masumiyet karinesinden yararlandığı hususunda tartışma bulunmamaktadır. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından alınan kararda kullanılan "mensubu olduğu örgütten ayrılmadığı" yönündeki ifadelerin örgüt üyeliğe ilişkin olarak başvurucunun masumiyetine gölge düşürdüğü değerlendirilmiştir. Bu karara karşı yapılan şikâyet ve itirazlarda ise gerek İnfaz Hâkimliği gerekse de Ağır Ceza Mahkemesi, salt örgüte yardım etme suçunun cezasına ilişkin kanun koyucunun 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numarası fıkrasına yaptığı atıftan hareketle başvurucunun örgüt üyesi olarak mahkûm edildiği gibi bir sonuca varan değerlendirmelerde bulunmuştur. Dolayısıyla İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi, idarenin kararında geçen ve başvurucunun masumiyetine gölge düşüren ifadeleri düzeltmedikleri gibi idarenin kararının teyit eder tarzda değerlendirmelerde bulunmuştur.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN farklı gerekçeyle ihlal sonucuna katılmıştır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına, 1 TL maddi ve 2.000.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

29. İncelenen başvuruda ceza infaz kurumu idaresi ve İnfaz Hâkimliği tarafından alınan kararda kullanılan ifadeler nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. Başvurucunun, tahliye edildiği ve hak ederek tahliye tarihinin dolması nedeniyle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi tazminata ilişkin diğer taleplerin ise reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2019/3541, K.2019/3577) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucu; açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin olarak idare ve yargı mercileri tarafından verilen kararlarda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

3. Somut olayda başvurucu, hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet kararı olmadığı halde terör örgütü üyesi gibi değerlendirme yapıldığını, buna ilişkin idare ve gözlem kurulu kararına yaptığı itirazın İnfaz hakimliğince reddedildiğini, Hakimlik kararında yeterli gerekçe olmadığını da iddia etmiştir.

4. Sonuca etkili esaslı iddiaların kararda karşılanmaması öncelikle gerekçeli karar hakkının ihlali sonucunu doğurabilir. Nitekim gerekçeli karar hakkı Anayasa’nın 141. maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

5. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi,

Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi, B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

6. Somut olayda İnfaz Hakimliğinin gerekçesine bakıldığında masumiyet karinesinin ihlaline yönelik bir gerekçe ve dil kullanılmadığı açıktır. Ancak başvurucunun sonuca etkili esaslı iddialarına yönelik de bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca başvurunun mahkûmiyetine neden olan suçuna değinilmiştir. Kararda, başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddine ilişkin karara yaptığı itirazın hangi gerekçeyle reddedildiği ortaya konulmamıştır. Bu şekilde başvurucunun, kararın sonucuna etkili esaslı bir itirazı karşılanmamıştır.

7. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlali sonucuna varılması gerektiği kanaatine vardığımdan, ihlal sonucuna farklı gerekçeyle katılıyorum.

Üye İrfan FİDAN

ASIM ALİ BAYINDIR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/19914 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASIM ALİ BAYINDIR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19914)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : Asım Ali BAYINDIR ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : Av. Güngör TANRIVERDİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı maddi olaya dayanılarak açılan işe iade davalarında farklı kararlar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucuların Açtığı Davalar ve Bireysel Başvuruya Konu Davalarla İlgili Süreç

2. Başvurucular, Ankara Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) bünyesinde alt işveren UPMSAŞ'de işçi statüsünde şoför olarak çalışmakta iken ASKİ ile alt işveren arasındaki hizmet alım sözleşmelerinin sonlandırıldığından bahisle başvuruculların da aralarında olduğu 185 işçinin iş akitleri 15/4/2016 tarihi itibarıyla alt işveren tarafından feshedilmiştir.

3. Başvurucular iş akitlerinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek işe iadelerine, işe başlatılmamaları hâlinde işe başlatmama tazminatı ve boşta geçen sürelere ilişkin ücretlerinin davalılardan tahsiline karar verilmesi talebiyle 25/4/2016 tarihinde alt işveren ve ASKİ aleyhine dava açmıştır. Başvurucular dava dilekçelerinde belirsiz süreli iş akdi ile

çalıştıklarını, işverence iş akitlerinin haksız ve tek taraflı olarak feshedildiğini, ASKİ'nin aynı konudaki faaliyetlerini sürdürebilmek için hizmet alımı yapmaya ve aynı iş kolunda işçi çalıştırmaya devam ettiğini, alt işveren UPMSAŞ'nin Ç.G. Şirketleri bünyesinde olduğunu, asıl işveren ASKİ'ye ait işyerinde fiilen çalıştıklarını ileri sürmüştür.

4. Ankara 32. İş Mahkemesi (Mahkeme) 9/3/2017 tarihli kararıyla başvuruculların işe iadesine ve feshin geçersizliğine, işe başlatmama tazminatı ve boşta geçen süre ücretinden her iki işverenin birlikte sorumlu tutulmasına karar vermiştir.

5. Mahkemenin karar gerekçelerinde şoför olarak çalışan başvuruculların iş sözleşmelerinin belirli süreli olduğunun işveren tarafından ispatlanamadığı ifade edilmiştir. Feshin geçerli bir sebebe dayandığını ispat etme yükümlülüğünün işverene ait olduğu, işverenin başvuruculların çalıştırılabileceği başka bir işin olmadığı yönünde delil sunmadığı, asıl işveren ASKİ'nin şoför ihtiyacının devam ettiği, taşıma ve şoför ihtiyacı için yeniden ihaleye çıkacak olması gibi hususlar değerlendirildiğinde iş akitlerinin geçerli bir nedenle feshedilmediği belirtilmiştir.

6. İşe iade kararlarına karşı davalılar, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 17/5/2017 tarihinde istinaf başvurularını esastan reddetmiştir.

7. Bu karara karşı davalıların temyiz başvurularını inceleyen Yargıtay 22. Hukuk Dairesi (Daire) 20/9/2017 tarihli kararlarıyla mahkeme kararlarını bozmuştur. Karar gerekçelerinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, şoför olarak çalışan davacının iş sözleşmesi, davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin davalı asıl işveren ASKİ tarafından feshedilmesi sebebiyle diğer davalı alt işverence feshedilmiştir. Davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin sona erdirilmesine yönelik işveren kararı işletmesel karar niteliğinde olup yukarıdaki açıklamalarda da belirtildiği üzere yerindelik denetimine tabi değildir. Davacı, davalılar arasındaki ilişkinin muvazaalı olduğunu öne sürmüş ise de, ilk derece mahkemesince asıl-alt işveren ilişkisinin hukuka uygun olduğu kabul edilmiş olupdavacı tarafça bu husus istinaf ya da temyiz nedeni yapılmamıştır. Dosya içeriğine göre davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin sona ermesinden sonra aynı işyerinde ihaleyi kazanan firma ile davalı alt işveren arasında herhangi bir organik bağın varlığı da iddia edilmemiştir. Bu durumda davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin sona erdirilmesi nedeniyle davalı alt işveren şirketinde istihdam fazlalığının ortaya çıkması kaçınılmaz olupyargısal denetimin sadece feshin son çare olması ilkesi kapsamında yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin sona erdiği tarihte davalı alt işverenin başka işyerlerinin olup olmadığı, davacının bu işyerlerinde değerlendirilme imkânının bulunup bulunmadığının belirlenmesi söz konusu ilkenin uygulanması noktasında önem arz etmektedir. Mahkemece bu yönde gerekli inceleme ve araştırma yapılmaksızın eksik inceleme ile karar verilmesi hatalı olmuştur.

Yapılacak iş, davalı şirketin fesih tarihinde davacıyı çalıştırabileceği başkaişyerlerinin olup olmadığı, bu işyerlerine fesih tarihinden kısa bir süre önce ve sonra davacı ile aynı vasıflarda yeni işçi alımı yapılıp yapılmadığı araştırılarak, davacıyı çalıştırabileceği başka işyeri ve yeni işçi alımı yok ise davalılar arasındaki şoför alımı işine dair sözleşmenin sona ermesine ilişkin bu durumun geçerli fesih sebebi oluşturacağı kabul edilerek davanın reddine, var ise feshin son çare olma ilkesine uyulmadan yapılan feshin geçersizliğine karar vermekten ibarettir. Nitekim Dairemizin son tarihli kararlarında da (örneğin 27/4/2017

tarihli 2017/32633 esas ve 2017/9784 karar sayılı ilamı) bu görüş benimsenmiştir. Açıklanan nedenler ve eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir."

8. Mahkeme 27/9/2019 tarihinde bozma kararlarına uyarak yaptığı yargılamalar sonucunda davaların reddine karar vermiştir. Mahkemenin karar gerekçelerinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Davalı şirketin ASKİ ile olan ihale sözleşmesinin feshedilmesi neticesinde, davacıların iş akitlerinin feshi yoluna gidildiği, davacıların ASKİ'deki özlük hakları ile çalıştırabileceği başka işyeri kaydının bulunmadığı, SGK Başkanlığı resmi bilgi ve belgelerinden, fesih öncesi ve sonrasında davalı şirket bünyesinde aynı vasıfta isçi istihdamına ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin mevcut olmadığı, sadece 9/11/2015 tarihinde 35 şoför istihdamı yapıldığının görüldüğü, davalı şirketin herhangi bir kamu kurumundan ihale almadığı, davalı şirketin 15/4/2016 tarihinde kanun kapsamından çıkarılarak iz yapıldığının ve bu tarihten sonra sigorta bildiriminin bulunmadığının hususları birlikte değerlendirildiğinde, Yargıtay 22. HD.'nin bozma gerekçesi doğrultusunda, davalı işverenlikçe yapılan fesihin geçerli fesih sebebine dayandığı sonuç ve kanaatine varıldığından davanın reddine karar vermek gerekmiştir...."

9. Başvurucular söz konusu kararları temyiz etmiştir. Daire 5/3/2020 tarihinde mahkeme kararlarını vekâlet ücreti yönünden düzelterek kesin olmak üzere onamıştır.

10. Başvurucular, nihai hükmü 14/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvuruların süresinde olduğu anlaşılmıştır.

11. Komisyonca, Ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuruların konu yönünden irtibatı nedeniyle 2020/19914 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvuru Formlarında Belirtilen ve Somut Davayla Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreç

12. Başvurucular ve aynı işverene bağlı şoför olarak çalışan iki işçi benzer iddialarla Ankara 32. İş Mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 32. İş Mahkemesi, başvurucuların açtığı davada verilen işe iade kararlarındaki aynı gerekçelerle davaları kabul etmiştir (bkz. §§ 5, 6). Bu kararlar istinaf ve temyiz kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular, aynı işyerinde çalışan diğer işçiler ile aynı zamanda açtıkları davalarda Mahkemenin farklı karar vermesinin eşitlik ilkesini zedelediğini, hukuk devletinin temel ilkelerinden birinin hukuk güvenliği ilkesi olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetinin özü, benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verilmesine ilişkin olduğundan başvuru hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dâhil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almaktır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54).

17. Adil yargılanma hakkı uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir.

18. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade eder (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

19. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceği, derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirliliği ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

20. Özellikle aynı somut olay ve hukuksal durumdaki farklı kişilerce açılan davalarda birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşılması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşebilir. Yargı mercilerinden anılan ilkelerin bir sonucu olarak kamuoyu nezdinde yargıya olan güveni muhafaza etme bakımından kararlarında belli bir istikrar sağlaması beklenir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48).

21. Mahkemelerin maddi olgularla ilgili değerlendirme ve nitelemeleri ile mutlak bir şekilde bağlı olmaları söz konusu olmayıp bunları değiştirmeleri de mümkündür. Ancak maddi olgularla ilgili değerlendirmelerin aynı olay kapsamındaki diğer uyuşmazlıklar yönünden kuvvetli delil teşkil edebileceği gözetildiğinde mahkemelerin daha önce ulaştıklarından farklı bir sonuca ulaşmaları durumunda bunun gerekçesini ikna edici şekilde ortaya koymaları kendilerinden beklenir (Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017, § 46).

22. Başvurunun konusu aynı işyerinde aynı statüde çalışan işçiler tarafından açılan davaların bir kısmının yargı mercilerinin farklı yaklaşım benimsemesi nedeniyle farklı sonuçlandığına ve bu hususun yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine ilişkindir. Başvuruculların başvuru formunda ileri sürdüğü şekliyle iki farklı davada işe iade kararı

verildiği ve söz konusu kararların kesinleştiği görülmüştür.

23. Mahkemenin maddi olay şartlarında değerlendirme yapmak suretiyle verdiği kararların yeterli gerekçe içerdiği tespit edilmiştir. Söz konusu kararların belirli bir hukuksal temele dayandığı, kararlar arasındaki çelişkinin hukuki yorum farklılığından ve her bir dosyadaki delil durumu ile davanın tarafça ispat edilmesinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak kararlardaki farklılığın hukuki güvenliği sarsacak nitelikte olmadığı, dolayısıyla başvurunun hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesi kapsamında kaldığı tespit edilmiştir. Sözü edilen ve işçi lehine sonuçlanan iki davada, davaların yöntemince kanıtlanamadığı, feshin geçerli bir nedene dayanmadığı ve davalılar arasındaki hizmet alım sözleşmesinin feshedilmesinin davacıların iş akdinin feshini gerektirmediği hususlarına dikkat çekilmiştir.

24. Başvuruya konu edilen davalarda ise başvuruculların ASKİ'deki özlük hakları ile çalıştırılabilecekleri başka işyeri olmadığı, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre fesih öncesi ve sonrasında ASKİ bünyesinde aynı vasıfta işçi istihdamına ilişkin herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı, sadece 9/11/2015 tarihinde 35 şoförün istihdam edildiğinin görüldüğü, ASKİ'nin herhangi bir kamu kurumundan ihale almadığı ve 15/4/2016 tarihinde kanun kapsamından çıkarılarak iz yapıldığının ve bu tarihten sonra sigorta bildiriminin bulunmadığı hususları birlikte değerlendirilerek yapılan feshin geçerli fesih sebebine dayandığı kabul edilmiştir. Başvuru formlarında da sözü edildiği gibi sadece iki dosyada işe iade kararı verilmiş, diğer dosyalarda ise işe iade talepleri reddedilmiştir. Yargıtayın iki dosyada işçi lehine verdiği kararda ASKİ'nin feshin geçerli bir sebebe dayandığına yönelik olarak dosyaya delil sunamamasına dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda Mahkemenin gerekçelerinin yeterli, makul ve tutarlı olduğu gözetildiğinde ulaşılan sonuçlar yönünden yargılamaların hakkaniyetinin zedelenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, yargılamaların uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BESİME GÜNAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24855 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BESİME GÜNAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24855)

Karar Tarihi: 23/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 15/4/2025 - 32871

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : 1. Besime GÜNAL

2. Çiçek KATURMAN

3. Emine ÇÖREKÇİ

4. Hasan KORKMAZ

5. Hatice KORKMAZ

6. Hediye KORKMAZ

7. Hüseyin KORKMAZ

8. Orhan Veli KORKMAZ

9. Selvi KORKMAZ

10. Zeki KORKMAZ

Vekili Av. Sercan KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu tarafından hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular murisinin de aralarında bulunduğu davalılar aleyhine, Tunceli ili Merkez ilçesi Atatürk Mahallesi 131 ada 6 No.lu parselde bulunan taşınmazla ilgili olarak Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde 7/11/1986 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır. Dosyanın daha sonra Tunceli Kadastro Mahkemesine (Mahkeme) devrine karar verilmiştir. Mahkeme 10/11/2017 tarihli karar ile müdahil davacılar ve H.S.nin davacı mirasçıları, M.S.nin mirasçıları, M.Ö, S.M. ve H.M.nin mirasçıları ile H.G.nin davalarının kısmen kabulüne kısmen reddine, diğer davacılar ile müdahil davacıların davalarının reddine karar vermiştir. İstinaf talebi üzerine Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi10/9/2021 tarihli kararla mahkeme kararının kaldırılarak dosyanın inceleme yapılmak üzerekararı veren mahkemeye iadesine karar vermiştir.

3. Başvurucular murisinin 30/5/2003 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucular davaya müdahil olmuştur.

4. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvuru 2015/10311 bireysel başvuru numarasına kaydedilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan dosyanın 2015/5286 başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine, incelemenin 2015/5286 başvuru numaralı dosya üzerinden yapılmasına karar vermiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'la kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurmaları gerektiğinden birleştirilen başvuruların tamamını 30/10/2018 tarihli kararla kabul edilemez bulmuştur.

6. Bunun üzerine başvurucular, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettikleri tazminatlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle 5/2/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur. Tazminat Komisyonu 2/3/2020 tarihli karar ile başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Tazminat Komisyonu karar gerekçesinde, davada 217 tarafın olduğunu, Tazminat Komisyonuna müracaat edenlere murislerine verilmesi gereken tazminattan hisselerine düşen miktarı verilmesi gerektiğini ve yargılama sırasında vefat eden kişilerin yerine varisleri olarak davaya devam edenlerin aynı aile ekonomik birliği içinde değerlendirildiğinden lehine tek tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tazminat Komisyonu buna göre 7/11/1986 tarihinde açılan başvuruya konu davada davalı olarak bulunan murislerinin vefat etmesi üzerine toplam 34 yıllık yargılama süresi üzerinden başvuruculara ayrı ayrı 1.000 TL tazminat ödenmesine karar vermiştir.

7. Başvurucular, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucular; itiraz dilekçesinde, Komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu iddia etmiştir.

8. Bölge İdare Mahkemesi 3/7/2020 tarihli kararla başvurucuların itirazının reddine hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinde ödenmesine karar verilen tazminat miktarının -davanın konusu, uyuşmazlığın niteliği ve şikâyete konu edilen

yargılamanın süresi gözönünde bulundurulmak suretiyle- makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlendiğini, bu nedenle hakkaniyete ve Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Başvurucular, nihai hükmü 27/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu Fatma Korkmaz başvurunun devamı sırasında 1/10/2020 tarihinde vefat etmiş, mirasçısı olan diğer başvurucular 25/3/2021 tarihli dilekçeleriyle başvuruyu devam ettirmek istediklerini bildirmiştir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, Komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Somut olayda temel mesele, başvurucuların taraf oldukları kadastro tespitine itiraza ilişkin davanın makul sürede tamamlanmaması olduğundan başvuruya konu şikâyetler makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

14. Makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvuruda inceleme Tazminat Komisyonu kararı ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olacaktır.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

17. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan,

B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

19. Somut olayda anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile davanın niteliği ve uyuşmazlığın türü dikkate alındığında başvuruya konu davada davalı olarak bulunan murislerinin 30/5/2003 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucuların davaya müdahil olduğu görülmüştür. Başvurucuların da taraf olduğu söz konusu uyuşmazlığa ilişkin otuz dört yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığı tartışmasızdır. Nitekim Tazminat Komisyonu da yargılama süresinin makul olmadığı tespitinde bulunmuştur. Başvuruya konu mesele, yargılama süresine göre belirlenen tazminat miktarının anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlara göre giderim sağlayıp sağlamadığı ile ilgilidir.

20. Buna göre Tazminat Komisyonu tarafından 11 yılı aşkın yargılama süresine ilişkin olarak belirlenen tazminat miktarının makul sürenin aşımıyla orantılı olmadığı, tazminat miktarının yetersiz olduğu, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü, B. No: 2020/6129, 17/6/2020; Burhan Çiçek, B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

21. Uyuşmazlığın niteliği, taraf sayısı, yargılamanın süresi gözönünde bulundurulduğunda makul sürede yargılanma hakkı ihlal edilen başvurucular için Tazminat Komisyonunca öngörülen tazminat miktarının yeterli giderim sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolu olan Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular, ihlalin tespiti ve ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İncelenen başvuruda yargılamanın uzun sürmesi başvurucuların makul sürede yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

24. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. İhlalin giderilmesi için kararın Tazminat Komisyonu kararlarının nihai denetimini yapan bölge idare mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kararın gönderildiği bölge idare mahkemesince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2020/188, K.2020/2379) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına (E.2019/2209, K.2020/648) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYDİ TERCAN

B. No: 2020/27697 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27697

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYDİ TERCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27697)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Seydi TERCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin tanıklar mahkeme huzurunda dinlenmeden ve ileri sürülen diğer deliller incelenmeden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun hükümlü olarakbulunduğu İzmir 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) 27/2/2020 tarihinde kapalı görüş için bulunan hükümlü ve tutuklulara ziyaret süresinin bittiği görevli personel tarafından bildirilmiş, ancakM.Ö. ve S.İ., ziyaretçilerinin geç geldiği gerekçesiyle görüşe devam etmek isteyerek ziyaret mahallinden çıkmamışlardır.

3. İnfaz koruma memurlarının M.Ö. ve S.İ. ile görüş mahallinden çıkmaları gerektiği konusunda konuştuğu sırada başvurucunun, koğuş arkadaşı S.İ.ye "Senin 30 dakika hakkın var seni görüştürmek zorunda" dediği, buna istinaden görevli personel tarafından söz konusu tutumunun yanlış olduğunun başvurucuya bildirildiği, ancak başvurucunun uyarıları dikkate almayarak görevli personel ile tartışmaya başladığı hususunda tutanak düzenlenmiştir. Bu olay üzerine Kurum tarafından, başvurucu hakkında disiplin

soruşturması başlatılmıştır.

4. Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 5/3/2020 tarihli kararıyla, başvurucunun, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen "kurum görevlilerine uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 1 (bir) ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma (tüm etkinlikler) cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyetinde; verilen disiplin cezasının memurun tuttuğu tutanak ve ifadesine dayandığını, haksız ceza verildiğini, olay günü kimseyi galeyana getirmediğini ifade etmiştir. S.İ. isimli kişinin başka bir ceza infaz kurumundan nakil geldiğini, kendisine ceza infaz kurumu uygulamasını sorması nedeniyle 30 dakikalık görüşmenin kanunen zorunlu olduğunu ve dilekçe verdiği takdirde telafi edileceğini söylediğini ve kanuni haklarını hatırlattığını belirtmiştir. Başvurucu kimseye hakaret veya tehdit içeren bir söz söylemediğini, cezaya konu hareketleri gerçekleştirmediğini belirterek olaylara şahit olan kişilerin dinlenilmesine karar verilmesini ve olayların geçtiği yerleri gösteren kamera görüntülerinin izlenmesini talep etmiştir.

6. İnfaz Hâkimliği, duruşmada sadece başvurucuyu dinlemiş, Kuruma yazdığı yazı ile de olaya ilişkin kamera görüntülerinin ve olay anında olay yerinde bulunduğu tespit edilecek olan hükümlü ve tutuklular ile varsa görevli memurlardan olayla ilgili bilgisi ve görgüsü olduğu düşünülenlerin tanık sıfatıyla beyanlarının alınarak düzenlenecek tutanakların gönderilmesini istemiş; diğer deliller yönünden dosya üzerinden inceleme yaparak 29/6/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda olay tutanağını düzenleyen tutanak mümzilerinin tanık olarak beyanlarının alındığı ve olay tutanağının doğrulandığı, başvurucunun savunmasının hukuki dayanaktan yoksun olduğu, görevli memurların hükümlü hakkında gerçeği yansıtmayacak şekilde tutanak tutmasını gerektiren bir husumetin dosyaya yansımadığı belirtilerek başvurucunun şikâyetinin reddedildiği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine verdiği şikâyet dilekçesini tekrarlamak suretiylesadece cezaevi personelinin tanık olarak dinlendiğini, ancak olaya tanık olan tutuklu ve hükümlülerin İnfaz Hâkimliğince dinlenmediğini ifade ederek Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmiştir. Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 10/7/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 20/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu 8/12/2021 tarihinde denetimli serbestlik kapsamında tahliye olmuştur.

10. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşıldığından adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; uyuşmazlığa konu olaya tanık olan tutuklu ve hükümlülerin mahkeme huzurunda dinlenilmesi yönündeki talebine rağmen İnfaz Hâkimliğince dinlenilmediğini,

sadece infaz koruma memurlarının beyanlarının dikkate alınması suretiylesonuca varıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun savunmasının hâkim önünde alındığı, başvurucunun savunmalarında geçen hususların İnfaz Hâkimliği tarafından dikkate alınarak bu iddiaların incelenmesi için Kuruma yazı yazıldığı ifade edilmiştir. Bakanlık, tanık dinletme ve sorgulatma hakkı bağlamındaadil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği iddiası konusunda inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formda yer alan iddialarını yinelemiştir.

14. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

15. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi Cihan Yeşil (B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35) kararında başvurucunun yirmi gün süreyle hücreye koyma disiplin cezasının infazıyla haberleşme veya iletişim araçlarından ve ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılması sonucu ortaya çıkacağından disiplin cezasının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğu, başvurucunun söz konusu disiplin cezasından dolayı yaptığı şikâyetin İnfaz Hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığı kabul edilmiştir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle yaptığı şikâyetin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığının ve dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

19. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması, bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Taylan Özgür Tor, B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43).

20. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin

iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (Abdullah Özen, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21). Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

21. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun aldığı disiplin cezası, Kurum tarafından düzenlenen tutanak ve buna dayalı olarak başlatılan disiplin soruşturmasında alınan beyanlara dayanmaktadır. İnfaz Hâkimliğince söz konusu bilgi ve belgelere dayanılarak netice ve kanaate ulaşıldığı anlaşılmaktadır.

22. Somut olayda değerlendirilmesi gereken temel mesele uyuşmazlık konusu disiplin cezasına esas olan tutanak ile bu tutanağın düzenleyicilerinin beyanlarına karşı başvurucunun olayların tutanak içeriğinde belirtildiği gibi gerçekleşmediğine yönelik savunmasının ispatı için ileri sürdüğü delillerinin dikkate alınıp alınmadığıdır. Silahların eşitliği ilkesi bağlamında yargılamada adaletin sağlanması için tutanağa karşı başvurucunun iddia ve delillerinin dosyaya celp edilerek bunların İnfaz Hâkimliği huzurunda tartışılarak söz konusu güçler dengesinin sağlanması gerekir.

23. Bu itibarla yargılamada hükme esas alınan delillerin aksinin ispat edilmesi imkânının ilgili tarafa verilmesi, gerekirse tanıkların yeniden dinlenmesi ya da varsa başkaca tanık beyanlarına başvurulması, olayın oluş şekline uygunluğunun tespit edilmesi açısından zorunlu olabilir. Aksi durum yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan uzaklaştıracaktır.

24. Somut olayda, başvurucunun 1/3/2020 tarihli savunma yazısında ve 9/3/2020 tarihli dava dilekçesinde; sadece görevli memurun düzenlediği tutanak ve alınan ifadesine dayanılması suretiyle hüküm kurulduğu, tutanakta yazılanların gerçeği yansıtmadığı, etrafta olaya tanık olan mahpusların bulunduğu ileri sürülerek gerçekleştirilen tanıkların dinlenmesi talebine karşın İnfaz Hâkimliğince tanıkların dinlenilmediği, buna yönelik bir gerekçe de sunulmadığı görülmüştür. Bununla birlikte mahkemece ilgili ceza infaz kurumuna yazı yazılarak olayla ilgili bilgi ve görgüsü olan mahpuslar ve görevlilerin tanık olarak dinlenilmesinin talep edildiği ancak Kurum tarafından sadece tutanağı düzenleyen üç görevlinin ifadelerinin alınması ile yetinildiği,mahkemece bu tutanağa itibar edilerek kamera kayıtlarının celp edilmesi suretiyle çözümlerinin yaptırılmadığı ve söz konusu diğer delillere başvurulmamasının nedeninin de açıklanmadığı anlaşılmaktadır. Mahkeme hükmünde başvurucunun savunmasını destekler mahiyette bir delilin dosyada bulunmadığı belirtilmiş, diğer yandan dinlenilmesi talep edilen tanık beyanları bu süreçte alınmamıştır.

25. Başvurucunun benzer şikâyetlerle itiraz merciine yaptığı başvuruda da yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki bu iddialarının karşılanmadığı görülmüştür. Bu itibarla disiplin soruşturması ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucu hakkında verilen disiplin cezası ile ilgili belirleyici nitelikte bir delil olan tanıkların dinlenmemesinin ve ileri sürülen diğer delillerin incelenmemesinin başvurucuyu önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürdüğü, menfaatlerini koruyan güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019 §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1717, K.2020/2210) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2020/1889 D.İş sayılı dosyasına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

MEHMET METİN

B. No: 2020/30431 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30431

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET METİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30431)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehmet METİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette hâkim tarafından sözlü savunma alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Boğazlıyan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucuya "Her türlü ateşli silah, mermi, patlayıcı madde, kesici, delici, yaralayıcı, bereleyici alet, yakıcı, aşındırıcı, boğucu, bayıltıcı, kör edici gaz ve ecza, her türlü zehir ve uyuşturucu ilaç ve madde, cep telefonu, telsiz ve sair elektronik haberleşme aracını kuruma sokmak, bulundurmak, kullanmak" fiilini işlediği gerekçesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca 11 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir.

3. Başvurucu anılan disiplin cezasına karşı Boğazlıyan İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde şikâyet yoluna başvurmuştur. Şikâyet dilekçesinde kamera kayıtlarının incelenmesini talep eden başvurucu, gerekirse Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) kullanılabileceğini de hatırlatarak savunmasını sözlü olarak yapmak istediğini belirtmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği, yapılan disiplin soruşturmasının usulüne uygun yürütüldüğü, hükümlüye verilen cezanın eylemine uygun olduğu, disiplin kurulu başkanlığının ceza verme kararındaki gerekçelerinin yeterli ve yerinde görüldüğü gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu bu karara karşı Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde üç bıçaklı tıraş bıçağının ikisinin çıkarılmasındaki maksadının saçlarını kesmek olduğunu, nitekim saçlarını lavaboda kestiğini, kurum görevlilerine zarar vermek için kullanmadığını, kamera kayıtlarının incelenmesi hâlinde saçlarının kesimine dair görüntülerin ortaya çıkacağını, disiplin soruşturması ile İnfaz Hâkimliğindeki itirazlarında bu hususu dile getirmesine rağmen kayıtların incelenmediğini, İnfaz Hâkimliğinin kararında buna dair değerlendirmelerin bulunmadığını, duruşmada sözlü savunmadan mahrum bırakıldığını öne sürmüştür.

6. Ağır Ceza Mahkemesi 10/8/2020 tarihinde, İnfaz Hâkimliği kararının dosya kapsamına göre usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

7. Nihai kararın 21/8/2020 tarihinde tebliğ edilmesinin ardından başvurucu 28/8/2020 tarihinde adli yardım talepli olarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; soruşturmanın hiçbir evresinde ifadesinin alınmadığını, disiplin cezasının yasal süreler geçmesine rağmen uygulandığını belirterek savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), görüşünde konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra söz konusu içtihatların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını Talet Şanlı [GK] (B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında "Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir." hükmüne yer verildiği belirtilmiş, söz konusu hükmün esas olarak disiplin cezalarına yönelik şikâyetlerin karara bağlanmasından önce ilgilinin savunmasının infaz hâkimi tarafından dinlenmesini ve talep edilen diğer delillerin toplanıp değerlendirilmesini gerektirdiği ifade

edilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun mahkeme huzurunda bulunmasının usul hukuku bağlamında duruşma veya farklı yöntemlerle sağlanabileceğine, nitekim anılan Kanun'da infaz hâkiminin söz konusu savunmayı duruşma açmak suretiyle ya da duruşma yapmaksızın odasında veya duruşma salonunda yahut ceza infaz kurumunda almasına imkân tanındığına işaret edilen kararda, Kanun'da öngörülen söz konusu usuldeki temel amacın disiplin yaptırımı uygulanan hükümlü ya da tutuklunun hâkim karşısında meramını anlatabilmesini, dosyada aleyhine olan delillere etkili bir şekilde karşı çıkabilmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında kararda; 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyette başvurucuya, savunmasını hâkim önünde bizzat hazır bulunmak suretiyle veya avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanındığı hâlde İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bu yöndeki talebini dikkate almaksızın şikâyetin esasını dosya üzerinden değerlendirerek karara bağlamasının başvurucunun sözlü yargılanma hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı belirtilerek başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Talet Şanlı, §§ 48-69).

13. Somut olayda, başvurucunun disiplin cezasına karşı sözlü beyanda bulunma talebini açık ve net şekilde yargılama sürecinde dile getirmesine rağmen bu talebi karşılanmaksızın karar verildiği görüldüğünden Talet Şanlı kararında açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sözlü yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Boğazlıyan İnfaz Hâkimliğine (E.2020/431, K.2020/496) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHDİ BAŞTİMUR

B. No: 2020/31566 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31566

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHDİ BAŞTİMUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31566)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehdi BAŞTİMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette yargısal mercilerce sözlü savunma alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

2. Bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla, Kırıkkale F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) aralarında başvurucunun da bulunduğu 76 mahpus hakkında, 15/6/2020 tarihinde sabah dağıtılan iaşelerini aldıkları fakat öğlen ve akşam iaşelerini almadıklarından bahisle Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı tarafından (Disiplin Kurulu) 16/6/2020 tarihinde disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. İnfaz Kurumunun görevlendirdiği soruşturmacı tarafından hazırlanan disiplin soruşturması raporu 30/6/2020 tarihinde Disiplin Kuruluna sunulmuştur.

4. Disiplin Kurulu tarafından 1/7/2020 tarihinde aralarında başvurucunun da olduğu mahpuslar hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen "Protesto amacıyla idarece verilen yemeği topluca almama eylemine katılmak" fiilini

işledikleri kabul edilerek bu kişilerin "Bir ay haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama" disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

5. Başvurucu anılan disiplin cezasına karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, mahkemede yapacağı savunması esnasında Kürtçe tercüman bulundurulmasını talep etmiştir. Başvurucu ve diğer mahpusların talebini dosya üzerinden değerlendiren İnfaz Hâkimliği, itirazın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...öğlen ve akşam iaşelerini almadıklarını nedenle 5275 sayılı kanunun 42/2-a bendi (protesto amacıyla idarece verilen yemeği topluca almamak) kapsamında disiplin cezası verilmiş ise de; disiplin cezasına konu eylemin 15/06/2020 tarihinde gerçekleştiği, soruşturmanın 16/06/2020 tarihinde başladığı, olaya ilişkin muhakkik raporunun ise 30/06/2020 tarihinde yazıldığı anlaşılmış olup, 5275 sayılı Kanunun 47/2-3-4-5. madde ve bentlerinde yer alan '(2) Hükümlülerin diğer disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhal ve en geç iki gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır. (3) Soruşturma en geç yedi gün içerisinde tamamlanır ve düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hakiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir. (4) Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Haklarında disiplin soruşturması yapılanlara, yüklenen eylemin niteliği ve sonuçları ile üç gün içinde savunmalarını vermeleri, aksi halde bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilir. Savunma yazılı olarak sunulabileceği gibi sözlü olarak da yapılabilir. Sözlü savunma tutanakla saptanır. Türkçe bilmeyenlerle, sağır ve dilsizlerin savunmaları tercüman aracılığıyla alınır. (5) Disiplin cezaları disiplin kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç üç gün içinde karara bağlanır. Disiplin kurulu, yasada yazılı disiplin cezası uygulanmasına veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verebilir. Disiplin kurulu kararları gerekçeli olarak yazılır ve kararda şikayet mercii ve süresi açıkça gösterilir.' maddelerinde belirtildiği üzere disiplin cezasının süresinde tesis edilmediği, 15/06/2020 tarihinde gerçekleşen olaya ilişkin soruşturmaya 16/06/2020 tarihinde başlandığı, muhakkik raporunun ise 30/06/2020 tarihinde düzenlendiği, bu nedenle kanunda belirtilen sürenin aşıldığı ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezasının usul yönünden yasaya aykırı olduğu .."

6. Anılan karara karşı Cumhuriyet savcısı tarafından itiraz edilmiştir. Cumhuriyet savcısı itiraz dilekçesinde; 16/6/2020 tarihinde başlanan disiplin soruşturmasının yasal süresi içerisinde, 30/6/2020 tarihinde tamamlandığı gözetilmeden hükümlülerin itirazlarının kabulüne karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu belirtmiştir.

7. İtirazı değerlendiren Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 19/8/2020 tarihinde Cumhuriyet savcısının itirazının kabulüne, şikâyete konu İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve disiplin cezalarının onanmasına karar vermiştir.

8. Kararın 9/9/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 21/9/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında

belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Sözlü Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; soruşturmanın hiçbir evresinde ifadesinin alınmadığını, bu durumun hukuka aykırı olduğunu, kendisine verilen disiplin cezasına dayanak teşkil eden mevzuatta değişiklik yapıldığını, söz konusu değişikliklerin 1/9/2020 tarihinde yürürlüğe girmesi gerektiği hâlde derhal uygulandığını, disiplin cezasının yasal süreler geçmesine rağmen verildiğini belirterek savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, savunma hakkına ilişkin olarak içtihatlara yer verildikten sonra bu hususların verilecek kararda gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını Talet Şanlı [GK] (B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında "Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir." hükmüne yer verildiği belirtilmiş, söz konusu hükmün esas olarak disiplin cezalarına yönelik şikâyetlerin karara bağlanmasından önce ilgilinin savunmasının infaz hâkimi tarafından dinlenmesini ve talep edilen diğer delillerin toplanıp değerlendirilmesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun mahkeme huzurunda bulunmasının usul hukuku bağlamında duruşma veya farklı yöntemlerle sağlanabileceğine, nitekim anılan Kanun'da infaz hâkiminin söz konusu savunmayı duruşma açmak suretiyle ya da duruşma yapmaksızın odasında veya duruşma salonunda yahut ceza infaz kurumunda almasına imkân tanındığına işaret edilen kararda, Kanun'da öngörülen söz konusu usuldeki temel amacın disiplin yaptırımı uygulanan hükümlü ya da tutuklunun hâkim karşısında meramını anlatabilmesini, dosyada aleyhine olan delillere etkili bir şekilde karşı çıkabilmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında kararda; 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyette başvurucuya, savunmasını hâkim önünde bizzat hazır bulunmak suretiyle veya avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanındığı hâlde İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bu yöndeki talebini dikkate almaksızın şikâyetin esasını dosya üzerinden değerlendirerek karara bağlamasının başvurucunun sözlü yargılanma hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı belirtilerek başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Talet Şanlı, §§ 48-69).

13. Somut olayda İnfaz Hâkimliği uyuşmazlık konusu disiplin cezasının esasına yönelik herhangi bir değerlendirme yapmamış, usuli bir sebeple anılan cezanın iptaline karar vermiştir. Bu iptal kararına Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesince de herhangi bir gerekçeye yer verilmeksizin İnfaz Hâkimliğinin kararının kaldırılarak disiplin cezasının onanmasına karar verilmiştir. Bu yargısal süreçler içerisinde ise başvurucunun, disiplin cezasına karşı sözlü beyanda bulunma talebini açık ve net şekilde

dile getirdiği ancak itirazla ilgili sözlü beyanda bulunma imkânı tanınmadan, sadece soruşturmaya esas tutanak içeriğine dayanılmak suretiyle karar verildiği anlaşılmıştır.

14. Somut başvuruda, başvurucunun yargısal makamlar önünde sözlü olarak savunma yapmak istediğine dair talebi de bulunmasına rağmen bu hakkın başvurucuya sağlanmadığı görüldüğünden Talet Şanlı kararında açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısının görüşünün kendilerine tebliğ edilmeksizin karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanlarında ileri sürmüştür.

17. Başvurucunun başvuru formunda öz itibarıyla dile getirmiş olduğu şikâyetleri detaylandırmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Bununla birlikte somut olayda başvurucunun başvuru formunda öz itibarıyla dahi olsa ileri sürmediği şikâyetlerini ancak nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde dile getirmesi gerekir (Necati Vedat Erten, B. No: 2019/30850, 9/6/2021, § 24). Somut olayda ise başvurucu, nihai kararı 9/9/2020 tarihinde öğrenmesine rağmen başvuru formunda öz itibarıyla da olsa ileri sürmediği bu şikâyeti Bakanlık görüşüne karşı verdiği beyanlarında ilk kez dile getirmiştir. Söz konusu şikâyetlerin -nihai kararın öğrenilme tarihi de dikkate alındığında- 30 günlük bireysel başvuru süresinde yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Aksinin kabulü hâlinde eksikliğin giderilmesine dair ya da ek beyanları içerir dilekçelerle farklı ve bağımsız ihlal iddialarının her zaman dile getirilmesi mümkün olacaktır. Bu da bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre kuralını anlamsız hâle getirecektir (benzer bir değerlendirme için bkz. Ümüt Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31).

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sözlü yargılama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine iletilmek üzere (2020/672 D.İş) Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1539, K.2020/1583) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İDRİS ÇAMUR

B. No: 2020/38677 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38677

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İDRİS ÇAMUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38677)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : İdris ÇAMUR

Vekili : Av. Engin YILMAZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş kazasından kaynaklanan tazminat davasında, ıslah talebinin zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; şoför olarak görev yaptığı şirkette, misafirlerin şantiyeye götürülmesi esnasında 13/08/2002 tarihinde trafik kazası geçirmiş ve kaza sonucu yaralanmıştır.

3. Başvurucu 24/9/2004 tarihinde İstanbul Anadolu 6. İş Mahkemesi nezdinde iş kazasından kaynaklanan tazminat davası açmış; fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 40.000 TL manevi, 1.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. Mahkemece esas incelemesi yapılan dosyada 27/5/2013 tarihinde alınan bilirkişi raporunda davalı şirketin ödemesi gereken tazminat miktarı 75.059,05 TL olarak tespit edilmiştir. Başvurucu 17/7/2013 tarihinde verdiği ıslah dilekçesiyle talep ettiği maddi tazminatı 75.000 TL'ye yükseltmiştir. Davalı tarafından zaman aşımı defi ileri sürülmüştür.

5. Mahkeme 10/9/2013 tarihli kararıyla davalı tarafından ileri sürülen zamanaşımı defini reddetmiş ve davanın kısmen kabulüyle 75.000 TL maddi tazminatın ve 20.000 TL manevi tazminatın kaza tarihinden itibaren işleyecek faiziyle başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle, talep edilen maddi tazminat yönünden hesap, bilirkişisi tarafından düzenlenen bilirkişi raporu ve ek rapor gözetilerek başvurucunun maddi tazminat alacağının 75.059,05 TL olduğu ancak istek gözetilerek 75.000 TL maddi tazminata; tarafların kusur durumları, konu hakkındaki bilimsel görüşler ve yargı kararlarındaki ilkeler gözetilerek de takdiren 20.000 TL manevi tazminata hükmedildiği belirtilmiştir.

6. Karar hakkında temyiz talebinde bulunulması üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 10/2/2014 tarihli kararıyla Mahkeme hükmü bozulmuştur. Bozma gerekçesinde özetle davacının 13/8/2002 tarihindeki iş kazasına ilişkin maddi tazminat talebinin 1.000 TL'si dışındaki kısmının 10 yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra 17/7/2013 tarihli ıslah dilekçesi ile talep edildiği ve davalı tarafça ıslahen artırılan maddi tazminat kısmına ilişkin süresinde zamanaşımı definde bulunulduğu vurgulanarak, Mahkemece ıslahen artırılan maddi tazminat talebinin kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu belirtilmiştir.

7. Yargıtay bozma ilamı üzerine yeniden incelenen dosyada Mahkeme 1/4/2014 tarihli kararıyla bozmaya uymayarak 10/9/2013 tarihli ilk kararında direnmiştir.

8. Direnme kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12/3/2019 tarihli kararıyla mahkeme hükmü bozulmuştur. Bozma gerekçesinde özetle; Mahkemece 20/12/2010 tarihli Adli Tıp Kurumu raporuna göre davacının iyileşmesinin 18 aya kadar uzayabileceği ve bu dönemde %100 malul sayılması gerektiği yönündeki mütalaa da esas alınarak iyileşme süresi de eklendiğinde ıslah tarihi itibarıyla zamanaşımının gerçekleşmediği sonucuna varıldığı ancak dosya içerisindeki 16/6/2007 tarihli “Sürekli İş Göremezlik Tespit Kararı”na göre davacının maluliyetinin tıpkı aradan üç yıldan fazla süre geçtikten sonra tanzim edilen Adli Tıp Kurumu raporundaki gibi %35,2 olarak belirlendiği ve kontrol muayenesinin gerekmediğinin açıklandığı, bu durumda iyileşme sürecinin zamanaşımının başlangıcının hesaplanmasını etkileyen gelişen durum olarak kabul edilemeyeceği ve yine kısmi dava açılması hâlinde zamanaşımının ancak dava edilen değer yönünden kesileceği vurgulanarak ıslah tarihi itibarıyla on yıllık zamanaşımının gerçekleştiği belirtilmiştir.

9. Mahkeme, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12/3/2019 tarihli bozma kararına uymuş; başvurucunun 13/08/2002 tarihinde geçirdiği iş kazasının on yıllık zaman aşımı süresine tabi olduğu kanaatiyle davanın kısmen kabulüne ve 1.000 TL maddi tazminatın ve 20.000 TL manevi tazminatın kaza tarihinden itibaren işletilecek faiziyle başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme kararı kesin olmak üzere verilmiştir.

10. Nihai kararın 1/12/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmesi üzerine, 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; dava tarihinde iş kazası sonucu oluşan maluliyet oranı henüz belirli olmadığından kısmi talepli dava açtığını, oluşan zararı kesin olarak Adli Tıp Kurumu Raporu ve bilirkişi raporu sonucu öğrenebildiğini belirtmiştir. Maluliyet oranının dava devam ederken mahkemeye sunulan rapor ile ortaya çıktığını, bu nedenle zamanaşımı süresinin

hesabında raporun tanzim tarihi ile cismani zararın niteliği ile kapsamının öğrenildiği tarihin esas alınması gerektiği dikkate alınmadan verilen mahkeme kararının hatalı olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 34).

15. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

17. Somut olayda başvurucu 13/8/2002 tarihinde gerçekleşen iş kazasından sonra 24/9/2004 tarihinde 1.000 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminat talepli dava açmış ve alınan bilirkişi raporları üzerine 17/7/2013 tarihli dilekçe ile 75.000 TL istemiyle bu talebini ıslah etmiştir. Mahkeme, iş kazasının meydana geldiği tarihten itibaren başlayan zamanaşımının ıslah tarihinde dolduğu gerekçesiyle başvurucunun dava dilekçesindeki talebiyle bağlı kalarak 1.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

18. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikte iddiaları Çetin Akboğa [GK] (B. No: 2019/430, 23/3/2023) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda, 5/1/2005 tarihinde gerçekleşen iş kazasından sonra 6/8/2007 tarihinde fazlaya ilişkin hakları saklı

tutulmak kaydıyla 2.000 TL maddi tazminat talepli dava açılmıştır. Bilirkişi incelemesi sonucu maddi zarar 121.312,31 TL olarak belirlenmiş ve 8/11/2016 tarihli dilekçe ile maddi tazminat talebi bilirkişi raporundaki tutar kadar artırılmıştır. İlk derece mahkemesi başvurucunun davasını kabul etmiş ise de Bölge Adliye Mahkemesi, iş kazasının meydana geldiği 5/1/2005 tarihinden itibaren başlayan zamanaşımının ıslah dilekçesinin sunulduğu 8/11/2016 tarihinde dolduğu gerekçesiyle bilirkişi raporu doğrultusunda artırılan maddi tazminat kısmı yönünden davayı reddetmiştir.

19. Anılan başvuruda davanın ıslah ile artırılan kısmının reddedilmesini mahkemeye erişim hakkı kapsamında inceleyen Anayasa Mahkemesi, davaya konu zararın tespit edilmesinin belli bir uzmanlık gerektirdiğini bu nedenle zararın boyutunun belirlenebilmesi için derece mahkemelerince bilirkişi raporu alınmasına karar verildiğine dikkat çekmiş ve zararının tamamını yargılamanın başlangıcında bilmesinin başvurucudan beklenemeyeceğini, bu sebeple başvurucunun tüm zararı için tazminat talep edemediğini kararında belirtmiştir (Çetin Akboğa § 68).

20. Anayasa Mahkemesi anılan kararda; Türk hukukunda belirsiz alacak davasına ilişkin düzenlemenin kabulünden önceki döneme ilişkin olarak açılan kısmi davalarda başvurucuların zararın miktarını dava tarihi itibarıyla öğrenebilmelerinin kendilerinden beklenemeyeceğine dair AİHM'nin ihlal kararlarına da dikkat çekmiştir (Çetin Akboğa § 69)

21. Somut olay yukarıda yer verilen ilkeler bakımından değerlendirildiğinde başvurucunun iş kazası nedeniyle oluşan maluliyet durumunun ve uğradığı zararın davanın açıldığı tarihte belirli olmadığı, bu hususların yargılama sırasında olaya ilişkin alınan bilirkişi raporları neticesinde öğrenildiği anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucu da zararın öğrenilmesinden sonra talebini artırarak davasını ıslah etmiştir.

22. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında başvuruya konu olay değerlendirildiğinde başvurucunun dava değerini artırarak açtığı birleşen dava yönünden davanın zamanaşımından reddedilmesine ilişkin uygulamanın başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 6. İş Mahkemesine (E.2019/611, K.2020/550) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELÇUK BORLUKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/40402 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40402

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELÇUK BORLUKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40402)

Karar Tarihi: 23/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 15/4/2025 - 32871

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Selçuk BORLUKAN

2. Adile BORLUKAN

3. Mevlüt BORLUKAN

Vekili : Av. Hanifi BUDANCAMANAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık alanda bulunan askerî mühimmatın patlaması ile gerçekleşen yaralanma ve açılan tam yargı davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Selçuk Borlukan 1/12/2005 tarihinde arkadaşı ile Bingöl'ün Şaban köyü yolu üzerinde dolaşmakta iken dağ eteğinde bulduğu askerî mühimmatı (anti tank roketi) sert bir yüzeye vurması sonucu oluşan patlamada ağır şekilde yaralanmıştır. Olay tarihi itibarıyla 17 yaşında olan başvurucu Selçuk Borlukan hakkında tedavi sonrasında düzenlenen 12/8/2008 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucunun %84 fonksiyon kaybına (görme kaybı, yürüyememe) uğradığı belirtilmiştir (2021 yılında başka bir sağlık kurumundan alınan

rapora göre bu oran %93 olarak belirlenmiştir.).

3. Başvurucular (Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan, Selçuk Borlukan'ın anne ve babasıdır.) 2009 yılında İçişleri Bakanlığı aleyhine, olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek uğradıkları maddi ve manevi zararın tazmini istemiyle tam yargı davası açmıştır. Elâzığ 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 14/2/2012 tarihli kararı ile davayı reddetmiş; gerekçede sivillerin kullanımında olup yerleşim yerlerine yakın olan açık alanda mühimmat bulunmasında idarenin güvenlik hizmetinin yürütülmesi bakımından hizmet kusuru olduğunu ancak patlamanın olay tarihi itibarıyla 17 yaşında olup ayırt etme gücüne sahip durumdaki başvurucu Selçuk Borlukan'ın kişisel kusuru sonucu meydana geldiğini, başvurucunun kusurlu eyleminin idarenin kusurlu eylemi ile zarar arasındaki illiyet bağını kestiğini ifade etmiştir. Ret kararı Danıştay Onuncu Dairesi tarafından 26/10/2015 tarihinde bozulmuştur. Bozma gerekçesinde, sivillerin günlük yaşantıları içinde ulaşabilecekleri mesafedeki açık alanda bulunan mühimmatın patlamasında idarenin güvenlik hizmetinin iyi işlememesi bağlamında kusuru olduğu, bu nedenle zararın tazmini gerektiği, başvurucu Selçuk Borlukan'ın eylemi nedeniyle meydana gelen kusurun oranının tazminatın takdirinde dikkate alınacak bir husus olduğu ifade edilmiştir.

4. Başvurucular, İçişleri Bakanlığının karar düzeltme isteminin incelendiği sırada 23/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

5. Danıştay Onuncu Dairesi 16/3/2021 tarihinde karar düzeltme istemini reddetmiştir. Mevcut durum itibarıyla tazminat davasının derdest olduğu anlaşılmaktadır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Selçuk Borlukan Yönünden

8. Başvurucu Selçuk Borlukan olay nedeniyle ağır yaralandığını ve engelli hâle geldiğini, hâlen patlamanın etkilerini yaşadığını, olayın üzerinden uzun süre geçmesine karşın yargılamanın sonuçlanmadığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, olaya dair süreç ve konuya ilişkin mevzuat ile içtihat ayrıntılarıyla aktarılmış; somut vakada yargı mercilerinin gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak süreci yürüttüğü, davanın derdest olduğu, bu hususun kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca, ölüm gerçekleşmese dahi bazı hâllerde başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20) ve bu hâllerde başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceğinin tespitinde diğer faktörlerle birlikte kişinin karşı karşıya kaldığı tehlikenin derecesi ve türü de değerlendirilir (Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69). Başvuru, açık alanda bulunan askerî mühimmat patlaması sonucu gerçekleşen ağır yaralanma temelinde açılan ve kesin olarak karara bağlanmamış olan tazminat davasını temel almaktadır. Olayın koşulları ve mevcut hukuki durum itibarıyla yaşam hakkı

kapsamında inceleme yapılacak bir iddia ortaya konulmakla birlikte henüz maddi yükümlülüğe (vakaya ilişkin kusura) dair derece mahkemeleri tarafından kesin bir belirleme yapılmadığından inceleme yaşam hakkının usul boyutu ile sınırlı olarak yapılacaktır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Yaşam hakkı kapsamında yürütülecek ceza soruşturmalarının yanı sıra hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartı yerine getirilmelidir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik, özen ve ivedilikle inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemelerinin bu konuda göstereceği hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014).

12. Başvuruculara 2009 yılında açtığı tazminat davasına ilişkin yargılama, bireysel başvuruyu yaptıkları tarih itibarıyla on yılı aşkın bir süre geçmesine karşın derdesttir. Yukarıda da belirtildiği üzere yaşam hakkı kapsamındaki usul yükümlülüğü, ivedilikle inceleme yapılması, yargılamaların makul bir sürede tamamlanması güvencesini de barındırmaktadır. Başvurucu Selçuk Borlukan'ın 2005 yılında yaralandığı olay temelinde açılan tazminat davasında 2006 yılında tamamlanan ceza soruşturmasına ilişkin bilgi/belgeden yararlanıldığı, incelemeye konu belgelerin dava açıldığı tarihte mevcut olduğu ve yargılamanın belirsizlik, bilgi/belgeye ulaşmada güçlük ve/veya olağanüstü bir karmaşıklık içermediği görülmüştür. Bu bağlamda idari yargı makamlarınca ayrıca yeni teknik bir araştırma, inceleme yapılmamasına, olaya ilişkin mevcut olan ve ulaşılmasında aşırı bir güçlük bulunmadığı anlaşılan bilgi/belge üzerinden değerlendirme yapılmasına karşın yargılamanın on yılı aşkın süredir devam etmesinin yaşam hakkının gerektirdiği yargısal sürecin makul süratle yürütülmesi koşulu ile bağdaşmadığı, somut süreçte yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülükler bağlamında usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan Yönünden

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (aktarılan ilkeler için bkz. Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179,

20/3/2014; Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014).

15. Başvuru konusu olayda ihlal iddiası Selçuk Borlukan'ın mühimmat patlaması sonucu yaralanması temelinde ileri sürülmüştür. İhlal iddiasına konu ihmalin mağduru doğrudan şu anda hayatta olan Selçuk Borlukan'dır. Bu bağlamda hak ihlali iddiasına temel olan patlamanın/yaralanmanın doğrudan mağduru olmayan Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan'ın mağdur statüsüsün bulunmadığı açıktır.

16. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti ve Selçuk Borlukan için 250.000 TL, kendileri için toplamda 200.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen yaşam hakkının usul boyutuna ilişkin hak ihlali, tazminat davası sürecinin makul süratle yürütülmemesinden kaynaklanmış olup yargılama devam etmektedir. Bu durumda ihlale bağlı mağduriyetin giderilebilmesi için başvurucu Selçuk Borlukan'a 200.000 TL manevi tazminat ödenmesi ve makul sürede inceleyip karar verme yükümlülüğünün yerine getirilebilmesi için kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1.Başvurunun Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Selçuk Borlukan yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun Selçuk Borlukan yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucu Selçuk Borlukan'a net 200.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucu Selçuk Borlukan'a ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucular Adile Borlukan ve Mevlüt Borlukan'ın yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Elazığ 1. İdare Mahkemesine (E.2010/55, K.2012/90) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10//2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KOL

B. No: 2021/555 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/555

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/555)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Mustafa KOL

Vekili : Av. Nurettin AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, göreve son verilme işlemine karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu vekili nihai hükmü 15/10/2020 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde öğrendikten sonra 21/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B.No:2017/15649,21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 15/10/2020 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi

geçtikten sonra 21/12/2020 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEVZİYE BAYRAK VE RAMAZAN BAYRAK

B. No: 2021/1127 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEVZİYE BAYRAK VE RAMAZAN BAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1127)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1.Fevziye BAYRAK

: 2. Ramazan BAYRAK

Başvurucular Vekili : Av. Muzaffer KILIÇÖREN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin hizmet kusurundan dolayı uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların çocuğu olan İ.B. 18/9/2013 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (İdare) ile GAP Sulama Birliğinin sorumluluğu altında bulunan Şanlıurfa'daki açık su kanalına düşerek yaralanmıştır. Başvurucular, ağır engelli hâle gelen çocuklarının ve kendilerinin uğradığını iddia ettikleri maddi ve manevi zararlarının tazmini için yaptıkları idari başvurunun zımni retle sonuçlanması üzerine Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 13/11/2014 tarihinde tam yargı davası dava açmıştır.

3. Yargılama sırasında İ.B.nin sağlık durumu ile çalışma ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının belirlenmesi içinİdare Mahkemesinin hakem hastane olarak belirlenen Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesiyle (Hastane) birçok kez yazışma yaptığı

anlaşılmaktadır. Hastanenin düzenlediği 15/11/2016 tarihli raporda, İ.B. hakkında "ağır gelişim geriliği, hipoksik beyin hasarı, yardım, mekanin destek ve/veya bir yardımcı cihaz olmaksızın ayağa kalkamıyor, kişi her iki ekstremiteyi kendine bakım veya günlük aktivitelerde kullanamıyor" şeklinde tanı ile İ.B.nin hastalığının süreklilik arz ettiği bildirilmiştir. Bu raporda çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının belirtilmemesi üzerine İdare Mahkemesi, bu hususun netleştirilmesini talep etmiştir. Hastane %80 ve %90 olmak üzere iki ayrı engellilik oranı sunmuştur. İdare Mahkemesince, bu raporda da İ.B.nin çalışma ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının yine belirtilmediğinden bahisle yazılan yazıya, Hastane 29/6/2017 tarihinde İ.B.nin engellilik oranının %65 olduğunu bildirmiştir.

4. İdare Mahkemesi, ilgili Hastane tarafından İ.B.nin çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının net ve tereddüte mahal bırakmayacak şekilde ortaya konulamadığı gerekçesiyle bu hususstaki raporunAdlî Tıp Kurumundan(ATK) alınmasına 17/7/2017 tarihinde karar verilmiştir.

5. ATK'dan alınan 11/6/2019 tarihli raporun sonuç kısmında İ.B.nin %100 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği ve engelli olarak başkasının sürekli yardımına muhtaç olduğu belirtilmiştir. Anılan raporda İ.B.nin 18/9/2013 yatış ve 28/11/2013 çıkış tarihli epikrizleri ile Hastane'nin 15/11/2016 tarihli raporunun, ayrıca Harran Üniversitesi Hastanesinin 17/10/2018 tarihli tetkiklerinin incelendiğinin ve tüm bu tıbbi verilere göre İ.B.nin ağır gelişim geriliğinin, hipoksik beyin hasarının bulunduğunun, mekanik destek veya bir yardımcı cihaz olmadan ayağa kalkamadığının belirtildiği görülmektedir.

6. Yargılama sonunda İ.B.ye 662.537,33-TL maddi tazminatın başvuru ve ıslah dilekçelerinin tebliği tarihinden işleyecek yasal faiziyle ödenmesine, yine İ.B. için 100.000 TL, başvurucular içinayrı ayrı 25.000 TL ve İ.B.nin kardeşleri için ise toplam 80.000 TL manevi tazminatın ödenmesine 25/12/2019 tarihinde karar verilmiştir.

7. Başvurucular, ATK'nın tesbitine istinaden bakıcı gideri ödenmesi için İdareye 8/7/2019 tarihinde başvuruda bulunmuşlar, ret kararı üzerine de bu kez fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000,00-TL bakıcı gideri tazminatının olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesi talebiyle İdare Mahkemesinde 30/10/2019 tarihinde dava açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde, ATK raporuna atfen İ.B.nin başka birisinin sürekli yardımına muhtaç durumda olduğuna ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğunu, İ.B.nin bundan sonraki hayatının ancak başkasının yardım ile devam ettirebileceğini, olayda idarenin kusurunun bulunduğunu iddia etmiştir.

8. İdare Mahkemesi, davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Olayda, Mahkememizin 2014/519 sayılı esasına kayden görülen davada yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda alınan ve 05.07.2019 tarihinde tebliğ edilen raporda davacı küçük [İ.B.nin] 'başka birisinin sürekli yardımına muhtaç olduğu' şeklindeki ibarenin geçmesi üzerine davalı idareye 08.07.2019 tarihli dilekçeyle taraflarına bakıcı gideri ödenmesi talebiyle başvuruda bulunulduğu, ve söz konusu başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı, ancak dava konusu tazminat talebine dayanak teşkil eden olayın 18.09.2013 tarihinde gerçekleştiği ve bu olaya ilişkin uğranıldığı ileri sürülen zararlara karşılık olarak maddi ve manevi tazminat istemiyle Mahkememiz2014/519 sayılı esasına kayden dava açıldığı, yukarıda açık hükmüne yer verilen 2577 sayılı yasanın 13. maddesi uyarınca davacı tarafın dava konusu tazminat talebine dayanak teşkil eden olayı ve

sorumlularını en geç 13.11.2014 tarihinde Mahkememize verilen dilekçeyle açılan 2014/519 esas sayılı davayla öğrenmiş olduklarının kabulü gerektiğinden, en geç 13.11.2015 tarihine kadar dava açılması gerekirken bu tarihten çok sonra 30.10.2019 tarihinde kayda giren dilekçeyle açıldığı görülen işbu davanın, süre aşımı nedeniyle esasını inceleme olanağı bulunmamaktadır.''

9. Başvurucular, karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucular, zararın kapsamının ATK raporundan öğrenildiğini, İ.B.nin zararının gelişen durumdan da kaynaklandığını, zarar görenin zararı öğrenmesinden amacın, zararın mahiyeti(kapsamı) ve esaslı unsurları hakkında bir dava açmaya, davayı ciddi ve objektif şekilde desteklemeye ve davanın gerekçelerini göstermeye elverişli bütün hâl ve şartların öğrenilmiş olması gerektiğini, vücut bütünlüğünün ihlalinden doğan zararın ancak hekim raporuyla belirli bir açıklığa kavuşabileceğini, vücut bütünlüğünün ihlalinden doğan zararlarda zamanaşımı süresinin başlangıcının olay tarihi ya da tazminat sorumlusu ile zararın öğrenilme günü değil, sürekli sakatlığa ilişkin kesin raporun ortaya çıktığı ve öğrenildiği tarih olduğunu, zamanaşımının sürekli sakatlığa ilişkin kesin raporun öğrenilmesinden sonra işlemeye başlayacağını öne sürmüştür.

10. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi tarafından yapılan inceleme sonucunda istinaf başvurusu 8/10/2020 tarihinde reddedilmiştir. Kararın 6/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

11. Komisyonca, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, zararın öğrenildiği veya öğrenilmesi gerektiğine ilişkin olarak İdare Mahkemesinin herhangi bir değerlendirme yapmaksızın davayı kategorik olarak reddettiğini, zararın ve zamanaşımının belirlenmesinin kendilerinden beklenemeyecek derecede güç olduğunu, bu belirsizliğin ise aleyhlerine değerlendirilerek davanın reddedilmesi nedeniyle hak arama hürriyeti ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Somut olayda, oğullarının yaralanmasında sorumlulukları bulunan idare aleyhine bakıcı masrafından kaynaklı açılan tam yargı davasının süre aşımından reddedilerek davanın esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculaların mahkemeye erişim haklarına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

15. Mahkemeye erişim hakkı yönünden bir müdahalenin varlığının kabul edilmesinden sonra bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olup olmadığın da değerlendirilmesi gerekir. Bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlaline sebebiyet vereceğinde herhangi bir şüphe bulunmamaktadır.

16. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı

olamaz."

17. Mahkemeye erişim hakkına yönelik bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve son olarak ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

18. Başvuruculaın idari eylemden doğan zararlarının tazmini istemiyle açtıkları davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararının 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvuruculaın mahkemeye erişim haklarına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur.

19. Kanuni dayanağı bulunan bir müdahalenin, ayrıca, haklı bir sebebinin bir diğer ifadeyle meşru amacının var olup olmadığının belirlenmesi de gerekmektedir. Bu kapsamda, dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

20. Mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunan bir müdahalenin varlığı kabul edildikten sonra son olarak bu müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

21. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

22. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

23. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52)

24. Somut olayda, başvuruculaın 2014 yılında açmış oldukları ilk davada kusura ve İ.B.nin çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybı oranına dair birden çok kez bilirkişi raporu alınmıştır. Bu raporlara bakıldığında İ.B.nin baştan itibaren ağır engellilik durumu olduğuna dair çeşitli teşhislerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Hastanenin 15/11/2016 tarihli raporunda belirtilen bu duruma ilişkin olarak 29/6/2017 tarihli ek cevabî yazıda daİ.B.nin %65 oranında engelli olduğu ayrıca belirtilmiştir. ATK'dan 11/6/2019 tarihinde alınan raporun

sonuç kısmında ise İ.B.nin %100 engelliolarak başkasının sürekli yardımına muhtaç olduğu belirtilmiştir. İdare Mahkemesi, tüm bu hususlardan sonra, 18/9/2013 tarihinde gerçekleşen olaya ilişkin açılan mevcut davada tazminat talebine dayanak teşkil eden olay ve kamu görevlilerinin sorumluluğunun bilinebilir durumda olduğunu değerlendirmiştir. İdare Mahkemesi, bu kabulden hareketle başvuruculların en geç 13/11/2014 tarihinde açılan dava ile mevcut durumu bilebilecek durumda olduğunu da kabul etmiştir. İdare Mahkemesi bu tespitler sonrasında 13/11/2014 tarihinde bilinebilir hâle gelen kamu görevlilerinin ve idarenin sorumluluğuna ilişkin mevcut davanın 13/11/2015 tarihine kadar dava açılması gerekirken 30/10/2019 tarihinde dava açılmış olması nedeniyle davanın süre aşımı nedeniyle reddine hükmetmiştir.

25. İdare Mahkemesinin gerek uyuşmazlık konusu olguyu gerekse bu olgudan hareketle dava açma süresinin hesaplanma usulünü, sürenin başlatılacağı tarihi belirlemesiyle ilgili yorumunun ve mevzuata dair değerlendirmesinin öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvuruculların dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği, bu nedenle orantılı bir müdahalenin bulunduğu anlaşılmıştır.

26. Bu itibarla başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AKİF USLU

B. No: 2021/2520 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKİF USLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2520)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehmet Akif USLU

Vekili : Av. Ömer GÖKDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vazife malullüğü talebinin kabul edilmemesine ilişkin işleme karşı açılan davanın reddi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 28/5/2006 tarihinde Şırnak/Silopi 20. ZH. Tug. 1. Tnk. Tgk. 5. Mknz. P. Blk. Komutanlığı bünyesinde askerlik hizmetini yerine getirirken, dört aydır sol kulakta işitme azlığı ve ağrı şikâyetleri nedeniyle sevk edildiği Gülhane Askerî Tıp Akademisi Hastanesinin (GATA) 6/4/2007 tarihli "Askere elverişli değildir" raporuna istinaden terhis edilmiştir.

3. Başvurucunun vazife malulü aylığı bağlanması için yaptığı talep, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından hastalığın vazifenin neden ve etkisiyle meydana gelmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu bu ret kararının iptali istemiyle Ankara 14. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

4. İdare Mahkemesi 14/3/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir :

"..Davacının, 'Kulağındaki işitme kaybının (bilateral sensorinöral) askerlik vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelip gelmediğinin' saptanması amacıyla Mahkememizin 26.01.2018 tarihli ara kararı üzerine sevkedildiği Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastenesi'nin 05.03.2018 tarih ve 2786 sayılı raporunda; mevcut bilateral orta dereceli sensörinal işitme kaybının yüksek sese mazuriyet (askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle) sebebiyle oluşup oluşmadığı konusunda kesin karar verilmesinin mümkün olmadığı görüş ve kanaatinin bildirildiği, ayrıca davacının kulağında oluşan rahatsızlığın askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle gerçekleştiğine dair başkaca bir bilgi ve belgenin de bulunmadığı, birlik Komutanlığı'nın 26.06.2012 tarihli yazısında da davacının hava değişim raporu almadığının, revir kaydının bulunmadığının ve atış kayıtlarının olmadığının bildirildiği, GATA Hastanesi'nin 06.04.2007 tarih ve 1330 sayılı raporunda da belirli bir olay ve faaliyetten bahsedilmediği görülmektedir.

Bu durumda, rahatsızlığının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana geldiği ortaya konulamayan davacının aylık bağlanması başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

5. Başvurucu, İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş ise de Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. Dava Dairesi (Dava Dairesi) 12/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

6. Kararın 1/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma İlkesinin İhlali İddiası

8. Başvurucu; dava ve istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrarlayarak, askerlik öncesinde sağlıklı olduğunu, askerlik görevinin ifası sırasında maruz kaldığı yoğun top atışları ve tatbikatlardan kaynaklı gürültü nedeniyle duyma yetisinde kayıplar yaşadığını, sağlıklı bir şekilde askerliğe başlayan bireylerin askerlik görevi sırasında meydana gelen sağlık kayıplarında devletin sorumluluğunun bulunduğunu, kendisinin maluliyetinin de askerlikten kaynaklandığını, buna rağmen davanın reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), Anayasa Mahkemesi içtihatlarına atfen, yapılacak değerlendirmelerde bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiğini öne sürmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

11. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

12. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

13. Somut olayda başvurucu tarafından açılan davada İdare Mahkemesi, başvurucunun kulağındaki işitme kaybının askerlik vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelip gelmediğinin saptanması amacıyla başvurucuyu Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk etmiştir. Bu hastane tarafından düzenlenen raporda, işitme kaybının yüksek sese maruz kalınması (askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle) sebebiyle oluşup oluşmadığı konusunda kesin karar verilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. İdare Mahkemesi, ayrıca ilgili kamu makamlarından da gerekli bilgi ve belgeleri temin ettikten sonra, başvurucunun iddialarına ilişkin olarak bir değerlendirmede bulunmuştur. İdare Mahkemesi; başvurucunun hava değişim raporu almadığı, revir kaydının bulunmadığı ve atış kayıtlarının olmadığı şeklinde verilen cevaplara dayanarak rahatsızlığının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin ortaya konulamadığını kabul ederek davayı reddetmiştir.

14. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

16. Başvurucu; görev yaptığı askerî birlikten cevap gelmemesinin kendisinin sorunu olmadığını, davalı yanın delilleri gizlemek için bilgi vermediğini, konuya dair bilgi verilmemesinin top atışlarına katılmadığına dair delil olmayacağını, davalı yana üstünlük

tanınarak aleyhine olacak şekilde karar verildiğini beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesi içtihatlarına atfen, yapılacak değerlendirmelerde bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiği öne sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde mündemiç olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olmasından bahsedilmesi imkânsızdır (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 38).

18. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

19. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuruculların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

20. Somut olayda, İdare Mahkemesinin, başvurucu tarafından ileri sürülen hususlara ilişkin olarak; gerek başvurucunun dayanak olarak ibraz ettiği belge ve bilgileri gerekse de resen yaptığı araştırma sonucunda temin edilen evrakı bir bütün olarak değerlendirdikten sonra bir değerlendirme yaptığı görülmektedir. Bireysel başvuru formu, dayanaklar ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamından temin edilen diğer bilgi ve belgelerden bu ilkelerin ihlal edildiğine dair herhangi bir kanıt bulunmadığı böylece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi yönünden bir ihlal bulunmadığının açık olduğu değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine dair iddiası da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN BAKRIYANIK

B. No: 2021/3389 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3389

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN BAKRIYANIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3389)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Adnan BAKRIYANIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; hükme esas alınan bilgi ve belgelerin tebliğ edilmemesi ve eksik incelemeye istinaden karar verilmesi nedenleriyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Gençlik ve Spor Bakanlığı (İdare) Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı bünyesinde Spor Kontrolörü olarak görev yapmaktayken 9/7/2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla

Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (703 sayılı KHK) geçici 16. maddesi gereğince araştırmacı kadrosuna atanmıştır.

6. Başvurucu, mali ve özlük haklarında kayıpların meydana geldiğinden bahisle oluşan zararlarının tarafına ödenmesi talebiyle İdareye yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 14. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

7. Mahkeme 13/2/2020 tarihli kararla işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun yeniden yapılanma gerekçesiyle spor kontrolörü görevinden alınarak araştırmacı kadrosuna atandığı ve hâlen bu göreve devam ettiği belirtilerek 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) geçici 11. maddesi hükmü gereğince özlük haklarının ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığından dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı ifade edilmiştir.

8. İdare istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Mahkemeye de istinaf dilekçesinin haricinde 12/5/2020 havale tarihli ek beyan sunmuştur. Sunulan ek beyanda 375 sayılı KHK'nın geçici 11. maddesinde yer alan özlük haklarının ödenmesine ilişkin düzenlemenin başvurucuya uygulanması hususunda Hazine ve Maliye Bakanlığından görüş alındığı alınan 22/4/2020 tarihli görüşün ek olarak sunulduğu belirtilmiştir.

9. İdarenin istinaf talebi; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 2/12/2020 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve Mahkeme kararı kaldırılarak davanın esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf karar gerekçesinde; başvurucunun 375 sayılı KHK'nın 11. maddesi uygulanarak müdür yardımcısı kadro ünvanı için öngörülen zam ve tazminatlar ile ek ödeme oranı üzerinden aylıklarının ödenmesini talep ettiği, ancak başvurucunun araştırmacı kadrosuna atanmasından önce görev yaptığı spor kontrolörlüğü kadrosunun idarenin teşkilat yapısı içinde, Hazine ve Maliye Bakanlığının 22/4/2020 tarihli yazısı uyarınca "müdür yardımcısı eşiti veya daha üst bir idari görev" kapsamında bulunmadığının belirtildiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla spor kontrolörü olarak görev yapmaktayken araştırmacı kadrosuna atanan başvurucunun mali haklarının, eski ve yeni kadrosu arasında fark bulunması durumunda fark tazminatı ödenerek belirlenmesi gerektiği düzenleme altına alınmış olup araştırmacı kadro ünvanına atanmadan önce bulunduğu spor kontrolörü kadrosu en az müdür yardımcısı kadro ünvanına eşit statüde bulunmadığından, mali haklarının 375 sayılı KHK'nin geçici 11. maddesinin 3. fıkrası uyarınca belirlenmesine hukuken olanak bulunmadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

10. Başvurucu nihai kararı 8/1/2021 tarihinde öğrenmiş, 19/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 16. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

" Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir.

...

Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, Danıştay veya ilgili mahkeme başkanlığına gönderilir "

12. 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususta kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. ... "

B. Uluslararası Hukuk

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

14. Sözleşme'deki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin Sözleşme'nin 6. maddesine göre "tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi" vardır (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33).

15. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kişilerin davalarının hakkaniyete uygun olarak görülmesini isteme hakları güvence altına alınmıştır. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsuru, yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanmasıdır (Rowe ve Davis/Birleşik Krallık [BD], B. No: 28901/95, 16/2/2000, § 60).

16. Hükme esas alınan bilirkişi raporu dâhil yargılamaya esas olan tüm kanıt ve belgeler hakkında bilgi sahibi olma, bu unsurlara ilişkin yorumda/itirazda bulunma imkânının taraflara sağlanması, ayrıca bu imkânın pratik ve etkili bir niteliği haiz bulunması adil bir yargılamanın gereğidir (Dırama/Türkiye, B. No: 20797/07, 13/11/2018, §§ 22-24).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; idare mahkemesinin lehine iptal kararı verdiğini, istinafta ise Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sunulan görüş dikkate alınarak özlük haklarıyla ilgili aleyhine karar verildiğini, hükme esas alınan belgenin kendisine tebliğ edilmediğini, iddialarını mahkeme önünde dile getiremediğini, istinaf kararıyla anılan görüş yazısından haberdar olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Spor kontrolörlüğünde aldığı maaş ve ek ödemelerin müdür kadrosuyla aynı ek göstergelere sahip olduğunu, yaptıkları işte il müdürlüklerini dahi denetlediklerini bu şekilde denetim yetkisi olan kişinin müdür yardımcısı statüsünde bile görülmemesinin denetim ilkelerine aykırı olduğunu iddia ederek ücrette adaletin sağlanması ilkesinin ihlal edildiğini iddia

etmektedir.

19. Bakanlık görüşünde; Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sunulan görüşün takdiri delil niteliğinde olduğu, istinaf mahkemesinin ilgili mevzuat hükümlerini dikkate alarak karar verdiği belirtilmiştir. Mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu -esas olarak- istinaf mahkemesi kararında dikkate alınan Hazine ve Maliye Bakanlığı görüşünün kendisine sunulmaması nedeniyle iddia ve itirazlarını gereği gibi sunma imkânından yoksun bırakıldığını ileri sürdüğünden başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

24. Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

25. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No. 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

26. Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer, B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

27. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

28. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte Fazlı Celep, B. No. 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. Somut olayda uyuşmazlık, başvurucunun spor kontrolörlüğü kadrosundan araştırmacı kadrosuna atanmasına ilişkin işlem nedeniyle oluştuğu ileri sürülen mali ve özlük haklarındaki zararın karşılanmamasından kaynaklanmaktadır. Mahkeme açılan davada başvurucunun araştırmacı kadrosuna atanmış olsa da özlük ve mali haklarının ödenmesi gerektiğine ve işlemin iptaline karar vermiştir. Buna karşın istinaf incelemesinde; mahkeme kararı kaldırılarak dosya kapsamında sunulan Hazine ve Maliye Bakanlığının 22/4/2020 tarihli görüşüne yer verilerek başvurucunun araştırmacı kadrosuna atanmadan önce bulunduğu kadronun en az müdür yardımcısı statüsüne eşit statüde bulunmadığı belirtilip dava reddedilmiştir.

30. Adil bir yargılamanın gerçekleşmiş olduğundan söz edilebilmesi için yargılamanın bütününde taraflara yargılamaya esas olan tüm kanıt ve belgeler hakkında yorumda ve itirazda bulunabilmeleri için pratik ve etkin imkânların sunulmuş olması/çelişmenin sağlanmış bulunması gerektiği açıktır (Feyzullah Çelik ve Sevda Özdemir, B. No: 2018/35147, 16/12/2020, § 39). Somut olayda davalı kurumun istinaf başvuru dilekçesi 4/3/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 7/3/2020 tarihinde istinaf başvuru dilekçesine karşı beyanda bulunmuştur. Ancak daha sonra istinaf aşamasında davalı kurum Hazine ve Maliye Bakanlığının 22/4/2020 tarihli görüşünü istinaf mahkemesine sunmuş ancak söz konusu bu belge başvurucuya tebliğ edilmemiş, bu belgeden başvurucunun bilgisi olmamıştır.

31. Başvuruya konu olaylarda Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinin (bkz. § 9) İdare tarafından istinaf aşamasında sunulan Hazine ve Maliye Bakanlığının 22/4/2020 tarihli görüşüne dayanılarak oluşturulduğu ve anılan belgenin yargılamanın sonucunu etkilediği anlaşılmaktadır. Somut olayda başvurucuya anılan belgelerin tebliğ edilmediği görülmektedir. Dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere başvurucu Bölge İdare Mahkemesinin kesin nitelikteki kararına dayanak teşkil eden ve başvuruya konu uyuşmazlığın esasına yönelik tespitler içeren Hazine ve Maliye Bakanlığının 22/4/2020 tarihli görüşünden Bölge İdare Mahkemesi kararı ile haberdar olmuştur. Bu noktada başvurucunun Bölge İdare Mahkemesi kararına dayanak teşkil eden 22/4/2020 tarihli görüş yazısını -kararın kesin nitelikte olduğu, başka bir kanun yolunda ileri sürme imkânı bulunmadığı da dikkate alındığında- incelemesi, buna karşı iddia ve itirazlarını dile getirebilmesi için pratik ve etkin bir imkânın sunulmamış olduğu açıktır.

32. Bu nedenlerle içeriğinden haberdar edilmemesi sebebiyle başvurucuya hükme esas

alınan belgelere yönelik yorumda/itirazda bulunma konusunda etkin ve pratik imkânların sağlanmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle bağdaşmadığı ve bu bağlamda adil bir yargılamanın gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile 30.047,24 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2020/826, K.2020/1611 iletilmek üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2019/1823, K.2020/378) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KEMAL YILMAZ

B. No: 2021/3940 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3940

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KEMAL YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3940)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Ali Kemal YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus olan eşlerin ziyaret hakkı olan çocuklarıyla aynı anda görüş yapabilmelerine izin verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihlerde, silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında hükümlü olarak Aydın E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) bulunmaktadır. Başvurucunun mahpus olan eşi de aynı yerleşkededir.

3. Başvurucu; aynı yerleşkede bulunan eşiyle ve ziyaretçi olarak gelen çocuklarıyla aynı anda görüşme yapabilme taleplerinin reddedildiğini, söz konusu uygulamanın aile ilişkilerine zarar verdiğini belirterek 9/11/2020 tarihinde Aydın İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet dilekçesi sunmuştur. Dilekçede; aynı ceza infaz kurumu yerleşkesinde tutulan eşiyle görüştüğünde çocuklarıyla görüşemediğini, çocuklarıyla görüş yaptığında da eşiyle görüşemediğini belirterek bu durumun aile hayatına zarar verdiğini ileri sürmüştür.

4. İnfaz Hâkimliği 16/11/2020 tarihinde başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, uygulamanın ilgili mevzuata uygun olduğu ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz usule ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 27/11/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 3/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

9. Başvurucu; iki çocuğunun bulunduğunu, mahpus olan eşi ile çocukları ya da ailesi arasında görüş yapma konusunda tercihte bulunmak zorunda kalması nedeniyle aile bütünlüğünün zarar gördüğünü, söz konusu uygulamanın kendisini ve çocuklarını manevi olarak yıprattığını, çocuklarının menfaatlerinin dikkate alınmadığını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) sunulan görüş yazısında, ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların kurum uygulamalarına karşı öncelikle infaz hâkimliklerine şikâyet, infaz hâkimliği kararlarına karşı da ağır ceza mahkemelerine itiraz edebildikleri ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Süleyman Kurt (B. No: 2019/19455, 2/3/2023) başvurusunda, devletin mahpusların ailesi ve yakınlarıyla iletişimini devam ettirecek önlemleri almasının pozitif yükümlülüklerinin bir gereğini oluşturduğunu ancak hukuka uygun bir tutulmadan kaynaklanan kaçınılmaz sonuçlar nedeniyle aile hayatı kapsamındaki temasın sınırlandırılmasının doğal olduğunu vurgulamıştır. Kararda, devletin aile hayatına saygı hakkının gereklerinin mümkün olan ilk fırsatta yerine getirilmesi ve mahpusların ailesiyle olan temasının hızlı şekilde yeniden sağlanması konusunda pozitif yükümlülüklerinin olduğu, birtakım teknik ya da fiziki olanakların bulunmamasının mahpusun ailesiyle asgari şekilde iletişim ve temas kuramamasına gerekçe olarak gösterilemeyeceği ifade edilmiştir. Devletin bu asgari iletişimin sağlanması konusundaki yükümlülüğünü gerektiğinde uygun vasıtalar aracılığıyla yerine getirmesi gerektiği ve tüm işlem ve eylemlerde Anayasa'nın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararının gözetilmesinin vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir (Süleyman Kurt, §§ 14, 15).

14. Süleyman Kurt kararında, aynı ceza infaz kurumu yerleşkesinde tutulan eşlerin küçük yaştaki çocuklarıyla aynı anda görüşebilmelerine ilişkin talebin kamusal makamlarca katlanılması ve yerine getirilmesi gereken makul bir külfet olarak kabul edilmesi gerektiğine ve bu talebin yerine getirilmemesinin devletin aile hayatına saygı hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğinin tespiti için yeterli kabul edileceğine hükmedilmiştir (Süleyman Kurt, §§ 19, 20).

15. Somut olayda başvurucu, hem kendisiyle aynı ceza infaz yerleşkesinde mahpus olarak bulunan eşiyle hem de çocuklarıyla aynı anda görüşme yapma talebinde bulunmuştur. Başvurucunun söz konusu talebi, uygulamanın mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

16. Sonuç olarak başvurucunun eşi ve çocuklarıyla aynı anda görüşme talebi değerlendirilirken çocukların üstün yararının neyi gerektireceği hususunda idari ve yargısal makamlarca bir inceleme yapılmadığı, talebin mevcut koşullar göz önüne alınmadan ve hiçbir somut değerlendirme yapılmadan reddedildiği görülmektedir. Çocukların üstün yararı dikkate alınmadan ilgisiz ve yetersiz gerekçelerle karar verilmesi, çocukların ailesiyle olan temasının yeterli şekilde sağlanması ve aile birliğinin korunması konusunda devlete yüklenen pozitif yükümlülüklere aykırılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla Süleyman Kurt kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmadığı ve aile hayatına saygı hakkının gerektirdiği adımların atılmaması nedeniyle öngörülen anayasal yükümlülüklerin gerisinde kalındığı değerlendirilmiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması ve 60.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucunun 06/1/2022 tarihinde tahliye olduğu görülmekle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Aydın İnfaz Hâkimliği (E.2020/2691 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERAL MUHAYEŞ

B. No: 2021/5469 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5469

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERAL MUHAYEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5469

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Meral MUHAYEŞ

Vekili : Av. Nizamettin BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, orman sınırlarının dışına çıkarılan ve Hazine adına tescilli olan taşınmazın önceki malikinin iade talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu vekili nihai hükmü 13/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiş; kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarihi nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul ederek bireysel başvuru süresini bu tarihten başlatmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 13/1/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 17/2/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CİHAN YILMAZ

B. No: 2021/8031 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8031

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8031)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Cihan YILMAZ

Vekili : Av. Kübra ÇALIŞKAN ÖLMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerince fiziksel ve sözlü şiddet uygulanması, ayrıca bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 6/7/2019 tarihinde saat 01.00 civarında Yenimahalle Şehit Bülent Bostanoğlu Polis Merkezi Amirliğine (Polis Merkezi) şikâyetçi olmak için gitmiştir.

3. Polis Merkezinde görevli polislerin el yazısıyla yazdığı, başvurucu ile ablasının da imzaladığı tutanağa göre başvurucu, bağırarak talebinin gereklerinin yerine getirilmesini istemiş; yerine getirilmediği takdirde gereğini yapacağını belirtmiştir. Bunun üzerine polisler tarafından, kaçtığı belirtilen başvurucu (Tutanağın belli bir bölümünde başvurucunun kendisine zarar vermemesi amacıyla olduğu belirtilmiştir) kademeli olarak zor kullanma yetkisi kapsamında kelepçe takılmak suretiyle gözaltına alınmış ve akabinde doktor raporu alınmak üzere hastaneye götürülmüştür.

4. Olaylar üzerine görevi yaptırmamak için direnme, kamu görevlisine hakaret ve tehdit

suçları kapsamında başvurucunun, olayın yaşandığı Polis Merkezinde şüpheli olarak ifadesi alınmıştır.

5. Başvurucudan şikâyetçi olan kamu görevlileri; şikâyetçi olarak verdikleri ifadelerde ve benzer şekilde başvurucunun alkollü olarak Polis Merkezine geldiğini, bağırarak ablasının aracını gasbettiğini söylediğini, cep telefonunu masaya sert şekilde fırlatıp "Gereğini yapın yoksa ben gereğini yapacağım." diyerek görevli memurlara hitap ettiğini ve aynı zamanda hakarette bulunduğunu, kendisine zarar vermeye başladığını, Polis Merkezinden kaçması üzerine görevliler tarafından yakalanarak yere yatırıldığını, orantılı şekilde zor kullanılması suretiyle kendisine kelepçe takıldığını ve muhafaza odasına alındığını, başvurucunun buradayken kafasını duvarlara vurmaya başladığını, daha sonra sağlık raporu aldırılmak üzere Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesine götürüldüğünü, başvurucudan şikâyetçi olduklarını belirtmiştir.

6. Başvurucu 6/7/2019 tarihinde saat 10.43 sıralarında şüpheli olarak alınan ifadesinde; şikâyetçi olmak için geldiği Polis Merkezinden ayrılmak istediğinde kamu görevlileri tarafından darbedildiğini, ilgili kamu görevlilerinden şikâyetçi olduğunu, kamera kayıtlarının temin edilmesi hâlinde darbedildiğinin anlaşılacağını, kamu görevlilerine direnmediğini, yardım alamayınca sinirlenerek nezarethanenin duvarına tekme attığınıbelirtmiştir.

7. İki polis memuru tarafından aynı tarihte düzenlenen Görüntü İnceleme Tutanağı'nda "başvurucunun polis merkezine iki kere girip çıktığı, ikinci girişinden önce bahçede bekleme alanında beklediği, cep telefonu ile müracaat masasının ön kısmında telefon görüşmesi yaptığı, görüşmesi bittikten sonra memurlar ile konuşurken aniden çıkıp çıkış kapısına doğru koştuğu, durmayınca peşinden giden memurların başvurucuyu zor kullanarak etkisiz hâle getirip kelepçelediği, akabinde ara bekleme bölgesi, sonrasında da nezarethaneye koydukları, bekleme bölümü ve nezarethane içerisinde darp olayının yaşanmadığı" belirtilmiştir.

8. Hastanede görevli bir doktor tarafından 6/7/2019 günü saat 03.20'de düzenlenen raporda başvurucunun vücudunda "sol göz çevresinde ödem ve ekimoz, sağ temporal bölgede 4x6 cm'lik kızarıklık ve ödem, alın sağ kısımda 3 adet 8-10cm'lik çizik tarzında kızarıklıklar, burun sağ yanda 4-5 adet yüzeyel çizikler, sol zigomatik kemik üzerinde ödem ve ekimoz, oksipital bölge saçlı deride 3x3cm'lik kızarıklık, boyun sol yanda kızarıklık ve çizikler, sağ kulak aurikulasında kızarıklık ve hafif ödem, sağ kulak arkasında kızarıklık ve yüzeyel çizikler" olduğu, kesin rapor düzenlenmesi için başvurucunun kulak burun boğaz uzmanınca muayene edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Hastanede görevli bir başka doktor tarafından aynı gün saat 13.46'da düzenlenen raporda ise sol göz çevresinde 4x5 cm ebadında hematom, sağ göz çevresinde tırnak izine benzeyen muhtelif sıyrıklar olduğu ifade edilerek yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir ölçüde hafif olduğu açıklanmıştır. Başvurucu hakkında 13/7/2019 tarihinde Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünce düzenlenen raporda yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir. Başvurucudan şikâyetçi olan kamu görevlilerinin aldığı adli raporlarda da kamu görevlilerinin el ve kollarında çizikler tarif edilmiştir.

9. Olaya ilişkin olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçlarından soruşturma işlemlerine başlanmış, 12/7/2019 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında Ankara 42. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucu vekili, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) 5/11/2019 tarihinde kaydedilen dilekçeyle başvurucu hakkında iddianame düzenlenmesine rağmen başvurucunun şikâyetine konu ettiği kamu görevlileri hakkında soruşturma işlemi yapılmasına, delillerin bir an önce toplanmasına ve kamu görevlileri hakkında kamu davası açılmasına yönelik taleplerini Başsavcılığa iletmiştir.

11. Başsavcılık, bu başvuru üzerine konuyla ilgili derhâl soruşturma başlatıp başvurucu hakkında açılan kamu davasına ilişkin evrakın celbi için yazışma yapmış; 13/1/2020 tarihinde Polis Merkezine müzekkere yazarak başvurucunun kesin adli raporu ile başvurucunun annesi ve ablasının bilgi sahibi olarak ifadelerinin alınmasını istemiştir.

12. Müzekkereye cevap verildiğine ilişkin bir bilgi Başsavcılık dosyasında bulunmamaktadır.

13. Başsavcılık 12/2/2020 tarihinde şüpheli polis memurları A.K., Ö.L.K., S.E. ve S.Y. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda şüpheli polis memurlarının ifadelerine yer verilmiştir ancak polislerin şüpheli olarak ifadelerinin alındığına ilişkin bir bilgi UYAP'ta bulunmamaktadır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... [Ş]üphelilerin ifadelerinde müştekinin karakola bağırarak giriş yaptığını, ailesi ile telefonda görüşürken küfürler edip ailesini tehdit ettiğini, bunun üzerine görevli memurların müşteki şahsı sakinleştirmeye çalışıp kendisine yardımcı olacaklarını söylemelerine rağmen müştekinin agresif hareketler sergileyerek karakolda bulunan duvarları tekmeleyip yumrukladığını ve kendilerine hitaben 'a.ına koyacağım, görevinizi yapın' şeklinde hakaret ettiğini ve buna benzer nitelikte görevlerini yapmalarına engel olduğunu, bu nedenle orantılı güç kullandıklarını beyan ettikleri, 06/07/2019 tarihi saat 02:30'da tutulan tutanağa göre müştekinin polis merkezi amirliğine alkollü ve bağırarak girdiği, görevlilere hitaben 'orospu çocuğusunuz, ananızı s.keyim' şeklinde bağırdığını ve kendisine zarar vermeye başladığını, bu nedenle orantılı güç kullanıldığı, ardından müştekinin muhafaza odasına alındığı, muhafaza altına alındığı sırada müştekinin kafasını duvara vurmaya başladığına dair tutanak tutulduğu, ayrıca müştekinin şüphelilere yönelik eylemleri hakkında 12/07/2019 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçlarından iddianame düzenlendiği, bahse konu iddianamenin Ankara 42. Asliye Ceza Mahkemesi 2019/716 esas sayılı dosyası üzerinden kovuşturmasının devam ettiği, müştekinin alınan raporunda; BTM ile giderilebilir nitelikte yaralandığı, vücudunun çeşitli yerlerinde kızarıklık ve çiziklerin bulunduğu, mevcut yaralanmanın polise mukavemet ve taşkınlık sonucunda görevli memurların güç kullanımı ile oluşmuş olabileceğinin değerlendirildiği, şüphelilerin yaralama kastı ile hareket ettiklerine yönelik herhangi bir delilin bulunmadığı anlaşıldığından, kovuşturmaya yer olmadığına... [karar verildi.]"

14. Başvurucu, söz konusu karara itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde dosyaya kazandırılması gereken deliller hakkında araştırma yapılmadığını, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olmasının zor kullanma yetkisinin sınırını teşkil etmeyeceğini belirterek Polis Merkezinde çekilmiş fotoğraflarını dilekçesine eklemiştir.

15. Başvurucunun itirazı Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 20/8/2020 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu, nihai kararı 11/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kabul edilemez olduğuna karar veren Komisyon, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun kabul

edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillerine maruz kaldığını, yaralandığını tespit eden sağlık raporunun varlığına rağmen eksik araştırmayla kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara karşı yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini açıklayarak kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yükümlülüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

22. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

23. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

24. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği

ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

25. Somut olayda başvurucu hakkında düzenlenen adli raporlarda birtakım bulgulara yer verildiği, başvurucunun da şüpheli sıfatıyla ifadesinde kamu görevlileri tarafından darbedildiğini ileri sürdüğü görülmektedir. Buna rağmen Başsavcılık, başvurucunun yaralanması olayı hakkında soruşturma başlatmak için başvurucunun ayrı bir başvuru yapmasını beklemiştir (bkz. §§ 6, 8, 10, 11). Soruşturmada başvurucu hakkında açılan kamu davasına ilişkin evrak incelense de olayın potansiyel tanıklarının tespiti ile ifadelerinin alınması yönünde bir çaba gösterilmemiştir. 13/1/2020 tarihinde Polis Merkezine yazılan müzekkere ile başvurucunun annesi ve ablasının bilgi sahibi olarak ifadelerinin alınması istenmiş ancak bu ifadelerin alındığına, ayrıca -kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda şüpheli polis memurlarının ifadelerinden söz edilse de- polislerin şüpheli olarak ifadelerinin alındığına ilişkin bir bilgi UYAP kayıtlarında bulunmamaktadır. Son olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda yaralanmanın polise mukavemet ve taşkınlık sonucunda görevli memurların güç kullanımı ile oluşabileceğinin değerlendirildiği ifade edilse de başvurucunun kendisine karşı güç kullanılmasını haklı kılan bir tutumunun olup olmadığı, böyle bir tutumu varsa gücün bu tutuma nazaran orantılı olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmamıştır.

26. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterinceaydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve hakkaniyete uygun manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge

sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağınınusul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor.No:2019/175855) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜRSEL DUMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12334 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12334

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜRSEL DUMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12334)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Mürsel DUMAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/12334 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2021/12334 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvurucuların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri

ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte

değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERRAK PINAR ALİOĞLU

B. No: 2021/17928 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERRAK PINAR ALİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17928)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Berrak Pınar ALİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baro genel kurul toplantısının ertelenmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Koronavirüs salgın hastalığının ortaya çıkması ve Dünya Sağlık Örgütünün bu hastalığı

pandemi olarak ilan etmesiyle birlikte İçişleri Bakanlığı, hastalığın yayılmasının engellenmesi amacıyla genelgeler yayımlamış, umumi hıfzıssıhha kurulları da aynı amaçla bazı kısıtlayıcı tedbirler içeren kararlar vermiştir.

6. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığının İçişleri Bakanlığına gönderdiği 1/10/2020tarihli yazının ilgili kısmı şöyledir:

"...Dünyada halen COVID-19 vaka artışları devam etmektedir... Bu kapsamda Bakanlığımız bünyesinde oluşturulan COVID-19 Bilimsel Danışma Kurulu, fiziksel mesafenin korunmasının zor olacağı sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, birlikler ve kooperatiflerin geniş katılımlı toplantılarının yapılmamasını veya ileri bir tarihe ertelenmesini önermiştir."

7. Bu çerçevede İçişleri Bakanlığı 2/10/2020 tarihinde Valilikler ve Kaymakamlıklara Koronavirüs Ek Tedbirler konulu genelge göndermiştir. Anılan yazının ilgili kısmı şöyledir:

" Sağlık Bakanlığının 1/10/2020 tarihli yazısı ve Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararı doğrultusunda mevsimsel etkiler de göz önünde bulundurularak 2/10/2020 tarihinden itibaren 1/12/2020 tarihine kadar sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek olan etkinliklerin ertelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Vali ve Kaymakamlarca yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 23. 27. ve 72. maddeleri uyarınca İl/İlçe Umumi Hıfzıssıhha Kurulları kararlarının ivedilikle alınması uygulamada herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi ve mağduriyete neden olunmaması alınan kararlara uymayanlara Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince işlem tesis edilmesi ve konusu suç teşkil eden davranışlara ilişkin Türk Ceza Kanunu'nun 195. maddesi kapsamında gerekli işlemlerin başlatılması..."

B. Başvuruya Konu Süreç

8. Trabzon Barosu (Baro) Yönetim Kurulu 28/8/2020 tarihinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 82. maddesi uyarınca 3/10/2020 tarihinde seçimli olağan genel kurul toplantılarının gündem görüşmelerinin ve 4/10/2020 tarihinde Baro başkanı ve kurullarının seçimlerinin yapılmasına karar vermiştir.

9. Trabzon Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu 2/10/2020 tarihli kararıyla barolar da dâhil olmak üzere meslek kuruluşu, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek etkinliklerin iki ay ertelenmesine karar vermiştir.

10. Trabzon Valiliği (Valilik) 2/10/2020 tarihinde Baroya gönderdiği yazıda; İçişleri Bakanlığının 2/10/2020 tarihli genelgesi kapsamında olağan genel kurul toplantısının ileri bir tarihe ertelenmesi hususunda bildirimde bulunmuştur.

11. Yüksek Seçim Kurulu (YSK) 2/10/2020 tarihinde Bursa Osmangazi İlçe Seçim Kuruluna gönderdiği yazıda; İl/İlçe Umumi Hıfzıssıhha Kurullarının karar alması durumunda baro seçimlerinin yapılamayacağına, siyasi parti kongrelerinin yapılmasında ise sakınca bulunmadığına yönelik görüş bildirmiştir.

12. Trabzon Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 2/10/2020 tarihinde Trabzon Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu kararı ve YSK'nın yukarıdaki görüş yazısı doğrultusunda Trabzon Baro Başkanlığının 3/10/2020 ve 4/10/2020 tarihli seçim iş ve işlemlerinin

ertelenmesine karar vermiştir.

13. Başvurucu, Baroya kayıtlı avukat olup aynı zamanda genel kurul üyesidir. Başvurucu 2/10/2020 tarihinde Trabzon İdare Mahkemesine açtığı davada, Valilik kararının iptalini ve yürütmenin durdurulmasını talep etmiştir.

14. Trabzon İdare Mahkemesi 27/10/2020 tarihinde yürütmeyi durdurma talebini reddetmiştir.

15. İtiraz üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 16/12/2020 tarihinde yürütmenin durdurulmasına kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme, dava konusu işlemin, kanun ile barolara tanınan olağan seçimli genel kurul toplantısının belirlenen takvimde yapılma imkânını ortadan kaldırıcı mahiyette sonuçlar doğurduğu ve uygulanması hâlinde telafisi güç zararlar oluşturacağı sonucuna ulaşmıştır.

16. Yürütmeyi durdurma kararı üzerine başvurucu 14/1/2021 tarihinde Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına başvurarak seçim kararı alınmasını talep etmiştir. Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, seçim kararı alınması talebine ilişkin YSK'dan görüş istemiştir. YSK, Trabzon Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun 27/11/2020 tarihli kararıyla barolar dâhil meslek kuruluşlarının etkinliklerinin 1/3/2021 tarihine kadar ertelenmesine karar verildiğini, bu nedenle seçimin yapılamayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 3/2/2021 tarihinde seçim takviminin başlatılması talebinin reddine karar vermiştir.

17. Başvurucu anılan karara karşı Trabzon İl Seçim Kuruluna itirazda bulunmuştur. Trabzon İl Seçim Kurulu 18/2/2021 tarihinde, YSK kararlarının kesin olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

18. Karar başvurucuya 5/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, yasal süresi içinde 11/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Başvuru Konusu Olmayan Süreç

19. Trabzon İdare Mahkemesi 2/2/2021 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme 16/4/2020 tarihli ve 7244 sayılı Kanun'un 2. maddesinde tahditi olarak bazı dernek, kooperatif, birliklerin kanunda öngörülmüş olan toplantı ve genel kurul tarihlerinin kanunla başka bir tarihe ertelendiğini belirtmiştir. Gerekçeli kararda, anılan maddede Baro genel kurulları ile ilgili herhangi bir karar alınmadığının altı çizilmiştir. Kararda devamla 15/7/2020 tarihinde 1136 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23.maddeyle, 2020 yılında yapılacak olan genel kurul tarihinin açıkça ekim ayı içerisinde yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Kararda, 1136 sayılı Kanun'un 82., 87.maddeleri ile geçici 23.madde dikkate alındığında, Baro genel kurullarının 2020 yılı için ekim ayının ilk haftası içerisinde, yeterli çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantının ise bir hafta sonra yapılmasının yasal bir zorunluluk olduğu ifade edilmiştir. Mahkeme, sonuç olarak dava konusu işleme dayanak olan İçişleri Bakanlığının 2/10/2010 tarihli genelgesinin, 1136 sayılı Kanun'da öngörülen genel kurulların ertelenmesi gerektiğine dair herhangi bir hükme ve ibareye yer vermediği sonucuna ulaşmıştır.

20. Kararın istinaf yargı yoluna götürülmesi üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 29/11/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 1136 sayılı Kanun’un "Olağan toplantı" kenar başlıklı 82. maddesi şöyledir:

"Genel kurul son rakamı çift olan yıllarda olmak kaydıyla iki yılda bir Ekim ayının ilk haftası içinde baro başkanının daveti üzerine gündemindeki maddeleri görüşmek üzere toplanır"

22. 1136 sayılı Kanun’un "Görüşme ve karar yeter sayısı" kenar başlıklı 87. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Genel kurul, levhada yazılı avukatların yarıdan bir fazlasının katılmasıyla toplanır.

Birinci fıkrada yazılı çoğunluk sağlanamazsa, toplantı zorunlu bir neden olmadıkça bir hafta sonraya bırakılır. Şu kadar ki, bu erteleme onbeş günü aşamaz."

23. 1136 sayılı Kanun’un geçici 23. maddesi şöyledir:

"Görev sürelerine bakılmaksızın tüm barolarda baro başkanlığı, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelikleri ile Türkiye Barolar Birliği delege seçimleri 2020 yılı Ekim ayının ilk haftasında; Birlik Başkanlığı, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelikleri seçimleri ise 2020 yılı Aralık ayı içinde yapılır."

24. 7244 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (ç) fıkrası şöyledir:

"4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre dernekler tarafından verilecek bildirim ve beyannameler ile dernek genel kurul toplantıları 31/7/2020 tarihine kadar ertelenir. Bu süre, üçer aylık sürelerle üç defaya kadar İçişleri Bakanınca uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, ertelemenin sona erdiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılır. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam eder ."

25. 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindendir. ”

26. 1593 sayılı Kanun’un 23. maddesi şöyledir:

"Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafıa mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıt'a bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekale sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder.”

27. 1593 sayılı Kanun’un 27. maddesi şöyledir:

"Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler.”

28. 1593 sayılı Kanun’un 28. maddesi şöyledir:

"Umumi hıfzıssıhha meclislerinin mukarreratından mahalli vazifeler ve salahiyetler arasında bulunan işler vali veya kaymakam tarafından icra olunur ve istizana muhtaç olanlar kaymakamlıkça vilayetten ve vilayetçe Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden sorulur.”

29. 1593 sayılı Kanun’un 57. maddesi şöyledir:

"Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, karahumma (hummayi tiroidi) daimi surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümatı, çiçek, difteri (Kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi sari beyin humması (İltihabı sahayai dimağii şevkii müstevli), uyku hastalığı (İltihabı dimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), lohusa humması (Hummai nifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tıfli (İltihabı nuhai kuddamii sincabii haddı tifli), kızamık, cüzam (Miskin), hummai racia ve malta humması hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vak'ayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısırılmaları, kuduza müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir.”

30. 1593 sayılı Kanun’un 64. maddesi şöyledir:

"57 nci maddede zikredilenlerden başka her hangi bir hastalık istilai şekil aldığı veya böyle bir tehlike baş gösterdiği takdirde o hastalığın veya her hangi bir hastalık şeklinin memleketin her tarafında veya bir kısmında ihbarı mecburi olduğunu neşrü ilâna ve o hastalığa karşı bu kanunda mezkür tedabirin kaffesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır.”

31. 1593 sayılı Kanun’un 72. maddesi şöyledir:

"57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşrü tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya aşı tatbikı.

3 - Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevaddın fenni tathiri.

4 - Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlafı.

5 - Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.

6 - Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlakinin men'i.

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi. ”

32. 1593 sayılı Kanun’un 77. maddesi şöyledir:

" Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar

tahdit veya menolunabilir. Bundan başka hastalarla hastalığı şüpheli olanların ve hastalığın sirayet ve neşrine vasıta olabilecek eşyanın fenni tathiratile mahzur ve mazarratı izale edilmeksizin nakillerine ve bütün kara ve deniz ve hava nakil vasıtalarının fenni tathir ve tephire tabi tutulmadan seyrüseferlerine mümaneat edilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu;

- İki yılda bir düzenlenen baro genel kurullarının mesleki sorunların tartışılması, çözüm üretilmesi, meslek mensuplarının kendini ifade etmesi ve temsili açısından çok önemli olduğunu,

- Genelge ile temel hak ve özgürlüklere müdahale edilemeyeceğini, dolayısıyla anılan müdahalenin kanuni dayanağı olmadığını,

- Aynı tarihlerde siyasi parti kongreleri yapılabilirken baro genel kurullarının pandemi nedeniyle engellendiğini, dolayısıyla örgütlenme özgürlüğüne yönelik ayrımcı bir uygulamaya gidildiğini, bu nedenlerle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurucunun örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hususunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

36. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetlerinin özü, idarenin toplantıların ertelenmesine hukuka aykırı olarak karar vermesine ve bu nedenle baro genel kurulunun yapılamamasına ilişkindir. Bu sebeple başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak örgütlenme özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

38. Anayasa’nın “Dernek kurma hürriyeti” kenar başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Eldeki başvuruda ilçe seçim kurulu tarafından YSK'dan görüş istenmiş ve nihai karar ilçe seçim kurulu tarafından verilmiştir (bkz. § 11-12). Başvurucunun şikâyeti temel olarak baro genel kurul toplantısının yapılamamasına ilişkindir. Başvurucu; idari yargı makamlarının yürütmeyi durdurma kararı vermesine karşın, ilçe seçim kurulunun toplantı yapılma talebini reddetmesinden yakınmıştır. Bu kapsamda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

40. Somut olayda baro genel kurulu toplantısının ertelenmesinin örgütlenme özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

42. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

43. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa’nın 33. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

44. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece

uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 66; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 67; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 104).

45. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105).

46. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan şartlar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106).

47. Öte yandan hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir ise de bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda her ne kadar seçim kurulu kararı üzerine bireysel başvuru yapılmış olsa da seçim kurulunun karar gerekçesinden de anlaşılabileceği üzere esasen İçişleri Bakanlığının Genelgesi ve Trabzon Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kararı, başvurucunun temsilcisi olduğu baro genel kurulunun ertelenmesine dayanak yapılmıştır. İçişleri Bakanlığı ve Trabzon İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu müdahaleye dayanak olan erteleme kararını 1593 sayılı Kanun'un 23., 27. ve 72. maddeleri uyarınca vermiştir (bkz. § 7).

49. Anılan Genelge'de Sağlık Bakanlığının "Fiziksel mesafenin korunmasının zor olacağı sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, birlikler veya kooperatiflerin geniş katılımlı toplantılarının iki ay süreyle ertelenmesini" önerdiği açıklanmıştır. İçişleri Bakanlığı derneklerin toplantısının ertelenmesi yetkisini düzenleyen 7244 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (ç) fıkrası uyarınca sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından genel kurul etkinlikleri de dâhil olmak üzere düzenlenecek etkinliklerin ertelenmesi yönünde valiliklere ve kaymakamlıklara genelge göndermiştir. İçişleri Bakanlığının genelgesi sonrası Trabzon İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu; sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, barolar, meslek odaları, birlikler, kooperatifler ve sendikalar tarafından Trabzon'da düzenlenecek tüm etkinlikleri iki ay süreyle ertelemiştir. Somut olayda müdahalede bulunan kamu

otoritelerinin bu şekilde karar verme yetkilerinin bulunup bulunmadığı ve müdahalenin kanunilik şartını taşıyıp taşımadığı müdahaleye dayanak düzenlemelerin incelenmesiyle anlaşılabilir. Bununla birlikte gerek idarenin gerekse de müdahaleyi onaylayan ilçe/il seçim kurullarının kararlarına dayanak olarak gösterilmemiş ise de Sağlık Bakanlığına, salgın hastalık dönemlerinde toplantılara müdahale yetkisi veren 1593 sayılı Kanun'un 77. maddesinin de irdelenmesi gerekir (Toplantı hakkına müdahalede benzer değerlendirmeler için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023,§ 46).

50. 1593 sayılı Kanun'un 23. maddesine uygun olarak oluşturulan il umumi hıfzıssıhha kurulları aynı Kanun'un 27. maddesi gereğince "mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri" almaya yetkilidir. Anılan hükümde kamu sağlığının korunması için gerekli olan tedbirler ve kısıtlamaların hukuki çerçevesi açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte hükmün "Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler." şeklindeki ikinci cümlesiyle bu kurullara bulaşıcı ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı düzenleme, hastalıklardan korunma yolları ve sağlıklı yaşamın faydaları hakkında halkı bilinçlendirme ve ortaya çıkan hastalığın önlenmesi için alınan tedbirlerin ifasına yardım etme görevi yüklenmiştir. Buna göre Kanun'un 27. maddesinin il ve ilçe umumi hıfzıssıhha kurullarının görev ve yetkilerine ilişkin ikili bir ayrım yaptığı anlaşılmıştır. Olağan dönemlerde umumi hıfzıssıhha meclisleri -Kanun'un 26. maddesi gereğince- her ay düzenli olarak toplanarak kamu sağlığının korunmasına yarayan ancak temel hak ve özgürlüklere müdahale etmeyen tedbirler alabilir. Diğer yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale mahiyetindeki tedbirlerin alınmasını gerektirebilecek bulaşıcı ve salgın hastalığın mevcut olduğu dönemlerde ise ancak kanunda yazılı tedbirlerin uygulanmasına yardımcı olabilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Mustafa Karakuş [GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023, §§ 76,77).

51. 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesinde, bulaşıcı ve salgın hastalıklardan birinin ortaya çıkması hâlinde alınabilecek tedbirler sınırlı şekilde sayılmıştır (bkz. § 31). Somut olayın şartlarında bu tedbirlerden Anayasa'da düzenlenen bir kısım temel hak ve özgürlüğü sınırlandırma yetkisi veren özellikle 72. maddenin (1) numaralı bendi ile (7) numaralı bendinin incelenmesi gerekir. Anılan Kanun'un 72. maddesinin (1) numaralı bendinde sadece hasta olan veya hasta olduğundan şüphe edilenler ya da yapılan tıbbi tahkikler sonucu hasta olduğu ortaya çıkan kişilerin belli bir süre ile sınırlı olmak üzere ikametgâhlarında veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecriti ve gözetimi düzenlenmektedir. Aynı maddenin (7) numaralı bendinde ise sadece "sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi"ne imkân verilmektedir. Bir diğer anlatımla kamusal bir alandaki insanları tahliyesi veya bu yerin kapatılması şeklinde bir tedbir alınması salgın hastalığın ortaya çıkması şartına bağlı olup bu tehlikenin devam ettiği süreyle sınırlıdır. Bu kapsamda Kanun'un 72. maddesinde sınırlı olarak sayılan tedbirler arasında, tüzel kişiliğe sahip olan kurum ve kuruluşlarca yapılmak istenen tüm etkinliklerin iki ay boyunca ertelemesine imkân verecek bir yetki bulunmadığı anlaşılmıştır (farklı bağlamda yapılan benzer değerlendirme için bkz. Mustafa Karakuş § 79).

52. 1593 sayılı Kanun'un 77. maddesinin birinci cümlesi de "Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin

tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir." şeklindedir. Bu kural dikkatle incelendiğinde kanun koyucunun toplanmanın şekli ve sınırlandırmanın süresi bakımından herhangi bir belirleme yapmadığı, dolayısıyla 1593 sayılı Kanun'daki anılan düzenlemenin daha kapsamlı ve özel nitelikte müdahalelere imkân tanıdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucu anılan geniş takdir yetkisinin kullanımını "Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin tasvibi[yle]" şartına bağlı kılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Selma Atabey,§ 49).

53. Somut olayda ise genel nitelikte sınırlandırıcı tedbirin 1593 sayılı Kanun kapsamında olmasına karşın sadece Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı genelgesiyle önerildiği ve il umumi hıfzıssıhha kurulu kararıyla alındığı anlaşılmıştır. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle idarenin temel hak ve hürriyetleri sınırlandıran bir tedbire karar verebilmesi için zikredilen yetkinin ayrıca ve açıkça bir kanunla öngörülmüş olması gerekmektedir. Ancak yukarıda açıklandığı üzere 1593 sayılı Kanun'un 27. maddesinde düzenlenen il umumi hıfzıssıhha kurulunun görevleri arasında örgütlenme özgürlüğünü sınırlandırmaya imkân tanıyan bir yetki bulunmamaktadır. Bununla birlikte Kanun'un 77. maddesi de il umumi hıfzıssıhha kuruluna yapılacak toplantıların sınırlandırılmasına ilişkin açık bir yetki vermemektedir. Bu kapsamda somut başvuru açısından 1593 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin başvuruya konu müdahalenin kanuni temelinin ihtiva etmesi gereken unsurlardan olan öngörülebilirlik niteliğini taşımadığı anlaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Selma Atabey,§ 50).

54. Diğer yandan 1593 sayılı Kanun'un 64. maddesinde "Bu kanunda mezkür tedabirin kaffesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır." şeklindeki ifadeyle 1593 sayılı Kanun'da zikredilen tedbirlerin hepsini veya bir kısmını almaya Sağlık Bakanlığının yetkili kılındığı anlaşılmıştır. O hâlde 1593 sayılı Kanun'un 77. maddesi ile idarece dayanılan diğer düzenlemelerin, il umumi hıfzıssıhha kurulunun il genelinde yapılacak tüm etkinlikleri ertelemesi şeklindeki müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğunun kabulü mümkün görülmemiştir.

55. Ayrıca anılan kamu makamlarının somut müdahalelere yönelik kanuni yetkisi olup olmadığından bağımsız olarak Anayasa Mahkemesine, salgın hastalık ile mücadelede diğer umumi hıfzıssıhha kurullarına, Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda karar alma yetkisini veren başka bir kanun hükmü bulunduğu da gösterilememiştir.

56. Açıklanan gerekçelerle Trabzon İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kararı uyarınca yapılan müdahalenin kanuni temelinin ihtiva etmesi gereken unsurlardan olan öngörülebilirlik niteliğini taşımadığı anlaşıldığından Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

57. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

58. Sonuç olarak Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, hak ihlalinin giderilmesi için İlçe Seçim Kuruluna

bildirimde bulunulması ve 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

60. Örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve baro genel kurulu olağan toplantısının yapılmasının sağlanması için kararın bir örneğinin Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

61. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya talebiyle sınırlı olarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin Ortahisar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, baro genel kurul toplantısının ertelenmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilerek baro genel kurul üyesi olan başvurucunun Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından Covid-19 salgınının tüm dünyada yaygın bir şekilde insan sağlığını tehdit eder boyutlarda görülmesi üzerine pandemi ilan edilmiş; 13 Mart 2020 tarihinden itibaren de ülkemizde salgın hastalık olarak kabul edilmiştir. Hastalığın insanlar arasında solunum yoluyla ve kısa süreli temaslarda dahi bulaşımının hızlı olması nedeniyle, insanların bir arada bulunduğu kapalı veya açık ortamlarda, hastalığın azaltılması veya ortadan kaldırılması amacıyla pek çok değişik önlem ve tedbirler alınmıştır. Sokağa çıkma yasağı kararları, toplantı yapılmasının ertelenmesi ve yasaklanması, izin verilen toplantılarda uyulması gereken kurallar, maske takma zorunluluğu ve bu yasakları ihlal edenler hakkında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 282. maddesi gereğince idari para cezası uygulanması da belirtilen tedbirlerden birisi olmuştur.

Anılan tedbirler kapsamında İçişleri Bakanlığının 2/10/2020 tarihli ve E-89780865-153-16230 sayılı “Koronavirüs Ek Tedbirler” konulu Genelgesiyle; Sağlık Bakanlığının 1/10/2020 tarih ve 13588366/149/1604 sayılı yazısı ve Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararı doğrultusunda, mevsimsel etkilerde göz önünde bulundurularak

2/10/2020 tarihinden itibaren 1/12/2020 tarihine kadar sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek olan etkinliklerin ertelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca Genelgede belirtilen esaslar doğrultusunda Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 27. ve 72. maddeleri uyarınca İl/İlçe Umumi Hıfzıssıhha Kurulları kararlarının ivedilikle alınması, uygulamada herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi ve mağduriyete neden olunmaması, alınan kararlara uymayanlara Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince idari işlem tesis edilmesi ve konusu suç teşkil eden davranışlara ilişkin Türk Ceza Kanunu'nun 195. maddesi kapsamında gerekli adli işlemlerin başlatılması hususu valiliklere bildirilmiştir.

Başvuruya konu olayda; Trabzon Barosu (Baro) Yönetim Kurulu, Baronun olağan genel kurul toplantısının 3/10/2020-4/10/2020 tarihlerinde yapılmasına karar vermiştir. Öte yandan, İçişleri Bakanlığının yukarıda belirtilen Genelgesi doğrultusunda Trabzon Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunca 2/10/2020 tarihinde barolar da dahil olmak üzere meslek kuruluşu, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek etkinliklerin iki ay ertelenmesine karar vermiştir. Bunun üzerine Trabzon Valiliği, 2/10/2020 tarihinde Baroya gönderdiği yazıda; İçişleri Bakanlığının 2/10/2020 tarihli genelgesi kapsamında olağan genel kurul toplantısının ileri bir tarihe ertelenmesi hususunda bildirimde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerektiğini ve anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlemesini öngördüğü konularda yasama organının temel kurallarını saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakmasının yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamayacağını kabul etmiştir (AYM, E.2014/133, K.2014/165, 30/10/2014; Mustafa Karakuş, B. No: 2020/34781, 17/1/2023, § 63; Odeon Park Otel Turizm Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2021/3598, 27/2/2024, § 18). Bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına yönelik kanuni düzenlemelerde kanun koyucu tarafından temel esaslar, ilkeler ve çerçeve belirlendikten sonra diğer ayrıntıların düzenleyici işlemlerle belirlenebileceği kabul edilmiştir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 63; Bülent Polat, B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 78; Odeon Park Otel Turizm Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2021/3598, 27/2/2024, § 19).

24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 23. maddesinde, "Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır…"; 27. maddesinde "Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler."; 77. maddesinde ise "Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir…" kurallarına yer verilmiştir.

Başvuruya konu müdahalenin dayanağını oluşturan barolar da dahil olmak üzere meslek kuruluşu, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek etkinliklerin iki ay ertelenmesine ilişkin idari tedbirlerin ve il/ilçe umumi hıfzıssıhha meclislerince bu yönde alınan kararların kanuni dayanağını 1593 sayılı Kanun'un belirtilen maddeleri oluşturmaktadır. Öncelikle 1593 sayılı Kanun'un şeklî yönden kanun olduğunda ve Resmî

Gazete'de yayımlanan anılan Kanun’un ilgili maddelerinin erişilebilir olduğunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Salgın hastalıkların tür ve özellikleri ile hastalığın görüldüğü her bir mahallin kendine özgü ihtiyaçları karşısında alınacak tedbirlerin de farklılık göstereceği kanun koyucu tarafından gözetilerek bunları durumun gereklerine göre belirleme yetkisi il/ilçe umumi hıfzıssıhha meclislerine bırakılmıştır. Başka bir ifadeyle 1593 sayılı Kanun’un 27. maddesinin salgın hastalıklara ilişkin alınacak tedbirleri belirleme konusunda idareye genel ve düzenleyici işlem yapma yetkisi veren bir çerçeve hüküm olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca anılan Kanun’un 77. maddesinde salgın hastalığın hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği yerlerde gerçekleştirilecek toplantıların sınırlandırılabileceğine veya yasaklanabileceğine ilişkin açık bir hükme yer verilmiştir. Başka bir anlatımla salgın hastalıkla mücadele kapsamında başvurulacak idari tedbir türlerinden birisinin de toplu etkinliklerin kısıtlanması veya yasaklanması olduğu kanunda herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlenmiştir. Bu itibarla, başvuruya konu olayda baro genel kurul toplantısının ertelenmesi şeklinde gerçekleşen müdahalenin kanuni temelini oluşturma yönünden 1593 sayılı Kanun’un ilgili hükümlerinin belirlilik ve öngörülebilirlik şartını da sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

ÜLKÜ DALMIŞ

B. No: 2021/18557 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18557

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜLKÜ DALMIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18557)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ülkü DALMIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisinin amirine karşı kullandığı ifadelerden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Kars Emniyet Müdürlüğünde mühendis olarak görev yapmaktadır.

3. Somut olay, başvurucunun yaptığı ölü doğumun (anne karnında bebek ölümü) hemen ardından yaşanmıştır. Başvurucu, Emniyet Müdürlüğü yerleşkesi dışında İl Emniyet Müdürü F.K. ile karşılaşmış ve kendisine hitaben "Size çok teşekkür ederim, bana çok yardımcı oldunuz çocuğumu sizin yüzünüzden kaybettim. Size hakkımı helal etmiyorum, Allah sizi bildiği gibi yapsın." şeklinde bir söylemde bulunmuştur.

4. Bahse konu ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde başvurucunun İl Emniyet Müdürü'nün göreviyle ilgili bir eylemini eleştirmediği ancak söylenen sözlerin meslek etiğiyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır. Nihayetinde başvurucunun 24/4/1979 tarihli ve 16618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün (Tüzük) 5. maddesinin birinci fıkrasının A bendinin

(10) numaralı alt bendinde yer alan "Görev dışında amir veya üstlerine saygısız davranmak" fiili kapsamında 3 günlük aylık kesimi cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, söz konusu disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesi nezdinde dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, disiplin cezasının dayanağı olan Tüzük maddesi ile birlikte 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) geçici birinci maddesinde belirtilen bu Tüzük'e göre "resen veya yetkili disiplin kurullarınca verilmiş olan disiplin cezalarının bu KHK hükümleri uyarınca verilmiş addolunacağı" hükmüne yer verdiği kararında, kullanılan ifadelerin eleştirici mahiyette ve saygısızca olduğunu, emniyet teşkilatının özellik arz eden yapısı itibarıyla cezalandırılabileceğini belirterek fiilin işlendiği kanaatiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yaptığı ölü doğumun ardından eczaneden ilaçlarını almaya giderken F.K. ile karşılaştığını, konuştuklarını ancak başvuru konusu ifadeleri kullanmadığını ve saygısızlık etmediğini, bunun yanında anılan ifadeleri kullanmış olsaydı dahi sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını belirterek somut olayda ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ... aykırı olamaz.”

11. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

12. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo

ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

13. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin daha esnek uygulandığı idari suçlar yönünden de kanun metninde suç ve cezalara ilişkin olarak genel bir şekilde atıfla yetinilmesi yeterli olmayıp söz konusu düzenlemelerin içerik bakımından da belirli amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Bu açıdan kanun, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek nitelikte olmalıdır (AYM, E.2014/100, K.2015/6, 14/1/2015). Bu nitelikleri haiz bir kanuni düzenleme ile uzmanlık gerektiren veya teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi konusunda yürütme organına yetki verilmesi, kanuni düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaz. Diğer bir ifadeyle disiplin suç ve cezalarının da çerçevesi kanunla belirlenmeli, kanun bireyler için belirli bir açıklık ve kesinlikte olmalıdır (Tuncer Yığcı, B. No: 2015/5402, 6/2/2019, § 47; AYM, E.2018/110, K.2018/99, 17/10/2018; Kardelen Hasret Kaygusuz, B. No: 2017/38607, 18/5/2021, § 44).

14. Somut olayda kamu görevlisi olan başvurucu, eylemi nedeniyle Tüzük'ün ilgili maddesi kapsamında disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. §§ 3, 4). Anayasa Mahkemesi İsmail Karaca (B. No: 2017/26460, 21/4/2021) başvurusunda aynı Tüzük'e dayanılarak yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahaleyi ifade özgürlüğü yönünden incelemiş; disiplin suçlarının tüzükle belirlenmesini öngören kanun maddesinin soyut ve genel bir ölçütle Tüzük'e atıf yaptığını belirterek yaptırım konusu eylemleri yasal düzeyde belirlemeyen ve ilgili kişilerin (emniyet teşkilatı mensupları) hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımayan söz konusu düzenlemeye dayanan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte aynı düzenlemeye yönelik yapılan itiraz başvurusunda da Anayasa Mahkemesinin benzer değerlendirmelerle ilgili hükmün iptaline karar verdiğini de vurgulamıştır (AYM, E.2015/85, K.2016/3, 13/1/2016; benzer değerlendirmeler için bkz. Seyit Cingöz (2), B. No: 2019/2314, 11/5/2023, § 14).

15. Nihayetinde somut başvuruda İsmail Karaca başvurusunda olduğu gibi Tüzük kapsamında bir müdahalede bulunulduğu anlaşıldığından, sözü edilen kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda disiplin cezası şeklindeki müdahalenin kanunla öngörülmediği kanaatine ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum 2. İdare Mahkemesine (E.2017/1699, K.2018/920) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DELİL TEKİN

B. No: 2021/20630 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DELİL TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20630)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Delil TEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak barındırılmaktayken 8/12/2020 tarihinde yaptığı telefon görüşmesinde kullandığı ifadelerin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un44. maddesinin 3. fıkrasının (l) bendinde yer alan "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" hükmü kapsamında kaldığı iddiasıyla başlatılan disiplin soruşturması sonucu İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunun18/12/2020 tarihli kararıyla 20 gün hücreye konulma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır.

3. Başvurucu anılan disiplin cezasına karşı Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun beyanını duruşmada aldıktan sonra 14/1/2021 tarihinde başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği gerekçeli kararında başvurucunun eylemini 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin 3. fıkrasının (ı) bendinde yer alan "firar etmek" olarak nitelendirmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"..Hakimliğimizce yapılan incelemede; hükümlünün açık ceza infaz kurumuna sevk edildiği esnada firar ettiğinin anlaşıldığı, hükümlünün cezasının infazı boyunca 5275 sayılı yasada düzenlenen hükümlere uymak zorunda olduğu kanaatine varılarak 5275 sayılı Yasanın 44/3 (ı) maddesinde düzenlenen firar disiplin suçunu işlediğinin sabit olduğu anlaşıldığından hükümlünün itirazının reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

4. İnfaz Hâkimliği verilen kararda maddi hata yapıldığı gerekçesiyle 18/1/2021tarihli ek kararıyla başvurucunun 22/12/2020 yaptığı şikâyet başvurusunu dosya üzerinden yeniden incelemiş ve başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği gerekçeli kararında başvurucunun eylemini 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin 3. fıkrasının (l) bendinde yer alan "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" şeklinde nitelendirerek incelemesini yapmıştır. Anılan kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Bu bağlamda hükümlünün itiraz dilekçesi içeriği, huzurdaki savunması, 10/12/2020 tarihli tuanak ve tüm dosya içeriği birlikte değerlendirildiğinde; Ceza verme kararında bulunan defter içeriğinin Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak suçunu oluşturduğu, ceza verme kararının usul ve yasaya uygun olduğu anlaşıldığından itirazın reddine, disiplin cezasının onanmasına karar vermek gerekmiştir."

5. İnfaz Hâkimliğinin ek kararı başvurucuya 20/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21-22/1/2021 tarihli dilekçeleriyle İnfaz Hâkimliğinin 18/1/2021 tarihli kararının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla kaldırılması için Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur.

6. Ağır Ceza Mahkemesi 4/2/2021 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi incelemesini İnfaz Hâkimliğinin 14/1/2021 tarihli kararı üzerinden yapmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin 18/1/2021 tarihli ek kararıyla ilgili olarak herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

7. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/2/2021 tarihli kararında İnfaz Hâkimliğinin 18/1/2021 tarihli ek kararıyla ilgili olarak herhangi bir değerlendirmede bulunulmaması, İnfaz Kurumu disiplin cezasının kesinleştirilmesinde tereddüt hasıl olması nedenleriyle tereddütün giderilmesi için Ağır Ceza Mahkemesine yazı yazılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından söz konusu yazıya ilişkin olarak 4/3/2021 tarihli ve 2021/401 D. İş sayılı müzekkere ile "Disiplin kurulu kararı ve infaz hâkimliğinin ek kararında 5275 sayılı Kanun'un 44 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (l) bendi uygulanarak disiplin cezası verildiği, mahkememizin itiraz değerlendirme kararında ise infaz hâkimliğinin ilk kararı esas alınarak maddi hata nedeniyle firar suçuna ilişkin açıklama yapıldığı anlaşıldığı ve mahkememizce disiplin cezası sonuçlandırıldığından disiplin cezasının 5275 sayılı Kanun'un 44 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (l) bendi esas alınması gerektiği düşünülmektedir." şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

8. Ağır Ceza Mahkemesinin söz konusu yazısı ile başvurucunun disiplin cezasının kesinleşmesi üzerine, İnfaz Kurumu tarafından disiplin cezasının infazına başlanmıştır. Kesinleşen disiplin cezası 5-25/3/2021 tarihleri arasında infaz edilmiştir.

9. Başvurucu, cezanın infaz edildiği aşamada 8/3/2021 tarihinde kesinleşen kararı tebellüğ ettikten sonra 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, şikâyetine ilişkin değerlendirme yapılmaksızın başka bir gerekçe ile şikâyetin incelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra yapılacak incelemede bu içtihatların değerlendirilmesi gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı meselenin sadece maddi hata ile açıklanamayacağını, işlenmeyen hatta işlendiği iddia edilmeyen bir fiilden dolayı ilgisiz ve yetersiz gerekçe ile şikâyetlerinin aslının incelenmediğini, İnfaz Hâkimliğinin sadece kararı değil yargılamayı da firar etme eyleminden yaptığını, kararın İnfaz Hâkimliğince düzeltilme aşamasında savunmasının alınmadığını, yanlış eylemden ötürü hatalı muhakeme ile yanlış karar verildiğini, Ağır Ceza Mahkemesinin de yanlış eylemlere ilişkin yanlış değerlendirmelere karşı özensiz inceleme yapmak suretiyle kararında ceza verilmesine ilişkin olarak defter içeriğine atıf yaptığını, ceza verme kararında ise telefon görüşmesinde geçen ifadeler nedeniyle ceza verildiğini, özetle bir bütün olarak maddi hatadan ziyade yargılama konusuna ilişkin hazırlanan dosyada özenli davranılmadığını, yüzseysel bir inceleme yapıldığını ileri sürmüştür.

13. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı cevap vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara cevap vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile cevap verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir cevap vermemesi veya cevap vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları tartışmasız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Somut olayda, başvurucunun haftalık olarak yaptığı telefon görüşmesinde kullandığı

ifadeler nedeniyle İnfaz Kurumu tarafından suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak disiplin suçu nedeniyle disiplin soruşturması başlatılarak başvurucunun savunmasının da buna ilişkin olarak alındığı ve cezanın da bu eyleme dayalı olarak verildiği hususunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet başvurusunda ise bu Mahkeme, şikâyet konusu eylemden tamamen farklı olacak şekilde, disipline konu eylemle bağdaşmayan bir gerekçe ile hüküm tesis etmiştir. 14/1/2024 tarihli karardaki bu yanlışlığın farkına varılarak itiraz üzerine dosya yeniden değerlendirmeye alınmıştır. 18/1/2021 tarihli ek kararda başvurucunun eylemine ilişkin olarak önce değerlendirme kısmında telefon görüşmesi içeriğine yer verilmiş ise de değerlendirmenin son kısmında ''ceza verme kararında bulunan defter içeriğinin suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak suçunu oluşturduğu, ceza verme kararının usul ve yasaya uygun olduğunun anlaşıldığı'' şeklinde ifadelere yer verilmiş ve İnfaz Kurumunca tesis edilen disiplin cezası onanmıştır.

17. İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itiraz üzerine ise Ağır Ceza Mahkemesi de İnfaz Hâkimliğinin 14/1/2021 tarihli kararının usul ve kanuna uygun olduğundan itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucunun İnfaz Hâkimliğinin ek kararına itirazına ilişkin olarak ise herhangi bir değerlendirme yapılmadığı, İnfaz Kurumunun tereddüt oluşması nedeniyle yaptığı yazışma üzerine ise Ağır Ceza Mahkemesinin bir yazışma ile başvurucuya verilen disiplin cezasının dayanağını açıklamaya çalıştığı, böylece yargısal mercilerin bir bütün olarak yargılamanın ilk anından itibaren başvurucun iddialarına ilişkin esaslı bir incelemeyi özenli şekilde yapmayıp ilgili ve yeterli gerekçe ortaya koyamadıkları anlaşılmıştır.

18. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

20. Başvurucu; ailesi ile haftada iki kez yaptığı telefon görüşmesinde kullanılan ifadelerin propaganda olarak değerlendirilmesinin imkânsız olduğunu, telefon görüşmelerinde geçen ifadelerin yanlış tercüme edildiğini, iki kişi arasında geçen ve şiddet içermeyen ifadelerin haksız bir şekilde örgüt propagandası yapmak olarak nitelendirildiğini böylece ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini öne sürmüştür. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden ifade hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik iddia hakkında bu aşamada ayrıca kabul edilebilirlik ve esas yönünden bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu ihlalin ortadan kaldırılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda gerekçeli karar hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E. 2020/4273, K. 2021/328) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL TUNÇ

B. No: 2021/22771 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22771)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Veysel TUNÇ

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 2015 yılında Ankara Garı önünde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı sonucu gerçekleşen yaralanma temelinde açılan tam yargı davasında kusur sorumluluğuna ilişkin değerlendirme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 5/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi aynı konu hakkında verdiği birçok kararda (örnek kararlar için bkz.

Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Abdul Kadir Ünlü, B. No: 2018/33200, 15/9/2021) başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenebileceğini tespit edip idari yargı mercilerinin toplumun genelinin yaşamını tehdit eden gerçek ve yakın bir saldırı riskini bildiği ya da bilmesi gerektiği öne sürülen bir durumda söz konusu öngörülebilir riskin önlenmesi için makul tedbirlerin alınmadığı iddiasını incelemeden davayı yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele almak suretiyle teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu etkisiz kıldıkları, böylece yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda davacılara başarı şansı sunmadıkları gerekçesiyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin bu kararlarında ayrıca başvurulardaki asıl meselenin başvuruculaların iştirak edeceği mitingin ve gösteri yürüyüşünün barışçıl bir şekilde yapılmasının sağlanması, bu mitinge ve gösteri yürüyüşüne katılacak kişilerin güvenliklerinin temini değil olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi

olduğuna işaret edilerek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar hakkında inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir

giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2018/572, K.2020/1242) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FIRAT BUDAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/22804 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22804

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FIRAT BUDAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22804)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Fırat BUDAK

2. Hanife BUDAK

3. Murat BUDAK

4. Neslihan HATISARU

Vekilleri : Av. Pınar AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 2015 yılında Ankara Garı önünde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı sonucu oluşan yaralanma temelinde açılan tam yargı davasında kusur sorumluluğuna ilişkin değerlendirme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular nihai hükmü 7/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 30/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi aynı konu hakkında verdiği birçok kararda (örnek kararlar için bkz.

Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Abdul Kadir Ünlü, B. No: 2018/33200, 15/9/2021) başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenebileceğini tespit edip idari yargı mercilerinin toplumun genelinin yaşamını tehdit eden gerçek ve yakın bir saldırı riskini bildiği ya da bilmesi gerektiği öne sürülen bir durumda söz konusu öngörülebilir riskin önlenmesi için makul tedbirlerin alınmadığı iddiasını incelemeden davayı yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele almak suretiyle teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu etkisiz kıldıkları, böylece yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda davacılara başarı şansı sunmadıkları gerekçesiyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda ayrıca başvurulardaki asıl meselenin başvuruculaların iştirak edeceği mitingin ve gösteri yürüyüşünün barışçıl bir şekilde yapılmasının sağlanması, bu mitinge ve gösteri yürüyüşüne katılacak kişilerin güvenliğinin temini değil olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi olduğuna işaret ederek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar hakkında inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle yakınları tam yargı davası devam ederken ölen başvuruculaların Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2017/291, K.2020/667) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama

giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RECEP ORUÇ

B. No: 2021/29033 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29033

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RECEP ORUÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29033)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Recep ORUÇ

Vekili : Av. Erhan ÜRKÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine katıldığı basın açıklamasından dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde psikolog olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Sağlık Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) üyesi ve Sendikanın Diyarbakır Şubesinin eş başkanıdır.

3. Başvurucu, Sendikanın aldığı "18/3/2018 tarihinde Demir Otel'de yapılacak olan sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin katılacağı toplantıya katılım sağlanarak Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) ve SES'in Afrin ile ilgili görüşleri dillendirileceğine ve toplantı sonucunda delegasyona dahil olunacağına" ilişkin karar üzerine söz konusu basın açıklamasına katılmıştır.

4. Olay Yeri Tutanağı'na göre toplantıya aralarında siyasi parti, meslek odası, sendika temsilcilerinin de bulunduğu yaklaşık 60 kişi katılmıştır. Toplantının sosyal medya

üzerinden canlı yayımlanan kısmında Halkların Demokratik Partisi (HDP) Milletvekilleri İ.T. ve B.Ö. çeşitli açıklamalarda bulunmuş ve toplantının sonunda B.Ö. "Sonuç Bildirgesi" adı altında basın açıklaması yapılmıştır. Söz konusu basın açıklamasının ilgili kısmı şöyledir:

"... Afrin topraklarından Türkiye'ye Türkiye sınırlarına bir tek taş bile atılmış değil idi ama ne hikmetse ÖSO, Özgür Suriye Ordusu denilen çete ile Türkiye ordusu 58 gün önce Afrin'e işgalci saldırıda bulundu. Bu kabul edilemez bir durum. Türkiye diğer üç devlet ile birlikte, İran , Irak ve Suriye ile birlikte bir tavır geliştirdi. Yine Kürtlerin kendi toprakları üzerinde kendi yönetenlerine karşı bir duruş sergilediler ve hatta şunu dediler. "Biz burayı aç bırakırız, susuz bırakırız, sınırları kapatırız. Uçak seferleri biliyorsunuz havaalanı kapatıldı. Eğer biz buna sessiz kalırsak, Afrin'de yüzlercesini, binlercesini, onbinlercesi öldürülür, katledilir. Halkımızın statü sahibi olmasın diye ellerinden geleni yapıyorlar. Kürt halkı, Kuzey Suriye halkının statü sahibi olmasını istemiyorlar. Orada yaşayan halkın yaşamlarını kendilerinin yönetmesini istemiyorlar. Amaç budur!, Afrin'in Türkiye'ye yönelik hiçbir saldırısı olmadı. Sadece Afrin değil, Kuzey Kurdistan'da olmadı. Bugün baktığımızda işgalci devletler bütün imkanlarıyla, orada ortaya çıkan iradeyle ve kendileri ile birlikte var. Ettikleri sistemle kendilerini yönetmeye çalışan halkı yok etmeye çalışıyor, yıkmaya çalışıyor. Sessizliğimiz doğrusu, bu işgalci devletlere güç veriyor. Şu an burada konuşuyoruz fakat Afrin merkezini bombalıyorlar. 100-200 sivil hayatını kaybetti, katledildi. Bu katliamlar günden güne artacaktır. Bizler teşkilat olarak bundan sorumluyuz. Sessiz kaldığımızda gün geçtikçe katliamlar artacaktır. Dün Halepçeydi, Bugünde Afrin'dir bunu bilmemiz gerekmektedir. TSK ile birlikte ÖSO çetelerinin, Afrin'e yaptıkları saldırının Afrin kent merkezine kadar ulaşması ile büyük bir insanlık trajedisinin yaşanma olasılığı karşısında bütün uluslararası topluma aşağıdaki çağrıyı yapmayı ulusal, toplumsal, ahlaki ve vicdani bir sorumluluk olarak gördük. Afrin'e yapılan askeri müdahale 58. gününe girdi bu süre içerisinde yapılan hava ve kara bombardımanları sonucunda yüzlerce sivil yaşamını yitirdi. Afrin'in köyleri ve kasabaları yapılan bombardımanlar sonucunda tam bir harabeye döndü. Kadim bir kürdistan şehri Afrin kent merkezinin kuşatma altına alınması, şehrin elektrik ve su şebekelerinin hedef alınarak hava bombardımanları ile tahrip edilmesi ve kontrol altına alınması nedeniyle günlerdir Afrin halkı susuzluk ve susuzluğun yol açtığı ciddi sağlık ve yaşam sorunları ile karşı karşıya kalmıştır. Hastanelerin bombalanarak onlarca yaralı sivil insanın ölümüne neden olarak savaş suçu işlenmiştir. Afrin'de büyük bir insanlık trajedisinin yaşanması an meselesidir. Afrin tek başına Afrin değildir. Afrin, DEAŞ çetelerinin bütün ortadoğuyu cehenneme ve kan gölünü çevirdiği süreçte, DEAŞ zülmünden kaçanlara ve ev sahipliği yapan, onlarda ekmeğini, suyunu, havasını ve bütün değerlerini paylaşan ortadoğunun bütün kültürleri, inançları ve dillerinin bir arada ve birlikte yaşayabileceğine ışık tutan bir ortak yaşam, barış ve kardeşlik vahasidir. Şimdi bu barış, kardeşlik ve birlikte yaşam vahası kurutulmak isteniyor. Bu nedenle Afrin tek başına bir Afrin değildir. Afrin semboldür. Afrinin gerçek sahipleri, yurtsuzlaştırılarak, dışarıda getirtilecekleri "Yurt" edilmek isteniyor. Afrin'in demografik yapısı değiştirilmek isteniyor. Afrin şahsında, kürt halkının kendi vatanına bir statü sahibi olması engellenmek isteniyor. Kürt halkının bütün kazanımları yok edilmek isteniyor. Kürtlerin oluşturduğu SDG güçleri kadın ve erkek binlerce kahraman evladını şehit vermiştir. Büyük ve ağır bedeller ödeme pahasına çağın direnişini gerçekleştirerek uluslararası toplumu DEAŞ terör çetesinden kurtarmıştır. Kürt halkı başta olmak üzere Türkiye'deki bütün halkları ve inanç topluluklarını, Afrin halkıyla dayanışmaya, seslerini yükseltmeye, Afrine yapılan saldırının son bulması için çok acil bir tutum almaya çağırıyoruz. Halkımızın diriliş ve varoluş günü olan 21 Mart Newroz Bayramı, Newroz"un direniş ruhu ile Afrin halkı ve direnişiyle dayanışmak için tüm halkımızı Newroz

alanlarına davet ediyoruz..."

5. İdare, söz konusu basın açıklamasına katılması nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Başvurucu, konuya ilişkin beyanında basın açıklamasına sendika kararı uyarınca SES Diyarbakır Şubesi başkanı ve KESK dönem sözcüsü sıfatıyla katıldığını belirtmiştir. Bunun yanında savaşın bir halk sağlığı sorunu olduğunu düşündüğünden toplantıya katıldığını, toplantıda sağlıkla alakalı bir konuşma yaptığını, açıklamalarında şiddete çağrı yapma veya kurum ve kişileri hedef alma gibi unsurların bulunmadığını ifade etmiştir. Sonuç Bildirgesi'ndeki imzayı ise Konfederasyon ve Sendika adına attığını beyan etmiştir.

6. Soruşturma neticesinde başvurucunun eyleminin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrası olan "Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir." hükmüne aykırı olduğu gerekçesiyle aynı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (m) alt bendi olan "yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek" uyarınca kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, somut olaya konu kuralın devlet memurlarının kamu görevleri hakkında bilgi veya demeç vermesini yasakladığını ancak basın açıklamasında Afrin'e yapılan askerî operasyonların olumsuz yönde eleştirildiğini belirterek dava konusu işlemi iptal etmiştir. Bunun yanında Mahkeme eylemin 657 sayılı Kanun'da yer alan başka bir disiplin cezasını gerektirip gerektirmediğinin araştırılarak yeniden değerlendirilebileceğini vurgulamıştır.

8. Davalı idare, iptal kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...davacının katılmış olduğu basın açıklamasında yer alan ifadelerin içeriğinin terör örgütü mensuplarının yakalanması, sınırlarımızın korunması amacıyla Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yapmış olduğu Zeytin Dalı Harekatına karşı, siyasi içerikli ve belli bir partiyi hedef alan ifadeler olduğu dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden açıkça anlaşıldığından, davacıya isnat edilen fiilin sübut bulduğu kanaatine varılmış olup, anılan fiilinin karşılığı olarak davacının kınama cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan davacı disiplin cezasına ilişkin dava konusu işlemi sendikal faaliyetin önünde bir engel olarak nitelendirse dahi, yukarıda hükmü yazılan 4688 sayılı Kanun'a göre sendikanın faaliyetlerinin ancak kamu görevlilerini ilgilendiren meselelerle sınırlı olduğu, sendikal faaliyet kapsamında yapıldığı ileri sürülen basın açıklamasının ise kamu görevlileri ile ilgili bir yanının bulunmadığı, kamu görevlilerini ilgilendiren bir yanı olmayan Zeytin Dalı Harekatını hedef alan ülke gündemine ilişkin tamamen siyasi içerikli bir basın açıklaması olduğundan davacının bu yöndeki iddiasına itibar edilmemiştir."

9. Başvurucu, nihai kararı 22/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; üyesi olduğu sendikanın aldığı kararı icra etmesi nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, dernek ve sendika kurma ve adil yargılanma hakları ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olup olmadığı, olduğu düşünüldüğü takdirde müdahalelerin meşru bir amaç taşıyıp taşımadığı, kararların demokratik toplum düzeninin gereklerinden olup olmadığı, bu anlamda ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Somut olaya konu sendika kararı, Afrin'e düzenlenen askerî operasyonlar hakkında yapılacak toplantıya sendika üyelerinin katılması talebine ilişkindir. Dolayısıyla kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olmayan bir eyleme katılım nedeniyle yapılan müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Leyla Sezen, B. No: 2016/15197, 29/5/2019, § 22; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, § 39).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (m) alt bendinin somut olaya uygulanıp uygulanamayacağına ilişkin aşağıdaki değerlendirmeler gözönüne alındığında ilgili normun mevcut başvurunun koşullarında kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin nihai bir değerlendirme yapmaya ve müdahalenin kanuniliği hususunda kesin bir sonuca varmaya gerek olmadığı değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Cahit Baybariz ve Edep Tekin, B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 30; Hasan Mor, B. No: 2019/20996, 25/5/2022, § 26).

15. Bununla birlikte müdahalenin kamu hizmetlerinin gereği gibi sürekli ve düzenli yürütülmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

16. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 36-40; Gülistan Atasoy ve diğerleri §§ 59-63; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri

arasında yer almakta olup bu hakkın bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını, korunmasını ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 31; Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36).

18. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Dilan Ögüz Canan, § 34; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Osman Erbil, §§ 31, 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 72; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Dilan Ögüz Canan, § 35; Ömer Faruk Akyüz, § 55; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 32; Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5), B. No: 2017/24556, 14/9/2022, § 47).

19. Somut olayda başvurucu, sendika kararı üzerine Afrin'e düzenlenen askerî operasyonu protesto etmek amacıyla düzenlenen toplantıya katılarak basın açıklaması olarak yayımlanan toplantı sonuç bildirgesini imzalamıştır. İdare, devlet memurlarının kamu görevleri hakkında basın ve yayın organlarına bilgi veremeyecekleri, bu konuda gerekli bilginin ancak ilgili bakanın yetkili kılacağı görevli tarafından verilebileceği yönünde ihdas edilen 657 sayılı Kanun'un 15. maddesi ve bu maddeye aykırı hareket edilmesi hâlinde disiplin cezası verilmesini öngören aynı Kanun'un 125. maddesi uyarınca başvurucuyu disiplin cezası ile cezalandırmıştır (bkz. §§ 5, 6). Dolayısıyla basın açıklamasına konu edilen bilgilerin başvurucunun yürüttüğü kamu göreviyle ilişkili olup olmadığı ve bu açıklamayı yetkisiz yapıp yapmadığı somut olayın değerlendirmesinde dikkate alınmalıdır.

20. Yargılama sürecinde ilk derece mahkemesi, basın açıklamasıyla Afrin'e yapılan askerî operasyonların işgal olarak nitelendirildiğini ve basın açıklamasının olumsuz yönde eleştirir mahiyette olduğunu ancak başvurucunun yürüttüğü kamu görevi hakkında olmadığını belirterek dava konusu disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi ise basın açıklamasının konusu ve içeriği itibarıyla sendikal faaliyet kapsamında kalmadığı, Zeytin Dalı Harekâtı'na karşı yapıldığı, siyasi içerikli olduğu ve belli bir partiyi hedef alan ifadeler içerdiği gerekçeleriyle ilk derece mahkemesinin iptal kararının kaldırılmasına ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Bunun haricinde Bölge İdare Mahkemesi, bu gibi müdahalelerin yapılabilmesi için kanunun öngördüğü şartlardan olan ve ilk derece mahkemesi tarafından da somut olayda bulunmadığı ifade edilen yapılan açıklamanın yürütülen kamu göreviyle ilgili olması kuralı ile basın açıklaması metni arasında nasıl bir ilişki kurduğunu ve bunu ne şekilde somut olaya uyguladığını açıklamamıştır (bkz. §§ 7, 8).

21. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına

yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Dilan Ögüz Canan, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 48; Kenan Güven, B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

22. Ancak somut olayda idarenin ve Bölge İdare Mahkemesinin eylem ile uygulanan kural arasında açık, net, anlaşılır nitelikte objektif bir ilişkinin varlığını ve kuralın somut olaya ne şekilde uygulanabildiğini gösteremediği gözetildiğinde anılan mercilerce başvurucunun "yetkili olmadığı hâlde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek" hükmü uyarınca disiplin suçundan cezalandırılmasının tipikliğe uygun ve bu nedenle de zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır. Bunun yanında müdahalenin başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturması nedeniyle orantılı olduğu da söylenemez (orantılılık yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 54).

23. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahale nedeniyle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2019/3354, K.2021/172) Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2018/1208, K.2019/238) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFETTİN ÖRGEN

B. No: 2021/31101 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31101

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFETTİN ÖRGEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31101)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Seyfettin ÖRGEN

Vekili : Av. Hüseyin AKÇARA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davanın uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, uzman tabip olarak görev yapmakta iken 14/7/2017 tarihli ve 692 sayılı Olağanüstü Hal (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (692 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmış, bu işleme karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Komisyonun 8/8/2019 tarihli kararı ile göreve iade edilen başvurucu 28/10/2019 tarihli dilekçe ile süreç içerisinde uğramış olduğu 100.000 TL manevi zararın yasal faizi ile tazmini talebiyle idareye başvurmuş ancak bu talebi zımnen reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu zımni ret işleminin iptali ile 14/7/2017 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile 100.000 TL manevi zararın tazmini talebiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme)

dava açmıştır.

4. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince KHK ile kamu görevinden çıkarılanlardan Komisyon kararı ile kamu görevine iadesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonlarına atanacaklarının, ancak bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmalarından ötürü herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacaklarının kurala bağlandığı, bu nedenle başvurucunun manevi tazminat talebinin reddi gerektiği belirtilmiştir.

5. Bu karara yönelik başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Anayasa'nın 125. maddesi gereğince idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğunu ancak 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının temel hak ve hürriyetlerin kullanımını kısıtladığını iddia etmiştir. Bu düzenlemenin idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırarak hukuk devleti ilkesi ile çeliştiğini, yargı mercilerince Anayasaya aykırılık iddiası yönünden değerlendirme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Uyuşmazlığı yargı mercileri önüne taşıyamadığını, yargı mercilerinin açık ve yeterli bir gerekçe ile cevap verme yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirterek mahkemeye erişim hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Ayrıca kamu görevinden çıkarılması nedeniyle ailesiyle elem ve ızdırap çektiğini, kişilik haklarının rencide edilmek suretiyle şeref ve itibarının zedelendiğini, terör örgütüne üyeliği veya iltisakı/irtibatı bulunduğu algısı sebebiyle toplum tarafından dışlandığını ve çeşitli sıkıntılara maruz kaldığını ifade ederek özel hayata saygı hakkı ve maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının da ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş yazısında ilgili kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasının yargı mercilerince değerlendirildiğini, başvurucunun manevi tazminat talebine yönelik şikâyetinin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olup olmadığının incelenmesinin yararlı olacağını belirtmiştir. Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına yönelik kararın olağanüstü hâl döneminde alınması nedeniyle yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de gözönünde bulundurulmasının önem arz ettiği ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Sağlık Bakanlığından temin edilen görüş yazısının yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğuna, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan 15 günlük süre dolduktan sonra beyanda

bulunmuştur.

10. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvuruya konu yargılamada, davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şu şekildeydi:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararı ile) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

13. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan fıkranın son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, anılan iptal kararında kamu makamlarının hukuka aykırı fiilleri nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğradığını iddia eden bireylere zararların giderilmesi için idari ve yargısal mercilere başvurma imkânının tanınmasının Anayasa'nın

40. maddesinin gereği olduğunu vurgulamış, Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramalarının söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânının tanıması gerektiğine işaret edilmiştir.

15. Bu bağlamda söz konusu kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatının ortadan kaldırıldığı değerlendirmesinde bulunulmuş, kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesinin devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmadığı belirtilmiştir.

16. Somut olayda, Mahkeme kararında başvurucunun Komisyon kararı gereğince kamu görevine iade edildiği bilgisi verilmiş, 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı gereğince idarenin tazmin yükümlülüğünün olmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili Kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin etkili başvuru hakkını düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesine aykırı olduğunu saptamıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gözönüne alındığında başvurucunun dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır nitelikte başvurucuya etkili bir giderim imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2020/35, K.2020/1728) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYSUN GENÇTANIR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/36521 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36521

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSUN GENÇTANIR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36521)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucular : 1.Aysun GENÇTANIR

2. Beste UYMAZ

3. Buse ÜÇER

4. Derman GÜLMEZ AYDIN

5. Fadime Songül KURT

6. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI

7. Meziyet YILDIZ MEST

8. Nebiye MERTTÜRK

9. Seher Gülçin POLAT

10. Sena BADEMLİ

11. Serap KAPLAN

12. Tuğba KOÇER

Vekilleri : Av. İlayda Doğa KARAMAN

Av. Irmak BAKIR

Av. Sercan ARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk kuvvetlerinin orantısız müdahalesi sebebiyle yaralanmaların meydana gelmesi ve olaya ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle kötü muamele yasağının ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İddialarına göre başvurucular 12/8/2020 tarihinde, İstanbul Sözleşmesi'ne yapılan eleştirileri protesto etmek amacıyla Ankara Kolej Meydanı'nda bir toplantı ve basın açıklaması tertip etmiştir. Söz konusu toplantının sloganı "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır! Haklarımızdan Vazgeçmiyoruz Yaşam Zincirinde Buluşuyoruz." olarak belirlenmiştir. Yine başvuruculara göre kolluk görevlileri söz konusu basın açıklamasına herhangi bir uyarıda bulunmaksızın müdahale etmiştir. Anılan müdahale esnasında başvuruculardan bir kısmı yaralanmıştır.

3. Gözaltına giriş adli muayene tutanaklarında Linda Sevinç Hocaoğulları'nda herhangi bir darp cebir izine rastlanmadığı; Sena Bademli'de sağ ön kolda 3x4 cm sıyrık; Buse Üçer'de sağ ön kol el ve bilekte çizik, sol ön kol iç yüzünde 3x3 cmlik morluk ve çizik; Meziyet Yıldız'da sağ ön kol iç yüzde 10 cmlik çizik, 5x2 cmlik şişlik, ağrılı hareket kısıtlılığı, sol tibia (bacak alt kısmı) ön yüzde ağrı; Tuğba Koçer'de sağ el bilekte hassasiyet ve hafif ödem, sağ el sırtında 3. parmakta ve sol dirsekte abrazyon; Derman Gülmez Aydın'da her iki kol iç yüzeyde ekimoz ve boyunda hassasiyet; Nebiye Merttürk'te her iki kol iç yüzde eritem ve kollarda abrazyon, sağ dizde ekimoz; Serap Kaplan'da her iki kol iç yüzeylerde eritem ve hafif ekimoz, sırtta sağda eritem, bacaklarda hassasiyet; Beste Uymaz'da her iki kolda abrazyonlara eşlik eden ekimozlar; Fadime Songül Kurt'ta sağ el sırtında abrazyon ve sağ kolda hassasiyet; Seher Gülçin Polat'ta alın sol tarafta ekimoz ve hafif ödem; Aysun Gençtanır'da sol kol arkasında 3 cmlik sıyrık, sol skapula (omuz kuşağının arkası) dış yüzde kızarıklıklar, sağ kol arka yüzde 6 cm'lik sıyrık, sağ ön kol dış yüzde 3x3 cmlik morluk, sağ kol iç yüzde 3x1 cmlik kızarıklık, sağ el bilek iç yüzde ve sağ ön kol dış yüzde sıyrık ve kızarıklıklar bulunduğu belirtilmiştir. Başvuruculara tamamının gözaltı sürecinden sonra alınan adli muayene raporlarında yukarıda yer verilen raporlara ek bir hususun olmadığı belirtilmiştir.

4. Olay nedeniyle düzenlenen kolluk tutanağına göre, başvuruculara da aralarında bulunduğu kalabalık, pandemi sebebiyle toplantı yapmamaları gerektiği ve bildirimde bulunmadıklarından bahisle mevzuat uyarınca gerçekleştirecekleri toplantı ve basın açıklamasının suç teşkil edeceği yönünde uyarılmışlardır. Kolluk görevlileri toplantıya katılanlara basın açıklamasını ve eylemlerini Kurtuluş Parkı'nda yapabileceklerini belirtmiş ancak toplantıya katılanlar bunu kabul etmemiştir. Toplantıya katılan kalabalık yaya ve araç trafiğini aksatmaları nedeniyle tekrar uyarılmıştır. Kalabalığın basın açıklaması sonrasında Sakarya Caddesi'ne doğru yürüyüşe geçmeleri üzerine kolluk görevlileri barikat yardımıyla kalabalığa engel olmuştur. Kalabalığın yürüyüşü sonlandırmaması üzerine kolluk görevlileri kalabalığa müdahale etmiştir. Tutanağa göre başvuruculara bazılarınca şiddeti özendirici kabul edilebilecek ("barikatları yıkalım" benzeri sözler) söylemde bulunulmuş, ayrıca yine bazı başvuruculara içinde mor sıvı bulunan şişeleri polislerin üzerine attığı veya döktüğü, barikatlara yüklenerek kalkanlara tekme ya da yumruk attıkları belirtilmiş. Yine tutanağa göre kolluk görevlileri grubu dağıtmak için kalkanla itmek suretiyle müdahalede

bulunmuştur. Başvuruculların araca bindirilmeye çalışıldığı sırada kendilerini yere attıkları ve direndikleri belirtilmiş, başvuruculların yakalanmaları için gerekli ölçüde güç kullanılmıştır. Müdahale kapsamında 33 kişi hakkında yakalama işleminin gerçekleştirildiği tutanakta ayrıca yer bulmuştur. Anılan kişiler, Cumhuriyet savcısının talimatıyla 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davranmaktan gözaltına alınmıştır.

5. Yaşanan olay sonrasında başvurucular vekilleri aracılığıyla 28/1/2021 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuşlardır. Suç duyurusuyla ilgili dilekçede yaralanmalara sebep olan kolluk görevlilerinin tespiti ve cezalandırılmaları istenmiş, ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını ihlal eden kolluk görevlilerinin görevi kötüye kullanma suçunu işledikleri ileri sürülmüştür.

6. Başsavcılık 9/2/2021 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne olayla ilgili emniyet birimlerinde bir tahkikat evrakının olup olmadığının tespit edilmesi, olması hâlindebir örneğinin gönderilmesi, olayda ihmali veya kusuru bulunan polis memurlarının açık kimliklerinin tespit edilmesi talimatlarını iletmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından dosyaya sunulan ve kolluk birimleri tarafından da Başsavcılığa sunulduğu anlaşılan belgeler arasında olaya ilişkin kamera görüntü çözümlerinin de bulunduğu, anılan görüntü çözümlerine göre başvurucular, yakalama işlemlerinin gerçekleştirildiği esnada yere yatmak veya kendisini kolluk görevlilerinin elinden çıkarmaya çalışmak suretiyle direnmişlerdir. Başsavcılık 9/3/2021 tarihinde, başvuruculların toplantısına pandemi sebebiyle müsaade edilmediği, kolluk görevlilerinin yasal sınırlar kapsamında zor kullanma yetkilerini kullanmaları sebebiyle cezalandırılmalarına olanak bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

8. Anılan karara yapılan itiraz sulh ceza hâkimliği tarafından reddedilmiş ve başvuruculara 24/6/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucular, 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

10. Başvurucular hakkında 2911 Sayılı Kanun'a Muhalefet suçlamasıyla tanzim edilen iddianameye binaen yapılan yargılama neticesinde 23/3/2022 tarihinde Ankara 28. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından suçun unsurlarının oluşmadığından bahisle beraat kararı verilmiştir. Söz konusu hüküm Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin 11/4/2023 tarihli kararıyla kesinleşmiştir.

11. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular, gerçekleştirdikleri toplantı ve basın açıklamasına müdahale eden kolluk görevlilerinin fiilleri sebebiyle yaralanmaları ve söz konusu yaralanmaya yönelik etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Bakanlık görüşünde, başvuruculların izinsiz gerçekleştirdiği toplantıya yönelik kolluk görevlilerinin müdahalesinin zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı, olayın önceki yerleşik içtihatlara uygun şekilde çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

1. Başvurucu Linda Sevinç Hocaoğulları Yönünden Yapılan Değerlendirme

13. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § § 45-47).

14. Somut olayda başvurucunun, kolluk görevlileri tarafından yapılan fiziksel müdahale ile yaralanmadığının adli muayene raporundan anlaşıldığı, ayrıca başvurucunun aksi yönde bir iddiasının da bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun iddiasının savunulabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Başvurucular Yönünden Yapılan Değerlendirme

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 17. maddesi “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D.,B. No: 2013/3017, 16/12/2015,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

18. Somut olayda, Başsavcılığın kullanılan gücün gerekliliğini ve orantılılığını değerlendirebilmesi için kolluk tutanaklarıyla yetinmeyerek müdahalenin şekli konusunda başvuruculaların ifadelerini tespit etmesi, gerek kollukça kaydedilen görüntü kayıtlarını gerekse de müdahalenin gerçekleştiği yerin çevresinde bulunan kameraların kaydettiği görüntüleri temin etmesi ve görüntüleri incelemesi veya tarafsız bir bilirkişiye inceletmesi

gerekirdi. Varsa olayın olası tanıkların tespiti ve tespit edilen tanıkların ifadelerinin alınması için çaba göstermeliydi. Ayrıca Başsavcılık kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı konusunda bir değerlendirme yapmalıydı. Başsavcılığın soruşturma kapsamında şüpheli olabileceklerin belirlenmesine ve ifadelerinin alınmasına yönelik bir çaba göstermediğide dikkate alındığında soruşturmanın gereken özenle yürütülmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvuruculaların kötü muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir.

19. Olayın gerçekleşme şartları konusundaki belirsizlik nedeniyle bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular, gerçekleştirdikleri barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne yönelik müdahale sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. 8/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23/a maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Başvuru konusu yasaklama kararlarının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

24. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (bu konuda genel ilkeler için bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 32; Sevinç Hocaoğulları, B. No: 2015/271, 15/11/2018; §§ 37-46). Anayasa Mahkemesi, birçok kararında kamu düzenini bozacak nitelikte bir tehlike veya tehdidin bulunması ve bunun daha hafif tedbirlerle bertaraf edilememesi durumunda son çare olarak hakkın sınırlanabileceğini vurgulayarak ve çatışan yararlar arasında adil bir denge kurulması gerektiğini değerlendirmiştir (İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 42; bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan, § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73). Dolayısıyla hakka yönelik müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması ve bunun ispatı kural olarak müdahale eden idareye ve müdahaleyi denetleyen idari yargıya düşmektedir (idare ve derece mahkemelerinin adil bir denge kurulduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymaları gerektiğine ilişkin kararlar için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 45; Mahir Engin Çelik ve Sakine Esen Yılmaz, B. No: 2016/8776, 7/9/2021, § 44; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 47).

25. Anayasa’nın 34. maddesi; fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir

şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (Dilan Ögüz Canan, § 36; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 54).

26. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, barışçıl bir şekilde toplantı ve basın açıklaması yapmak ya da anılan toplantı ve basın açıklamasına katılmak için toplanan kişilere kolluk güçleri tarafından yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesidir.

27. 2911 sayılı Kanun'un "Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri" kenar başlıklı 23. maddesinde uzun bir liste hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin hangi hâllerde kanuna aykırı olacağı sayılmıştır. Savcılık kararında da toplantının kanunsuz olduğu belirtilmiştir. Somut başvuruda, basın açıklamasının İstanbul Sözleşmesine yapılan itirazların protesto edilmesi için yapıldığı anlaşılmaktadır. Kolluk görevlilerince tutulan tutanağa göre toplantıya katılan yaya ve araç trafiğini aksatmış ve söz konusu toplantı ve basın açıklaması için gerekli prosedürü işletmemişlerdir. Pandemi nedeniyle yasal olmadığı belirtilen toplantıya kolluk yaya ve araç trafiğinin aksatılması sebebiyle müdahale etmiştir. Bu durumda kolluk görevlilerinin meşru bir amaca yönelik olarak kamu düzeninin sağlanması amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale ettiği anlaşılmaktadır.

28. Somut olayda, kolluk görevlileri tarafından tutulan tutanağın incelenmesinden, toplantı ve gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini kaybettiğine veya söz konusu basın açıklamasının toplantı ve gösteri yürüyüşünü barışçıl nitelikten çıkardığına ilişkin bir tespit bulunmamaktadır. Bir süre yapıldığı ve barışçıl nitelikten çıkmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale edilmesini gerektirecek nitelikte bir olgu veya olayın meydana gelmediği anlaşılmaktadır. Nitekim2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan başvuruculların kesin yargı kararıyla beraat ettikleri de anlaşılmaktadır.

29. Sonuç olarak mevcut başvuruda müdahalenin toplumsal bir ihtiyaç baskısına karşılık gelmediği ve dolayısıyla kamu düzeni meşru amacının sağlanmasında demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucular; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ayrı ayrı net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Linda Sevinç Hocaoğulları yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B.1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/20679) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAHATTİN ALP VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/36551 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATTİN ALP VE DİĞERLERİBAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36551)

Karar Tarihi: 23/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2025 - 32820

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Selahattin ALP

2. Arzu KOÇ

3. Hikmet KORKMAZ

4. Nihat KIRATLI

5. Yılmaz GÜNEŞ

Vekili : Av. İbrahim AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sendika kararına istinaden iştirak edilen nöbet tutma eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırma nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Diyarbakır'da öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucular aynı zamanda Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

3. Somut olay 2015 yılı Haziran ayından itibaren yaşanan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi ve eğitim faaliyetlerine bir süre ara verilmesi etrafında şekillenmiştir (arka plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11). EĞİTİM SEN Diyarbakır Şubeleri, söz konusu durumu protesto etmek maksadıyla aldıkları kararlarla 21/1/2016 tarihinden itibaren Diyarbakır Konukevi önünde "çocuklarımızın yaşam ve eğitim hakkı" konulu nöbet tutma eylemleri organize etmiştir.

4. Somut olayda idare, eyleme katılan başvurucular hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Başvurucular; ifadelerinde, üyesi oldukları Sendikanın aldığı karara istinaden eyleme katıldıklarını, ulusal ve uluslararası mevzuata göre eyleme katılmalarında hukuken bir sakınca bulunmadığını belirtmiştir. Bunun yanında sürdürülen operasyonlar nedeniyle yaşanan olumsuzluklara, çocukların yaşam hakkının korunmasına ve kesintiye uğrayan eğitim haklarına eylem aracılığıyla dikkat çekmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

5. Soruşturma neticesinde başvurucu Selahattin Alp'in eylem alanında yaptığı konuşmada "Diyarbakır, Mardin ve Şırnak gibi bölgelerde uygulanan savaş konseptinin toplum üzerinde travmaya yol açtığını ve bu durumun sorumlusunun iktidar olduğunu ve iktidarın ancak müzakere masasına tekrar dönerek eğitim ve yaşam hakkını güvence altına alabileceğini" söyleyerek olayların sorumluluğunu hükûmete yüklediği, diğer başvuruculların ise eyleme katıldığının sabit olduğu gerekçesiyle başvuruculların 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (ı) alt bendinde yer alan "Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar ve zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak" eylemi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

6. Başvurucular, haklarında tesis edilen disiplin cezalarının iptali talebiyle idare mahkemelerine başvurmuştur. Mahkemeler, somut olayda görevin yerine getirilmesine ilişkin eylemler yönünden uygulanabilecek bir kural üzerinden başvuruculların cezalandırıldığını ancak eylemlerin görevin yerine getirilmesi sırasında işlenmediğini belirtmiş; bu nedenle dava konusu işlemlerin kanunilik ve tipiklik ilkelerine uygun olmadığı gerekçesiyle iptaline karar vermiştir.

7. Davalı idare, iptal kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge idare mahkemeleri, somut olaya konu nöbet eyleminin konusu itibarıyla sendikanın çekirdek faaliyet alanına girmemesi nedeniyle sendikal bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği, disiplin cezalarının dayanağı kuralın ise 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin dördüncü fıkrası olan "Yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir." uyarınca somut olayda uygulanabileceği gerekçesiyle mahkeme kararlarının kaldırılmasına ve davaların reddine kesin olarak karar verilmiştir.

8. Başvurular çeşitli tarihlerde yapılmıştır.

9. Komisyonca 2021/36583, 2021/36589, 2021/43082 ve 2021/43094 numaralı başvuruların 2021/36551 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular; eyleme sendika kararı uyarınca katıldıklarını, kolluk gözetiminde

gerçekleştirilen ve barışçıl nitelikteki eylemin örgütsel bağlamının bulunmadığını, bu yönde pankart açılmadığını veya slogan atılmadığını, ayrıca somut olayda uygulanan kuralın kanunilik şartını taşımadığını belirtilerek disiplin cezası şeklindeki müdahalelerin ifade özgürlüklerini, sendika haklarını, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurucuların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Arzu Koç, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir. Diğer başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Anılan kararlarda sendika üyelerinin çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ve sağlık koşulları gibi konuların sendikaların çekirdek faaliyet alanlarından olduğu vurgulanmıştır. Buna göre somut olaya konu eylem çağrısının sendikanın çekirdek faaliyet alanına ilişkin olmadığı açık olduğundan başvurunun sendika hakkı kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Leyla Sezen, B. No: 2016/15197, 29/5/2019, § 22; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, § 39; Güven Çelik ve Kadri Dursun, B. No: 2018/5060, 8/6/2023, § 10).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik müdahaleler, 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (ı) alt bendi uyarınca yapılmıştır. Ancak ilk derece mahkemeleri anılan müdahalelerin kanunilik ve tipiklik ilkelerine uygun olmadığı gerekçeleriyle iptaline karar vermiştir. Bölge idare mahkemesi ise aynı Kanun maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "benzer eylemlere" ilişkin hüküm çerçevesinde iptal kararlarını kaldırarak davaları reddetmiştir. Buna göre idarenin dayanmadığı bir kanun hükmü üzerinden gerekçeli kararını oluşturan bölge idare mahkemesinin başvuruculların davranışlarının sonucunu öngörebilmesi için son derece önemli olan hukuki belirliliğe doğrudan etki ettiği açıktır. Ancak somut olayın koşulları dikkate alındığında başvuruda sadece kanunilik ölçütünün değerlendirilmesi ile yetinilmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kapsamına ilişkin uygulamada yaşanan anayasal sorunların çözümü için tek başına yeterli olmayacaktır.Bu nedenle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının da belirlenmesine ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmiştir.

14. Somut olayda ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kamu hizmetlerinin tarafsızlığı ve nesnelliğinin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 36-40; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No:

2017/15845, 21/1/2021, §§ 59-63; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Somut olayda idare, nöbet tutma eylemine katılan ve ayrıca bir konuşma yapan başvurucu Selahattin Alp'in ve yalnızca eyleme katılım sağlayan diğer başvuruculların bu fiillerini "görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar ve zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak" şeklinde değerlendirmiş ve başvuruculları söz konusu kural kapsamında cezalandırmıştır. Başka bir ifadeyle idare, başvuruculların eylemlerinin anılan kuralla doğrudan örtüştüğünü değerlendirerek eylemlerin kanunda tam karşılığının bulunmadığı durumlarda uygulanması mümkün olan "benzer eylemlere" ilişkin hükümden yararlanmaksızın disiplin cezalarını uygulamıştır.

16. İlk derece mahkemeleri ise başvuruculların ilgili kural kapsamında cezalandırılabilmesi için eylemlerin görevin yerine getirilmesi aşamasında gerçekleştirilmesi gerektiğini belirterek eylemler ile tesis edilen disiplin cezası şeklindeki işlemlerin yasal dayanağının uyuşmadığı gerekçesiyle işlemlerin kanunilik ve tipiklik şartlarını taşımadığı sonucuna varmıştır. Gerçekten de somut olayda toplantının görev mahallinin dışında yapılması, konusunun kamu göreviyle ilişkili olmaması ve başvuruculların toplantıdaki rollerinin kamu hizmetinin sunumuna ilişkin olduğuna yönelik herhangi bir somut tespitin başvuru dosyasına sunulmaması karşısında başvuru konusu eylemlerin görevin yerine getirilmesi sırasında gerçekleştirildiğini kabul etmek son derece güçtür. Öte yandan bölge idare mahkemesi, somut olayda uygulanan kuralın yer aldığı kanun maddesinin "benzer eylemlere" ilişkin farklı bir hükmü üzerinden eylemler ile uygulanan kural arasında benzerlik kurarak ilk derece mahkemelerinin kanunilik yönünden verdiği kararları kaldırmıştır. Ancak bölge idare mahkemesi söz konusu kararlarında "benzer eylemlere" ilişkin hüküm ile eylemler arasında nasıl benzerlik kurduğunu ve ne şekilde somut olaya uyguladığını açıklamamıştır.

17. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017 § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 48; Kenan Güven, B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

18. Dolayısıyla istinaf kanun yolunda somut olaya konu eylemler ile uygulanan kural arasında açık, net, anlaşılır nitelikte objektif bir ilişkinin varlığının gösterilemediği gözetildiğinde başvuruculların disiplin cezası ile cezalandırılmalarının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında müdahalenin başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturması nedeniyle orantılı olduğu da söylenemez (orantılılık yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 54).

19. Son olarak somut olayda idarece ileri sürülmemesine rağmen bölge idare mahkemesince saptanan farklı bir kanun maddesine göre eylemlerin değerlendirilerek sebep ikamesi

yapıldığı da gözardı edilemez. Anayasa Mahkemesi bu gibi durumlarda üst mahkemelerin yeni durumu taraflara bildirmesi, bu bağlamda görüş ve itirazları alarak çelişmeli yargılama ilkesine uygun hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ancak mevcut başvuruda bölge idare mahkemesince anılan gereksinimlerin karşılanmadığı gözetildiğinde istinaf yargılamalarının çelişmeli yargılama ilkesine uygun yürütüldüğünü de şu hâlde kabul etmek mümkün olmamıştır (Koray Erdoğan, B. No: 2013/1989, 10/3/2016, §§ 37-44).

20. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahale nedeniyle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2019/3764, K.2021/448; E.2019/4294, K.2021/447; E.2019/3776, K.2021/446; E.2019/3652, K.2021/445; E.2019/3648, K.2021/444) Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2018/1494, K.2019/437; E.2018/1519, K.2019/423), Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2018/1624, K.2019/866; E.2018/1567, K.2019/611) ve Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2018/1565, K.2019/1026) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 2.438 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.438,00 TL yargılama

giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF OK

B. No: 2021/37021 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF OK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37021)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Yusuf OK

Vekili : Av. Ömer SANSARKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanunda kabahat olarak sayılmayan bir fiilden dolayı idari para cezası uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin; lehe vekalet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Covid-19 salgını tedbirleri kapsamında başvurucuya sokağa çıkma yasağını ihlal ettiği gerekçesi ile Diyarbakır Yenişehir İlçe Emniyet Müdürlüğünce 30/12/2020 tarihinde, 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 282. maddesi uyarınca 3.150 TL idari para cezası uygulanmıştır.

3. Başvurucu, idari para cezası yaptırımına karşı Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Başvurucu dilekçesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini, genelge ile verilen sokağa çıkma yasağının kanuni dayanağının bulunmadığını, gerekçe belirtmeden üst sınırdan para cezasına hükmedildiğini ileri sürmüştür.

4. Hâkimlik itirazın kısmen kabulüne vepara cezasının 900 TL'yeindirilmesine karar

vermiştir.

5. Başvurucu kısmen kabul kararı verilmesine ve işin vekil vasıtasıyla takip edilmesine rağmen vekalet ücretine hükmedilmediği ve kararın yerinde olmadığı gerekçesiyle itiraz etmiştir.

6. Söz konusu itiraz, Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar 30/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu dayanak gösterilerek hakkında sokağa çıkma yasağına aykırı hareket ettiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanmasının Anayasa'nın 13. maddesinde altı çizilen temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. 1593 sayılı Kanun’un 282. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüzelli Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

10. 3/11/2022 tarihli ve 7420 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(1) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla 11/3/2020 tarihinden itibaren bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar verilen ve bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla ilgilisine tebliğ edilmemiş olan idari para cezaları tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce işlenen söz konusu kabahatler için idari para cezası verilmez. (İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 5/4/2023 Tarihli ve E: 2023/44, K: 2023/71 Sayılı Kararı ile.)

(2) (Ek: 14/7/2023-7456/24 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir."

11. COVID-19 salgını ile mücadele amacıyla alınan bazı tedbirlere aykırı hareket edildiği gerekçesiyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun ilgili maddelerine dayanılarak uygulanan idari para cezalarının iade edilmemesinin öngörüldüğü 7420 sayılı Kanun’un geçici 4. maddesinin ikinci cümlesindeki "...tahsil edilmiş olan idari para cezaları iade edilmez." kuralı Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E. 2023/44, K.2023/71, 5/4/2023).

12. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından verilen söz konusu iptal kararı üzerine bu defa 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce

yapılan ödemelerin iade edilmesini temin etmek amacıyla 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesine “(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir.” fıkrası eklenmiştir (bkz. § 10). Bu düzenlemeye göre 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamında olan ve anılan maddenin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce tahsil edilen idari para cezalarının, tahsilatı yapan idari birime 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması hâlinde iade edilmesi imkânı getirilmiştir. Buna ek olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan iptal kararına da atıf yapılarak söz konusu idari para cezalarının iade edilmesine yönelik usul ve esasların düzenlendiği Tahsilat Genel Tebliği 5/8/2023 tarihli ve 32270 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

13. Anılan kurallarla kanun koyucu ve kamu makamları tarafından Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- başvuruya konu idari para cezalarının sonuçlarını giderici mevzuat değişiklikleri yapıldığı anlaşılmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

15. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

16. Yukarıda yer verilen kanuni düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere ilgili kamu birimine 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması durumunda COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 1593 ve/veya 5326 sayılı Kanunlar uyarınca başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasına konu tutarın iade edilmesi mümkün hâle gelmiştir. Dolayısıyla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı açıktır.

17. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, somut başvuruda dile getirilen şikâyeti daha önce Mustafa Karakuş ([GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Kararda başvurucuya isnat edilen sokağa çıkma yasağını ihlal etme fiilinin 1593 sayılı Kanun'un 282. maddesinde yer alan "bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket etme veya zorunluluklara uymayanlara, ... idarî para cezası verilir.” şeklindeki hükmün kapsamına girmediği sonucuna ulaşılarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen

suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir (ayrıca benzer yönde değerlendirmeler içeren kararlar için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023; Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023). Anılan kararda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuç gözetildiğinde -İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen- başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle başvurunun bu kısmının düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, itirazın kısmen kabulüne karar verildiği halde lehine vekalet ücretinin ödenmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun dile getirdiği şikâyetlere benzer şikâyetler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve ilgili Anayasa kurallarının yorumlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

21. Başvurucu açısından önem taşıyan husus, kesin nitelikteki kararla yararlarına bir miktar vekâlet ücreti takdir edilmemesidir. Takdir edilmeyen vekâlet ücretinin; başvurucunun içinde bulunduğu kişisel koşullara göre kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklamasının olmadığı da gözetildiğinde başvurucu için önemli bir zarar oluşturduğu kanaatine ulaşılamamıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Daygınat Magomedzhamılova ve diğerleri, B. No: 2015/516, 20/3/2019, §§ 33-42).

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varıldığından anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZ ÇELİKOĞLU

B. No: 2021/37438 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37438

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZ ÇELİKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37438)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Oğuz ÇELİKOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu tarafından verilen disiplin cezasının onaylanmasına ilişkin infaz hâkimliği kararına yapılan itirazda davanın sonucuna etkili iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu hakkında İnfaz Kurumunda bazı mahpuslar ile kavga etmesi nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Bu kapsamda kavgaya karışan başvurucu ile birlikte diğer iki kişinin savunmasının alınmasının ardından İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 2/4/2021 tarihinde başvurucuya "hükümlü ve tutukluları daha az cezayı gerektiren şekilde kasten yaralamak" eylemi nedeniyle (3) gün hücreye koyma disiplin cezası vermiştir.

4. Disiplin Kurulu kararı başvurucuya 7/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. İnfaz Kurumu söz konusu Disiplin Kurulu kararını 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (3) numaralı fıkrasınn (a) bendi gereğince onaylanması için Bandırma İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) göndermiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 24/6/2021 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki (3) gün hücreye koyma disiplin cezasını onaylamıştır. Kararın gerekçesinde özetle; 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca başvurucunun söz konusu disiplin cezası kararına karşı hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle bu kararı öğrendiği tarihten itibaren süresi içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurma hakkının bulunduğu, anılan karar 7/4/2021 tarihinde tebliğ edildiği hâlde başvurucunun karara itiraz etmediği, bu itibarla Disiplin Kurulu Başkanlığının söz konusu cezanın onaylanması talebinin kabulüne karar verilmesinin gerektiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin disiplin cezasının onaylanmasına dair bu karara karşı Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) itiraz etmiştir. Başvurucu itiraz dilekçesinde, ilgili Disiplin Kurulu kararına karşı şikâyet yoluna başvurduğunu ancak buna dair dilekçesinin İnfaz Kurumu tarafından yok edildiğini, dilekçesinin işleme alınmadığını ileri sürmüştür.

7. Başvurucu 7/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. İtirazı değerlendiren Bandırma Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 12/7/2021 tarihinde, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

9. Başvurucu, hakkında verilen söz konusu disiplin cezasına karşı İnfaz Hâkimliğine iletilmek üzere İnfaz Kurumuna teslim etmiş olduğu şikâyet dilekçesinin Kurum tarafından çıkışının yapılmadığı, İnfaz Hâkimliğine gönderilmediği iddiasıyla Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) 27/12/2021 tarihinde suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılık 25/1/2022 tarihinde başvurucunun soyut iddiası dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

10. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, ilgili disiplin cezasına karşı süresi içerisinde itiraz etmesine rağmen dilekçesinin kayda alınmaksızın kaybedildiğini, itiraz dilekçesinde de buna ilişkin iddialarını dile getirmesine rağmen yargısal mercilerce araştırma ve herhangi bir değerlendirme yapılmadığını böylece adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, başvurucunun bireysel başvuru formunda adil yargılanma hakkı yönünden ileri sürdüğü iddialarını soyut bir şekilde ifade ettiği, bu hakkının nasıl ve ne şekilde etkilendiği hususunda yeterli açıklamalarda bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun ne şekilde bir mağduriyet yaşadığını ve dezavantajlı duruma düştüğünü yeterince ortaya koyup koymadığının değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilen görüş yazısında ayrıca, yargısal mercilerin kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

17. Somut olayda, başvurucu disiplin cezasına karşı süresinde itirazda bulunduğu, buna rağmen şikâyet dilekçesinin İnfaz Kurumu tarafından işleme konulup İnfaz Hâkimliğine gönderilmediği iddiasında bulunmuştur. Başvurucunun Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu itiraz dilekçesinde açıkça bu iddia dile getirilmiş olmasına rağmen uyuşmazlığın çözümüne etki edebilecek nitelikteki bu iddia hakkında yargı mercilerince herhangi bir araştırma yapılmadığı ve değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla, uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki esaslı bir iddia ve itirazın karşılanmaması nedeniyle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

18. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Bandırma İnfaz Hâkimliğine (E.2021/1838, K. 2021/1943) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEMGÜN İNŞAAT HARFİYAT MADENCİLİK TARIM NAKLİYE PETROL TAAHHÜT SAN. VE TİC. A.Ş.

B. No: 2021/38575 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEMGÜN İNŞAAT HARFİYAT MADENCİLİK TARIM NAKLİYE PETROL TAAHHÜT SAN. VE TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38575)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Demgün İnşaat Harfiyat Madencilik Tarım Nakliye Petrol Taahhüt San. ve Tic. A.Ş.

Vekili : Av. Ömer Faruk GÜNDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Kamu İhale Kurumuna yapılan itirazen şikâyet başvurusunun süre yönünden reddi işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, temyiz kanun yoluna başvuru sonucunda verilen kararın yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; Karayolları 16. Bölge Müdürlüğü tarafından 4/5/2020 tarihinde açık ihale usulü ile gerçekleştirilen Karayolları 16. Bölge Müdürlüğü 165 (Kangal) Şube Şefliği, 166 (İliç) Şube Şefliği ve bölge dâhili yollarda konkasörle kırılmış asfalt mıcırı temini, nakli, temel yapılması ile sathi kaplama yapılması işi ihalesine istekli olarak teklif vermiştir.

Başvurucunun söz konusu ihale kapsamında tesis edilen 3/11/2020 tarihli ihale komisyonu kararına ilişkin olarak yaptığı itirazen şikâyet başvurusu Kamu İhale Kurulu (Kurul) tarafından süre yönünden reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu anılan Kurul kararının iptali talebiyle Ankara 12. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme, davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 3/7/2020 tarihli ilk ihale komisyonu kararında isteklilerin fiyat ve fiyat dışı unsur puanlamasının hesaplandığı, bu hesaplamanın başvurucuya Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden aynı tarihte tebliğ edildiği ancak başvurucunun 16/11/2020 tarihinde idareye şikâyet başvurusunda bulunduğu belirtilmiştir. Şikâyete konu işlem veya eylemin farkına varıldığı veya farkına varılması gereken tarihin 3/7/2020 tarihi olduğu, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 55. maddesi gereğince idareye şikâyet başvurusunun şikâyete konu işlem veya eylemlerin farkına varıldığı veya farkına varılması gereken tarihi izleyen günden itibaren on gün içinde yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre on günlük şikâyet süresi geçirildikten sonra 16/11/2020 tarihinde yapılan başvurunun süre yönünden reddedilmesine ilişkin Kurul kararı hukuka uygun bulunmuştur.

4. Başvurucunun bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Danıştay Onüçüncü Dairesi (Daire) Mahkeme kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir. Ayrıca kararda, başvurucu tarafından hatalı olduğu iddia edilen fiyat dışı unsur puanlarının 3/7/2020 tarihli ilk ihale komisyonu kararında hesaplandığı, başvurucunun teklif ettiği bedelin 38.624.647,41 TL, fiyat dışı unsurlar dikkate alınarak değerlendirilmiş teklif bedelinin ise 85,32 olarak hesaplandığı, bu ihale komisyonu kararına yönelik Kurula itirazen şikâyet başvurusunda bulunmadığı açıklamasına yer verilmiştir.

5. Başvurucu vekili, nihai hükmü 6/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]"

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

9. Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağı belirtilmiş; bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde

de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

10. Bu doğrultuda anılan kararda; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

11. Başvuruya konu olayda nihai karar olan Daire kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararın, başvurucuyu yargılamada temsil eden vekili tarafından 6/7/2021 günü saat 15.23'te açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

12. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 6/7/2021 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 5/8/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 9/8/2021 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Başvuru süresinin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve herhangi bir mazeret de bildirilmediği görülmüştür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ FUAT HATİP

B. No: 2021/40846 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40846

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ FUAT HATİP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40846)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Ali Fuat HATİP

Vekili : Av. Ayşe ACİNİKLİ EROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/9/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK silahlı terör örgütünün KCK/TM (Koma Civaken Kürdistan-Türkiye Meclisi) yapılanmasının Siyasi Alan Merkezi bünyesinde yer alan Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesine bağlı olarak kurulduğu değerlendirilen Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin (DİAYDER-Dernek) aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı yönetici ve üyeleri hakkında soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

6. Başsavcılığın talebi üzerine başvurucu hakkında İstanbul 11. Ceza Hâkimliği tarafından 12/11/2020 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 140. maddesinde düzenlenen teknik araçlarla izleme tedbirinin; 30/11/2020 tarihinde ise aynı Kanun'un 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir. Anılan tedbirlere ilişkin kararlar muhtelif hâkimlik kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

7. Başvurucu, Başsavcılığın talimatı ile 3/7/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan 9/7/2021 tarihli kolluk ifadesinde başvurucu DİAYDER üyesi olduğunu, bu Derneğe bağlı Esenyurt mescidinde ücreti karşılığında imamlık yaptığını, okuduğu hutbeleri kendisinin hazırladığını, görüşme kaydı bulunan N.S. isimli kişinin eşinin terör örgütü üyesi olduğunu bilmediğini, konuşmasının Sterk TV'de yayımlanmasında herhangi bir dahlinin olmadığını savunmuştur. Başvurucu, aynı gün alınan Başsavcılık ifadesinde de isnat edilen suçu reddetmiştir. Anılan İfade Tutanağı'nın ilgili kısmı şöyledir:

"2017 yılının Mart ayında DİAYDER isimli derneğe üye oldum. Ben Esenyurt mescidinde imam olarak görev yapıyorum. Ben Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personeli değilim. Ben Cuma namazları ve bazen de ikindi ve öğle namazlarını cemaate kıldırıyordum. Ben Cuma namazı hutbelerini bizzat kendim hazırlıyorum. Hacı [S.], hacı [A.], hacı [Ab.] ve ismini hatırlamadığım covid-19 nedeni ile vefat eden cami cemaatinde bulunan kişilerle 2017 yılında namaz kıldırmak karşılığı 1700 TL karşılığında anlaştık. Bu bedel içerisinde yalnız benim maaşım değil mescidin giderleri de vardır. Bahse konu mescitte ilk namaz kıldırmaya başladığımda bu mescidin bu derneğe ait olduğunu bilmiyordum. Sorduğunuz gibi ben imam hatip mezunuyum, aynı zamanda medresede arapça eğitim de gördüm. Yani imamlık şartlarını taşıyorum. Daha evvel fahri imamlık yaptım. İstanbul Büyükşehir Belediyesinde imam olarak çalıştım. Sorduğunuz gibi [R.O.] ile aramda geçen iletişim kaydında para ile ilgili geçen görüşmede [R.O.] ikametimin üzerinde oturan bir bayana 500 TL para verip veremeyeceğimi sordu. Ben de yolumun üzerinde olması nedeniyle mağdur olduğunu söylediği bayana [R.O.dan] aldığım 500 TL parayı telefonla irtibat kurup yol güzergahım üzerinde buluşarak parayı verdim.

Sorduğunuz gibi azınlıklar ve inanç komitesinin yayınlamış olduğu bildirilerden haberdar değilim. Ben 2019 yılında cezaevine girdim. Geçen sene kurban bayramına kadar pandemi nedeniyle yasaklar vardı. Yasakların açılmasıyla namaz kıldırmak istedim ancak cemaat oluşmadı. Yaklaşık 3-4 aydır mescitte cemaat toplandı ve namaz kıldırıyorum. Namaz kıldırma dışında kesinlikle PKK terör örgütünün propagandasını yapmıyorum."

8. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 9/7/2021 tarihinde sevk etmiştir. Hâkimlik sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"KCK sözleşmesinde Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi adı altında örgütlenen, Abdullah ÖCALAN'ın telkin ve yönlendirmeleriyle alternatif Kürt Diyanet İşleri olarak kurulan, örgüte

müzahir sitelerde Müslüman Kürtlerin diyanete bağlı camilerde namaz kılmamaları, alternatif cuma namazları vb. Sivil itaatsizlik eylem çağrıları, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen ana KCK dosyasındaki gizli tanık Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi başlığı altında faaliyet yürüttüğüne ilişkin beyanları, 21/12/2020 günü İstanbul İl Jandarma Komutanlığında ifadesi alınan ve 20 yılı aşkın süre örgütün kırsal alanında faaliyet yürüttükten sonra ikna suretiyle teslim olan Hamza DİLXAZ Kod [E.D.] isimli örgüt mensubunun beyanları bir bütün halinde değerlendirildiğinde İstanbul Şirinevlerde faaliyet gösteren [DİAYDER] isimli derneğin KCK sistematiği doğrultusunda kurularak faaliyet yürüttüğü, dernekle ilgili kollukça yapılan açık kaynak araştırmasında kolluk fezlekesinin 18 ile 58. Sayfalarında açıkça anlatılan 25 adet tespitten anlaşıldığı üzere derneğin kullandığı internet sitesindeki örgütsel öğeler, derneğin internet sitesinde kürt sorununa ilişkin düzenlenen anket çalışmasının örgütsel temeli dernek üyelerinin 2013'ten günümüze değin tespit edilen basın açıklamaları, katıldıkları eylemler, örgütsel beyanlar, açıklanan beyanlar ile PKK perspektifinin uyuşması, illegal olarak açılan denetimsiz mescitlerde siyasi içerikli verilen vaaz ve hutbeler, tespit süresince dernek üyelerinin örgütsel görüşme içerikleri, açık kaynak beyanları, fiziki takip tutanakları kül olarak değerlendirildiğinde legal bir çatı altında örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda faaliyet yürüttükleri hususunda somut deliller elde edildiği, bu kapsamda mevcut dosya kapsamında işlem yapılan şüphelilerden;

...

Şüpheli Ali Fuat HATİP yönünden: Örgütsel yayın yapan Sterk Tv'de program yapması, 08/05/2021 tarihinde Zoom isimli program üzerinden ölüye saygı ve adalet panelleri isimli etkinliğe konuşmacı olarak katılması, söz konusu konuşmasında din adamı hüviyetini aşacak mahiyette siyasi içerikli konuşmalar yapması, fiziki takip tutanaklarında diğer şüpheliler ile olan irtibat tespitleri, örgütsel saiklerle düzenlenen Suruçtaki Kobani Destek Etkinliklerine katılması, tape içeriklerinde yoğun örgütsel görüşmeler, ikametinde ele geçirilen yasaklı yayınlar bir bütün halinde değerlendirildiğinde şüphelinin atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,

... şüphelilerin delilleri karartma şüphesinin bulunması, şüphelilerin üzerine atılı suçun CMK 100 maddesinde sayılan tutuklama sebebi var kabul edilen suçlardan olması ve bu suç için ceza kanununda öngörülen ceza miktarı ile soruşturma konusu suçun ağırlığı ve önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağından CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince ŞÜPHELİLERİN AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA, [karar verildi.]"

9. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 26/7/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, tutuklama kararına itirazın reddi kararını 13/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Soruşturma neticesinde Başsavcılık aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir. 22/12/2021 tarihli iddianamede PKK/KCK silahlı terör örgütüne ilişkin genel bilgiler verildikten sonra DİAYDER'in örgüt ile olan bağlantısına dair açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre DİAYDER örgütün KCK yapılanmasının Siyasi Alan Merkezi bünyesinde yer alan Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesine bağlı olarak kurulmuştur. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"KCK sözleşmesi 14’üncü madde/Alan Merkezleri: 'Beş alan merkezi biçiminde örgütlenerek

çalışmalarını yürütür. Alan Merkezleri faaliyetlerinin özgünlüğüne göre ihtiyaç duyduğu kadar alt komite örgütler. Ayrıca alan merkezleri, komiteler ve koordinasyonlar kendi alanlarında çalışmaları etkin ve çok yönlü geliştirebilmek için ihtiyaca göre gerekli alt ve yan örgütler oluşturur, ya da bu tür örgütlerle ilişkilenir. Bu kapsamda KCK sözleşmesinin 14'üncü madde, 2. fıkra (Siyasi Alan Merkezi), e bendinde"AZINLIKLAR VE İNANÇ GRUPLARI KOMİTESİ: Azınlıkların ve inanç gruplarının özgür örgütlenmesi ve toplumsal yaşama eşit katılımı için çalışır. Farklılıkları tanımayan anti-demokratik ve gerici zihniyete karşı mücadele eder' adı altında bir yapılanmanın yer aldığı,

Bu açıklamalar ışığında başta İstanbul ili olmak üzere büyük şehirlerde terör örgütü güdümünde faaliyet yürüten oluşumlar, Diyanet İşleri Başkanlığından bağımsız olarak terör örgütünün taban bulduğu yerleşim yerlerinde KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin talimatları doğrultusunda STK görünümünde dernekleşme faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

2013 yılında terörist başı Abdullah ÖCALAN, kendisini ziyarete gelen BDP heyeti aracılığıyla vermiş olduğu mesajda; Diyarbakır'da 'Demokratik İslam Kongresi' çağrısı yapmış, 'ÇARE ELBETTE RESMİ DİYANET İSLAM'I DEĞİLDİR' diyerek alternatif bir dini yapılanma çağrısında bulunmuş, yine KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin 'AKP'NİN CAMİLERİNDE İSLAM YOK' adı altında yapmış olduğu bildiride, 'MÜSLÜMAN KÜRTLERİ DİYANET'E BAĞLI CAMİLERDE NAMAZ KILMAMAYA ÇAĞIRIYORUZ, KÜRDİSTANLI MÜSLÜMANLAR KENDİ MESCİTLERİNİ AÇMALIDIR, DEVLET TARAFINDAN ATANMIŞ, MAAŞA BAĞLANMIŞ İMAMLARIN ARKASINDA NAMAZ KILMAMALARININ GERÇEK İSLAM OLDUĞUNU BELİRTMEK İSTİYORUZ' diyerek diyanet harici alternatif bir dini yapılanmaya gidilmesi yönündeki açıklamalar merkezi İstanbul ilinde bulunan DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) tarafından karşılık bulmuş, özellikle de dernek içerisinde faaliyet gösteren ve 'MELE' olarak adlandırılan gayri resmi din adamları aracılığıyla örgüt tarafından yapılan açıklamalar hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar neticesinde, dernek adı altında sivil toplum kuruluşu olarak yasal görünümlü faaliyetlerine devam eden bazı DİAYDER yönetici ve üyelerinin, dernek adına oluşturdukları mescitlerde özellikle vaaz esnasında örgütsel propaganda yapılması hususunda görevlendirdikleri imamlara telkinlerde bulundukları, derneğin tüzüğüne aykırı olarak almış oldukları yardım paraları ile dernek adına esnafların dükkânlarına dağıttıkları kumbara tarzı sadaka kutularından elde ettikleri paraların bir kısmını terörist ailelerine dağıttıkları, terör örgütüne destek vermek maksadıyla Suriye sınırına giderek sınır nöbeti tuttukları, etkisiz hale getirilen teröristlerin taziyelerine katılarak mevlit okudukları, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devam eden terörle mücadele harekâtını gerekçe göstererek operasyonların durdurulması maksadıyla direniş orucu tuttukları, Abdullah ÖCALAN'a uygulanan sözde tecridin kaldırılması maksadıyla basın açıklamaları yaptıkları, terör örgütünün tüm söylem ve faaliyetlerinin DİAYDER tarafından benimsendiği hususlarının tespit edilmesi üzerine, terör örgütünün dini yapılanması şeklinde hareket eden DİAYDER isimli dernek yönetici ve üyelerinin yasadışı faaliyetlerinin ortaya çıkartılması maksadıyla mevcut soruşturma üzerinden işlemlere başlanılmıştır."

12. İddianamede DİAYDER'e ilişkin tanık ifadeleri, kollukça yapılan açık kaynak ve sosyal medya araştırmaları ile soruşturma kapsamında yapılan tespitlere yer verilmiştir. Dernek hakkında verilen ifadeler şöyledir:

i. X-Tanık isimli gizli tanığın Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında verdiği 9/11/2009 tarihli ifadesi "Azınlıklar ve inanç Grupları

Komitesi: Bu alanın faaliyet çerçevesi İnanç Dernekleri ve Kiliselerdir. Örgütün faaliyet gösterdiği İnanç Dernekler arasında [P.] Derneği, [E.İ.] Derneği ve Din Adamları Yardımlaşma Derneği (DİAYDER) gibi dernekler bulunmaktadır özellikle (DİAYDER) bu son süreçte kurulan bir dernektir. Bölge halkının İnançlı olmasından ve dini kullanarak bölge halkı üzerinde etkili olabilmek ve siyasi yönden AK PARTİ ile bölgede etkili olan dini cemaatlere karşı örgütün almış olduğu kararlar doğrultusunda faaliyet yürüten oluşumlardır. Ayrıca Kiliselere ayrı bir önem verilerek koordinasyon görevlileri tarafından kiliseler ile sürekli görüşürler" şeklindedir.

ii. Padişah isimli gizli tanığın Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünde alınan 15/1/2011 tarihli ifadesi "KCK/TM il sorumlusunun KCK/TM içerisinde faaliyet yürüten hamle komitesi ile beraber almış oldukları kararları Kent Meclisleri vasıtası ile örgüte müzahir kitlelere ulaştırarak halkın örgütlenmesini sağlamaktadır. İl Kent Konseyinin almış olduğu kararlar alan sözcüleri ilçe sorumluları, kurum temsilcileri, gençlik ve kadın hareketi içerisinde faaliyet yürüten şahıslar tarafından ilçe meclislere aktarılmaktadır. İlçe Kent Meclislerinin bu kararlar sonucunda yapmış olduğu toplantılarla kitleleri en alt tabakada örgütleyerek alınan kararlar çerçevesinde halkın ortak hareket etmesini sağlamaktadır. Bu Meclislerde alınan kararlar doğrultusunda örgüt tarafından belirlenen önemli günlerde verilen eylem talimatları ile halkı örgütleyerek sokaklara dökülmesini ve özellikle gençlik yapılanmasının kendi öz savunmasını oluşturarak Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Polis ve Asker başta olmak üzere Molotoflu, Taşlı Havai fişekli halk SERHİLDAN'ları adı altında etkinlikler gerçekleştirilir. Bu eylemler çerçevesinde Kent Meclisinde alınan kararlar doğrultusunda kepenk kapatma, Siyah flama asma, anadilde eğitim hakkının verilmesi için çocukların okula gönderilmemesi ve kontak kapatma gibi pasif direniş türü eylemler için sokak ve Mahallelerde örgütleme çalışması yapılmaktadır. Bu toplantıların divanı size saymış olduğum şahıslar tarafından oluşturulmaktadır. Bu toplantılarda Mahalle yürütmeleri, Köy yürütmeleri, Sosyal Alan içerisinde faaliyet yürüten Eşit Özgür Yurttaş dernek başkanları Kadın ve Gençlik hareketinin temsilcileri yukarıda bahsettiğim Terör örgütüne müzahir kurum ve kuruluşlardan olan [M.D], [T.F.] ve DİAY-DER isimli kurumların temsilcileri katılmaktadır." şeklindedir.

iii. Örgütün silahlı yapılanmasında yer alan ve etkin pişmanlık kapsamında güvenlik güçlerine teslim olan Hamza Dılxaz kod adlı E.D.nin 21/12/2020 tarihli ifadesi "Örgüt ile iltisaklı derneklerden biri de DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) isimli dernektir. Tamamen PKK/KCK terör örgütü talimatları doğrultusunda kurulmuştur. Terörist başı Abdullah ÖCALAN'ın bu yönde talimatı bulunmaktadır. Amacı Marksist-Leninist ideolojideki terör örgütüne destek vermeyen inançlı Kürt halkını din maskesi altında örgüte entegre etmektir. Derneğin faaliyetleri KCK Azınlıklar ve Dini İnanç Grupları Komitesince organize edilmektedir. (Örneğin namazlarda vaazların ve hutbelerin ne şekilde verileceği, hangi hususları içereceği vb.), dernek tarafından toplanan yardım ve bağışların bir kısmı terör örgütüne aktarılmaktadır. Dernek yönetici ve üyeleri legal/illegal yollardan terör örgütünden eğitim ve talimat almak üzere Irak Kandil bölgesi ile Suriye bölgesine gidip gelmektedirler. Kendilerini hiç görmedim ama örgüt içerisinde konuşuluyordu. Derneğin sadece Türkiye'de değil İran, Irak ve Suriye'de bulunan terör örgütü ile iltisaklı diğer dini gruplarla da irtibatı bulunmaktadır. Terör örgütü üyelerinden Cemal (K) Murat KARAYILAN 2014-2015 yıllarında Irak'ın Kuzeyinde bulunan Bergari bölgesinde yapmış olduğu toplantıda, 'Din Âlimlerini bir çatı altında toplayacağız, bu sayede toplumdaki dindar kesimi bir araya getireceğiz' şeklinde talimat vermiştir. Dernek tarafından Ayn El-Arab (Kobani)'a yapılan DEAŞ saldırıları ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu

Bölgesinde devam eden askeri operasyonlar gerekçe gösterilerek gerçekleştirilen sınır nöbetleri, direniş oruçları vs. etkinliklerin Murat KARAYILAN ve Duran KALKAN'ın talimatları ile gerçekleştirilmektedir. Terör örgütü içerisinde dini bilgisi yüksek olan ve kesinlikle deşifre olmamış örgüt üyelerinin Türkiye'ye gelerek dernek içerisinde örgütsel faaliyetlerde bulunmaktadır. Son yıllarda başlayan sivil Cuma namazları ile terörist cenaze namazlarının kılınması talimatını da yine Duran KALKAN vermiştir" şeklindedir.

13. Söz konusu iddianamede Dernek hakkında yapılan haber ve açıklamalara ilişkin açık kaynak ve sosyal medya araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda yapılan tespitler özetle şöyledir:

i. Dernek yönetici ve üyeleri tarafından kurulan ve Kürtçe yayın yapan ronahikovara.com isimli internet sitesinde bazı şüpheliler köşe yazarlığı yapmıştır. Siteyi kuran şüpheliler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde devam eden terörle mücadeleye yönelik operasyonların durdurulması için çağrıda bulunmuş, yaptıkları çağrıda terör örgütü üyelerinden gerilla olarak bahsetmiş, teröristlerin etkisiz hâle getirilmesinden duydukları rahatsızlıkları dile getirerek Türkiye Cumhuriyeti devleti ile terör örgütünü bir tutmuştur. Abdullah Öcalan'ın barış sürecine yönelik mektubunun okunmasını müteakip Dernek üyeleri de eş zamanlı harekete geçerek devletin terör örgütüyle bir an önce barış yapması ve teröristlere her türlü yasal güvencenin verilmesi yönünde basın açıklaması yapmış ve Abdullah Öcalan'dan "sayın" diye bahsetmişlerdir. Yine sitede "Sizce Kürdistan sorununun çözümü nedir?" şeklinde Kürtçe anket çalışması yapılmış ve bu çalışmada ''1. Bağımsızlık ve özgürlük, 2. Federasyon, 3. Özerklik, 4. Demokratik özerklik, 5. Demokratik haklar, 6. Şu an ki durum gibi devam etmesi'' başlıklarına yer verilmiştir. Anketten de anlaşılacağı üzere DİAYDER isimli yapılanma Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü tehlikeye düşürecek şekilde bölücü anlamda çalışma yapmakta, bağımsız Kürdistan emelleri için algı yaratmaya çalışmaktadır.

ii. Yüksekova Haber isimli internet sitesinde 29/3/2013 tarihinde "Din âlimlerinden 'çözüm sürecine' destek" başlağıyla yayımlanan habere göre Dernek, Abdullah Öcalan'ın 21 Mart Diyarbakır'daki nevruz kutlamalarında yaptığı çağrı doğrultusunda barış sürecine ilişkin olarak Dernek binasında basın açıklaması yapmış ve Abdullah Öcalan'ın çağrısına destek vermiştir.

iii. ANF News isimli internet sitesinde; 6/8/2013 tarihinde "Din alimlerinden Rojova katliamına tepki" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Anılan haberde İstanbul DİAYDER üyelerinin Suriye'nin kuzeyinde Kürtlere karşı geliştirilen sözde katliamı Dernek binalarında düzenledikleri basın toplantısı ile protesto ettikleri, dönemin Dernek Başkanı M.Ş. ve yöneticisi E.B.nin konuşmacı olarak bu etkinliğe katıldıkları belirtilmiştir. Habere göre "Aşitiye biratiye û wekheviye" (Barış, Kardeşlik ve Eşitliktir) pankartının asıldığı toplantı salonunda, ilk olarak Suriye'nin kuzeyindeki çatışmalarda ölen PYD/YPG terör örgütü mensupları için dualar okunmuş, dönemin DİAYDER Başkanı M.Ş. Türkiye Cumhuriyeti devletini kastederek "Rojava'da Kürtlere karşı katliam geliştiren El Kaide bağlantılı çetelere silah yardımını kınadıkları" yönünde açıklama yapmak suretiyle Türkiye'nin DEAŞ terör örgütüne sözde silah yardımı yaptığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur. Yine Dernek yöneticisi E.B. de "İslam adı altında Cihad gibi bir kavramı da kendi emellerine alet ederek Kürtlere saldıran çetecilere en büyük desteği Türkiye hükümetinin verdiğini, İslam dinine göre bu grupların yaptığı zulme sessiz kalmanın bile şeytan olmakla eşdeğer tutulduğunu" ifade ederek Türkiye'nin DEAŞ terör örgütü ile iş birliği yaptığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur.

iv. Örgüte ait basın yayın organlarında; çeşitli tarihlerde çıkan çatışmalarda etkisiz hâle getirilen PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensuplarına ait Sultangazi, Sultanbeyli ve Küçükçekmece'de bulunan mezarların Ramazan Bayramı dolayısıyla dönemin İstanbul BDP İl Örgütü tarafından ziyaret edildiği, Sultangazi ilçesi Gazi Mahallesi'nde mezarlığa kadar bir yürüyüş gerçekleştirildiği, yürüyüşte sık sık ''Katil El Nusra Rojava'dan defol'', ''Rojava'ya uzanan eller kırılsın'', ''Şehit namırın'', "Biji Serok Apo'' sloganlarının atıldığı, müteakiben terörist mezarları başında bir dakikalık saygı duruşunda bulunulduğu, bu sırada PKK/KCK terör örgütü adına yazılmış ''Çerxa Şoreşé" marşının okunduğu ve bu yürüyüşe DİAYDER'in de destek verdiği yönünde haberler yapılmıştır.

v. Fırat News isimli internet sitesinde “PKK’li [Y.] ve PYG savaşçısı [Z.] için taziye” başlığıyla yayımlanan 29/11/2013 tarihli habere göre PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü üyeleri Ö.Y. ve E.Z. için BDP Bağcılar İlçe Örgütünde taziye düzenlenmiş, "Şehide me rumeta meye" pankartının asıldığı salonda gerçekleşen taziyeye DİAYDER üye ve yöneticileri de katılmıştır.

vi. ANF News isimli internet sitesinde ''ARGK, HPG ve YPG savaşçıları anıldı" başlığıyla yayımlanan 24/10/2014 tarihli habere göre Kobani ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde güvenlik kuvvetleriyle girdiği çatışmada öldürülen PYD/YPG terör örgütü mensubunun İstanbul'un Başakşehir ilçesinde yapılan anma etkinliğine DİAYDER üyesi imamlar da katılmıştır.

vii. Diclehaber.com isimli internet sitesinde "YPG ve HPG’liler İçin Mevlit" başlığıyla yayımlanan 27/10/2014 tarihli habere göre 2013-2014 yıllarında etkisiz hâle getirilen PKK/KCK-PYD/YPG’li teröristlerin İstanbul'un Sancaktepe ilçesinde düzenlenen taziye etkinliklerine dönemin DİAYDER Başkanı M.Ş.nin de aralarında bulunduğu Dernek üyeleri katılmış, taziye etkinliğinde M.Ş. yaptığı konuşmada Hükûmetin terör örgütü DEAŞ’a destek verdiği yönünde suçlamalarda bulunmuş ve ayrıca öldürülen teröristler için Dernek üyeleri tarafından Kürtçe mevlit okunmuştur.

viii. Tigris Haber isimli internet sitesinde “Öcalan’ın özgürlüğü olmazsa olmazdır” başlığıyla yayımlanan 28/2/2014 tarihli habere göre DİAYDER adına dönemin Başkan Yardımcısı E.B., 15/2/2014 tarihinde 127 aydının başlattığı "Öcalan'a Özgürlük" imza kampanyasına destek verdiklerini, Öcalan'ın sadece Kürt halkı açısından değil Ortadoğu'da yaşayan tüm halklar için bir şans olduğunu beyan etmiştir. E.B. ayrıca konuşmasında "Sayın Öcalan'ın özgürlüğü çok önemlidir. Çünkü Sayın Öcalan barış ve özgürlük mimarıdır. Kürt halkını yoktan var eden Sayın Öcalan'ın özgür kalması bu açıdan önemli" şeklinde ifadeler kullanmıştır.

ix. Urfada Bugün isimli internet sitesinde “DİAYDER sınır nöbetine başladı” başlığıyla yayımlanan 22/11/2014 tarihli habere göre DİAYDER Başkanı M.Ş. ile üyeler H.K., A.D. ve F.B., 6-7 Ekim olayları olarak bilinen şiddet eylemlerinin hemen öncesinde PYD/YPG terör örgütü mensuplarına destek vermek maksadıyla Kobani sınırında bulunan Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine gitmiş ve dönüşümlü olarak çadır nöbeti eylemlerine katılarak basın açıklamaları yapmıştır.

x. Adil Medya isimli internet sitesinde “Öcalan'ın Çağrısına Din Âlimlerinden Destek” başlığıyla yayımlanan 18/10/2013 tarihli habere göre DİAYDER tarafından, Abdullah Öcalan’ın BDP heyeti ile yaptığı görüşmede Diyarbakır'da toplanmasını önerdiği "Demokratik İslam Konferansı" çağrısına ilişkin olarak Dernek binasında basın toplantısı düzenlenmiş, "Ol aşitiye biratiye u wekeheviye” (Din Barış Kardeşlik ve Eşitlik) pankartının asıldığı toplantıda, DİAYDER adına R.O. tarafından "DİAYDER olarak PKK Lideri Öcalan'ın

önerdiği 'Demokratik İslam Konferansı'na tam destek verdikleri ve konferansın toplanabilmesi için üzerlerine düşeni yapmaya hazır oldukları özellikle Rojava sınırına örülen duvarın insanlığa ve barışa katkı sunmadığı, bu yüzden duvarın oluşumuna razı olmadıkları" yönünde açıklama yapılmıştır.

xi. Haberler.com isimli internet sitesinde “Demirtaş’tan Erdoğan’a yanıt: Ona Kalsa Kürt Yok Diyecek de Cesaret Edemiyor” başlığıyla yayımlanan videoya göre 2015 yılı seçimleri öncesi dönemin HDP Eş Genel Başkanı S.D. DİAYDER’i Şirinevler’de bulunan Dernek binasında ziyaret etmiş, söz konusu ziyarette HDP aracılığıyla DİAYDER üyesi imamlardan beklentilerini ve DİAYDER’in seçim çalışmalarında üstleneceği rolü dile getirmiştir. Ayrıca toplantı esnasında salonda bulunan bir kadın PKK/KCK terör örgütünün simgesini taşıyan tülbent takarak aslında toplantının PKK/KCK terör örgütü adına gerçekleştirildiği izlenimi vermeye çalışmıştır.

xii. DİK İslam Kongresi isimli internet sitesinde “Kürdistanî Din Âlimleri Cuma namazı sonrası katliamlara karşı İslami ve İnsani barış çağrısında bulundu…” başlığıyla yayımlanan 22/1/2016 tarihli habere göre DİAYDER yönetici ve üyelerinin katıldığı eylemde PKK/KCK terör örgütünün öz yönetim ilan etmesinin ardından güvenlik güçlerince Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde başlatılan terörle mücadele harekâtını durdurmak ve bu bağlamda teröristlerin etkisiz hâle getirilmesini engellemek maksadıyla açıklamalarda bulunulmuştur.

xiii. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 29/1/2016 tarihinde yapılan “Öz Yönetim İslama Uygun Bir Yöntemdir” başlıklı paylaşıma göre E.B. isimli şahıs, PKK/KCK terör örgütü tarafından öz yönetim ilan edilmesini müteakip Demokratik Toplum Kongresinin Diyarbakır'da düzenlenen Olağanüstü Genel Kurulunda açıkladığı "Öz Yönetimlerle İlgili Siyasi Çözüm Deklarasyonu"na destek vermiştir. Bu kapsamda Kur’an-ı Kerim'den alıntılar yapan E.B. İslamiyette de öz yönetim anlayışının olduğunu belirterek öz yönetim sistemini savunmuş, terör örgütü tarafından başlatılan çukur/barikat olaylarına yönelik güvenlik kuvvetleri tarafından teröristlere karşı başlatılan operasyonları devlet eliyle yıkım olarak gördüğünü beyan ederek terör örgütünün öz yönetim dâhil olmak üzere eylem ve faaliyetlerinin dine uygun olduğu bildirimleri ile müzahir kitleyi terör örgütünün amaç ve çıkarlarını gerçekleştirmek için eylem ve faaliyetlere sevk etmiştir.

xiv. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından “Zulme Karşı Direniş Orucuna Sen de Destek Ver Demokratik İslam Kongresi Zulme Karşı Direniş Orucuna Başlıyor” başlığı ile yapılan 29/1/2016 tarihli paylaşımda; PKK/KCK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde öz yönetim ilan etmesini müteakip güvenlik kuvvetleri tarafından başlatılan terörle mücadele operasyonları savaş ve soykırım olarak nitelenmiş, bu kapsamda devam eden operasyonların durdurulması ve terör örgütü mensuplarına destek olmak maksadıyla yapılacak direniş orucu eyleminin aynı zamanda PKK/KCK terör örgütünün her fırsatta dile getirdiği sivil itaatsizlik eylemi olacağına yönelik açıklama yapılmıştır.

xv. Gap Haberleri isimli internet sitesinin “Din Âlimleri Derneği direniş orucunu sonlandırdı” başlığıyla attığı 7/2/2016 tarihli sosyal medya paylaşımına göre DİAYDER yönetici ve üyeleri, güvenlik güçlerince Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde devam eden terörle mücadele harekâtını (çukur/barikat olayları) durdurmak ve bu bağlamda teröristlerin etkisiz hâle getirilmesini engellemek ve terör örgütü mensuplarına destek

vermek maksadıyla başlatmış oldukları açlık grevlerini sonlandırmak için basın açıklaması yapmıştır.

xvi. Çeşitli sosyal medya hesapları üzerinden “Üst düzey bir yöneticinin de bulunduğu Kandil’den gelen bir heyet, DİAYDER’e bağlı imamlar ile son bir haftada defalarca gizli toplantılar yaptı” şeklinde ihbar niteliğinde paylaşımlar yapılmıştır.

xvii. ANF News isimli internet sitesinde “[T.]: Öcalan’ı sahiplenelim, Amara yürüyüşüne katılalım” başlığıyla yayımlanan 29/3/2016 tarihli habere göre KCK tarafından yapılan “Halkımızı ve dostlarımızı yüz binlerle Amara’ya akın ederek bu günü kutlamaya, demokratik ve özgür iradesini ortaya koymaya çağırıyoruz.” şeklindeki açıklamanın ardından [T.] öncülüğünde organize edilen ve Abdullah Öcalan’a sahip çıkmak için yapılan yürüyüşe DİAYDER de katılmıştır.

xviii. Youtube isimli internet sitesinde “Demokratik İslam Kongresi (DİK) öncülüğünde açlık grevlerine vicdani çözüm inisiyatifi toplantımız” başlığıyla 26/4/2019 tarihinde yayımlanan videoda; Abdullah Öcalan’a uygulanan sözde tecridin kaldırılması ve HDP Milletvekili L.G.nin başlattığı açlık grevlerine dikkat çekilmesi maksadıyla Diyarbakır'da toplantı gerçekleştirildiği, söz konusu toplantı sonrasında HDP Milletvekili Ö.F.G.nin yaptığı ve HDP Milletvekilleri H.K. ile N.E.nin de katıldığı basın açıklamasında şüpheliler E.B., E.K. ve M.İ. de yer almıştır. Bu video PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yapan Mezopotamya Haber Ajansının logosuyla servis edilmiştir.

xix. Yeni Yaşam Gazetesi isimli internet sitesinde 12/11/2020 tarihinde “Kürtler arasında kardeş kavgası olmamalı”; Medya News isimli internet sitesinde 20/11/2020 tarihinde “DİAYDER President Melê [E.B.] calls for Kurdish national unity in Iraqi Kurdistan" (DİAYDER Başkanı Mele E.B., Irak Kürdistanı'nda Kürt ulusal birliği çağrısında bulundu) başlığıyla yayımlanan haberlere göre Irak'ın kuzeyinde Kandil Dağı yakınlarında bulunan Zini Werte bölgesinde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi partilerinden olan KDP ile PKK/KCK terör örgütü arasında başlayan gerilim üzerine, İstanbul İnsan Hakları Şubesinde DİAYDER Başkanı E.B.nin de aralarında bulunduğu bir grup tarafından basın açıklaması yapılmıştır. E.B. yaptığı basın açıklamasında PKK/KCK terör örgütünden Kürt güçleri olarak bahsederek PKK/KCK terör örgütü adına arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Yine E.B. terör örgütünün yayın organı Mezopotamya Haber Ajansı ile yaptığı röportajda, KDP ile PKK/KCK arasında yaşanan gerilime istinaden, Kürt ulusal birliği ve diyalog çağrısında bulunarak terör örgütü PKK ile KDP’nin Kürt ulusal birliği altında diyalog kurması yönünde açıklama yapmıştır.

xx. DİAYDER Başkanı E.B. ile üyeler E.K., M.E.A., M.İ. ve başvurucu PKK/KCK terör örgütünün yayın organı olan Sterk TV’de ramazan ayı boyunca iftar öncesi dinî vaazlar vermişlerdir. Ayrıca E.B. yine PKK/KCK terör örgütünün yayın organlarından Medya Haber ve Suriye’nin kuzeyinden yayın yapan Ronahi TV isimli kanallarda programlara katılmıştır.

14. İddianamede, iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleriyle diğer soruşturma işlemleri neticesinde ulaşılan sonuçlar Dernek özelinde açıklanmıştır. Buna göre Dernek ile ilgili olarak yapılan tespitler özetle şöyledir:

i. H.K. ile Derneğin eski başkanı olan M.Ş. arasında yapılan telefon görüşmesi sırasında H.K., Dernek Başkanı E.B. ile ilgili olarak "Dedim ki, Kürt devleti kurulursa sen de Diyanet İşleri Başkanı olacaksın böyle mi olacaksın.", "Dedim ki, Kürt devleti kurulduğunda sen de Diyanet İşleri Başkanı olacaksın, sen bu kararlılıkla mı yapacaksın?", "Dedim ki; eğer Kürt devleti kurulur ise demek ki sen Diyanet İşleri Başkanı olacaksın, ben ve Mele [İ.nin]

yanyana oluşumuz mu rahatsız ediyor seni, ne olacak yani.", "eğer seyda ister ise onları şikayet edeceğim. eğer parti halletmez ise devlete şikayet edeceğim." şeklinde ifadeler kullanmıştır.

ii. DİAYDER'e bağlı mescitlerde dinî vazife yerine getiren M.E.K. siyasi konularda vaaz vermediği için sempatizan kitle tarafından eleştirilmiştir. M.E.K.nın yerine Muş'tan getirilen imam L.B. ise vaazlarında siyasi içerikli ifadeler kullanmıştır. L.B.nin bu kapsamda Kürtçe verdiği vaazların Türkçe tercümesinin ilgili kısmı şöyledir:

- “Değerli cemaat, bulunduğumuz ülkede, eğer Cumhurbaşkanı barışçıl değilse, eğer haksız ise bize önemli bir yol açılıyor. Bu yol özgürlük, barış, mücadele, birlik ve beraberlik üzerine olacaktır. Bu yolda vereceğimiz mücadele inancımız için cihattır, ibadettir."

- “Allah’ın istediği acıyı hissetmektir. Zulmü söylemektir. Biz başka bir millet için ayağa kalkıyoruz biz onlar için gözyaşı döküyoruz. Ama ne var ki kendi ülkemizde olan zulümü de dile getirmek lazım. Allah hu Teâlâ şöyle diyor; ben mazlumun ahını zalimden çıkarırım, onu perişan ederim ama öncesinde mazlumunda yapacağı görevler var. Bunlar nedir? Doğru sözdür. Nedir? Başkaldırmaktır.”

iii.M.E.A. verdiği hutbede ülkemizde kullanılan Kurmançi lehçesinde bulunmayan ve yöre halkı tarafından kullanılmayan, sonradan PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılıp benimsenen civak (topluluk, cemaat), bawermend (inananlar),heja (değerli), jiyan (yaşam), henber (karşı), rümet (onur, şeref), parastın (savunma), armanç (amaç), navent (orta), taybet (özel), astengi (sıkıntı), aşiti (sulh, adalet), ol (din), cüda (ayrı), davi (son), wekhavi (benzerlik, eşitlik), bersıw (cevap) ve rojhilat (doğu) şeklindeki Kürtçe kelimeleri içeren bir terminoloji kullanmıştır.

iv. Dernek Başkanı E.B. ile R.O. arasında gerçekleşen görüşmeye ilişkin tape kayıtları, M.İ.nin ifadesi ve H.K.nın dijital materyallerinde ele geçirilen dilekçe görseline göre DİAYDER'in referansı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinde işe alınan örgüt üyesi ve sempatizanı kişiler aldıkları maaşın bir kısmını Derneğe vermiştir.

v. Derneğin eski başkanı olan M.Ş.nin ikametgâhında ele geçirilen dokümanlar arasında bulunan ve M.Ş.nin el yazısıyla aldığı toplantı notlarına göre 18/12/2015-19/12/2015 tarihlerinde 3 oturum hâlinde bir konferans düzenlenmiştir. Anılan notlara göre toplantıya Şimanperi tertip komitesi, Abdullah Öcalan’ın avukatlarından İ. isimli avukat, S.İ., Avrupa’dan H.A.T., [B. Belediyesi] Başkan Yardımcısı, İ.E., Protestan Ruhani Lideri, Pir Ali Dedeleri, [E.] Derneği Başkanı N.E., Seroki Azadiya A.S., Lice’li İ., N.T., K.F., Mele S.G., İ.Ş., M.S., Nur Cemaatinden S.S., H.Ç., H.A.T., Irak Süleymaniye’den gelen biri, Kandil'den gelen bir örgüt mensubu, Kürdistan Gorandan (İran’ın güneyi) geldiği belirtilen şahıs ve temsilcileri katılmıştır. Söz konusu notlardan toplantıda avukatı tarafından Abdullah Öcalan’ın mektubunun okunduğu, HDP İstanbul milletvekili adaylarından S.İ. tarafından Abdullah Öcalan’ın mesajının Kürtçe olarak okunduğu, [B. Belediyesi] başkan yardımcısı ile İ.E. tarafından konuşmalar yapıldığı, toplantıya Kandil Dağı'ndan PKK/KCK terör örgütünü temsilen geldiği değerlendirilen bir teröristin de bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

vi. İletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri kapsamında yapılan tespitlere göre Dernek, kamu kurum ve kuruluşlarından (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) elde edilen yardım kartlarını, örgütün kırsal alanında faaliyet yürüten ya da faaliyet esnasında etkisiz hâle getirilen mensuplarının ailelerine (değer ailesi) örgüte bağlılıklarının artması ve örgütten kopmamaları amacıyla sistemli bir şekilde dağıtmıştır.

15. Derneğe ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri ile diğer soruşturma işlemlere istinaden ulaşılan tespitlerher bir şüpheli için ayrı ayrı açıklanmıştır. Buna göre iddianamede, başvurucuya yöneltilen suçlamalara ilişkin dayanılan temel olgular şöyle özetlenebilir: Başvurucu;

i. Kamuda işçi olarak görevli iken 5/6/2017 tarihli ve 692 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 14/7/2017 tarihinde kamu görevinden çıkarılmıştır.

ii. İnternet üzerinden yayın yapan Kuzey Irak kaynaklı Netew TV isimli kanalda 13/4/2021 tarihinde Kürtçe olarak insanın yaratılışı ve önemi üzerine program yapmıştır.

iii. Örgütün yayın organı olan Sterk TV'de 5/5/2021 tarihinde iftar programı yapmıştır. Bu programda özetle Kuran’ı Kerim'in ramazan ayındaki önemi ve orucu bozan şeyler, emanetin önemi, eski dönemdeki emanete verilen değer ve günümüz yöneticilerinin ve insanların emanete verdiği önem, Peygamber Efendimiz döneminde adalet olduğu ancak şimdiki dönemde adaletsizlik ve zulmün olduğu, günümüzde din üzerinden ölümler gerçekleştirildiği yönünde dinî vaaz vermiştir.

iv. 8/5/2021 günü internet üzerinden "Ölüye Saygı ve Adalet Panelleri II" adıyla yayımlanan ve genel olarak terörist cenazelerinin ailelere verilmemesi, Kilyos Kimsesizler Mezarlığında gömülen terörist cenazeleri, terörist mezarlıklarının bombalanması ve terörist mezarlarının tahrip edilmesi, terörist definlerine engel olunması, terörist cenazelerinin günlerce sokakta bırakılması, yaşam, eğitim, özgürlük, seyahat hakkı gibi haklarla birlikte yas tutma hakkının gasp edilmesi, terörist cenazelerinin dini görevleri yerine getirilmeden, helallik alınmadan, namazı dahi kılınmadan korsan olarak gömülmek durumunda bırakılması ve terörist cenazelerinin mezar ziyaretlerinin engellenmesi konularının konuşulduğu programa konuşmacı olarak katılmıştır. Başvurucu anılan konuşmasında "Kendileri için istediklerini sıra Kürde, Êzidiye, Ermeniye geldiğinde haram görüyorlar. İnsanlar araçların arkasında bedenleri çırılçıplak teşhir edilerek sokaklarda dolaştırıldı! Kimse bunu hak etmez, düşman da olsa! Bizde bir söz var, derler ki ‘Öldürüyorsa da gömmesini biliyor.’ Bu topraklarda işte böyle bir kültür yok ediliyor.” şeklinde ifadeler kullanmıştır.

v. HTS kayıtlarına göre başvurucu 1/1/2014-20/1/2021 tarihleri arasında PKK/KCK terör örgütü ile alakalı suçlardan haklarında işlem yapılan 48 kişi ile toplam 618 defa telefon irtibatı sağlamıştır. Aynı kayıtlara göre 22/6/2010 tarihinde İstanbul Halkalı'da gerçekleşen ve beş güvenlik personeli ile bir çocuğun şehit olduğu bombalı saldırıyı düzenleyenlerden biri olan ve hâlen örgütün Kandil kampında bulunan M.K.S.nin eşi N.S. ile iki kez görüşmüştür.

vi. HTS kayıtlarına göre 6-7 Ekim olayları olarak bilinen şiddet olayları öncesinde ve sonrasında PYD/YPG terör örgütüne destek olmak maksadıyla Kobani sınır hattında bulunarak çadır nöbeti eylemlerine katılmıştır.

vii. İddianamede içeriğine yer verilen 6 numaralı tape kaydına göre HDP Eş Genel Başkanı P.B.nin Dernek merkezini ziyareti sırasında Partinin uyguladığı politikalara ilişkin eleştirilerde bulunmuştur. 19/2/2021 tarihli görüşmeye ilişkin tape kaydının içeriği şöyledir:

"[Başvurucu:] P., H.K., İ.H., Parti meclisiydi, T. vardı.

[C.Y.:] Eee siz ne dediniz onlar ne dedi?

[Başvurucu :] Valla sana söylediklerimi onlara da söyledim.

[C.Y.:] Söyledin mi?

[Başvurucu:] Evet valla söyledim dedim 'Elinizi partiden çekin parti böyle zor durumda kalıyor, dedim dindarların ve İslam'ın ismi partide anılmıyor LGBT'lileriniz bile dindarlardan daha ön sırada Kürt milleti namaz kılmasa bile kendini dindar sanıyor toplantılarınızı partililerin evinde yapıyorsunuz sonrada çalışıyoruz diyorsunuz zaten onlar partili erkekseniz gidin HÜDAPAR'lıların evinde, AKP'lilerin evinde, MHP'ilerin evinde yapın bu Kürtler bizim milletimiz bunları ele almanız lazım'

[C.Y.:] İçki içiyorlar, zina yapıyorlar, namaz kılmıyorlar ama lafa gelince din benim kırmızı çizgimdir diyorlar.

[Başvurucu:] Valla meseleyi direk anlattım.

[C.Y.:] Deseydin ailece sülalece Kürt oyları var hepsi AKP ye gidiyor.

[Başvurucu:] Bunların hepsini söyledim dedim ki; dilde barış olsun ölüm nereye kadar silah sorun çözmez bir inisiyatif almanız lazım dedim.

[C.Y. :]Çok iyi yapmışsın senin söylediklerinin çeyreğini devreye soksalar süper olur.

[Başvurucu:] Ben o kelimeleri söylediğimde çok ürperdiler demek ki söyleyemiyorlar onlarda biliyor benim dediğim gibidir ama korkuyorlar.

[C.Y.:] Yanı neyden korkuyorlar PKK'dan mı korkuyorlar.

[Başvurucu:] Onlardan korkuyorlar tabi ki neyden olacak

[C.Y.:]Dediğin gibi onlardan korkuyorlar başka neyden korkacaklar bak demek ki devletten korkmuyorlar onlardan korkuyorlar.

...

[Başvurucu:] İnsan siyasetçi ise bir Eğitim politikası olması lazım, Ekonomi için olması lazım, güvenlik için olmalı. Yarın iktidar olduğunda Türkiye'yi nasıl yöneteceksiniz? Kimi iç işleri bakanı yapacaksın, kimi dış işleri bakanı yapacaksın? Murat KARAYILAN mı gelip savunma bakanı olacak ?

[C.Y.:] Yok böyle olmaz.

[Başvurucu:] Senin elinde bir kadro olması lazım. Bu Millet bilmeli ki sen onlar için bir hizmet yapacaksın.

[C.Y.:]Tövbe HDP de bu kadroyu dolduracak bir adam yok.

[Başvurucu:] Yok vallahi HDP ful Avukat dolu.

...

[Başvurucu:] Benim ile senin ile olacak iş değil. Ne Adalet gelir Türkiye ye nede Din gelir Türkiye'ye.

[C.Y.:] Onların arasında ki Adaletçi kim?

[Başvurucu:] Adalet Bakanı çok onların arasında hepsi Avukat ya (gülerek). Neyse biz gülerek anlatıyoruz ama, Allah bir barış getirsin bu millete, Allah bir su yağdırsın bu ateşin üzerine. Bu iş silahla falan çözülmez.

[C.Y.:]Yok çözülmez adamlar zaten Barzani'nin yanında başlamış.

[Başvurucu:] Adamları bilmiyorum da Din adamlarının toplanıp bir Barış sağlaması lazım.

[C.Y.:] Devletle Sulh yapılır mı Allah'ını seversen ?

[Başvurucu:] Vallahi devletle yapılmaz ise PKK ile de yapılmaz.

[C.Y.:] Yani bunlar kabul etse de onlar kabul etmez."

viii. İddianamede içeriğine yer verilen 8 numaralı tape kaydına göre Dernek yöneticileri tarafından 26/2/2021 günü Cuma namazı öncesinde Güvercintepe Hz. Ömer Mescidi'nde vaaz vermesi için görevlendirilen başvurucu vaazdan sonra E.K. ile yaptığı görüşmede mescidin mevcut imamının cemaati dağıttığını ifade etmiştir.

ix. 9 numaralı tape içeriğine göre şüpheli E.K., DİAYDER adına Bağcılar ilçesinde faaliyet gösteren Yıldıztepe Mescidi'nde 18/3/2021 Cuma günü hutbe ve vaaz vermesi için başvurucuyu görevlendirmek istemiş ancak başvurucu aracının arızalı olması nedeniyle vaaz vermeye gidemeyeceğini belirtmiştir.

x. Teknik araçlarla izleme tedbiri kapsamında yapılan tespitler ile 12, 13 ve 14 numaralı tape kayıtlarına göre başvurucu 14/4/2021 tarihinde Dernek saymanı olan şüpheli R.O.nun talimatı ile bu kişiden aldığı parayı aynı tarihte N.S.ye teslim etmiştir. PKK/KCK tarafından değer ailesi olarak görülen N.S., 22/6/2010 tarihinde İstanbul Halkalı'da gerçekleşen ve beş güvenlik personeli ile bir çocuğun şehit olduğu bombalı saldırıyı düzenleyenlerden biri olan ve hâlen örgütün Kandil kampında bulunan M.K.S.nin eşidir.

xi. Başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada bir adet kuru sıkı tabanca, haklarında yasaklama kararı bulunan "Mavidir Avaşin'in Suları" ve "2005-2015 Oslo Görüşmesi" isimli kitaplar, "Demokratik Modenite Faşizim" isimli dergi ile bir kısım dijital materyale el konulmuştur. Anılan dijital materyaller üzerinde kolluk tarafından yapılan inceleme neticesinde etnik ayrımcılık yaparak halkı kin ve düşmanlığa sevk edici, devlet büyükleri ve Jandarma Genel Komutanı hakkında suç ve iftira içerikli ifadeler bulunduğu değerlendirilen "Suçlu oldukları için değil Kürt oldukları için suçlular" isimli yazı tespit edilmiştir.

16. Başsavcılık iddianamede, yürütülen soruşturmanın konu ve kapsamına ilişkin olarak "Mevcut dosya kapsamında illegal faaliyetleri ortaya konulan derneğin tüm yöneticileri, üyeleri ya da derneğe bağlı mescitlere dini hassasiyetler ile gelen vatandaşlara yönelik işlem tesis edilmediği, örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden şahıslara yönelik kollukça sıkı bir takip ve titiz bir çalışma sonucunda suça karışan kişilere işlem yapıldığı, burada hiç kimsenin dini yaşayış ya da anlayışının sorgulanmadığı, tekelci bir din anlayışına hizmet etme noktasında bir soruşturma yürütülmediği, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığı" şeklindeki açıklamalara yer verilmiştir.

17. Anılan iddianamede son olarak başvurucu hakkındaki delil ve olgulara istinaden genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin örgüt irtibatı ve iltisakı yukarıda geniş şekilde izah edilen Sterk TV'de 05/05/2021 tarihinde program yapması, 08/05/2021 tarihinde Zoom isimli program üzerinden ölüye saygı ve adalet panelleri isimli etkinliğe konuşmacı olarak katılması, söz konusu konuşmasında din adamı hüviyetini aşacak mahiyette siyasi içerikli konuşmalar yapması, fiziki takip tutanaklarında diğer şüpheliler ile olan irtibat tespitleri, dosya şüphelisi [R.O.nun] örgütsel faaliyetleri sebebi ile 2010 yılında gerçekleşen bombalı saldırıda irtibatı bulunarak tutuklanan daha sonraki süreçte uzun tutukluluk hali ile tahliye edilen ve yargılama sonucunda hakkında bir çok müebbet hapis cezası verilen [M.K.S.nin] eşi [N.S.ye]

Ali Fuat HATİP aracılığıyla yardım ettiğinin kollukça yapılan fiziki takip sonucu tespit edildiği, [N.S.nin] kızı [B.S.nin] de örgütün kırsal alanında faaliyet yürüttüğü ve hakkında yakalama kararı bulunduğunun anlaşıldığı, söz konusu faaliyetleri sebebi ile örgüt içerisinde kırsal alanda faaliyet yürüten şahısların ailelerinin örgüt ile olan bağlarının kopmaması amacıyla KCK sözleşmesinde ''Değer Ailesi'' olarak nitelendirildiği, şüphelinin yapmış olduğu yardımların örgütsel saiklerle olduğu, [R.O.nun] [N.S.ye] yönelik bu yardımlarının CMK 135 tedbirinden de anlaşıldığı üzere devamlılık arz ettiğinin tespit edildiği, Ali Fuat HATİP'in söz konusu yardımlara aracılık ettiği,

Şüphelinin ikametinde yapılan aramada örgütsel irtibat ve iltisakını ortaya koyacak ikamet araması ve dijital materyalinde tespitlerin yapıldığı, bu hali ile şüphelinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemler içerisinde yer aldığı ve atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,"

18. Başsavcılığın 22/12/2021 tarihli iddianamesinin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme duruşmanın 17/6/2022 tarihli beşinci oturumunda yurt dışına çıkamamak ve belirli yerlere düzenli olarak başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

19. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20.5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315)

..."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) (Ek:8/7/2021-7331/14 md.) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol" kenar başlıklı 109. maddesi şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

23. 6/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hükümleri

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

... "

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca yalnızca bir ceza soruşturması veya kovuşturması çerçevesinde, kişinin suç işlediğine dair şüphenin bulunması hâlinde yetkili adli makamın huzuruna çıkarılması amacıyla tutuklanabileceği yönündeki içtihadını (Jecius/Litvanya, B. No: 34578/97, 31/7/2000, § 50; Wloch/Polonya, B. No: 27785/95, 19/10/2000, § 108) yakın dönemde verdiği Buzadji/Moldova ([BD], B. No: 23755/07, 5/7/2016) kararında geliştirmiştir. Buna göre ilk tutuklama kararından itibaren suçun işlendiğine dair makul şüphenin varlığı yanında tutuklamaya ilişkin nedenlerin bulunduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konması gerekir (Buzadji/Moldova, §§ 100-102).

26. AİHM; yakalanan kişinin suç işlediğinden şüphelenmek için makul sebeplerin devam etmesinin tutukluluk hâlinin devamı bakımından olmazsa olmaz (sine qua non) bir şart olduğuna vurgu yapmakla birlikte ulusal adli makamların yakalanan kişinin tutuklanmasına gerek olup olmadığını yakalamanın hemen ardından değerlendirmeleri durumunda makul şüphenin devam etmesi koşulunun artık yeterli olmadığını belirtmekte ve adli makamların tutukluluğun meşrulaştırılması için yeterli ve ilgili başka gerekçeler de ileri sürmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Merabishvili/Gürcistan [BD], B. No: 72508/13, 28/11/2017, § 222).

27. AİHM'e göre kaçma, tanıklar üzerinde baskı kurma veya delil unsurlarını değiştirme, yeniden suç işleme, kamu düzenini bozma gibi risklerin varlığının gerektiği şekilde tespit edilmesi ve adli makamların bu bağlamdaki gerekçesinin soyut, genel veya basmakalıp bir şekilde olmaması gerekir (Merabishvili/Gürcistan, § 222). Bu yönüyle kaçma riskinin değerlendirilmesinde kişinin karakteri, ahlaki durumu, ikametgâhı, mesleği, mal varlığı ve aile bağları olup olmadığı, tutukluluğa karşı gösterdiği tepki, başka bir ülkeye kaçmayı planlayıp planlamadığı, kaçmayı planladığı ülkeyle veya uluslararası bağlantıları gibi hususlar dikkate alınmalıdır (Becciev/Moldova, B. No: 9190/03, 4/1/2006, § 58, Buzadji/Moldova, § 90). Ayrıca cezanın ağırlığı kaçma riskinin değerlendirilmesinde dikkate alınacak bir unsur olsa da tek başına tutukluluk hâlinin uzun süreler boyunca uzatılması durumunu haklı kılmaz (Idalov/Rusya [BD], B. No: 5826/03, 22/5/2012, § 145; Garycki/Polonya, B. No: 14348/02, 6/2/2007, § 47).

28. AİHM her türlü otomatik tutuklama sisteminin Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrası iletek başına uyumlu olmadığını ifade etmiştir. Kanunda tutuklama nedenlerine ilişkin bir karine öngörüldüğü durumlarda kişi hürriyetine saygı riayet etme kuralından ayrılmayı somut olguların varlığı yine de ikna edici biçimde gösterilmelidir. Ayrıca Türk hukukunda, katalog olarak tanımlanan bir suç söz konusu olduğunda dahi, adli makamların öncelikle tutukluluğa alternatif tedbirler öngörme yükümlüğü bulunmaktadır. Bu bağlamda, AİHM böyle bir yasal karinenin varlığının Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrası bağlamında yapması gereken inceleme çerçevesinde, tutukluluk hâlinin devamının gerekliliğini ortaya koyacak belirleyici hiçbir unsur sağlamadığını belirtmiştir (Galip Doğru/Türkiye, B. No: 36001/06, 28/4/2015, § 58; Tuncer Bakırhan/Türkiye, B.No: 31417/19, 14/9/2021, § 44).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiası ve Bakanlık Görüşü

30.Başvurucu; kuvvetli suç şüphesi, tutuklama nedenleri ve tutuklamanın neden ölçülü olduğu ortaya konulmadan tutuklama kararı verildiğini, din adamı sıfatıyla yaptığı ve suç teşkil etmeyen konuşmaların tutuklama kararına esas alındığını, üyesi olduğu Derneğe üye olan diğer şüpheliler ve soysal çevresindeki kişiler ile irtibatının suç unsuru olarak kabul edildiğini, Kobani eylemlerine destek mahiyetinde hiçbir etkinliğe katılmadığı hâlde HTS kayıtlarından hareketle bu etkinliklere katıldığının kabul edildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, söz konusu ihlal iddiasının ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in konuya ilişkin içtihadı ve tutuklama kararının içeriği dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundakilerine benzer beyanlarda bulunmuştur.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

34. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun bu kısımdaki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Anayasa'ya Uygunluğunun Değerlendirilmesinde Esas Alınan Ölçütler

36. Somut olayda 9/7/2021 tarihinde tutuklanan ve 17/6/2022 tarihinde tahliye edilen başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır. Bu nedenle müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığının tespiti açısından Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında bir inceleme yapılması gerekir.

37. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin

niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54). Dahası kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri olan "Anayasa'nın sözüne aykırı olmama" kriterini de karşılaması gerekir.

38. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43; Halas Aslan, § 55).

39. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında; suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Tutuklamanın ön koşulu olarak kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasını arayan bu şart, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının sözünden kaynaklanan bir ek güvencedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. AYM, E.2021/96, K.2022/8, 26/1/2022, § 14). Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, B.No: 2012/1272, 4/12/2013, 72).

40. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72; ayrıntılı genel ilkeler için bkz. Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 77-91).

41. Anayasa Mahkemesi Halas Aslan kararında ölçülülük ölçütü açısından aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştır:

"79. Suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, 'ölçülülük' ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve hürriyetlere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır."

42. Bu nedenle tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir [GK], B.No:2013/2947, 17/12/2015, § 69). Başka bir deyişle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek ortaya konulmadan tutuklama tedbirinin uygulanmasına veya uygulanmakta olan tutuklama tedbirinin devamına ya da bu hususta bir tahliye talebinin reddine karar verilmesi mümkün değildir (AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/9/2023, § 17).

43. Tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde dikkate alınacak genel ilkelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 110-124; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45; Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 131-137).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

45. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

46. Tutuklama kararı, iddianame ve diğer soruşturma belgelerine göre başvurucu; örgütün yayın organı olan Sterk TV'de program yapmakla, internet üzerinden yayımlanan "Ölüye Saygı ve Adalet Panelleri II" isimli etkinliğe konuşmacı olarak katılmakla, söz konusu konuşmasında din adamı hüviyetini aşacak mahiyette siyasi içerikli ifadeler kullanmakla, soruşturmada şüpheli olarak yer alan kişilerle irtibatlı olmakla, örgütsel amaçlarla Suruç'ta düzenlenen Kobani destek etkinliklerine katılmakla, tape kayıtlarına yansıdığı hâliyle yoğun örgütsel görüşmeler yapmakla, şüpheli R.O.nin örgüt tarafından değer ailesi olarak kabul edilen N.S.ye para yardımı yapmasına aracılık etmekle, evinde ve dijital materyallerinde suç unsuru barındıran yayın ve belgeler bulundurmakla suçlanmıştır. Bu suçlamaya ilişkin olarak soruşturma makamlarınca dinleme ve teknik takip kayıtları, HTS kayıtları ve açık kaynak araştırma tutanakları gibi delillere dayanılmıştır. Bu delillere dayanan suçlamayla ilgili olarak başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutuklanmasına karar verilmiştir.

47. Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianamede yasa dışı faaliyet yürüttüğü değerlendirilen Derneğin tüm yönetici, üye ya da Derneğe bağlı mescitlere dinî hassasiyetlerle gelen kişilerin eylemlerinin soruşturma konusu yapılmadığı belirtilmiştir. Başsavcılık, iddianamede soruşturmanın örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden kişilere yönelik olduğunu, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığını açık bir şekilde ifade etmiştir (bkz. § 16). Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurucunun Dernek üyesi olmasının, Dernek tarafından gerçekleştirilen ve örgütsel bağlantısı ortaya konulmayan etkinliklere katılımının, Derneğe ait mescitte Kürtçe olarak vaaz vermesinin ve hutbe okumasının soruşturma mercileri tarafından, isnat edilen suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli belirti olarak değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

48. Bununla birlikte başvurucunun tutuklanmasına esas alınan olgular Dernek faaliyetleri ile sınırlı değildir. Başvurucunun örgüt tarafından değer ailesi olarak kabul edilen kişilere yardım edilmesine aracılık ettiği ileri sürülmüştür. Başvurucu bu konu ile ilgili olarak yardım edilen N.S.yi tanımadığını, R.O.nun ricası üzerine gideceği yere yakın bir yerde oturan ve kendisine ihtiyaç sahibi olduğu söylenen bir kişiye yine R.O.nun verdiği parayı teslim ettiğini ifade etmiştir. İddianamede değer ailelerine yardım faaliyetine ilişkin tek bir eylemden bahsedilmiştir. HTS kayıtlarına göre başvurucu ile N.S. telefonda toplamda iki defa görüşmüştür. Tape kayıtlarına ve teknik araçlarla izleme tutanaklarına göre başvurucu söz konusu telefon görüşmelerini R.O.nun kendisine verdiği parayı N.S.ye ulaştırmak amacıyla onun bulunduğu yeri öğrenmek amacıyla gerçekleştirmiştir. Söz konusu paranın bir başkası tarafından başvurucuya verilmesi, başvurucunun savunmasının içeriği, yardım

veya yardıma aracılık faaliyetinin tek bir defa gerçekleşmesi karşısında başvurucunun insani mülahazalar dışında örgütsel bir amaçla yardıma aracılık ettiğinin ortaya konulamadığı kabul edilmelidir.

49. Başvurucu yönünden suçlamaya esas alınan olgulardan biri de başvurucunun ikametgâhında yapılan arama neticesinde toplatılmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına karar verilen "Mavidir Avaşin'in Suları" ve "2005-2015 Oslo Görüşmesi" isimli kitaplar, "Demokratik Modenite Faşizim" isimli dergi ile"Suçlu oldukları için değil Kürt oldukları için suçlular" isimli yazının ele geçirilmesidir. Soruşturma mercileri anılan kitapların örgütsel doküman niteliğinde olduğunu dile getirmektedir. Bununla birlikte başvurucunun bunları örgütsel bir faaliyetin propaganda aracı olarak kullandığına, bu kapsamda üçüncü kişilere verdiğine ve dağıttığına yönelik soruşturma belgelerinde bir tespit ve iddia bulunmamaktadır. Kaldı ki soruşturma mercileri bu yayınların örgütsel bir faaliyette kullanıldığını da ileri sürmemişlerdir. Somut olayın koşullarında başvurucunun evinde yapılan aramada söz konusu kitapların bulunmasının tek başına başvurucunun PKK terör örgütü ile bağlantılı bir suç işlediğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ali İpekli ve diğerleri [GK], B. No: 2017/30997, 22/1/2021, § 85).

50. Soruşturma mercileri başvurucunun örgütün yayın organı olan Sterk TV'de program yapmasını, internet üzerinden yayımlanan "Ölüye Saygı ve Adalet Panelleri II" isimli etkinliğe konuşmacı olarak katılmasını, söz konusu konuşmasında din adamı hüviyetini aşacak mahiyette siyasi içerikli ifadeler kullanmasını, örgütsel amaçlarla Suruç'ta düzenlenen Kobani destek etkinliklerine katılmasını ve tape kayıtlarına yansıdığı hâliyle yoğun örgütsel görüşmeler yapmasını suçlamaya esas alınan diğer olgular olarak kabul etmiştir. Başvurucunun örgütün şiddet ve cebir içeren yöntemlerinin doğru olmadığına, sorunun silah ile çözümünün mümkün olmadığına, HDP'li siyasetçilerin PKK/KCK'dan korkmak yerine sorunun çözümü için adım atması gerektiğine ilişkin görüşlerini içeren tape kaydı (bkz. § 15/vii) gözönüne alındığında başvurucunun içeriğinde somut bir suç unsuru bulunduğu ortaya konulamayan televizyon yayını ve internet paneline katılması ile Derneğin diğer üyeleriyle telefonla görüşmeler yapmasının suçun işlediğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu nedenle soruşturma makamlarınca başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirtinin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte ulaşılan bu kanaat Anayasa Mahkemesinin başvurucu hakkında yürütülmekte olan davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği anlamına gelmemektedir. Başvurucular hakkında suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir.

51. Suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunmadığının değerlendirilmesi sebebiyle tedbirin amacının meşruluğu ve ulaşılmak istenen amaca nazaran tedbirin ölçülülüğü konusunda inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle suç işlediğine dair kuvvetli belirtiler ortaya konulmadan başvurucunun tutuklanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

VI.GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini

talep etmiştir.

54. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemenin sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucuyla ilgili olarak yürütülmekte olan kovuşturmanın kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 18). Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/449 Sorgu sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Çoğunluk, başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirtiler ortaya konulmadan tutuklanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

4. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72; Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46).

5. İncelenen dosyada başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

6. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

7. Tutuklama kararı, iddianame ve diğer soruşturma belgelerine göre başvurucu; örgütün yayın organı olan Sterk TV'de program yapmakla, internet üzerinden yayımlanan "Ölüye Saygı ve Adalet Panelleri II"isimli etkinliğe konuşmacı olarak katılmakla, söz konusu konuşmasında din adamı hüviyetini aşacak mahiyette siyasi içerikli ifadeler kullanmakla, soruşturmada şüpheli olarak yer alan kişilerle irtibatlı olmakla, örgütsel amaçlarla Suruç'ta düzenlenen Kobani destek etkinliklerine katılmakla, tape kayıtlarına yansıdığı hâliyle yoğun örgütsel görüşmeler yapmakla, şüpheli R.O.nin örgüt tarafından değer ailesi olarak kabul edilen N.S.ye para yardımı yapmasına aracılık etmekle, evinde ve dijital materyallerinde suç unsuru barındıran yayın ve belgeler bulundurmakla suçlanmıştır. Bu suçlamaya ilişkin olarak soruşturma makamlarınca dinleme ve teknik takip kayıtları, HTS kayıtları ve açık kaynak araştırma tutanakları gibi delillere dayanılmıştır. Bu delillere dayanan suçlamayla ilgili olarak başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutuklanmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla dava dosyasında başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli belirtilerin bulunduğu görülmektedir. Başvurucunun tutuklama kararı ve iddianamede gösterilen eylemlerinin PKK/KCK ile bağlantılı bir suçlama bakımından kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemez.

8. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

9. Hâkimlikçe tutuklanmasına karar verilirken; başvurucunun delilleri karartma şüphesinin bulunmasına, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ve suçun ağırlığı ile önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağına dayanılmıştır. Tutuklama kararında açık bir şekilde ifade edilmemiş ise de isnat edilen suç için öngörülen cezanın ağırlığına vurgu yapılarak adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağının belirtilmesi karşısında başvurucunun kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenine de yer verildiği anlaşılmaktadır.

10. Dolayısıyla olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

11. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

12. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

13. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

14. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

OSMAN GEYİK

B. No: 2021/44137 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44137

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN GEYİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44137)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Osman GEYİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; olağanüstü hâl döneminde askerî okulların kapatılmasıyla askerî öğrencilik statüsünü kaybeden başvurucunun olağanüstü hâlin bitmesinden sonra yeniden askerî öğrencilik statüsü verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların gerçekleştiği tarihte başvurucu, Astsubay Meslek Yüksekokulu öğrencisidir.

3. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Devletin yetkili organları tarafından tehdit değerlendirmesi yapılarak demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine, millî güvenliğe yönelik tehdit oluşturan tüm terör örgütlerine ve illegal yapılanmalara karşı tedbirler alınması kararlaştırılmıştır (ayrıntılar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

4. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı KHK'nın 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatıldığı düzenlenmiştir. Mezkûr KHK'nın 105. maddesinde askerî okullarda öğrenimine devam eden öğrencilerin durumlarına uygun

okulara nakledileceği düzenlenmiştir.

5. Başvurucunun eğitim gördüğü okul da anılan düzenleme kapsamında kapatılmış, bu sebeple başvurucunun okulla ilişiği kesilerek başka bir okula nakli sağlanmıştır.

6. Başvurucu olağanüstü hâlin sona ermesinden sonra askerî öğrencilik statüsünün yeniden verilmesi talebiyle idareye başvuru yapmış, bu talebi zımnen reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, idari yargıda iptal davası açmıştır. İdare Mahkemesi; başvurucunun üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldığı yerleştirme puanı dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunca başka bir üniversiteye yerleştirildiğini, güvenlikle ilgili özel ve önemli bir kamu hizmetini daimi olarak sunmak zorunda olan idarenin bu konuda bağlı yetkisi olduğunu, bu hususta yeni bir kanuni düzenleme bulunmaksızın olağanüstü hâlin sona erdiği gerekçesiyle askerî öğrencilik statüsünün yeniden kazanılamayacağını belirterek davayı reddetmiştir. Anılan karar, istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrenmiş, 11/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; sadece bir KHK hükmüne dayanılarak askerî öğrencilik statüsünün sona erdiğini, eğitimini tamamlayabilmiş olsaydı astsubay olarak işe başlayabileceğini, kendisinin terör örgütleriyle herhangi bir bağlantısı olmadığını, bu sebeple de olağanüstü hâlin sona ermesinin ardından askerî öğrencilik statüsünün yeniden sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca başka bir üniversiteye geçiş hakkı verilmesinin mağduriyetini gidermediğini, ekonomik anlamda kaybı bulunduğunu belirterek eğitim hakkının, mülkiyet hakkının, çalışma hakkının, etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, yeni faaliyete geçen askerî okullara eski askerî öğrencilik statüsü dikkate alınarak yeniden kayıt imkânı tanınmamasıdır. Bu sebeple başvurucunun yukarıda belirtilen iddiaları bir bütün olarak Anayasa'nın 42. maddesinde koruma altına alınan eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

12. Taşıdığı öneme rağmen eğitim hakkı, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin

bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42). Devletin bu takdir alanı eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artar, buna karşılık eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 67). Devletin sahip olduğu takdir yetkisi, toplumun ihtiyaçlarını gözeterek var olan eğitim kurumlarını kaldırmayı veya statülerinde değişiklik yapmayı da kapsamaktadır. Şüphesiz devletin belirtilen bu takdir alanı içinde hareket ederken meşru bir amaca dayanan değişiklikler yapması da kendisinden beklenecektir.

13. Somut olayda başvurucu; olağanüstü hâl (OHAL) döneminde askerî okulların kapatılmasına bağlı olarak kaybettiği askerî öğrenci statüsünün, OHAL döneminin sona ermesiyle idarece yeniden tanınmasını ve yarım kalan eğitiminin tamamlanmasını talep etmektedir. Bu durumda öncelikle devletin bu konuda bireylerin mağduriyetlerini telafi edici birtakım mekanizmalar kurup kurmadığı ile pozitif yükümlülüğünün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

14. OHAL tedbirleri kapsamında çıkarılan 669 sayılı KHK uyarınca askerî okulların kapatılmasına ve bu okullardaki askerî öğrencilerin de öğrencilik statülerine son verilmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte söz konusu statü kaybından etkilenen bireylerin eğitim hakları yönünden telafi edici bir mekanizma kurulmuş, bu kapsamda askerî okullara giriş için daha önce alınan üniversite giriş puanına göre başka yükseköğretim programlarına kayıt hakkı tanınmıştır (bkz. § 4). Nitekim başvurucu yarım kalan önlisans eğitimini bu yasal değişikliğe dayalı olarak ve kendi tercih ettiği İnönü Üniversitesi Arapgir Meslek Yüksekokulu Otomotiv Teknolojisi Bölümünde tamamlamıştır.

15. Bu durumda devletin o günün koşullarına göre askerî okulların kapatılmasına bağlı olarak okulla ilişiği kesilenlerin eğitimlerini tamamlayabilmeleri için telafi edici bir mekanizma sunduğu, bu mekanizmanın yanında bu durumdaki kişileri yeniden askerî öğrenci statüsüne almak gibi pozitif bir yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim doğası gereği bu statü, yaş ve fiziksel yeterlilik gibi birtakım niteliklere sahip olmayı gerektirdiğinden aradan geçen zamanın bu niteliklerde değişime yol açacağı da bir gerçektir. Ancak bu statünün gerektirdiği koşulları hâlen taşıyanların, yeniden askerî öğrenci olabilmek için -eski askerî öğrencilik statüsüne dayalı bir hak talebi olmaksızın- herhangi bir aday gibi ilgili idareye başvuru yapmasının önünde bir engel olmadığını da belirtmek gerekir.

16. Sonuç olarak devletin askerî eğitimi düzenleme ve profesyonel askerî hizmete giriş koşullarını belirlemede oldukça geniş bir takdir payı olduğu kabul edilmelidir. Özellikle bir darbe girişimi sonrasında bu alanda yapılan düzenlemelerin daha büyük bir hassasiyet gerektireceği de açıktır.

17. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir müdahalenin mevcut olmadığı değerlendirilmiştir. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, § 24).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu ayrıca yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmaktadır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvurularda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

C.A.

B. No: 2021/44987 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44987

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

C.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44987)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : C.A.

Vekili : Av. Serkan TÜRKDOĞRU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Erzincan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun sarkıntılık yapmak suretiyle çocuğun cinsel istismarı suçunu işlediği iddiası ile hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun anılan suçtan cezalandırılması talebiyle 16/6/2020 tarihli iddianame düzenlemiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Erzincan 1. Asliye Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, başvurucunun üzerine atılı suçun nitelikli çocuğun cinsel istismarı suçunu oluşturma ihtimaline binaen görevsizlik kararı vererek dosyanın yetkili ve görevli nöbetçi Erzincan Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Görevsizlik kararı üzerine yargılamaya Erzincan 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) devam etmiştir.

4. Mahkemenin 17/12/2020 tarihli kararıyla başvurucunun sarkıntılık yapmak suretiyle çocuğun cinsel istismarı suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...mağdurun aşamalardaki beyanlarının birbiriyle uyumlu olup çelişmediği, mağdurun annesi tanık [N.B.nin] alınan beyanında kızının olay günü eve titreyerek geldiğini, ne olduğunu sorduğunda cinsel istismara uğradığını belirttiği, olay yerine ilişkin kamera görüntülerinin mağdurun ifadesini desteklediği, mağdurun aracı ve şüpheliyi teşhis tutanağı ile kesinin ve net olarak teşhis ettiği, her ne kadar sanığın iletişimin tespitine ilişkin tutanaklarda saat 13:47de bir telefon görüşmesinin olduğu tespit edilmişse de; sanığın olay günü yanında başka bir telefonunun da olabileceği, Yargıtay yerleşik içtihatlarıyla da sabit olduğu üzere mağdurun şüpheliyi tanımadığı, şüpheli ile mağdur arasında önceye dayalı herhangi bir husumetin bulunmadığı, mağdurun kendi şeref ve onurunu ilgilendiren bir konuda iftira atması için sebep bulunmadığı, dosyada mevcut delil durumunun mağdur beyanını desteklediği, sanığın savunmalarında mağduru aracına aldığını ikrar ettiği, sanığın mağdurun dışarı çıkmasını engellemek için ceza yazmakla korkuttuğu şeklindeki savunmaları karşısında; mağduru alarak araçla gezdirmesinin sanığın komiser olduğu da göz önüne alındığında hayatın olağan akışına aykırı olduğu anlaşıldığından sanığın suçtan kurtulmaya yönelik beyanlarına itibar edilmeyerek üzerine atılı bulunan TCK'nın 103/1-2. cümle, 103/3.e maddelerinde düzenlenen 'Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle nitelikli cinsel istismar' suçundan cezalandırılmasına karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

5. Başvurucu, anılan karara karşı 5/1/2021 tarihli dilekçe ile istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu müdafii 8/4/2021 tarihli dilekçeyle Erciyes Üniversitesi Başhekimliğine başvurarak yargılama konusu olaya ilişkin adli tıp, adli psikiyatri ve ceza hukuku yönünden değerlendirmeler içeren, heyet tarafından düzenlenecek bir bilimsel mütalaa hazırlanmasını istemiştir. Başvurucu müdafiinin talebi üzerine bir uzman mütalaası hazırlanmıştır. 19/4/2021 tarihli olan ve üç kişilik heyetin (Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden oluşan) hazırladığı raporun sonuç bölümünde mağdurun beyanındaki esaslı çelişkilerin giderilmediği, dosyada birtakım eksikliklerin olduğu ifadeleri yer almaktadır. Başvurucu söz konusu heyet raporunu İstinaf Dairesine sunmuştur.

6. Heyet tarafından hazırlanan raporda özet olarak şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında uzmanlar (adli görüşmeciler) tarafından kaydedilen mağdur beyanlarının esaslı noktalarda kendi içinde ciddi şekilde çeliştiği açıktır. Bununla birlikte söz konusu çelişkilerin mağdurun beyanının dağınık şekilde, açık uçlu soru sormak suretiyle olayı anlatmasına imkân tanınmadan, yönlendirici sorular sorularak, usulüne uygun olmadan alınmasından kaynaklanması muhtemeldir.

ii. Müştekinin olayın meydana geldiği aracın güzergâhı hususundaki beyanı dosyada olan, müşteki ve annesi tarafından tutulan tutanakla doğrulanmamış; sanığın aracının müştekinin anlatımının aksine başka bir güzergâhta bulunduğu tespit edilmiştir.

iii. Mağdurenin soruşturma aşamasındaki beyanında geçen "Ağzının fotoğrafını çektikten sonra birilerini aradı." ifadesine yönelik olarak "Evet ama ulaşamadı." beyanı ile kovuşturma aşamasındaki “İlk bindiğimde telefonla bir yerleri aradı, bir şeyler çıktı mı diye sordu, ilk aradıklarında 2-3 defa açmadı, sonrasında açtılar, bir şey yok dediler...” şeklindeki beyanı

dosyada mevcut olan HTS kayıtlarıyla desteklenmemiştir.

iv. Gerekçeli karara göre sanığın olay günü yanında başka bir telefonun olabileceği değerlendirilerek mahkûmiyet kararı verilmesinin, sanığın başka bir telefon kullanıp kullanmadığının usulünce araştırılmaksızın varsayıma dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi "Şüpheden sanık yararlanır." ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

v. Mağdurun soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki beyanlarının en az 8 ölçüt esas alınarak yapılan ölçüt bazlı içerik analizinde;

- Soruşturma aşamasındaki beyanının ilk beş ölçütten ikisini (detay sayısı ve bağlamsal/kavramsal çatı ölçütlerini) ve kalan ölçütlerden üçünü (diyalog alıntılama, aşırı/gereğinden fazla detay ve kişisel mental durum söylemi ölçütlerini) olmak üzere toplam beş ölçütü,

- Kovuşturma aşamasındaki beyanının ilk beş ölçütten ikisini (detay sayısı ve bağlamsal/kavramsal çatı ölçütlerini) ve kalan ölçütlerden dördünü (diyalog alıntılama, aşırı/gereğinden fazla detay, kişisel mental durum söylemi ve failin kişisel mental durum söylemi ölçütlerini) olmak üzere toplam altı ölçütü karşıladığı,

- Ölçüt bazlı içerik analizinin doğru ve yanlış ifadeleri ayırt etmedeki etkinlik düzeyinin %65 ila %90 arasında değiştiği, ortalama değerin %77 oranında olduğu,

- Ölçüt bazlı içerik analizi hususundaki bilimsel çalışmalarda baskın bir şekilde en az 8 ölçüt sağlanması hâlinde mağdur beyanının %90 olasılıkla gerçekliğini gösterdiği,

- Yargılama konusu olayda mağdurun (soruşturma ve kovuşturma) beyanı bakımından en az sekiz ölçüt koşulunun sağlanmadığı, bu sebeple de mağdurun beyanının -kesin olarak- sağlam ve güvenilebilir kabul edilemeyeceği, belirleyici bir şekilde bu beyana dayanılarak atılı suçun işlediğinin kesin olarak söylenemeyeceği belirtilmiştir.

vi. Yapılan ölçüt bazlı içerik analizinin;

- Mağdurenin olay tarihinde 16 yaşın içinde olması,

- Dosyadaki mevcut uzman tespitine göre “öfke kontrol sorunu olduğu, bazen arkadaşlarına bazen annesine karşı çabuk öfkelendiği, sinirlendiğinde ne yaptığını bilmediği...”,

- Şahsi ve ailevi olarak içinde bulunduğu olumsuz durum, ekonomik güçlük nedeniyle hakkında para cezası yazıldığını düşündüğü için kendisini mazur gösterme (veya bu sebeple gerçeğe aykırı beyanda bulunma) ihtimali,

- Soruşturma ve kovuşturma aşamasında yargılama konusu olaya ilişkin bütün esaslı hususların (yaşı itibarıyla anlık anlatımda bulunabileceği ve kendisini ifade yeteneği bulunduğu hâlde) adli görüşmecinin yönlendirmesi/yönlendirici soru sorması üzerine ifade edilmesi (adli görüşme tekniklerine açıkça aykırı olarak esaslı noktalarda açık uçlu olmayan, evet-hayır ile cevaplanan, yönlendirici sorular üzerine verilmesi),

-Mağdurenin beyanlarındaki ciddi/esasa ilişkin çelişkilerin duruşmada gideril(e)mediği,

- Mağdur beyanının ölçüt bazlı içerik analizinin tam olarak yapılabilmesi içingörüntü/ses kaydı yapılmış beyanlara ilişkin kayıtların alanında uzman (çocuk psikiyatrisi konusunda uzmanlaşmış) bilirkişi tarafından -yargılama konusu olaya ilişkin de zikredilen kısıtlılıklar da dikkate alınarak ve usulüne uygun bir şekilde- (mümkün olduğunca uzmanlar tarafından adli görüşmeye ilişkin standart prosedürlere bağlı kalarak dinlendikten sonra bir uzman

görevlendirilmek suretiyle) ayrıca incelenmesi gerektiği,

- Dosyadaki tutanaklar üzerinden -yukarıdaki kısıtlılıklar sebebiyle- mağdur beyanının ölçüt bazlı içerik analizinin tam olarak yapılabilmesi mümkün olmadığı gibi anılan kısıtlılıklar nedeniyle -yeni bir bilirkişi marifetiyle mağdurun beyanı alınıp esaslı çelişkiler giderilmeksizin- belirleyici bir şekilde mağdurun beyanı esas alınarak atılı suçun sanık tarafından işlendiğinin kesin olarak kabul edilemeyeceği belirtmiştir.

7. Anılan istinaf talebi Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesinin (Daire) 6/6/2021 tarihli kararıyla esastan reddedilmiş ve kesinleşmiştir.İstinaf başvurusunun reddi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, Mahkemenin soruşturma sonuçlarına uygun şekilde oluşan inanç ve takdirine, incelenen dosya içeriğine göre, inceleme konusu hükümde eleştiri nedenleri dışında bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmakla..."

8. Başvurucu, nihai hükmü 8/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; istinaf aşamasında Erciyes Üniversitesinden alınan heyet raporunda müştekinin beyanındaki esaslı çelişkilerin giderilmediğini belirtilmesine rağmen ilgili Daire tarafından bu hususların araştırılmadığını, müştekinin ve annesinin çelişkili beyanlarda bulunduklarını, olayın gerçekleştiği aracın güzergahının müştekinin belirttiği şekilde olmadığını, araç camlarının film ile kaplı olup olmadığının, müştekinin kendisini olay sonrası evine çay içmeye davet etmesi ve müştekinin araçta iken kendisinin başkası ile konuştuğuna dair beyanının dosyadaki mevcut HTS kayıtları ile desteklenmediğini ve bu durumun Mahkemece olay sırasında başka telefon kullanabileceği şeklinde değerlendirilmesine ilişkin savunmasında belirttiği bu hususların da yeterince araştırılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği, yargılamaya konu olayı Mahkemede kendi açısından anlatabildiği, Mahkemece dosya kapsamındaki delillere göre karar verildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucunu etkilemesi, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958,

22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, § 57).

14. Somut olayda gerekçeli karar içeriği incelendiğinde başvurucunun olay tarihinde mağduru aracına aldığına dair ikrarına, mağdurun aşamalardaki beyanına, tanığın mağdurun titreyerek eve geldiğine ilişkin anlatımına, mağdurun başvurucuya iftira atmasını gerektirecek bir durumun olmamasına, olay anına ilişkin mağdur beyanını destekleyen kamera kayıtlarına ve Teşhis Tutanağı'na dayanılarak çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmuştur (bkz. § 4). Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda; istinaf başvurusu sonrasında dosyaya sunulan mütalaada yer verilen itirazları karşılayan ilk derece mahkemesi hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu ve başvurucunun başka telefon kullanma iddiasına dair gerekçe dışındaki diğer delil durumu ile delillere ilişkin Mahkeme gerekçesi de dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA MUTLU

B. No: 2021/46030 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46030

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA MUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46030)

Karar Tarihi: 23/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2025 - 32820

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Fatma MUTLU

Vekili : Av. Yılmaz TÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf kanun yolu başvurusunun dava dilekçesindeki değer esas alınarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Muğla'nın Marmaris ilçesi Hisarönü Mahallesi'nde bulunan paylı mülkiyete konu taşınmazın paydaşı olan davacı tarafından Marmaris 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucu aleyhine ön alım hakkından kaynaklanan tapu iptal ve tescil davası açılmıştır.

3. Mahkeme; keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırdıktan sonra davanın kabulüne, başvurucunun 1/16 oranındaki payının iptali ile bu payın davacı adına tapuya tesciline ve 5.100 TL ön alım bedelinin karar kesinleştiğinde başvurucuya ödenmesine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinde harita mühendisi ve kadastro teknikeri bilirkişinin düzenlediği raporda taşınmazın paydaşlar tarafından beş ayrı bölüm hâlinde kullanıldığının, kullanılan yerlerin alanları ve kullanım şekli ile sınırlarının

gösterildiğini belirtmiştir. Gayrimenkul değerleme uzmanı, ziraatçi ve inşaatçı bilirkişinin düzenlediği raporda ise dava tarihi olan 25/2/2020 itibarıyla davacının 2171/21136 oranındaki payının değerinin 370.000 TL olarak hesaplandığını ifade etmiştir. Taşınmaz mahallinde yapılan keşifte başvurucuya payını devreden dava dışı paydaşın taşınmaz üzerinde kullandığı ayrı bir bölümün tespit edilemediğine işaret etmiş, dolayısıyla başvurucunun başka delillerle fiilî taksim iddiasını ispatlayamadığına değinmiştir.

4. Başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 22. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf dilekçesinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dava değeri olan 5.100 TL'nin karar tarihi itibarıyla 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341. ve ek 1. maddeleri uyarınca istinaf kesinlik sınırının altında kaldığını belirtmiştir. 6100 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi çerçevesinde 1/1/2021 tarihi itibarıyla istinaf kesinlik sınırı 5.880 TL olduğundan mahkeme kararının istinafa tabi olmadığını ifade etmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 1/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; taşınmazın değeri tespit edilirken davacının payı esas alındığından bilirkişi raporunda maddi hata yapıldığını, rapordaki m² birim bedeli üzerinden kendi payının değerinin hesaplanması gerektiğini ve buna göre dava değerinin 225.139,52 TL olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu değere göre davacıya nispi harç tamamlatılarak yargılamaya devam edilmesi gerekirken istinaf kesinlik sınırının altında kalan dava dilekçesindeki değere göre yargılamanın neticelendiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

11. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

12. Başvurucunun istinaf dilekçesinin, dava dilekçesindeki dava değeri itibarıyla mahkeme kararının kesin olması nedeniyle reddedilmesi sonucunda mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yapılan bu müdahalenin ise öncelikle belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanuni temelinin bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle somut başvuru bakımından Anayasa Mahkemesi, öncelikle mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eden Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf

dilekçesinin reddi kararının kanuni bir dayanağının olup olmadığını tespit etmek durumundadır.

13. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

14. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

15. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

16. 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinin (2) numaralı fıkrasında miktar veya değeri üç bin Türk lirasını geçmeyen mal varlığı davalarına ilişkin kararların kesin olduğu ancak manevi tazminat davalarında verilen kararlara karşı miktar veya değere bakılmaksızın istinaf kanun yoluna başvurulabileceği kurala bağlanmıştır. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasında değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerlerin esas alınacağı, müdahalenin meni tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taalluk eden davalarda gayrimenkulün değerinin nazara alınacağı, (4) numaralı fıkrasında noksan tespit edilen değerler hakkında 30. madde hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir. Kanun'un 30. maddesinde de muhakeme sırasında tespit olunan değerin dava dilekçesinde bildirilen değerden fazla olduğu anlaşılırsa yalnız o celse için muhakemeye devam olunacağı, takip eden celseye kadar noksan değer üzerinden peşin karar ve ilam harcı tamamlanmadıkça davaya devam olunmayacağı, 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesinde gösterilen süre içinde dosyanın muameleye konulmasının noksan olan harcın ödenmesine bağlı olduğu düzenlenmiştir.

17. Başvuru konusu dava, gayrimenkulün aynına ilişkin tapu iptal ve tescil davasıdır. Davaya konu değerin belirlenmesi ödenecek nispi harcın miktarı açısından önemli olduğu gibi davanın temyize tabi olup olmaması bakımından da önemlidir. Dava konusu değerin rahatça belirlenebildiği durumlarda ödenecek harcın miktarı ve temyiz sınırının belirlenmesi zor olmamakla birlikte dava değerinin belirlenmesinin ilk bakışta tespit edilemediği durumlarda aynı şeyi söylemek kolay değildir. Tapu iptal ve tescil davalarında da dava konusu değerin belirlenmesinin zorluğu sebebiyle kanun koyucu tarafından düzenleme yapılmış, Yargıtay

içtihatlarında da durum açıklığa kavuşturulmuştur. Anılan Yargıtay içtihatlarında, taşınmazın aynına yönelik davalarda taşınmazın dava tarihindeki gerçek bedelinin belirlenmesinin ancak mahallinde yapılacak keşif sonucu alınacak bilirkişi raporuyla mümkün olacağı belirtilmiştir. Bu durumda belirlenen gerçek değer üzerinden harcın tamamlanması gerektiği, aksi hâlde yargılamaya devam edilemeyeceğinin yasal düzenleme olduğu hatırlatılmıştır. Belirlenen gerçek değer üzerinden harcın tamamlatılmasının mahkeme tarafından resen yapılması gerektiği de vurgulanmıştır (bazı farklılıklarla birlikte Bülent Özer, B. No: 2018/36896, 25/2/2021, § 45).

18. Somut olayda paylı mülkiyete konu taşınmazın 1/16 oranındaki payını başvurucu satın almıştır. Marmaris Tapu Müdürlüğü tarafından düzenlenen 2/1/2020 tarihli ve 40 yevmiye numaralı resmî senette başvurucunun bu pay için 5.000 TL satış bedeli ile 100 TL tapu harcı ödediği görülmüştür. Taşınmazın paydaşı olan davacı, başvurucu aleyhine ön alım hakkından kaynaklanan tapu iptal ve tescil davası açmış, dava dilekçesinde dava değerini resmî senetteki satış bedeli olan 5.000 TL olarak belirtmiştir. Buna göre Mahkeme 22/10/2020 tarihli 1. celsede başvurucunun ön alıma konupayının satışına ilişkin olarak 5.000 TL bedel ile 100 TL tapu harcının iki haftalık süre içinde Mahkeme veznesine depo edilmesi amacıyla davacıya kesin süre vermiştir. Davacı tarafından 2/11/2020 tarihinde toplam 5.100 TL Mahkeme veznesine depo edilmiştir.

19. Başvurucu; Mahkemeye sunduğu 3/9/2020 tarihli cevaba cevap dilekçesinde satın aldığı pay için 5/11/2019 tarihinde 48.000 TL, 7/11/2019 tarihinde 12.000 TL ve 2/1/2020 tarihinde 39.900 TL olmak üzere toplam 99.900 TL banka hesabından para gönderdiğini, ayrıca tapu işlemleri için 100 TL elden verdiğini belirtmiştir. Payını devraldığı paydaşın tapu işlemlerini başlatarak tapuya satış bedelini 5.000 TL olarak beyan ettiğini ifade etmiştir. Söz konusu dilekçe ve bireysel başvuru formu ekinde başvurucu işlem açıklamasında "arsa parası" ibaresi yer alan ve buna ilişkin tutarların ödendiğini gösterenbanka dekontlarını sunmuştur.

20. Yine başvurucunun 2/11/2020 tarihli dilekçeyle ön alıma konu taşınmazın değerinin belirlenmesi, tespit edilecek yeni değere göre davacı tarafından harcın yatırılması gerektiği, aksi takdirde davaya devam edilemeyeceğinin; 30/12/2020 tarihli dilekçeyle de payını devraldığı paydaşın taşınmazda geriye kalan payından 516 m²lik kısmını 200.000 TL'ye devrettiğini Mahkemeye bildirdiği görülmüştür.

21. Öte yandan Mahkemece tarafların ve bilirkişilerin katılımı ile 19/2/2021 tarihinde taşınmaz mahallinde keşif yapılmıştır. Keşif sonrasında bilirkişilerce düzenlenen ve 23/3/2021 tarihinde Mahkemenin evrak kaydına giren bilirkişi raporunda davacının taşınmazdaki payı 848,04 m² olarak hesaplanmıştır. Raporda davacının payına dava tarihi itibarıyla 370.000 TL kıymet takdir edilmiştir.

22. Bu rapora karşı başvurucu 29/3/2021 tarihli beyan dilekçesinde raporda kendisine ait 516,02 m²lik payın değerinin belirlenmesi gerekirken davacıya ait 848,04 m²lik payın değerinin belirlendiğini, dolayısıyla dava değerinin yanlış hesaplandığını ileri sürmüştür. Dava değerinin kendi payı esas alındığında 225.139,52 TL olduğunu ve bu değer üzerinden eksik olan harcın davacıya tamamlatılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu 13/8/2021 tarihli istinaf dilekçesinde de aynı hususları dile getirmiştir.

23. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun istinaf talebini dava dilekçesindeki dava değeri üzerinden değerlendirirken ileri sürdüğü daha yüksek dava değerine ilişkin hususların neden kabul edilebilir olmadığına dair herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Oysa

başvurucunun satın aldığı pay için 100.000 TL ödediği ve bu ödemeye ilişkin banka dekontlarını ibraz ettiği, payını devraldığı paydaşın taşınmazdaki geriye kalan payının bir kısmını üçüncü bir kişiye 200.000 TL'ye sattığı, bilirkişi raporunda davacının payına 370.000 TL değer biçildiği iddiaları dava değerinin net olmadığını göstermektedir. Kaldı ki başvurucu, bilirkişi raporunda kendi payının değeri için kıymet takdiri yapılması gerektiğini belirtmiş; rapordaki m^2 birim bedeli üzerinden kendi payının değerinin, dolayısıyla dava değerinin 225.139,52 TL olduğunu savunmuştur.

24. Eldeki başvuruya konu olayda resmî senetteki yazılı satış bedeli ile 492 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince taşınmazın gerçek değeri arasında aşırı bir dengesizlik bulunduğu ve bu dengesizlik nedeniyle dava değerindeki belirsizliğin başvurucunun istinaf talebinin incelenmemesine sebebiyet verdiği anlaşılmıştır. Bu itibarla ön alım hakkına konu payın gerçek değerinin mahallinde yapılacak keşif sonucu alınacak bilirkişi raporuyla tespit edilmesi ve söz konusu değer üzerinden harcın tamamlatılması gerekirken Bölge Adliye Mahkemesince dava dilekçesindeki dava değeri esas alınmak suretiyle dava değerinin istinaf kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle istinaf dilekçesinin reddedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucunun taşınmazın fiilen taksim edildiğini ve taşınmazdaki pay sahiplerinin tanık olarak dinlenmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 22. Hukuk Dairesine (E.2021/1210, K.2021/1157) iletilmek üzere Marmaris 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/79, K.2021/175) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUAMMER HARDAL

B. No: 2021/51560 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51560

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUAMMER HARDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51560

Karar Tarihi:23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Muammer HARDAL

Vekili : Erhan TOKATLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mahkûmiyete esas alınan delillerden biri olan HTS verilerinin mahkemeye getirtilmesi, kayıtların verilmemesi ve bu konuda tarafsız bir bilirkişi raporu aldırılmaması nedenleriyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin; duruşmalara bizzat getirilmeyerek Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi ile duruşmalara katılımın sağlanması nedeniyle de duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 29/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir. Komisyon ayrıca, adil yargılanma hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin dışında kalan ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan iddialar yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesince olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin

Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeler belirlenmiştir. Kararda; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde başvurucu ya da (seçilmiş veya atanmış) müdafiinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP üzerinden 29/9/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 18/11/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NACİ ATABOY

B. No: 2021/52240 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NACİ ATABOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52240)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Naci ATABOY

Vekili : Av. Şükrü KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; icra takibine karşı yapılan itirazın, sürenin son gününün hafta sonu tatiline denk geldiği hususu dikkate alınmadan süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/10/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu aleyhine icra takibi başlatılmış, ödeme emri 9/8/2021 tarihinde başvurucuya

tebliğ edilmiştir. Başvurucu 16/8/2021 tarihinde Burdur İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) icra takibine itiraz davası açmıştır. Mahkemenin kararında "Dava Tarihi" başlığı altında 17/8/2021 tarihi gösterilmiş, gerekçe bölümünde ise davanın 16/8/2021 tahinde açıldığı belirtilmiştir.

7. Mahkeme 28/9/2021 tarihinde davanın süre aşımından reddine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde borçlu olan Y.U.nun 25/12/2020 tarihinde vefat etmesinin ardından mirasçısı konumunda olan başvurucuya ödeme emrinin 9/8/2021 tarihinde tebliğ edildiğini belirtmiştir. Y.U.nun borca batmış olmasından dolayı başvurucu tarafından mirasın reddi davası açıldığını ve icra takibi esnasında derdest olduğu ifade edilerek 16/8/2021 tarihinde icra takibine itiraz davası açılmış olsa da 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 168. ila 170. maddelerinde kambiyo senetlerine konu icra takiplerinde borca ve imzaya itirazın hangi sürelerde ne şekilde yapılacağının hüküm altına alındığını belirtmiştir. Bu durumda borcun bulunmadığına dair ne bir belge sunulduğu ne de 2004 sayılı Kanun'da belirtilen beş günlük süre de itiraz edildiği vurgulanarak davanın süresinde açılmadığını ifade etmiştir.

8. Başvurucu, söz konusu kararın 25/10/2021 tarihinde tebliği üzerine 28/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu, kesin verilen karar üzerine istinaf talebinde bulunmuşsa da miktar itibarıyla kesin olduğu belirtilerek talebi reddetmiştir.

10. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 93. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Resmî tatil günleri, süreye dâhildir. Sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde, süre tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biter.”

12. 2004 sayılı Kanunu’nun 168. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“İcra memuru senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse, borçluya senet sureti ile birlikte hemen bir ödeme emri gönderir. Bu ödeme emrine şunlar yazılır:

...

4. (Değişik: 9/11/1988-3494/31 md.) Takip müstenidi kambiyo senedindeki imza kendisine ait olmadığı iddiasında ise bunu beş gün içinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi; aksi takdirde kambiyo senedindeki imzanın bu fasıl gereğince yapılacak icra takibinde kendisinden sadır sayılacağı ve imzasını haksız yere inkar ederse sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahküm edileceği ve icra mahkemesinden itirazının kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı.

5. (Değişik: 6/6/1985-3222/21 md.) Borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zamanaşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın

kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı.

..."

B. Uluslararası Hukuk

13. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Cemil Hırca, B. No: 2019/8549, 23/11/2021, § 16-18.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu 16/8/2021 tarihinde davayı açtığını, dava açma süresinin son günü olan 14/8/2021 tarihinin Cumartesi gününe denk geldiğini, cumartesi gününün hafta sonu tatili olması sebebiyle tatilin bitimini takip eden ilk iş günü olan 16/8/2021 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elektronik imzayla davanın açıldığını, süresinde açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü, davanın süresinde açılmadığından bahisle usulden reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesidir. Bu sebeple ihlal iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

19. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B.No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

20. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

21. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

22. Somut olayda icra takibine itiraz davasının süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenecektir.

i. Genel İlkeler

25. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

26. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye

imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucu, hakkında yapılan icra takibine itiraz davası açmış ve süre aşımı nedeniyle dava usulden reddedilmiştir.

28. 2004 sayılı Kanun'un 168. maddesinde kambiyo senetlerine özgü başlatılan icra takibinde ödeme emrine karşı beş gün içerisinde icra mahkemesinde dava açılabileceği düzenlenmiştir. 6100 sayılı Kanun'un 93. maddesinde ise tatil günlerinin sürelere dâhil olduğu, sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde sürenin tatil gününü takip eden çalışma gününün bitimine kadar uzayacağı kuralı yer almaktadır.

29. Mahkemenin karar gerekçesinde ödeme emrinin 9/8/2021 tarihinde tebliğ edildiği belirtilmiştir. Bu tarihten itibaren başlayan beş günlük dava açma süresinin son günü olan 14/8/2021 tarihi Cumartesi gününe denk gelmektedir.

30. Somut olayda dava açma süresinin son gününün resmî tatil olan cumartesi gününe rastladığı, başvurucunun davasını resmî tatili takip eden ilk iş günü olan 16/8/2021 tarihinde açtığı gözetildiğinde Mahkemenin davayı süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

32. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasını ve 15.000 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçları bakımından yeterli bir giderim oluşturduğundan başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Burdur İcra Hukuk Mahkemesine (E.2021/147, K.2021/175) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BOZAN KARAYILAN

B. No: 2021/55075 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55075

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BOZAN KARAYILAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55075)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Mehmet Bozan KARAYILAN

Vekili : Av. Sedat GÖZKIRAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında PKK/KCK üyeliği suçundan tutuklu bulunan G.P. isimli şüpheli, kolluk birimlerine vermiş olduğu ifadede kendisinin ülkeye girişinde ve kalmasında yardımcı olan kişinin başvurucu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çoktan seçmeli fotoğraflar ile yapılan teşhis tutanağında, kendine yardım eden şahsın başvurucu olduğunu teşhis etmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

3. Suruç Cumhuriyet Başsavcılığının 2011/1977 sayılı soruşturma dosyasında dinlenen Kısmet isimli gizli tanık beyanında; Suruç Belediyesinin taşeron şirketi olan B. Limited Şirketinde 2008-2012 yılları arası çalıştığını, başvurucunun da bu firmada çalıştığını, bu firmada çalışırken kendisi gibi çalışanların maaşlarından kesinti yapıldığını, bu paraların

PKK/KCK terör örgütüne gönderildiğini, çalışanların arasında bu konuların konuşulduğunu beyan etmiştir. O dönem Şirkette 80-90 kadar işçi çalıştığını ancak bu işçilerin birçoğunun işe gelmediğini fakat bu kişilere düzenli olarak maaş ödendiğini, işe gelmeyen işçilerin hepsinin Suruç ilçesinde PKK/KCK terör örgütüne müzahir basın açıklaması, miting gibi yasa dışı etkinliklere katıldığını, bu eylem ve etkinliklere kendilerinin de katılmalarının gerektiğini yoksa işten çıkarılacağının söylendiğini ifade etmiştir.

4. Başvurucunun ikametgâhında arama yapılmış; yapılan arama ve el koyma sonucunda başvurucunun rızasıyla kolluk görevlilerine teslim ettiği, ön inceleme yapılmasına rıza gösterdiği akıllı telefonda yapılan incelemede, terör örgütü üyesi iken çıkan çatışmada ölen bir kimse için "Şehidimiz var, taziyedeyim." şeklinde mesaj yazdığı tespit edilmiştir. Başvurucu, soruşturma aşamasında verdiği ifadesinde; M.K. isimli şahsın üvey ağabeyi olduğunu ancak onun terör örgütü üyesi olmasının kendisinin de terör örgütü üyesi olması anlamına gelmeyeceğini, telefonunda yer alan mesajda ''şehidimiz var'' diye bahsettiği kişinin yakın köylüsü olduğunu, bu yüzden şehidimiz var diye mesaj yazdığını belirtmiştir.

5. Başvurucu 27/12/2019 tarihinde Suruç Sulh Ceza Hâkimliği tarafından anılan suçtan tutuklanmıştır. Soruşturma sonucunda 27/12/2019 tarihinde Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen fezleke üzerine Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından tanzim edilen iddianamenin kabulü ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurucu hakkında eylem yapmak için yasal olmayan yollardan yurda giriş yapan Asi Hazal kod adlı G.P. isimli şahsın kolluk birimlerine verdiği beyanlarında, kendisinin ülkeye girişine ve ülke içinde dolaşmasına ve kalmasına yardımcı olan kişinin başvurucu olduğunu beyan etmesine, başvurucunun telefonda yapılan incelemede, terör örgütü üyesiyken çıkan çatışmada ölen bir kimse için "Şehidimiz var, taziyedeyim." şeklinde mesaj bulunduğu hususlarına dayanılmıştır.

6. İddianamenin kabulü ile Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yürütülen yargılama 6 celse sürmüştür. Mahkeme celse arasında tanık G.P.nin beyanlarını soruşturma makamlarından istemiş ve bu beyanlar dosyaya getirilmiştir.

7. Tanık G.P.nin ifadesi İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda 24/2/2020 tarihinde istinabe yoluyla alınmıştır. Tanık G.P. ifadesinde; 14 yaşındayken PKK tarafından Erzurum Hınıs'tan kaçırıldığını, daha sonra Şanlıurfa Suruç'ta başvurucu tarafından karşılandığını, başvurucunun ismini Bozan olarak hatırladığını, başvurucunun onları örgütün faaliyetleri kapsamında Suriye'ye geçirmek için başka bir araçla aldığını, buradan bir eve geçtiklerini, orada birkaç saat kaldıktan sonra oradan farklı bir aracın onları aldığını, böylelikle dört erkek ve kendi olmak üzere Suriye'ye Kobani olarak da bilinen Ayn el-Arab bölgesine geçtiklerini, başvurucuyu ilk ve son olarak bu sebeple gördüğünü ve daha sonra kolluktaki sorgusunda teşhis ettiğini belirtmiştir. Ayrıca tanık soruşturma evresindeki beyanlarını doğrulamıştır.

8. Başvurucuya müdafiinin de hazır bulunduğu celsede söz konusu beyanlar okunmuş ve başvurucu tanığı tanımadığını belirterek suçlamaları reddetmiştir.

9. Mahkeme, ayrıca Kısmet isimli gizli tanığın beyanlarının bir üye hâkim tarafından alınmasına karar vermiştir. Alınan ifadesinde Kısmet isimli tanık; tarihini net olarak hatırlayamadığı bir dönemde Suruç Belediyesinin taşeron şirketi olan B. Limited Şirketinde temizlik görevlisi olarak çalıştığını, kendisinin ve diğer çalışanların maaşlarından çoğu zaman net olarak hatırlayamamakla birlikte 50-10-20 TL kesinti yapılmakta olduğunu ifade

etmiştir. Kesintinin sebebini sorduklarında bu kesintinin vergi kesintisi olduğu, "Sizin vergiye gidiyor." denildiğini, kendi maaşından bir defa, diğer çalışanların maaşından birkaç defa 350,00 TL kesinti yapıldığını, bu paranın ne için ne amaçla kesildiğini bilmediğini, başvurucunun da bu şirkette çalışıp çalışmadığını bilmediğini belirtmiştir. 9/7/2020 tarihli celsede Kısmet isimli gizli tanığın beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuştur. Başvurucu ve müdafii gizli tanığın beyanlarını reddetmiştir.

10. Yargılamanın 10/9/2020 tarihli son celsesine başvurucu ile müdafii katılmıştır. Başvurucu, bu celsede diğerlerinin yanı sıra tanık G.P.nin mahkemede dinlenmediğini ifade etmiştir. Başsavcılık, esas hakkındaki mütalaasında başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmen tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir. Mahkeme mahkûmiyet kararında tanık G.P.nin beyanlarının yanısıra Kısmet isimli gizli tanığın beyanlarına, başvurucudan elde edilen dijital materyallerin incelenmesinde bir terör örgütü mensubu için "şehidimiz var taziyedeyim" şeklinde mesaj attığının tespit edilmesine ve yine aynı materyallerde terör örgütünün silahlı mensuplarının birden fazla fotoğrafının bulunmasına vurgu yapmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

" Sanık Mehmet Bozan KARAYILAN'ın rızasıyla alınan akıllı telefonunda sanığın rızası ile yapılan incelemede, whatsapp isimli anlık mesajlaşma programından atılan mesajların görüntüleri ve yazışmaların dosya içerisine alındığının anlaşıldığı, yapılan mesajlaşmalarında terör örgütünde bulunan ve çıkan çatışma da ölen bir kimse için 'şehidimiz var taziyedeyim' şeklinde mesaj attığının tespit edildiği, sanıktan ele geçirilen Dijital materyallere ilişkin düzenlenen raporda silahlı terör örgütünün silahlı mensuplarının birden fazla fotoğraflarının bulunduğu,

Mehmet Bozan KARAYILAN'ın [B.] Limitet Şirketinde sözde çalıştığı dönemin: 2008/12-2012/1 arası olduğu,

...

Sanık mahkememizde alınan savunmasında terör örgütüne üye olmadığını, tanık beyanlarını kabul etmediğini savunmuş, gizli tanık Kısmet mahkememizce alınan beyanında önceki beyanının aksine beyanda bulunmuş ve sanık müdafisi de müvekkilinin üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlemediğini, suçun unsurlarının oluşmadığını savunmuş ise de, mahkememizce yapılan yargılama sonucunda dosya içerisinde bulunan sanıktan ele geçirilen dijital materyallerde ve terör örgütünün silahlı mensuplarının fotoğraflarının bulunduğuna dair dijital veri inceleme ve değerlendirme tutanağı, tanık [G.P.nin] tüm aşamalardaki tutarlı beyanları, araştırma tutanakları, sanığın SGK kayıtlarını gösterir MASAK raporu ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde sanığın savunmasının cezalandırılmaktan kurtulmaya yönelik olduğu ve yine gizli tanık Kısmet'in mahkememizdeki beyanlarının dosyadaki somut deliller ile desteklenmediği dikkate alınarak sanığın sabit olan Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

5237 Sayılı TCK'nın 314/2 fıkrasında düzenlenen Terör örgütüne üye olma suçunun oluşabilmesi için failin hiyerarşik yapı içerisinde yer alması ve örgüt ile organik bağın bulunması gerekmektedir. Hiyerarşik yapıya dahil olup olmadığını tespit etmek için failin eylemlerinin ve faaliyetlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğuna veya eylemin niteliğine göre belirlenmesi gerekmektedir. Somut olayımızda dijital veri ve inceleme tutanağındaki örgüt mensuplarına ait fotoğraflar, sanığın örgüt mensuplarından şehit diye bahsetmesi,

sanık hakkındaki düzenlenen araştırma tutanakları, sanığın SGK kayıtlarını gösterir MASAK raporu, tanık [G.P.nin] tüm aşamalardaki tutarlı beyanları, sanığın tanık G.P.nin örgüte katılımındaki katkısı, Gizli Tanık Kısmet'in Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığında vermiş olduğu beyanları, ve dosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde sanığın PKK/YPG silahlı terör örgütünün hiyerarşisi içerisinde yer aldığı ve suçun unsurları gerçekleştiğinden sanığın 5237 Sayılı TCK'nın 314/2 fıkrasında düzenlenen Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan cezalandırılması yoluna gidilmiştir".

11. Hüküm, kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

12. Başvurucu 12/11/2021 tarihinde nihai kararı öğrenmesinin ardından 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmünde belirleyici delil olarak değerlendirildiğini ancak kendisine bu tanığı sorgulama imkânının verilmediğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, tanık beyanlarının başvurucu ve müdafiinin bulunduğu duruşmalarda okunduğunu, böylece tanık beyanlarından bilgi sahibi olan başvurucu ve müdafiinin bu beyanlara karşı açıklamada bulunma ve itirazlarını ileri sürme imkânına sahip olduğunu ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine dair bir beyanının bulunmadığını vurgulamıştır. Mahkemenin başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında gizli tanık beyanlarının yanı sıra başvurucudan elde edilen dijital materyallerin incelenmesi sonucu hazırlanan raporlara da yer verdiğini belirterek bu hususun gizli tanık beyanlarının tek başına veya belirleyici ölçüde hükme esas alınıp alınmadığı konusunda yapılacak incelemede göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiştir.

17. Başvuru, tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları

Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

20. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

21. Somut olayda başvurucunun aleyhinde beyanda bulunan tanık G.P., PKK terör örgütüne yönelik olarak yürütülen başka bir soruşturma kapsamında verdiği ifadesinde kendisinin ülkeye girişinde ve ülkede kalmasında yardımcı olan kişinin başvurucu olduğunu belirtmiş ve başvurucuyu teşhis etmiştir. Başvurucu hakkında tanığın bu ifadesi üzerine soruşturma başlatılmıştır. Başvurucunun ikametgâhında arama yapılmış ve yapılan arama ve el koyma sonucunda başvurucunun rızasıyla kolluk görevlilerine teslim ettiği ve ön inceleme yapılmasına rıza gösterdiği akıllı telefonda yapılan incelemede, terör örgütü üyesi iken çıkan çatışmada ölen bir kimse için "Şehidimiz var, taziyedeyim." şeklinde mesaj yazdığı tespit edilmiştir. Başvurucunun telefonunda yer alan mesajda ''Şehidimiz var.'' diye bahsettiği kişinin yakın köylüsü olduğunu, bu yüzden şehidimiz var diye mesaj yazdığını ifade ettiği görülmüştür.

22. Mahkeme tarafından aleyhe beyanda bulunan tanık G.P.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Başvurucu, yargılama sırasında 10/9/2020 tarihli son celsede tanık G.P.nin mahkemede dinlenmediğini ifade etmiştir. Böylelikle başvurucu, aleyhinde beyanda bulunan tanığı sorgulama imkânı bulamamıştır. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı

olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

23. Mahkemenin duruşmada dinlenmeyen tanığın ifadesine ek olarak başvurucunun akıllı telefonunda yapılan incelemede, terör örgütü üyesi iken çıkan çatışmada ölen bir kimse için "Şehidimiz var, taziyedeyim." şeklinde yazdığı mesaja, ele geçirilen dijital materyallerde ve terör örgütünün silahlı mensuplarının fotoğraflarının bulunduğuna dair dijital veri inceleme ve değerlendirme tutanağına, başvurucunun SGK kayıtlarını gösterir MASAK raporuna da dayandığı görülmüştür. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

24. Somut olayda Mahkeme, mahkûmiyet kararında diğerlerinin yanı sıra sanığın (başvurucunun) duruşmada sorgulamadığı tanığın beyanlarına dayanmıştır. Gerekçeli karar içeriğinden duruşmada sorgulama imkânı verilmeyen ve eylem yapmak için yasal olmayan yollardan yurda giriş yapan tanık G.P.nin teşhis tutanağında kendisine yardım eden şahsın başvurucu olduğunu açık ve net şekilde teşhis etmiş olmasının ve kendisinin ülkeye girişinde, ülke içerisinde dolaşmasında ve kalmasında yardımcı olan kişinin başvurucu olduğunu beyan etmesinin G.P.nin örgüte katılımında başvurucunun rolü bakımından hükme esas alındığı anlaşılmıştır (bkz. § 10). Kısmet isimli gizli tanığın soruşturma evresindeki beyanlarının aksine kovuşturma evresinde başvurucuyu tanımadığını beyan ettiği böylelikle başvurucunun örgüt içerisindeki konumunun temel olarak tanık G.P.nin beyanları esas alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucu hakkındaki yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde teşhis ve beyanı üzerine başvurucu hakkındaki soruşturmanın başlatılmasına ve diğer delillerin ele geçirilmesine neden olan tanık G.P.nin başvurucu aleyhine verdiği ifadenin mahkûmiyet hükmünde tek olmamakla birlikte belirleyici nitelikte delil olarak esas alındığının kabul edilmesi gerekir.

25. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak gerekçeli kararda başvurucunun yönündeki sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delile dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ayrıca Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı, başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ya da tanığın istinabe olunan Mahkemede dinlenirken başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe mahkemelerince alınmış yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanık beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün değildir. Sonuç olarak doğruluğu ve güvenilirliği test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

30. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

31. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/30, K.2020/266) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 30.487,60 TL tutarındaki yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA ŞERİFE KILIÇ

B. No: 2021/59447 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59447

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA ŞERİFE KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59447)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Fatma Şerife KILIÇ

Vekili : Av. Hayriye ASRAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkı yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma

ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.O. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/64808 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64808

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.O. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/64808)

Karar Tarihi:23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : O.O ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beraat veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanan ceza yargılaması süreçlerinde haklarında uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama gibi koruma tedbirleri nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat davası açan başvuruculaların söz konusu davalarda yetersiz tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle Bölüm tarafından 2021/64808 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmiş ve inceleme bu dosya üzerinden yürütülmüştür.

4. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculaların başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığının bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulüne ve yargılama giderini ödemekten muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular özetle haklarındaki ceza muhakemesi sürecinde uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama şeklindeki haksız koruma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davalarında mahkemelerce hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvuruculaların bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuş; başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

7. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

8. Somut başvurularda da Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olduğundan başvurularda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

9. Ağır ceza mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

10. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

11. Maddi zarar, zarara uğrayanın hâlen mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiriolmasaydı bumal varlığının olacağı durum arasındaki farktan ibarettir.Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu, lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde ağır cezamahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz.

12. Somut olayda ağır ceza mahkemelerinin yaptığı değerlendirmeler sonucunda bazı başvurucuların maddi tazminat taleplerini reddetmesinin keyfî olduğu, açık ve bariz takdir hatası içerdiği söylenemeyecektir. Bazı başvuruculara ödenen maddi tazminat miktarının ise somut olayın koşullarında orantısız olmadığı görülmektedir.

13. Mahkemelerce hükmedilen manevi tazminat miktarının ise Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda hükmedeceği tazminat miktarları için bkz. aşağıdaki tablo).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Bazı başvurucular ayrıca tazminat davalarının uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

16. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

18. Başvuruculardan bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

20. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihi, şayet manevi tazminat miktarı bölge adliye mahkemesi kararıyla değiştirilmişse istinaf mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine vereceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılarak uygun tazminatın belirlenmesi gerekir (bkz. aşağıdaki tablo).

21. Kararın ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddi ile yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen Mahkemelere gönderilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan ekli listenin (E) sütununda belirtilen başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

2016 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 300 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 15.000TL, Ortalama: 40.000, Azami: 100.000 TL

2017 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 360 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 18.000TL, Ortalama: 48.000 TL, Azami: 120.000 TL

2018 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 400 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 20.000TL, Ortalama: 54.000 TL, Azami: 135.000 TL

2019 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 29.700TL, Ortalama: 79.200 TL, Azami: 198.000 TL

2020 -2021 yılları için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 30.000TL, Ortalama: 80.000 TL, Azami: 200.000 TL

2022 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.350 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 67.500TL, Ortalama: 180.000 TL, Azami: 450.000 TL

2023 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.800 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 90.000TL, Ortalama: 240.000 TL, Azami: 600.000 TL

İBRAHİM AYDIN

B. No: 2022/27607 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27607)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İbrahim AYDIN

Vekili : Av. Kenan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla

derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçeyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN KAVAK (2)

B. No: 2022/27847 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN KAVAK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/27847)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Ramazan KAVAK

Vekili : Av. Sema KELEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlar gerekçe gösterilerek terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Olay tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak görev yapan başvurucunun sosyal medya hesabından PYD'yi (Partiya Yekîtiya Demokrat-Demokratik Birlik Partisi) ve PKK terör örgütü liderini övücü nitelikte paylaşımlarda bulunması, terör örgütünün bayrak ve flamalarını paylaşması nedeniyle hakkında kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucunun öğretmen olduğu gözetilerek anılan oluşumun bir terör örgütü olduğunu bilmediğinin söylenemeyeceği vurgulanmıştır. İddianameye konu paylaşımlar şöyledir:

i. 26/1/2015 tarihinde Türkçe karşılığı "Bugün Kobani'de destan yazılacak en büyük YPJ/YPG" olan '' İro Destane Kobane'ye Her biji YPJ/YPG '',

ii. 27/6/2015 tarihinde Türkçe karşılığı "Keyiflerin sonuna geldi. Ben bırakmam Suriye'nin

güneyinde devlet kurulsun. Zırto diyor ki her şey benim elimde. Yeryüzünde bir tane kürt bırakmasa dahi... Direnen YPJ ve YPG" olan ''Kef bi deve wi dikeve u dibe ez desture nadime dewleteke go li bakure suriye ava bibe. Zırto go her tişt bi destura te meşiyabe niha te yek kurd li ser erdnigare nehiştibane...Bıji berxwedana ypj u ypg! ''ifadeleri,

iii. PKK terör örgütünün bayrağının yer aldığı fotoğraf ile "1 Haziran ruhuyla devrimci halk savaşını geliştirelim Önder Apo'yu özgürleştirelim" şeklinde pankart önünde çekilen fotoğraf.

3. Anılan paylaşımlara ilişkin bireysel başvuru dosyasında yer alan belgelerin incelenmesi neticesinde PKK terör örgütünün bayrağının yer aldığı belirtilen paylaşımın bir sendika tarafından paylaşılan ve "kürt halkı özgü[r]lüğünde Ortadoğu ezilenlerinin destpotlara karşı direnişini simgeleyen 21 Mart Nevroz günü öz..." şeklinde bir ifadeyle nevruzu kutlayan kalabalık bir topluluğun yukarıdan çekilen fotoğrafı olduğu ve başvurucunun ilk derece mahkemesinin bu yöndeki tespitine bir itirazının olmadığı anlaşılmıştır. Diğer paylaşımda başvurucunun da aralarında olduğu iki kişinin pankart önünde fotoğraf çektirdiği, paylaşımda yalnızca “1 Haziran ruhuyla devrimci halk savaşını geliştirelim …der Apo’yu …leştirelim” ifadelerinin yer aldığı, halay çekilen fotoğrafın arka planında görülen pankartın üzerinde “geliştirelim …r Apo’yu …eştirelim” şeklinde bir yazı olduğu tespit edilmiştir.

4. Başvurucu; kovuşturma aşamasındaki savunmasında, ifadelerin IŞID (DAEŞ) üyelerinin şiddet içeren eylemlerine karşı yapılan paylaşımlar olduğunu, "Önder Apo" şeklinde ifadenin yer aldığı pankartın fotoğrafta tesadüfen yer aldığını, asıl amacının çektikleri halayı paylaşmak olduğunu, "Keyiflerin sonuna gelindi." şeklinde başlayan paylaşımın ise yanlış çevrildiğini belirterek suçlamayı kabul etmemiştir.

5. İlk derece mahkemesi, başvurucunun herkese açık olan sosyal medya hesabından terör örgütü lehine söylemlerde bulması, terör örgütünün pankart ve resimlerini paylaşması nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Mahkûmiyete ilişkin karar, Yargıtay tarafından 28/12/2021 tarihinde onanmıştır. Başvurucu, nihai hükmü 27/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; paylaştığı fotoğrafların katıldığı nevruz etkinliğine ilişkin olduğunu, suçlamaya konu pankartta yer alan ifadelerin bir bütün olarak paylaşımda görülmemesi nedeniyle bir anlam ifade etmediğini, ayrıca pankart taşımadığını, paylaşılan ifadelerin şiddete teşvik edici mahiyette olmadığını ve lehe olan hükümlerin gerekçesiz olarak uygulanmadığını, cezalandırmanın özel hayata ve aile hayatına olumsuz şekilde sirayet etmesi ve kamu görevinden ihracına dayanak yapıldığını iddia ederek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti kapsamında olduğu görüşünü bildirmiştir. Esasa ilişkin olarak Bakanlık, PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunun kesinleşmiş yargı kararıyla tespit edildiğini, terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında olamayacağını açıklamış; yapılacak değerlendirmede başvurucunun öğretmenlik mesleğini ifa ettiğinin de gözetilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı

beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucunun terör örgütü lehine pankart ve terör örgütü bayrağının yer aldığı fotoğraf ile 27/6/2015 tarihli paylaşım nedeniyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Ahmet Aslan (B. No: 2021/23949, 6/10/2022) kararında, 21/5/2015 tarihinden önce PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunun kesinleşmiş yargı kararıyla tespit edilmediği, henüz bilinir hâle gelmediği, dolayısıyla -oluşumun bir terör örgütü olduğunu bildiği ortaya konulmadan- terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılmanın öngörülebilir olmadığı gerekçesiyle müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varmıştır (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ahmet Aslan, §§ 50-71). Buna göre başvurucunun PYD-YPG terör örgütüyle ilgili anılan tarihten (21/5/2015) önceki 26/1/2015 tarihli paylaşımının terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılma bakımından bazı öngörülebilirlik sorunları ortaya çıkardığı açıktır. Ancak mevcut başvurunun koşulları gözönüne alındığında ilgili normların kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin incelemenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ölçütü ile birlikte yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Cahit Baybariz ve Edep Tekin, B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 30; Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 34). Terör örgütü ve terörizmle mücadele kapsamında başvurucunun cezalandırılmasına ilişkin kararın Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

10. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir (diğerleri arasından bkz. Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 47; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 84; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 64; Meki Katar, [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, § 53; Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 175; terör örgütünün propagandasını yapma suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin tespitler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 115-118; terör örgütü propagandası suçunun tanımına ve suçun tespitine yönelik değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 86; terör örgütünün propagandasını yapma suçuna ilişkin Yargıtayın benzer yönde değerlendirmeleri için bkz.Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 54-57; Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 155-163, 175; Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri, B. No: 2016/39759, 30/3/2022, § 73; Ahmet Aslan, § 54).

11. Anayasa Mahkemesi birçok kararında esasen adil yargılanma hakkının bir güvencesi olan gerekçeli karar hakkını, maddi hakların usul boyutu kapsamında da gözetmiş; bu doğrultuda kamu makamlarınca ilgili ve yeterli gerekçe gösterilip gösterilmediğini incelemiştir. Nitekim ifade özgürlüğü veya toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

gibi temel hak ve özgürlüklere gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın ilgili maddelerini ihlal edeceği ifade edilmiştir (diğerleri arasından bkz. Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53; Ayhan Ölmez ve diğerleri, § 46; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 127). O hâlde Anayasa Mahkemesince çözümlenmesi gereken mesele, başvurucunun eylemleriyle kişileri terör suçlarının işlenmesine teşvik ettiği ya da bunları meşru göstermek niyetinde olduğunu yargı merciinin mahkûmiyete ilişkin kararında ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığıdır.

12. Bir ifadenin terör örgütü propagandası suçunu oluşturup oluşturmadığının belirlenmesinde düşünce açıklamasında bulunan kişinin niyeti önemlidir. Nitekim bir ifadenin terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik etme olarak kabul edilebilmesi için ifade ile iletilmek istenen mesajın terör suçlarının işlenmesine kışkırtmak niyetiyle kamuoyuna yayılmasının amaçlanması gerekir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 115-118; Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 34-40, 160)).

13. Somut olayda ilk derece mahkemesi başka hiçbir gerekçeye yer vermeksizin başvurucunun sosyal medya hesabından terör örgütü lehine söylemlerde bulunması ve "terör örgütünün pankart ve resimlerini paylaş[ması]" nedeniyle başvurucuyu terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırmıştır (bkz.§ 5).

14. Anayasa Mahkemesi Ahmet Aslan (B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 50) kararında, bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının varlığının terör örgütü propagandası yapma suçunun unsurlarından biri olmadığını önemle vurgulamıştır. Bununla birlikte bir yapının terör örgütü olarak tespitinin ancak kesinleşmiş bir yargı kararıyla mümkün olduğunu ifade etmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 111)Kararda, Türk hukukunda PYD-YPG'nin bir terör örgütü olarak kabul edilmesinin bu yöndeki bir mahkeme kararının Yargıtayca onanarak 21/5/2015 tarihinde kesinleşmesiyle tespit edildiğini ve bilinir hâle geldiğini değerlendirmiştir. Bu tespit ile uyumlu olarak da anılan tarih öncesinde yapılan paylaşım nedeniyle -oluşumun bir terör örgütü olduğunu bildiği ortaya konulmadıkça- terör örgütü propagandası suçundan cezai sorumluluğun öngörülebilir nitelikte olmadığı ve uygulanan kuralın yorumundan kaynaklanan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varmıştır (Ahmet Aslan, §§ 57-59). Buna göre somut olayda, mahkûmiyete dayanak olan 26/1/2015 tarihli ifadelerin terör örgütü propagandası olarak kabul edilebilmesi için başvurucunun anılan tarihte PYD-YPG'nin terör örgütünün varlığını bildiğinin ortaya konulması gerekirken yargı mercince bu yönde herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi 27/6/2015 tarihli ifadelerin ne şekilde şiddete teşvik ettiği, şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü de hiçbir şekilde irdelenmemiştir.

15. Öte yandan başvurucu; cezalandırmaya konu fotoğrafları, katıldığı nevruz etkinliğini ve bu etkinlikteki faaliyetlerini göstermek niyetiyle paylaştığını, ayrıca pankartta yer alan ifadelerin paylaştığı fotoğrafta tam olarak görünmediği gibi pankartı taşımadığını savunmuştur. Dosyaya yansıyan paylaşımlar incelendiğinde; kalabalık bir topluluğun geniş bir perspektifle yukarıdan çekilen bir fotoğrafı ile başvurucunun katıldığı bir etkinlikte çektirdiği arka planında üzerinde yazılı cümlenin tam olarak görünmediği fotoğrafa ilişkin iki paylaşımda bulunulduğu görülmüştür (bkz. § 3).

16. Somut olayda yargı mercince pankarttaki ifadelerin fotoğrafta görünen bölümlerinin ne şekilde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek, övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılması olarak yorumlanmasına neden olduğu açıklanmamıştır. Bununla birlikte başvurucunun savunmalarının aksine ellerinde bir terör örgütünün bayrağı bulunan kalabalık bir topluluğun fotoğrafın paylaşılmasının terörizmi ve şiddeti meşrulaştırma veya bunlara kışkırtma niyetiyle yapılıp yapılmadığı hususunda da herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

17. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Ayrıca yine hem bu aşamada hem de bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığı gibi Anayasa Mahkemesince burada varılacak olan sonuç başvurucunun mutlaka beraat ettirilmesi veya mahkûm edilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. Burada belirtilen eksikliklerin derece mahkemesince giderilmesi suretiyle yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucuna göre bir karar verileceği tabiidir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67; Sabri Yılmaz, B. No: 2018/11960, 30/3/2022, § 49) Bununla birlikte ilk derece mahkemesinin başvurucunun cezalandırılmasını gerekçelendirmek için bu başlık altında belirttiği nedenlerin -Anayasa'nın 26. maddesi uyarınca-mahkûmiyet için ilgili ve yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması yeterli giderim sağlayacağından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/46, K.2016/88)

GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; paylaştığı fotoğrafların katıldığı nevruz etkinliğine ilişkin olduğunu, suçlamaya konu pankartta yer alan ifadelerin bir bütün olarak paylaşımda görülmemesi nedeniyle bir anlam ifade etmediğini ayrıca pankartların tarafınca taşınmadığını, paylaşılan ifadelerin şiddeti teşvik edici mahiyette olmadığını ve lehe olan hükümlerin gerekçesiz olarak uygulanmadığını, cezalandırmanın özel ve aile hayatına olumsuz şekilde sirayet etmesi ve kamu görevinden ihracına dayanak yapıldığını iddia ederek özel ve aile hayatına saygı hakkının, ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Başvurucu hakkında açılan kamu davasının iddianamesi şöyledir:

“Atatürk İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapan Ramazan Kavak'ın facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde, terör örgütü PKK'nın sözde bayrağının açıkça görüldüğü fotoğrafları paylaştığı, PKK'nın Suriye uzantısı olan PYD'yi övücü paylaşımlarda bulunduğu, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Başbakanını aşağılayıcı paylaşımlarda bulunduğu, terör örgütü elebaşısının övücü pankartlarının altında fotoğraflarının bulunduğu, Gercüş ilçe merkezinden yaptıkları yasadışı gösteride katil devlet şeklinde pankartlar kullanıldığından bahisle suç duyurusunda bulunulduğu anlaşılmıştır.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce şüphelinin terör örgütü propagandası yaptığı iddiasına konu herkese açık olan facebook çıktıkları incelendiğinde, şüphelinin yapmış olduğu paylaşımlarda;

'' İro Destane Kobane'ye Her biji YPJ/YPG ''

Türkçesi (Bugün Kobani'de destan yazılacak en büyük YPJ/YPG)

'' Kef bi deve wi dikeve u dibe ez desture nadime dewleteke go li bakure suriye ava bibe. Zırto go her tişt bi destura te meşiyabe niha te yek kurd li ser erdnigare nehiştibane...Bıji berxwedana ypj u ypg ! ''

Türkçesi (Keyiflerin sonuna geldi. Ben bırakmam Suriye'nin güneyinde devlet kurulsun. Zırto diyor ki her şey benim elimde. Yeryüzünde bir tane kürt bırakmasa dahi... Direnen YPJ ve YPG

Şeklinde söylemlerde bulunduğu, bununla birlikte dosya içerisinde şüphelinin PKK'nın sözde bayrağının açıkça paylaşıldığı resimlerin olduğu ve şüphelinin '' 1 Haziran ruhuyla devrimci halk savaşını geliştirelim Önder Apo'yu özgürleştirelim '' şeklinde terör örgütü liderini

övücü nitelikteki pankartlarla resimlerinin olduğu anlaşılmıştır.”

3. Yargılamayı yapan Midyat Ağır Ceza Mahkemesi;

“Anayasamızda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde, mutlak niteliğe sahip yani kendilerine istisna veya sınırlama getirilemeyen hak ve özgürlükler hariç diğer hak ve özgürlükler için sınırlama ve müdahale getirilmiştir. Türkiye Cumhuriyet Anayasasının 26/2 maddesine göre: "Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması ..." amaçları ile sınırlanabilir. Terörün, terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmanın, örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması veya taşınmasının düşünce açıklama özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2 maddesinde de bu tür davranışların cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Sanığın herkese açık olan facebook hesabından terör örgütü lehine söylemlerde bulunarak ve terör örgütünün pankart ve resimlerini paylaşarak üzerine atılı terör örgütünün propagandasını yapmak suçunu işlediğinin sabit olduğu” gerekçesiyle mahkûmiyet kararı vermiştir.

4. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Derece mahkemeleri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

5. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

6. Devletin kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur. Fakat devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının bulunduğu şüpheden uzaktır (Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49).

7. Bununla birlikte devlet memurları söz konusu olduğunda görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığı, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediği ve tarafsızlıklarının güvence altında olup olmadığı ifade özgürlüğü incelemesinde değerlendirmeye alınır. Bu bağlamda memurun bulunduğu konum, görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesini belirlemede ulusal makamların bir takdir marjı vardır

(Hasan Güngör, § 48).

8. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir (Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 47).

9. Somut olayda başvurucunun kamu görevlisi olduğu ve öğretmenlik yaptığı dikkatten kaçmamalıdır. İddianameye ve karara konu fillerin bir bütün olarak değerlendirilmesinde; başvurucunun terörü ve terör örgütünü meşru gösterecek fiil ve ifadeleri kullandığı açıktır. Terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği de not edilmelidir.

10. Başvuru konusu olayda, başvurucunun kamu görevlisi olmasına rağmen eylem ve ifadelerinin terör örgütünü, terörizmi ve şiddeti meşrulaştırmaya çalıştığı, bunun gerekçelerinin de mahkeme kararında ortaya konulduğu, başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediğinin ve orantısız olduğunun söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucu hakkındaki iddialar ve gerekçe bir bütün olarak değerlendirildiğinde mahkûmiyet kararı için ilgili ve yeterli gerekçe olmadığı da söylenemez.

11. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun eylem ve ifadeleri ile hakkında verilen cezanın ağırlığı dikkate alındığında; mahkûmiyet kararının gerekçesiz olduğunun, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığının söylenemeyeceği, başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

CELAL ATİK

B. No: 2022/29767 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29767

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL ATİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29767)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Celal ATİK

Vekili : Av. Abbas Soner SOYYİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BECEL VE ÖMER BECEL

B. No: 2022/31715 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31715

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BECEL VE ÖMER BECEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31715)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Ahmet BECEL

2. Ömer BECEL

Başvurucular Vekili : Av. Zana ADIBELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023

tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Bu durumda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN ATSAK

B. No: 2022/32033 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/32033

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN ATSAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/32033)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Metin ATSAK

Vekili : Av. Cihan GÜÇLÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız tutuklama tedbiri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında; izinsiz olarak ateşli silah ve mermileri ülkeye sokma, imal etme, nakletme, satma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucu bu soruşturma kapsamında 11/10/2014 tarihinde tutuklanmış, 13/2/2015 tarihinde tahliye edilmiştir.

4. Tahliye kararına Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı itiraz üzerine 25/2/2015 tarihinde başvurucu yeniden tutuklanmıştır. Başvurucu 9/4/2015 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucu toplamda 5 ay 18 gün tutuklu kalmıştır.

5. Yapılan yargılama neticesinde Mardin 5. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun üzerine atılı suçlardan beraatine karar vermiş, bu karar 1/7/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

6. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, haksız tutuklama tedbiri dolayısıyla tazminat davası açmıştır. Başvurucu 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Bakırköy 20. Ağır Ceza Mahkemesi; 16/3/2021 tarihinde başvurucuya 5.063,28 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat miktarının yetersiz olduğunu belirterek istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 8/2/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 8/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, 5 ay 18 gün tutuklu kaldığı davada yargılama sonunda beraat kararı verilmesi üzerine açtığı tazminat davasında hükmedilen manevi tazminatın düşük olduğunubelirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

15. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi

bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

16. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK] B. No: 2018/11489, 11/1/2024,§ 35).

17. Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında başvurucunun beraat ettikten sonra 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında açtığı tazminat davasında başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödendiği görülmektedir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin tutuklama tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 30.000, ortalama 80.000, azami 200.000 TL'dir) Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte tazminat miktarının somut olayın şartlarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Haksız tutuklama tedbiri dolayısıyla hükmedilen tazminatın yetersizliği nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 20. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/313, K.2021/58) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SULTAN DURGUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/36202 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36202

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SULTAN DURGUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36202)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Sultan DURGUN ve diğerleri (ekli listenin (D) sütunu)

Vekilleri : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/36202 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/36202 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş, (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

B. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

6. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADRİ GÜLER VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/37088 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37088

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADRİ GÜLER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37088)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Kadri GÜLER ve diğerleri (ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyonca, başvuruculardan Muaz Sevik'in makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası kabul edilemez bulunmuş ve anılan başvurucunun diğer ihlal iddiaları ile diğer başvuruculara ihlal iddialarının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/37088 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/37088 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağını işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Muaz Sevik Dışındaki Diğer Başvuruculların Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş, (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

7. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının

ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Muaz Sevik dışındaki diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ ÖZDEMİR

B. No: 2022/39138 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39138

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39138)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Mehmet Ali ÖZDEMİR

Vekili : Av. İbrahim GÜÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.